

ઉત્કર્ષ

શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન વિશેષાંક

येषां न विद्या न तपो न दानं ज्ञानं न शीलं न गुणो न धर्मः ।
ते मर्त्यलोके भुवि भारभूताः मनुष्यरूपेण मृगाश्चरन्ति ॥

સ્થાપના : શિક્ષક દિન-૧૯૯૧

અંક : ૨૨

વર્ષ : ૨૦૧૨-૨૦૧૩

દી અંકલેખર પ્રોગ્રેસીવ એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ સંચાલિત
(વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી સંલગ્ન)

કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ખરોડ

તા. અંકલેખર, જિ. ભરૂચ. ફોન : (૦૨૬૪૬) ૨૭૬૧૭૬

નેક એકેડિટેડ - B Grade (2.28)

કૌલેજ ઑફ એજ્યુકેશન, ખરાડ ૨૦૧૨-૧૩

બહેના બાપુ : પદવીન ભટ્ટી, દર્શના ચૌહાણ, રેતલ પટેલ, સુનિતા ચૌહારી, શાસ્ત્રીની પટેલ, કુલમ પટેલ, વિજય પટેલ, રિશ્મી પટેલ, શિવલ પટેલ, પૂજા યુક્ત
બહેના પુત્રીબા : શિરડા વાસર (સા.મંત્રી), કીર્તિભાઈન શર્મા (સંવર્ણક), પ્રા. ડૉ. પી.આર. સાવર, ડિ. ડૉ. પી. જે. રાજ, ડૉ. જે. એ. શાહ, પ્રા. ડૉ. હરદેવલાલ અમરાલી,
બીએ. એમ. વસવા (ટુ.કલર્સ) : શ્રી એ. એમ. વસવા (ટુ.કલર્સ)
બીએડ. એમ.એ. (કોલેજ) : અમૃતા શિક્ષિત, રીના પટેલ, જાગૃતિ પટેલ, ભારતી પરમાર, રીટા પરમાર, અર્ચિયાબીની પાઠણ, વંદના પરમાર, લીના મેસુરી, રેતલ પટેલ, ભકિત પટેલ, શિવબી પટેલ,
બીએડ. એમ.એ. (કોલેજ) : રુપલ શુક્લી, સોનલ પ્રખપતિ, શિક્ષિત પ્રખપતિ, સૈલેશ ઠાકરભાઈ, રાહલ પટેલ, ભદ્રા પટેલ, ઝીતિ ચૌહાણ
પદવિ. એમ.એ. (કોલેજ) : પદવિ. એમ.એ. (કોલેજ) : રવિ પટેલ, શ્યામ પટેલ, કમલ વાલ, શિક્ષિત પ્રખપતિ, સૈલેશ ઠાકરભાઈ, રાહલ પટેલ, ભદ્રા પટેલ, ઝીતિ ચૌહાણ
પદવિ. એમ.એ. (કોલેજ) : પદવિ. એમ.એ. (કોલેજ) : રવિ પટેલ, શ્યામ પટેલ, કમલ વાલ, શિક્ષિત પ્રખપતિ, સૈલેશ ઠાકરભાઈ, રાહલ પટેલ, ભદ્રા પટેલ, ઝીતિ ચૌહાણ
પદવિ. એમ.એ. (કોલેજ) : પદવિ. એમ.એ. (કોલેજ) : રવિ પટેલ, શ્યામ પટેલ, કમલ વાલ, શિક્ષિત પ્રખપતિ, સૈલેશ ઠાકરભાઈ, રાહલ પટેલ, ભદ્રા પટેલ, ઝીતિ ચૌહાણ

॥ योगः कर्मसु कोशलम् ॥
(कर्मिणां कुशलता प्राप्त करवी ओटवे योग)

दिवेर्ष

• संपादको •

प्रि. डॉ. प्रदुलसिंह जे. राज

प्रा. डॉ. धन्तेभाळ अनसारी	(अध्यक्ष : मेमेजीन समिति)
नम्रता डी. पटेल	(मंत्री : मेमेजीन समिति)
पूजा अ. शुक्ल	(सभ्य : मेमेजीन समिति)
लीना अ. भैसुरी	(सभ्य : मेमेजीन समिति)

धी अंकलेख्यर प्रोग्रेसीव अेजयुकेशन ट्रस्ट संयाखित
(वीर नर्मद दक्षिण गुजरात युनिवर्सिटी संलग्न)

कोलेज ऑफ अेजयुकेशन, ढरुड.

ता. अंकलेख्यर, ढि. लडूय. पीन-३६४११५

फोन : (०२५४५) २७५१७५

e-mail: kharode17@gmail.com,

Website: <https://sites.google.com/site/kharodeducation>

અનુક્રમણિકા

ક્રમ	વિષય	પાન નં.	
૧	સંપાદકીય	૧	
૨	આચાર્યશ્રીની કલમે	૩	
૩	અમારું ટૂરટી મંડળ	૫	
૪	અમારો કોલેજ પરિવાર	૬	
૫	પ્રશિક્ષણાર્થી પ્રતિનિધિ મંડળ : વર્ષ ૨૦૧૨-૧૩	૮	
૬	સ્વસ્થ વ્યક્તિત્વ વિકાસની દિશામાં	- ડૉ. પ્રફુલસિંહ જે. રાજ	૯
૭	Educating Differently Abled : Education for All	- Dr. Provinchandra Master	૧૫
૮	મનોવિજ્ઞાનની વિકાસગાથા	- ડૉ. જયંત એ. શાહ	૨૧
૯	ચિંતા છોડી આંતરિક વ્યક્તિત્વ ખીલવો	- પ્રા. પારૂલ બી. ટંડેલ	૨૫
૧૦	આપણે બાળકો સાથે કાર્ય કરવાનું છે : હેન્ડલ વિથ કેર	- ડૉ. ઈન્દ્રજીવ અનસારી	૩૦
૧૧	બચાવ પ્રચુકિત એ વ્યક્તિત્વ વિકાસનું અવરોધકબિંદુ	- શ્રીમતી કવિતા રાઠવા	૩૩
૧૨	અધ્યયન વિશે અધ્યયન	- અમૃતા ટીસિત	૩૫
૧૩	પ્રેરણા માનવને બનાવે મહામાનવ	- સ્મિતા આર. પટેલ	૩૮
૧૪	સિક્કિ પ્રેરણાથી સિક્કિ કેવી રીતે	- ચેતના વાચ. પટેલ	૪૦
૧૫	શિક્ષણમાં જરૂરી છે સર્જનશીલતા	- શિવાની એમ. પંડયા	૪૨
૧૬	સ્મૃતિ વધારવા શું કરશો ?	- કંચન સી. વર્મા - મોહિની બી. પરમાર	૪૪
૧૭	લાગણી વિના તો જીવન જ શૂન્ય	- પૂજા એ. શુક્લ	૪૭
૧૮	Adjustment	- Bhakti V. Patel	૪૯
૧૯	શ્રેષ્ઠ વ્યક્તિત્વ વિકાસના ઉપાયો	- તુષિત કે. પટેલ	૫૧
૨૦	વાંચવા લખવાની તકલીફ - કિસ્તેકિસયા	- કિરણ એ. વણકર	૫૪
૨૧	તરૂણને સમજાવે તો...	- લીના એ. મૈસુરી	૫૭

ક્રમ	વિષય	પાન નં.
૨૨	બાળકને બાળક જ રહેવા દો	૩૦
૨૩	શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન શાસકને કઈ રીતે ઉપયોગી થઈ શકે ?	૩૨
૨૪	તરૂણોના વિકાસની દિશામાં	૩૫
૨૫	૨૦૧૨-૧૩ ના વર્ષની કૉલેજની ગતિવિધિ (વાર્ષિક અહેવાલ)	૩૭
૨૬	એકેડેમિક કેલેન્ડર (૨૦૧૨-૧૩)	૭૪
૨૭	શૈક્ષણિક સહયોગ	૭૩
૨૮	ઝાણ સ્વીકાર	૮૨
૨૯	પ્રશિક્ષણાર્થી સંપર્ક સેતુ	૮૫
૩૦	શુભેચ્છકોની યાદી	૯૨
૩૧	માનવ-મન	૯૬

આપણી કૃતિની કિંમત તેના સ્વરૂપ ઉપરથી કાં તો તેના બાહ્ય પરિણામ ઉપરથી આંકવી ન જોઈએ પણ આપણા જીવનમાં ચાલતા રહેલા ઈશ્વરીય વિકાસને તે કેટલી સહાયભૂત થાય તે ઉપરથી આંકવી જોઈએ.

પીઠા કરું છું
પ્રકૃતિને... સમજી
પ્રેમ પ્રભુનો !

મનબુદ્ધિનું
સૌંદર્ય અર્પી, થાય
સાચું પૂજન !

સંપાદકીય

પ્રત્યેક સમાજના વિકાસનો આધાર એ સમાજે વિકસાવેલ શિક્ષણના માળખા પર રહેલો હોય છે. જે સમાજ સુંદર અને સ્વસ્થ એવું શૈક્ષણિક માળખું વિકસાવી શકે છે એ સમાજના વિકાસનો રાહ સરળ બની રહેતો હોય છે. જ્યારે જે સમાજ શિક્ષણનું મહત્વ પિછાણવામાં મોડો પડે છે તેના વિકાસની ગતિ મંદ રહી જાય છે. આમ, પ્રત્યેક પ્રકારનું શિક્ષણ આગવું અને વિશિષ્ટ મહત્વ ધરાવે છે. તેમાંય વળી, શિક્ષક-પ્રશિક્ષણનું મહત્વ તો અનેકગણું વધી જાય છે, કારણ કે શિક્ષણની પ્રક્રિયાના એક અત્યંત અંગભૂત ઘટક તરીકે શિક્ષકે અનેક પ્રકારની અપેક્ષાઓને ઈળિભૂત કરવા માટેના સંબંધ પ્રયાસો હાથ ધરવાના રહે છે. સમાજને શ્રેષ્ઠ અને નિષ્કાંત શિક્ષકોની ભેટ મળી રહે એવા ઉમદા આશય સાથે શુદ્ધતઃ સેવાકીય પાયા પર ઘી અંકલેખ્યર પ્રોલેસિવ એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ, અંકલેખ્યર દ્વારા ઈ.સ. ૧૯૯૧ માં કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ખરોડનો શુભારંભ થયો. શિક્ષક પ્રશિક્ષણ ક્ષેત્રે પોતાનું ચર્ચિત્વિત પ્રદાન કરતી અમારી કૉલેજને બાવીસ વર્ષો પૂર્ણ થઈ ચૂક્યા છે અને આ બાવીસ વર્ષો દરમિયાન કૉલેજે શિક્ષણ અને સમાજસેવા ક્ષેત્રે પોતાનું એક પ્રભાવશાળી સ્થાન પ્રસ્થાપિત કર્યું છે એ અત્યંત આનંદપ્રદ અને ગૌરવમય ઘટના છે. બાવી શિક્ષણ અને સમાજસેવા ક્ષેત્રે સમર્પિત અમારી શિક્ષક પ્રશિક્ષણ સંસ્થા-કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ખરોડના વાર્ષિક મુજપત્ર ‘ઉત્કર્ષ’ નો આ બાવીસમો અંક આપ સૌ સમક્ષ રજૂ કરતા સ્વાભાવિક રીતે જ અત્યંત આનંદ, રોમાંચ અને ગૌરવની અભૂતિ થાય છે.

કોઇપણ કૉલેજની ગતિવિધિઓની આરસી એટલે કૉલેજનું વાર્ષિક મુજપત્ર. કોઇપણ કૉલેજ કેવી છે એ જાણવું હોય તો એ કૉલેજના વાર્ષિક મુજપત્રનો અભ્યાસ કરવો રહ્યો. તદ્વનુસાર અમારી કૉલેજના વાર્ષિક મુજપત્ર ‘ઉત્કર્ષ’ થકી અમારું પ્રતિબિંબ આપ સૌ સમક્ષ રજૂ કરવાનો નમ્ર પ્રયાસ કર્યો છે. ઉત્કર્ષના આ અંક પરથી કૉલેજમાં હાથ ધરાતી વૈવિધ્યપૂર્ણ પ્રવૃત્તિઓનો તથા કૉલેજની ફિલોસોફીનો ખ્યાલ સોને મળી રહેશે એવી શ્રદ્ધા છે. કૉલેજના સ્થાપનાકાળથી જ અમારું વાર્ષિક મુજપત્ર ‘ઉત્કર્ષ’ અપિરત પ્રસિદ્ધ થતું રહ્યું છે તેનો અમને સંવિશેષ આનંદ છે. વળી, છેલ્લા કેટલાક સમયથી અમારા વાર્ષિક મુજપત્રને કોઈ ‘થીમ’ ને કેન્દ્રમાં રાખીને પ્રસિદ્ધ કરવાનો ઉપક્રમ સ્વીકાર્યો છે જે આવકારણ્ય છે અને પ્રશંસાર્થક પણ છે. વર્ષ ૨૦૦૭-૦૮ નો અંક “ઇન્ફર્મેશન એન્ડ ટેક્નોલોજી”, વર્ષ ૨૦૦૮-૦૯ નો અંક “શાંતિ માટેનું શિક્ષણ”, વર્ષ ૨૦૦૯-૧૦ નો અંક “જીવન કૌશલ્યો”, વર્ષ ૨૦૧૦-૧૧ નો અંક “પર્યાવરણ શિક્ષણ” તથા વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ નો અંક “શાળા વ્યવસ્થાપન” થીમને કેન્દ્રમાં રાખીને પ્રસિદ્ધ થયા હતા. એ જ દિશામાં આગળ વધતા પુષ્ટ ચર્ચા વિચારણાને અંતે ચાલુ વર્ષે ‘શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન’ થીમને કેન્દ્રમાં રાખીને અંક પ્રગટ કરવામાં આવ્યો છે.

શિક્ષણરૂપી ઈમારત કેટલાક ચોકકસ પ્રકારના પાયા પર ઊભેલી છે. આપો જ એક અત્યંત મહત્વપૂર્ણ પાયો એટલે શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન. શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનના પાયા વિના શિક્ષણની પ્રક્રિયા સફળ બની શકે નહીં. પ્રત્યેક શિક્ષક પાસે શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનનું જ્ઞાન હોવું જરૂરી જ નહીં પરંતુ અનિવાર્ય ગણાય છે.

વિદ્યાર્થીઓના વર્તન વ્યવહારોને સમજવામાં તથા તદ્દનુસાર શિક્ષણની પ્રક્રિયા પ્રયોજવામાં શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન અમૂલ્ય પ્રદાન કરે છે. શિક્ષણની પ્રક્રિયામાં કેન્દ્ર સ્થાને 'અદ્યેતા' છે, હોવો જોઈએ. અદ્યેતાને સમજવામાં શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન આપણી મદદે આવે છે. બાળકના વૃદ્ધિ અને વિકાસની પ્રક્રિયા કેવી રહી છે ? બાળકનો બુદ્ધિઅંક કેટલો છે ? બાળકની અભિયોગ્યતા શી છે ? બાળકની અભિરુચિ શોમાં છે ? તરુણાવસ્થામાં તરુણ તરુણીઓ કેવી સમસ્યાઓ અનુભવે છે ? એમની સમસ્યાઓના નિવારણ માટે શું કરી શકાય ? બાળકોના શ્રેષ્ઠ વિકાસ માટે માર્ગદર્શન અને સલાહ કઈ રીતે આપી શકાય ? બાળકોને જાતીય શિક્ષણ કોણ આપી શકે ? કેવી રીતે આપી શકે ? બાળકોના તંદુરસ્ત વ્યક્તિત્વ વિકાસ માટે શિક્ષક શું કરી શકે... આવાં તો અનેક પ્રશ્નોના ઉકેલ આપણે શોધવાના બાકી રહે છે. આવા પ્રશ્નોના ઉકેલમાં શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન અત્યંત નાજુક અને મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા અદા કરે છે. તેથી શિક્ષણ સાથે સંબંધિત સૌં પક્ષકારો શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનના વિવિધ પાસાંઓને સમજે એ જરૂરી જ નહીં પરંતુ અનિવાર્ય પણ છે. વિવિધ પક્ષકારોને શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનને સમજવામાં અસરકારક માર્ગદર્શન મળી રહે એવા શુભ આશય સાથે પ્રસ્તુત અંક તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે. આ અંક વિવિધ પક્ષકારોને ઉપયોગી ન નીવડે તો જ નવાઈ ! અલબત્ત, શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનનું ક્ષેત્ર ખૂબ જ વ્યાપક અને વિશાળ છે, તે સમગ્રને આવરી લેવાનું શક્ય બન્યું નથી એ હકીકતનો સ્વીકાર કરીએ છીએ. આમ છતાં, અનેક સંદર્ભોએ પ્રસ્તુત અંક ઉપયોગી અને માર્ગદર્શક પુસ્તક ધરે એવી શ્રદ્ધા છે. પ્રસ્તુત અંકમાં પ્રત્યેક પાના પર નીચે મનોવૈજ્ઞાનિકોના ઉપયોગી વિચારો ટાંકવામાં આવ્યા છે, આ પ્રયાસ પણ વાચકોને ગમશે એવી અપેક્ષા છે.

સંસ્થાના ટ્રસ્ટી મંડળના સૌ સભ્યો, કૌલિજ પરિવારના તમામ શૈક્ષણિક અને વહીવટી સભ્યો તથા કૌલિજનાં તાલીમાર્થીઓના સહિયારા પુરુષાર્થને કારણે કૌલિજના ગૌરવમયી વિકાસની પ્રક્રિયાને ગતિ મળતી રહી છે જેની અહીં નોંધ લેવાનું કેમ ભૂલી શકાય ? એવી જ રીતે કૌલિજના વિકાસ માટે સમાજના દાતાઓ અને શુભેચ્છકો તરફથી દાન અને જાહેરાત સ્વરૂપે સહયોગ સાંપડતો રહ્યો છે જે અમારા માટે મોટી મૂકી છે. આ તબક્કે એમનો ઋણસ્વીકાર કરીએ છીએ. પ્રસ્તુત અંક તૈયાર કરવામાં જેમનો સતત સાથ અને સહકાર મળ્યા છે એ સૌ પ્રત્યે કૃતજ્ઞતાનો ભાવ પ્રગટ કરીએ છીએ અને ભવિષ્યમાં પણ આવો જ સાથ સહકાર, માર્ગદર્શન, પ્રેમ અને હૃદ્ય મળતા રહેશે એવી શ્રદ્ધા રાખીએ છીએ. ચાલો ત્યારે, આવજો આવતા વર્ષે ફરી પાછા નવા થીમ સાથે મળીશું...

નોંધ : પ્રસ્તુત અંકમાં ૨૪૫ થયેલા વિચારો લેખકોના પોતાના છે, એના માટે સંપાદકો જવાબદાર નથી.

માનસિક સર્વો હૃદયમાં કોહિત થયા છે.

આચાર્યશ્રીની કલમે

કૉલેજ ઑફ એજ્યુકેશન, ખરોડ દ્વારા શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૧૨-૧૩ માં શિક્ષક શિક્ષણ માટે જે ગતિવિધિ, પ્રવૃત્તિઓ, અનુભવોનું સર્જન થયું તેનું આંશિક વિહંગાવલોકન કરાવતાં હું ગર્વ અનુભવું છું.

નવ આંગતુક પ્રશિક્ષણાર્થીઓના કૉલેજ પરિવાર દ્વારા થયેલ ઉખાલચાં ટવાગતથી શિક્ષક શિક્ષણનો આરંભ કર્યો. પ્રારંભના દિવસોમાં ટ્રસ્ટ, કૉલેજ, બી.એડ અભ્યાસક્રમ, યુનિવર્સિટીથી અવગત કરાયા. જૂન-જુલાઈમાં કૉલેજનું ભાવાવરણ “માઈક્રોટીચિંગમય” અનુભવવા મળે. પ્રશિક્ષણાર્થીઓના ઉભરતા શિક્ષક તરીકે આત્મવિશ્વાસના સ્થાપન માટે “માઈક્રોટીચિંગ” ની તાલીમ દ્વારા વિવિધ કૌશલ્યો અને તેના ઘટકો તથા મહત્વના ચાર કૌશલ્યોની સઘન તાલીમ એ કૉલેજનું જમા પાસું રહ્યું છે. સાક્ષરી વિષયોના અધ્યાપન ઉપરાંત પ્રશિક્ષણાર્થીઓને ગહનતાપૂર્વક પ્રેક્ટીસ ટીચિંગના પાઠોનો અનુભવ આપી વર્ગશિક્ષણનો મહાવરો આપવાનો કૉલેજનો ઉપક્રમ રહ્યો છે.

“અધ્યાપન એટલે અનુભવોનું સર્જન” - શિક્ષક શિક્ષણની કૉલેજને આ વિધાન સચોટ રીતે અસર કરે છે. આ વિધાનને ધ્યાનમાં લઈ કૉલેજમાં વિવિધ ઉત્સવોની સાર્થક ઉજવણી, વિવિધ અર્થપૂર્ણ સ્પર્ધાઓ, વ્યાખ્યાન, સહકારી તાલીમ વર્ગ, સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓનું માર્ગદર્શન, શૈક્ષણિક પ્રવાસ, વાર્ષિકોત્સવ વગેરે અનુભવી પ્રાધ્યાપકોના માર્ગદર્શન હેઠળ સફળતાથી થયેલ પ્રશિક્ષણાર્થીઓને તેમની ભવિષ્યની ભૂમિકાનો અનુભવ આપવાનો કૉલેજ નિષ્ઠાપૂર્વક પ્રયાસ કરે છે.

૨૦૧૨-૧૩ ના વર્ષમાં કૉલેજના મુખપત્ર અંક-૨૧ નું લોકાર્પણ વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિ. ના ફુલસચિવ ડૉ. જે. આર. મહેતા સાહેબના વરદહસ્તે થયું. તેમની મુલાકાત પ્રેક્ષ અને માર્ગદર્શક રહી. સપ્ટેમ્બરની પાંચમી તારીખ એટલે શિક્ષક જગત માટે ગૌરવાનિવૃત્ત દિવસ. પણ આ દિવસનું અમારા માટે અનોખું મહત્વ છે. પાંચમી સપ્ટેમ્બર એટલે કૉલેજનો જન્મદિવસ-સ્થાપના દિન. આ મહત્વના પર્વે વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિ. ના “માનવ સંસાધન વિકાસ” વિભાગના પ્રોફેસર અને હેડ ડૉ. કિરણભાઈ પંડયા અને એમિટી શૈક્ષણિક સંકુલ, ભરૂચના મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી શ્રી રણછોડભાઈ શાહનું પ્રેક્ષ સાંનિધ્ય અમને મળ્યું. યુનિ. પુસ્તકૂત આંતર કૉલેજ વ્યાખ્યાન અભવે યુનિ. ની વિદ્વાન બંધુ બેલડી ડૉ. વિનોદભાઈ જી. પટેલ (પ્રાચાર્ય : વી. ટી. ચોકસી કૉલેજ ઑફ એજ્યુકેશન સુરત) અને ડૉ. જશુભાઈ જી. પટેલ (એસો. પ્રોફેસર : ગુજરાતી વિભાગ - વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિ., સુરત) ના શિક્ષણ અને શિક્ષક વિશેના વિશદ અને જ્ઞાન સભર પ્રવચનથી પ્રશિક્ષણાર્થીઓ લાભાનિવૃત્ત થયા.

સ્વામી વિવેકાનંદજીની સાર્થ શતાબ્દિ વર્ષની ઉજવણીના ઉપક્રમે ડૉ. દિપકભાઈ આંજોજી (એસો. પ્રોફેસર : જે. પી. આર્ટ્સ એન્ડ સાયન્સ કૉલેજ, ભરૂચ) નું સ્વામીજીના વિચારો પરનું પ્રવચન પ્રેક્ષ રહ્યું અને સ્વામીજીના વિચારો અંગેના પુસ્તકોનું પ્રદર્શન તથા સ્વામીજીના વિચારો અને કોટાઓનું પ્રદર્શન કૉલેજના ગ્રંથપાલ કવિતાબહેન રાઠવાના માર્ગદર્શનથી પ્રશિક્ષણાર્થીઓએ સફળતાથી કર્યું.

કૉલેજને રાજ્ય અને રાષ્ટ્રીય સ્તર પર મહત્વ અપાવનાર ઇનિટિયા ગાંધી ઓપન યુનિ. નું ઇંગ્લો

શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન વ્યાકેતના જન્મથી માંડીને વૃક્ષવરના સુધીના શૈક્ષણિક અનુભવોનું વર્ણન કરે છે અને સમજાવે છે - કો અને કો

બી.એડ્. સેન્ટર પણ ૨૦૧૨-૧૩ ના વર્ષમાં ડૉ. પી. આર. મારટરના નેતૃત્વ હેઠળ કાર્યાગિવત રહ્યું.

બીજા સત્રમાં પણ અધ્યાપન, પ્રેક્ટીસ ટીચિંગની સાથે અનેકપિઠ પ્રવૃત્તિઓથી કૉલેજનું પર્યાવરણ જીવંત રહ્યું. કૉલેજને અભ્યાસાભિમુખ રાખવાના કૉલેજ સ્ટાફના જિજ્ઞાસુપૂર્વકના પ્રયત્નોમાં કૉલેજના સામાન્ય મંત્રી કિરણબેન વણકર, સાંસ્કૃતિક મંત્રી રજની પટેલ, મેગેઝીન મંત્રી જયતા પટેલ, રમતગમત મંત્રી કંચન વર્મા, સાહિત્ય મંત્રી લીના મૈસુરિયા ઉપરાંત પૂજા શુક્લ, જલ્પા પટોળિયા, કિષ્કા તાપીઆવાલા, ક્રિમા પટેલ વગેરેના સક્રિય સહયોગની નોંધ લઉં છું.

આપણી યુજી. ના કુલપતિ ડૉ. દક્ષેશ ઠાકર, કુલસચિવશ્રી ડૉ. જે. આર. મહેતા તથા સી.ડી.સી.ડીન ડૉ. કિરણ પંડ્યાના કૉલેજ માટેના ભાવ અને લાગણીની સહર્ષનોંધ લઉં છું. ઘી અંકલેખ્યર પ્રોગ્રેસીવ એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટના પ્રમુખશ્રી આરિફભાઈ વજ્રદાર, મંત્રીશ્રી મહંમદભાઈ ભૈયાત તથા કારોબારી સભ્યો અને ટ્રસ્ટીશ્રીઓના પ્રેરણા, હૃદ્ડ અને માર્ગદર્શન બદલ એમના ઋણી છીએ.

કૉલેજના ૨૦૧૨-૧૩ ના વર્ષના પ્રશિષ્ટાણાર્થીઓને વ્યાવસાયિક જીવન અને જીવનના દરેક ક્ષેત્રમાં ચશસ્વી થવા શુભેચ્છાઓ પાઠવું છું. કૉલેજના આપ સૌ હિતચિંતકોનો પણ આભાર. કૉલેજ સાથેના આપ સૌના મૈત્રીપૂર્ણ સંબંધોની મહેક સદા પિરતરતી રહે એ જ અભ્યર્થના.

ડૉ. પ્રહલસિંહ જે. રાજ
આચાર્ય

મતિ શૂન્ય છે હમ,
ગતિ શૂન્ય છે હમ,
મતિ દે ગતિ દે,
પ્રભુ અરજ તુજે ॥

દી અંકલેસ્વર પ્રોગ્રેસીવ એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ, ખરોડ સંચાલિત
(વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી સંલગ્ન)

કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ખરોડ.

તા. અંકલેસ્વર, જિ. ભરૂચ. પીન-૩૯૪૧૧૫

ફોન : (૦૨૬૪૬) ૨૭૬૧૭૬

:: અમારું ટ્રસ્ટી મંડળ ::

પ્રમુખશ્રી

શ્રી આરીફભાઈ વજીરદાર

રસુલબાગ, જુની ટીવી, અંકલેસ્વર, જિ. ભરૂચ.

મંત્રીશ્રી

શ્રી મહંમદભાઈ એ. ભૈયાત

ખરોડ, તા. અંકલેસ્વર, જિ. ભરૂચ.

ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી અહમદભાઈ એમ. ઉનિયા

પીરામણ, તા. અંકલેસ્વર, જિ. ભરૂચ.

ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી સઈદભાઈ ખરોડીયા

ખરોડ, તા. અંકલેસ્વર, જિ. ભરૂચ.

સભ્યશ્રીઓ

શ્રી શાદિકભાઈ ભૈયાત

સંજાતી, તા. અંકલેસ્વર, જિ. ભરૂચ.

શ્રી મહંમદભાઈ જાંગડા

ખરોડ, તા. અંકલેસ્વર, જિ. ભરૂચ.

શ્રી એયુબભાઈ ભૈયાત

ખરોડ, તા. અંકલેસ્વર, જિ. ભરૂચ.

શ્રી અબ્દુલભાઈ જોગીયાત

ખરોડ, તા. અંકલેસ્વર, જિ. ભરૂચ.

શ્રી હનીફભાઈ જોગીયાત

ખરોડ, તા. અંકલેસ્વર, જિ. ભરૂચ.

દી અંકલેખર પ્રોગ્રેસીવ એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ સંચાલિત
(વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી સંલગ્ન)

કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ખરોડ.

તા. અંકલેખર, જિ. ભરૂચ. પીન-૩૯૪૧૧૫

અમારો કોલેજ પરિવાર

શૈક્ષણિક કર્મચારીગણ

ક્રમ	નામ/સરનામું	શૈક્ષણિક લાયકાત
૧	ડૉ. પ્રફુલસિંહ જશવંતસિંહ રાજ (આચાર્ય) ૧, ગુરૂપ્પા સોસાયટી, શુક્લતીર્થ, તા. જિ. ભરૂચ. ફોન : ૦૨૬૪૨-૨૮૧૪૯૦, મો. : ૯૪૨૬૮ ૭૧૦૪૯ ઇમેલ : prafulsinhraj@yahoo.com	M.Com. M.Ed. Ph.D.
૨	ડૉ. પ્રવિણચંદ્ર રતીભાઈ માર્ડર (એસોસિએટ પ્રોફેસર) બી-૯૬, આશુતોષ-૨, લીક રોડ, ભરૂચ. ફોન : ૦૨૬૪૨-૨૬૯૦૨૧, મો. : ૯૯૨૫૧ ૨૩૮૪૮ ઇમેલ : pmaster@sify.com	B.A. M.Ed. Ph.D.
૩	ડૉ. જયંતભાઈ અરવિંદભાઈ શાહ (એસોસિએટ પ્રોફેસર) એ-૯, જ્યોતિનગર-૧, ઝાડેશ્વર રોડ, ભરૂચ. ફોન : ૦૨૬૪૨-૨૪૫૨૨૯, મો. : ૯૪૨૭૮ ૭૬૩૪૧ ઇમેલ : jashah56@gmail.com	M.A. M.Ed. M.Phil. Ph.D.
૪	ડૉ. પારુલબેન ભુધાભાઈ ટંડેલ (અધ્યાપક સહાયક) મુ.પો. ભટેલી, તા.જિ. વલસાડ મો. : ૯૮૨૫૯ ૩૯૦૧૩ ઇમેલ : tandel.parul@gmail.com	M.Sc. M.Ed.
૫	ડૉ. ઈન્તેખાબઆલમ કે. અનસારી (અધ્યાપક સહાયક) મુસ્લિમ વેલફેર સોસાયટી, સ્ટેશન રોડ, મસ્જિદની બાજુમાં, નવસારી. ફોન : ૦૨૬૩૭-૨૪૯૪૦૬, મો. : ૯૯૨૫૪ ૧૭૪૬૦ ઇમેલ : ik_ansari73@yahoo.co.in	M.Com. M.Ed. Ph.D. GSLET

આલાપત મનોવિજ્ઞાનનું મુખ્ય કેન્દ્રવિંદુ માનવક્રમવાલી પ્રાપ્ત છે - રોબર્ટ બ્લેસર

વહીવટી કર્મચારીગણ

ક્રમ	નામ/સરનામું	શૈક્ષણિક લાયકાત
૧	શ્રીમતી કવિતાબહેન એ. રાઠવા (ગંધપાલ) એ-૧૪, ગજાનનપાર્ક, પાંચસો કવાટરની બાજુમાં, નવી કોલોની, જી.આઈ.ડી.સી. અંકલેસ્વર-૨ મો. : ૯૮૨૪૭ ૩૩૪૯૧	B.Com. M.Lib. & Inf.Sci.
૨	શ્રી જયંતભાઈ એસ. પટેલ (સા.કલાક) બી-૪, મૈત્રીનગર સોસાયટી, ભોલાવ, પિ. ભરૂચ. ફોન : ૦૨૬૪૨-૨૨૭૯૪૮, મો. : ૯૮૨૪૭ ૦૧૫૫૭	B.Com.
૩	શ્રી ઈશ્માઈલભાઈ એમ. જોગીયાત (જુ.કલાક) મુ.પો. ખરોડ, તા. અંકલેસ્વર, પિ. ભરૂચ. ફોન : ૦૨૬૪૬-૨૭૬૨૩૫, મો. : ૯૮૨૪૧ ૧૨૭૮૮	H.S.C.
૪	શ્રી અશ્વિન એમ. વસાવા (જુ.કલાક) મુ.પો. રજલવાડા, તા. ઝઘડીયા, પિ. ભરૂચ. ફોન : ૦૨૬૪૫-૨૪૮૦૭૨, મો. : ૯૮૭૯૧ ૩૮૨૧૩	B.A.

સેવકગણ

ક્રમ	નામ/સરનામું	શૈક્ષણિક લાયકાત
૧	શ્રી હાડક સુસુદ બીજાભાઈ (સેવક) મુ.પો. પીરામણ, તા. અંકલેસ્વર, પિ. ભરૂચ. મો. : ૯૭૨૭૦ ૭૩૧૦૪	S.S.C.
૨	શ્રી ચંદ્રવદન કે. ગુર્જર (સહાઈ કામદાર) સી-૧૯, સંસ્કારધામ, સોસાયટી, ટીવાશેડ, અંકલેસ્વર, પિ. ભરૂચ. મો. : ૯૯૦૪૪ ૩૪૬૦૬	S.S.C.
૩	શ્રી મિનેષદુમાર એચ. જાદવ (વોયમેન) ૩૫/૬, નવી વસાહત, લાહોરી ગોડાઉન પાછળ, ભરૂચ. મો. : ૯૭૨૩૫ ૪૯૩૫૫	S.S.C.

ભલવાવશમાં વ્યક્તિ વિસ્તાર કે અભિપ્રાયનું વલણ કેવળ તે અને તેનો અભાર માનવિત કેવી રીતે તેની ખોલક, રાજ્ય અને તેની જગતિય સંબંધે તે વેળા પર છે - સૌક્યમજા

ઘી અંકલેખર પ્રોગ્રેસીવ એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ સંચાલિત

કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ખરોડ.

તા. અંકલેખર, જિ. ભરૂચ. પીન-૩૯૪૧૧૫

પ્રશિક્ષણાર્થી પ્રતિનિધિ મંડળ - ૨૦૧૨-૨૦૧૩

પ્રમુખ
ડૉ. પ્રફુલસિંહ જે. રાજ (આચાર્ય)

સામાન્યમંત્રી
કિરણબેન એ. વણકર

મેગેઝિન સમિતિ

અધ્યક્ષ : ડૉ. આઈ.કે.અનસારી
મંત્રી : નમ્રતા ડી. પટેલ
સભ્યો : ૧. પૂળ એ. શુક્લ
૨. લીના એ. મેસુરી

સાંસ્કૃતિક સમિતિ

અધ્યક્ષ : પ્રા. પી.બી.ટંડેલ
મંત્રી : રજની જે. પટેલ
સભ્યો : ૧. દિલીપ સી. પટેલ
૨. જલ્પા એમ. પટોળિયા

રમત ગમત સમિતિ

અધ્યક્ષ : ડૉ. જે. એ. શાહ
મંત્રી : કંચન સી. વર્મા
સભ્યો : ૧. નમ્રતા ડી. પટેલ
૨. રજની જે. પટેલ

સાહિત્ય સમિતિ

અધ્યક્ષ : ડૉ. જે. એ. શાહ
મંત્રી : લીના એ. મેસુરી
સભ્યો : ૧. પ્રીતી એન. ચૌહાણ
૨. પરવીન જી. ભટ્ટી

પ્લાનિંગ ફોરમ સમિતિ

અધ્યક્ષ : પ્રા. પી.બી.ટંડેલ
મંત્રી : પ્રીતી એન. ચૌહાણ
સભ્યો : ૧. કંચન સી. વર્મા
૨. લીના એ. મેસુરી

નાણાં સમિતિ

અધ્યક્ષ : ડૉ. આઈ.કે. અનસારી
મંત્રી : જલ્પા એમ. પટોળિયા
સભ્યો : ૧. પ્રીતી એન. ચૌહાણ
૨. રજની જે. પટેલ

પ્રવાસ સમિતિ

અધ્યક્ષ : ડૉ. પી. આર. માર્ટર
મંત્રી : દિલીપભાઈ સી. પટેલ
સભ્યો : ૧. નમ્રતા ડી. પટેલ
૨. પરવીન જી. ભટ્ટી

ગ્રંથાલય સમિતિ

અધ્યક્ષ : શ્રીમતિ કે. એ. રાહવા
મંત્રી : પરવીન જી. ભટ્ટી
સભ્યો : ૧. પૂળ એ. શુક્લ
૨. કંચન સી. વર્મા

સમાન્ય રીતે માહિતી સમગ્રતામાં ઇકલુ નો હિરસો ૮૦ ૮૬૧ નેટલો છે - મોલગેલ

સ્વસ્થ વ્યક્તિત્વ વિકાસની દિશામાં

ડૉ. પ્રફુલ્લચંદ જી. રાજ

પ્રસ્તાવના :

શિક્ષણની મહત્ પ્રક્રિયાના અનેક હેતુઓમાંનો એક હેતુ અધ્યેતાના વ્યક્તિત્વનો આંતરિક અને બાહ્ય રીતે વિકાસ કરવા અંગેનો છે. બાળકના વ્યક્તિત્વનો વિકાસ શિક્ષણના અંગ તરીકે શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનનું એક ક્ષેત્ર રહ્યું છે. વ્યક્તિત્વ વિકાસમાં શિક્ષણ એક નિર્ણાયક બળ ગણાયું છે. વ્યક્તિ જે જ્ઞાન (શિક્ષણ) મેળવે છે તેમાંથી એક ચતુર્થાસ ભાગ શાળા-કોલેજોમાંથી, એક ચતુર્થાસ સમાજમાંથી, અને એક દ્વિતીયાંશ ઘરમાંથી મેળવે છે એવું સંશોધન કહે છે. આનો સીધો અર્થ એ કે શિક્ષણ માત્ર શાળામાંથી જ મળે છે તેવું નથી. બાળકને શિક્ષણ સમાજમાંથી અને બહુધા ઘરમાંથી જ મળે છે. આ ઘર, સમાજ અને શાળા-કોલેજોમાં મળતા શિક્ષણના ઉપક્રમે જે અનુભવો મળે છે તેમાંથી વ્યક્તિત્વનું ઘડતર થાય છે.

કોઈપણ રાષ્ટ્ર કે સમાજમાં વ્યક્તિને પોતાનું સ્વસ્થ આદર્શ વ્યક્તિત્વ ખીલવવાનો હક છે. પ્રત્યેક વ્યક્તિને સર્વતોમુખી વિકાસ કરવાનો, પ્રગતિ કરવાનો હક છે. પરંતુ યૈમ્પિક હરિફાઈના યુગમાં સૌ કોઈને આગળ વધવું છે, બહુ ઝડપથી આગળ વધવું છે અને અન્યથી આગળ વધવું છે. દૂંઢમાં યૈમ્પિક હરિફાઈ વ્યક્તિ વ્યક્તિ વચ્ચેની હરિફાઈમાં પરિણમી છે. બીજા કરતા વધુ સારા દેખાવું, વધુ હોશિયાર દેખાવું જાણે કે એક માત્ર મુખ્ય કર્તવ્ય હોય તેવું મહત્વનું બની જાય ત્યારે દંભ અને ખોજલાપણાની શરૂઆત થાય છે. બહાર શક્તિપ્રદર્શન અને આંતરિક રીતે દુર્બળતાનો અહેસાસ જ્યારે માણસને થવા લાગે છે ત્યારે આ બેવડા ધોરણો વ્યક્તિત્વને ભાંગવા લાગે છે. નિર્ણયકતાની લાગણી, નિરાશાની લાગણી, હતાશાની લાગણી વ્યક્તિને ઘેરી વળે છે.

આદર્શ વ્યક્તિત્વ ખીલવવા વ્યક્તિએ શમે પંથા... શમે કંથા... સુભાષિતમાં સૂચવ્યા અનુસાર ઘરિ ઘરિ જરૂરી ગુણો, કૌશલ્યો, યોગ્ય વર્તન તરેહ અર્જિત કરીને વધુ સારા થવા બાબતે ખાસ પ્રયત્નો કરવા જ રહ્યા.

વ્યક્તિત્વની વિભાવના :

- વ્યક્તિત્વની વ્યાખ્યાઓ તો ઘણી બધી છે પણ નીતરતી સમજ તો સાવ જ સરળ છે.
- વ્યક્તિત્વ એટલે વ્યક્તિ પોતે જ કંઈ છે. પૃથ્વી પર પ્રત્યેક વ્યક્તિ આગવી છે. કોઈપણ બે વ્યક્તિ સરખી નથી અર્થાત્ જેટલી જનસંખ્યા એટલાં વ્યક્તિત્વો.
 - વ્યક્તિનું પોતાનું આગવાપણું અને આગવી અભિવ્યક્તિઓનો સમન્વય એટલે વ્યક્તિત્વ.

વ્યક્તિમાં પોતાની આંતરિક અભિવ્યક્તિઓ જેમકે સમજણ, મૂલ્યો, સિદ્ધાંતો, અભિરૂચિ, અભિગમ અને બાહ્ય અભિવ્યક્તિઓ જેમકે દેખાવ, વર્તન, વાણી વ્યવહાર એમ બંનેનો સમાવેશ થાય છે.

જ્યારે જ્યારે વ્યક્તિની બાહ્ય અભિવ્યક્તિઓનું અનુસંધાન આંતરિક અભિવ્યક્તિઓ સાથે થાય ત્યારે તેના વ્યક્તિત્વની સુગંધ પ્રસારે છે. પ્રભાવશાળી વ્યક્તિત્વનો આધાર તેની પ્રજ્ઞા પર

ભાષા એ માલવ મળવથી કુદરતી મૂળભૂત ક્રમતા છે - ચોકરડી

રહેલો છે. એણે પ્રભાવ પાડવાનો પ્રયત્ન કરવો પડતો નથી. એનો પ્રભાવ આપોઆપ અન્ય રીં પડે પડે છે.

- વ્યક્તિત્વ એટલે પોતાનું આગવું સત્ય.
- વ્યક્તિત્વ એટલે વ્યક્તિની આંતરિક અને બાહ્ય એમ તમામ બાબતોનો એક આગવો સમન્વય. વ્યક્તિત્વ એટલે અભિગમ, અભિરૂચિ, માન્યતાઓ, પૂર્વાગ્રહો, વિચારો, વાણી, વર્તન, લાગણી, બાહ્ય દેખાવ અને આંતરિક અનુભૂતિઓ વગેરેનો આગવો સંગમ.

જે થકી કુમાર ગૌતમ ભગવાન બુદ્ધ કહેવાયા.

જે થકી આલ્બર્ટ મહાન વૈજ્ઞાનિક આઈન્સ્ટાઈન બન્યા.

જે થકી વડીલ મોહનદાસ મહાત્મા ગાંધી બન્યા.

આ હતું તેમનું વ્યક્તિત્વ.

સર્વેને પોતાનું આગવું વ્યક્તિત્વ હોય જ છે. જરૂર છે એને પિછાણવાની, ઓળખવાની અને સમજવાની. પોતાને ઓળખવાની પ્રક્રિયા પણ પાછો વ્યક્તિત્વનો જ એક ભાગ છે.

સ્વસ્થ/આદર્શ વ્યક્તિત્વ પિકસાવવા જરૂરી બાબતો :

વ્યક્તિએ “સારા દેખાવા” કરતા “સારા થવા” પ્રયત્ન કરવો એટલે જ વ્યક્તિત્વનો વિકાસ કરવો એમ કહી શકાય. જીવનમાં કયા પાસાં, કઈ બાબતો ચરિતાર્થ કરવી પડે, સ્થિર કરવી પડે તે બાબતો, પાસાં અંગે ચિંતન, મનન કરી પ્રામાણિક પ્રયત્નો આદરવા પડે.

સ્વસ્થ વ્યક્તિત્વ માટે જરૂરી પાસાં નીચે મુજબ ગણાવી શકાય :

(૧) હકારાત્મક ચિંતન કરવું :

સવારે ઉઠ્યા પછીની માનવીની બધી જ પ્રવૃત્તિઓ વિચારાધિન હોય છે. પ્રથમ વિચાર આવે છે પણ પ્રવૃત્તિ થાય છે. જો માનવી હકારાત્મક ચિંતનને જીવનનો એક ભાગ બનાવી દે તો સુખ અને દુઃખ વચ્ચે પણ સમ રહી જીવનનો આનંદ માણી શકે છે. માણસ પૌષ્ટિક અને સમતોલ આહાર અને જરૂરી વ્યાયામ માટે કાળજી લેતો હોય પણ નકારાત્મક ચિંતન કરતો હોય તો તેના શરીરમાં એવા હોર્મોન્સ ઉત્પન્ન થાય છે, જે તેને માનસિક રોગી બનાવી શકે છે.

નકારાત્મક ચિંતન કરનારને બધે જ ખામીઓ, અદૂરૂપ દેખાય છે. તેને બધી વ્યક્તિઓ નકામી, સ્વાર્થી લાગે છે.

મહાબારતમાં કોઈ પ્રસંગે ભગવાનશ્રી કૃષ્ણએ સામેની સભામાંથી અર્જુન અને દુર્યોધનને અનુક્રમે દુર્જન અને સજ્જન માણસ શોધી લાવવા જણાવ્યું. અર્જુન સભાનું અવલોકન કરી પાછો આવ્યો અને કૃષ્ણને કહ્યું “આ સભામાં મને એકેય દુર્જન નથી દેખાયો” દુર્યોધને સભાનું અવલોકન કરી કૃષ્ણને કહ્યું “આ સભામાં મને એકેય સજ્જન નથી જણાયો.”

હકારાત્મક ચિંતનને લીધે અર્જુન “પાંડવાનામ ધર્મજય” ગણાયો... આદર્શ વ્યક્તિત્વ ખીલવીને પ્રભુને અત્યંત પ્રિય બન્યો.”

પરિલામત્રી યોગ્ય સમયે કરેલી જાણ જાણવેગણાત્મક જાણવણને મદદરૂપ બને છે - જુનર

(૨) પ્રસન્નતા કેળવવી :

સ્વસ્થ વ્યક્તિત્વ ખીલવવા માટે પ્રસન્ન પ્રતિભા વિકસાવવા પ્રયત્ન કરવો પડે. માત્ર બાહ્ય પ્રસન્નતા એ ફૂનિમ, આભાસી કે છેતરામણી હોઈ શકે. આંતરિક પ્રસન્નતા ખીલવીને જ બાહ્ય પ્રસન્નતા લાવી શકાય છે, સ્થિર કરી શકાય છે.

પોતાની વિદ્વતાનો બોજ બીજાઓને ઉંચકવો પડે એવું ભારેખમ વ્યક્તિત્વ ઘણી વ્યક્તિઓ (વિદ્વાનો) ધરાવતી હોય છે. ઘણાં વિદ્વાનોમાં બોજ તેમનું સ્થિત વહન કરે છે. આવા પ્રસન્ન વ્યક્તિત્વ ધરાવતા ઘણા માણસો વિદ્વાન તો હોય છે પણ સાથે એવા જ વિનમ્ર અને પિનોટી પણ હોય છે.

આંતરિક સૌંદર્ય ખીલવીને આંતરિક પ્રસન્નતા કેળવી શકાય. નક્કરતાના સ્થાને પ્રેમ, ક્રોધના સ્થાને હુંફ, ઈર્ષ્યાના સ્થાને સહકાર, સ્વાર્થના સ્થાને નિસ્વાર્થપણું અને પ્રમાણિકતા, નિયમિતતા, વિનમ્રતા, પ્રેરકવાણી, સહયોગાત્મક વ્યવહાર, જેવા સદ્ગુણો જીવનમાં કેળવીને આંતરિક પ્રસન્નતા ખીલવી શકાય. આંતરિક પ્રસન્નતા પર બાહ્ય સાચી પ્રસન્નતાનો આધાર છે.

(૩) શિષ્ટાચાર ઠાપવો :

સ્વસ્થ વ્યક્તિત્વના વિકાસ માટે પ્રારંભિક પગથિયું એ શિષ્ટાચાર છે. શિષ્ટાચાર એ વ્યક્તિના વ્યક્તિત્વનો મહત્વનો ઘટક છે. આપણે તેની ઉપેક્ષા ન કરવી જોઈએ. શિષ્ટાચારનો ગુણ વિકસ્યો ન હોય તો વ્યક્તિત્વ વિકાસની પ્રક્રિયામાં મોટો અવરોધ સર્જાય છે. વ્યવહારમાં જેને 'ગુડ મેનર્સ' કહેવામાં આવે છે એવી 'ગુડ મેનર્સ' ન ધરાવતો માણસ પોતાની ગેરવર્તનને કારણે સમાજમાં નોંધનીય અને નિંદનીય બની રહે છે.

આપણે ઘરમાં, સમાજમાં, સંસ્થાઓમાં, પ્રવાસ, મુલાકાતોમાં એમ સર્વત્ર શિષ્ટાચાર આદરીએ તો આપણા માટેની વિશિષ્ટ છાપ ઉપસાવી શકીએ છીએ. શિષ્ટાચાર માનવીય સંબંધો બાંધવા, વિકસાવવા અને ટકાવવા માટેનું અમોઘ શસ્ત્ર છે. શિષ્ટાચાર દર્શાવતો માણસ સૌને ગમે છે. સારું પૂછે તો વ્યક્તિ પોતાના વસ્ત્રોથી અને આભૂષણોથી નહીં વર્તન વ્યવહારથી અને શિષ્ટાચારથી ઓળખાતી હોય છે.

કોઈપણ સામે મળે તો મૂંઝે મચકોડવાને બદલે સ્મિત સાથે આવકારવું, ક્ષતિ થઈ હોય તો દિલગીરી દર્શાવવી, કોઈએ આપણને મદદ કરી હોય તો કૃતજ્ઞતા દર્શાવવી એ બધાં વર્તન લક્ષણો એક પણ રૂપિયાનો ખર્ચ કર્યા વગર વ્યક્તિત્વની શોભા વધારનારા છે. શિષ્ટાચાર મૈત્રી ટકાવવાનું રસાયણ છે.

કડવું બોલનારા, ગર્વથી વર્તનારા, "હું જ સાચો છું" ના દોષથી પીડાતા માણસો સ્વજનો અને મિત્રો નુમાવે છે કારણ કે શિષ્ટાચારના સામાન્ય સિદ્ધાંતોને તેઓ અવગણે છે.

જીવનમાં નમ્રતાનો ગુણ આવે એટલે શિષ્ટાચાર સહજ કેળવી શકાય.

(૪) મૈત્રીપૂર્ણ સંબંધો બાંધવા :

સ્વસ્થ વ્યક્તિત્વ વિકસાવવા "એક હાથે તાળી પડતી નથી" એ ન્યાયે માણસે મૈત્રીપૂર્ણ સંબંધો વિકસાવવા જોઈએ. જીવનમાં સાચા મિત્રની અને નિસ્વાર્થ સામાજિક સંબંધો વિકસાવવાની આવશ્યકતા રહેલી છે.

કોઈપણ બાબતને તેના વિકાસના કોઈ પણ તબક્કે કોઈ પણ વિશ્વવસ્તુ ધરસરકવત્ રીતે શીખવી શકાય છે - લુન્નર

જેમને ત્યાં કોઈ કામ વગર જઈ શકાય, પોતાના સુખો તો ઠીક, દુઃખો પણ કહી જણવા થઈ શકાય તેવા મિત્ર અને સામાજિક સંબંધો ઘરાવતો માણસ દુનિયાનો સૌથી શ્રીમંત માણસ છે.

આદર્શ વ્યક્તિત્વનું આ મહત્વનું લક્ષણ છે. જો માણસે આવા સાચા મિત્રો કે સામાજિક સંબંધો પિકસાવ્યા હોય તો નિવૃત્તિના દિવસોની ચિંતા, ફરિયાદોને અવકાશ રહેતો નથી.

સંબંધ એ દ્વિમાર્ગી પ્રક્રિયા છે. ફક્ત લાભ જ લેવા કે પોતાનો સ્વાર્થ સાધવા માટે જ સંબંધ બાંધે તો આ દ્વિમાર્ગી પ્રક્રિયાને ઘડકો બેસે છે. સાચી મૈત્રી કે સંબંધ દ્વિમાર્ગી હોય છે. આ પ્રકારનો સંબંધ જીવંત રાખવા સંપર્ક જાળવી રાખવું અનિવાર્ય બને છે.

જીવનમાં સુખીમાં સુખી કોણ ? આ પ્રશ્નના જવાબમાં કહી શકાય કે જેને વધુ લોકો યાદતા હોય તે. માટે જ સ્વસ્થ વ્યક્તિત્વ પિકસાવવા વધુને વધુ લોકોને નિસ્વાર્થ પ્રેમ કરતા રહો. ચક્રવૃક્ષિ વ્યાજ સાથે તમને લોકોનો પ્રેમ મળશે.

(૪) સમયનો સદ્ઉપયોગ કરવો :

સ્વસ્થ વ્યક્તિત્વ પિકસાવવા ઈચ્છનારે જીવનનો સંપિલાગ એટલે સમયનો સંપિલાગ કરીને તેનો યોગ્ય ઉપયોગ કરવો જોઈએ. સમયનો સદ્ઉપયોગ કરવા સમયપાલન માટે યોગ્ય સમય પત્રક બનાવી લેવું જોઈએ.

રોષિંદા દુન્યવી કામોની સાથે, સંસ્થાકીય કામોની સાથે જીવન પિકાસ માટેના કામો પણ વિચારવા/કરવા જોઈએ. શારીરિક સ્વાસ્થ્ય અને માનસિક સ્વાસ્થ્યની જાળવણી માટે વ્યાયામ, વાચન, લેખન, બીજાના ઉપયોગમાં આવવાના કામો વિચારવા/કરવા જોઈએ.

“ઓરો કો સુખ ટેના જે, મિલા અગર તો લેના જે” ની પંક્તિ જીવનમાં સ્થાયી કરવા સમયનો સદ્ઉપયોગ જરૂરી છે. સ્વાર્થ માટે, પરાર્થ અને પ્રભુ પ્રિત્યર્થેના કામોનું આયોજન કરી કામે લાગવું જોઈએ.

સમયના સદુપયોગની સાથે સમયપાલનનો આગ્રહ પણ વ્યક્તિત્વને ખીલવવામાં મદદ કરે છે. કોઈકે સાચું જ કહ્યું છે કે “જે સમયને સાચવે છે તેને સમય સાચવે છે. જે સમયને બદબાદ કરે છે તેને સમય બરબાદ કરે છે.”

“આજના કામોને હેલે જે કાલ પર
નાયવું પડે છે તેને આગસના તાલપર
આજના કામોને આજે કરો...
આગસ પ્રસાદને ટાટા કરો...”

પૂજ્ય પાંડુરંગ શાસ્ત્રીના આ પ્રેરક વચનોની પંક્તિઓ સમયના સદુપયોગની સાથે સમય પાલન માટે ઘણું કહી જાય છે.

(૫) યોગ્ય સમયે યોગ્ય નિર્ણય લેવો :

જીવનમાં નિર્ણય લેવામાં ધીરે ધીરે પુખ્ત થવું જરૂરી છે. નિર્ણય માટે કયાં સુધી બીજાઓનો આધાર લેવો ? વર્તન વ્યવહારમાં એસર્ટિવ બનીને પોતાને સાચા લાગે તે નિર્ણય લઈએ કે સ્વીકારીએ તો દુઃખ

અને અસંતોષથી બચી શકાય છે.

કંમેશા સૌને ખુશ રાખવાના પ્રયત્નો કરી સફળ થતા નથી. સૌને ખુશ રાખી શકાય નહીં. આપણા જીવનની, આપણા નિર્ણયોની લગામ બીજાના હાથમાં સોંપી દેવી એ તો એક પ્રકારની માનસિક ગુલામી છે.

જીવનના નૈસર્ગિક આનંદને માણવા નિર્ણયો લેવાની આવડત કેળવવા જેવી ખરી. માણસ સમાધાન કરીને કેટલું જીવી શકે ? જે માણસ સમાધાન કરીને જીવે છે તે ઉછીનું જીવન જીવતો હોય છે, પોતાનું નહીં.

જીવન પોતાની ખુશી માટે જીવવા, પોતાને સાચું અને ઉચિત લાગે તે અનુસાર જીવવા સમયોચિત નિર્ણયો જાતે લઈએ.

(૬) નિષ્ફળતાને સીડી બનાવો :

પ્રત્યેક નિષ્ફળતા માણસને કંઈને કંઈ બોધપાઠ શીખવી જાય છે કે ભવિષ્યમાં સફળતા માટેનું કારણ બને છે. અબ્રાહમ લિંકનની નિષ્ફળતાઓની કથા, થોમસ એડિસનની નિષ્ફળતાઓની કથા આપણા માટે પ્રેરણારસોત નથી ?

"A smooth sea never made a skillful mariner" શાંત દરીયો કરી કુશળ નાવિકોને જન્મ આપી શકતો નથી. પ્રતિકૂળતાઓ વચ્ચે સફળતાનું જે પુષ્પ ખીલે તે અત્યંત રૂપાળું અને સુગંધિત હોય છે.

હું જીવનમાં માત્ર સફળતાને પામીશ એવા સંકલ્પ સાથે કોઈ માણસ મહાન કાર્યો હાથ ધરી શકતો નથી. નિષ્ફળતાનો ડર સત્યાપતો હોય ત્યારે વ્યક્તિ કાર્યોને પ્રારંભ કરવાની હિંમત દાખવી શકતો નથી. જે આજે નિષ્ફળ ગયો છે તે આવતી કાલે સફળ થશે એ હકીકતનો ઈતિહાસ સાક્ષી છે.

સ્વસ્થ વ્યક્તિત્વ ખીલવવા ઈચ્છનારે નિષ્ફળતાનો સીડી તરીકે ઉપયોગ કરી આગળ વધવું જોઈએ.

(૭) પ્રત્યાયન કૌશલ્ય વિકસાવવું :

અસરકારક વ્યક્તિત્વ ખીલવવું હોય તો પ્રત્યાયનનું કૌશલ્ય વિકસાવવા પર ધ્યાન આપીએ તો અડધું કામ પતી જાય. વ્યાવસાયિક સફળતાની એક આધારશિલા અસરકારક પ્રત્યાયન તરીકે ઓળખાય છે. પ્રત્યાયનનો પાઠ પાકો આવડી જાય પછી વ્યક્તિત્વ વિકાસના અન્ય પાઠો શીખવાનું અત્યંત સરળ બની જાય છે.

વાતચીત કરવાની કળા આત્મસાત કરવા જેવી છે. જ્યારે બે વ્યક્તિ વાત કરતી હોય તો મોટાભાગના કિસ્સામાં એવું બને છે કે બેમાંથી એક વ્યક્તિ જ બોલ્યા કરતી હોય છે, બીજી વ્યક્તિને બોલવાની તક જ મળતી નથી. પ્રત્યાયનનો આ કનિષ્ઠ પ્રકાર છે.

પ્રત્યાયનમાં સામાને દીલથી દીલ દઈને સાંભળીએ તો સંદેશો યથૈચ્છ રીતે, સચોટ રીતે પહોંચે છે. તેથી સંબંધોમાં શ્રવણ કલા મહત્વનું પરિબળ બને છે. સામા માણસને સાંભળીએ તો માનવીય સંબંધો વિકસાવવાની દિશામાં ઘણું કામ થઈ શકે.

(૮) હું બીજાઓથી જુદો નથી ની ભાવના કેળવવી :

ઘરમાં બાળકો કે પત્ની સાથે બોસની અદાથી વર્તનારા કંકાશનું સર્જન કરે છે. બાળકોને માતાપિતા

ગમે છે... બોસ નહીં. પત્નીને પ્રેમાળ પતિ ગમે છે. બોસ નહીં.

ઘરમાં કે બહાર... હું બીજા જેવો જ માણસ છું. મારું ગૌરવ સચવાવું જોઈએ એમ માનનારને બીજાનું ગૌરવ કરતાં પણ આવડવું જોઈએ. સાલસ વર્તન માણસને સ્વસ્થ વ્યક્તિત્વ કેળવવા તરફ લઈ જાય છે.

સંસ્થાઓમાં પણ શાંતિ અને સ્વસ્થ રીતે પૂર્ણ વિશ્વાસ સાથે ખુરશી પર બેસીને કર્મચારીઓ પાસેથી કામ લેતો ઉપરી પોતાના સાલસ વર્તન દ્વારા શ્રેષ્ઠ પ્રશાસક બની શકે છે. કેટલાક ઉપરી સ્ટાફના સભ્યોમાં અનેક રીતે ભય ફેલાવતા રહે છે. એ હાજર ન હોય ત્યારે બોસની ગેરહાજરી સ્ટાફ સભ્યો માણતા હોય છે.

ટૂંકમાં 'હું બીજાઓથી ખુદો નથી' ની ભાવનાથી વ્યક્તિત્વ વધુ ખીલે છે.

(૯) નકારાત્મક વલણો સામે ટિમાગ પરનો કાબૂ ન ગુમાવવો :

સ્વસ્થ વ્યક્તિત્વ ખીલવવા માણસો સાથેના નકારાત્મક વ્યવહારમાં શાંત રહી પ્રતિભાવ આપવો. સામેથી વ્યક્તિ ગમે તેટલી ગુસ્સે થઈ, મોટેથી વાત કરતી હોય તો પણ આપણે આપણા ટિમાગ પરનો કાબૂ ગુમાવવો નહીં અને શાંતિથી નોમર્લ ટોનમાં જ આપણે આપણા પિયારો રજૂ કરવાનું ચાલુ રાખવું.

જ્યાં તમે કોઈકના આક્રમક મિજાજ સામે તીખો મિજાજ ધારણ કરીને ગુસ્સે ઘવાની શરૂઆત કરો છો ત્યાં તમે તમારા પરાજય પર હસ્તાક્ષર કરવાની ખોટી બાબત તરફ આગળ વધો છો.

માણસ ચોકકસ પરિસ્થિતિમાં કઈ રીતે વર્તે છે તેને આધારે તેના વ્યક્તિત્વની ભાત ઉપસતી હોય છે. વારંવાર મોડો આપવો કર્મચારી, ઝઘડો કરવા માટે બહાના શોધતો મિત્ર, આકર્ષક અને તોછડી ભાષામાં વાતચીત કરતા ઉપરી અધિકારીઓની વર્તન તરાહ તપાસતા તેમના વ્યક્તિત્વ અંગે સ્પષ્ટ તારણો મળે છે.

અસરકારક, પ્રભાવી વ્યક્તિત્વ બધાને જ ગમે. બધાને તેવું વ્યક્તિત્વ ધારણ કરવું ગમે. આવી પ્રભાવી, અસરકારક, સ્વસ્થ વ્યક્તિત્વ ધરાવતી વ્યક્તિના સંપર્કમાં એકવાર આવીએ તો કાચમી નાતો થઈ જાય છે. સ્વસ્થ વ્યક્તિત્વ પિકસાવવાના થોડાંક પાંસાઓ જ અહીં જોયા છે. બીજા પણ અનેક પાંસાઓ છે જે ફરી ક્યારેય પિયારીશું.

સ્વસ્થ વ્યક્તિત્વ પિકસાવવા પૂજ્ય પાંડુરંગ શાસ્ત્રી આઠવલેણ અંગૂલિ નિર્દેશ કરે છે...

કોઈને આમ લાગે છે ને કોઈને તેમ લાગે છે,

તું સદા જોતો રહેજે પ્રભુને કેમ લાગે છે ?

આવી પડેલું કર્મ ગર્વરહિત બનીને કુશળતાથી કરવું
એનું નામ કર્મયોગ

Educating Differently-Abled : Education for all

Pravinchandra Master
Associate Professor

One of the objectives of any educational institution is to provide not only education to large section of the society, but particularly to the differently-abled population of the society too. If this is true then, we need to redesign the objectives of our educational institutions and ask keeping the following in mind :

- Do our educational institutions provide an intelligent flexible system of education to meet the challenges of access and equity and work towards the development of differently-abled?
- Do our Educational institutions take education to the hitherto differently-abled through life coping skills?

Providing education to differently-abled is the most obvious way for us to move forward to secure the future of lacks of children, improve the quality of life, sustain economy development and promote social justice. The National Policy on Education (NPE) in 1986 laid special emphasis on removal or disparities and the need to equalize educational opportunity.

Initiatives by the Government and International Organizations :

The Government of India enacted Acts like Rehabilitation Council of India Act, 1992, Persons with Disabilities Act, 1955 and National Trust Act, 1995 to facilitate the process of bringing them into the mainstream.

- Creation of a cell in the Ministry of Education, Government of India in 1946
- Launching of scheme of integrated education in the year 1974.
1,33,000 school children were benefited through this scheme
- Five Hundred Thousand children with disabilities have been enrolled under District Primary Education Programme (DPEP)
- Initiated a scheme wherein financial assistance is given to special schools by the Ministry of Social Justice
- Nearly 3000 special schools are engaged in educating and training differently-abled children. of these, 465 are being provided financial assistance by the central govt.
- The number of persons with hearing impairments of india amounts to 1.3 million (5.8 per cent of the total 21.9 million persons with disabilities in india)

Let's see the following initiatives to facilitate the process of bringing the differently-abled into the main stream. These initiatives focused the attention of stakeholders in the direction of educating differently-abled : 'education for all'.

- The Universal declaration of Human Rights (1948)
- International Year for Disabled Persons (1981)
- Convention of Rights of Child (1989)

સર્જનાત્મકતા એ શારીરિક નહીં માનસિક પ્રક્રિયા છે

- World Declaration of Education for All (1990)
- Asian and Pacific Decade of Disabled Persons (1993-2002)

In spite of all these efforts, the coverage of children with disabilities is not more than 4% and this is an area of prime concern because the latest census figures for the persons with disabilities show that 2.1 % of our population is suffering from one or other disability.

A number of disabilities like dyslexia, autism and children having emotional disturbance have not been covered.

- 50 million population is challenged
- The manpower report of the Rehabilitation Council (1995) projected the requirement of 90,000 rehabilitation professionals and about 7,24,000 teachers by the end of 10th Plan (RCI, 1995)
- With the present available infrastructure, the country can produce only 3000 qualified teachers annually.

Classifications of Disabilities :

Abraham Maslow, a psychologist in the humanist movement, proposed that people have five basic kinds of needs, namely : (1) Psychological, (2) Safety, (3) Love and belongingness, (4) Esteem, and (5) Self-actualization. Self fulfillment has direct bearing on the development of disabled persons. Differently-abled students are to be empowered for realizing their potentialities through proper training. Education should make them to grow and capable of becoming what they can.

Generally, one can classify the differently-abled in the following five categories :

Physical impairment, Visual impairment, Hearing and speech impairment, Low Mental ability, Learning disability

Physical Disability

One can identify physical impairment with the help of the following

- The learner has deformity in Hand, Fingers, Legs, Waist, Neck
- The learner has difficulty in sitting, standing, walking
- The learner has difficulty in picking up something, holding something, putting the things at appropriate place
- The learner has complains of pains in joints frequently

Visual disability

Such learner can identified by observing their behaviour as follows :

- Observable deformity in the eye(s)
- Rubs eyes frequently
- Frequent reddening of eyes.
- Covers one eye and tilts the head forward

સમાચાર છે જરૂરિયાતો ઓળખીને પરિશિષ્ટ વસ્તુ અસરકારક મેળ સાધવાની વ્યક્તિની મહામહત્વ પરિણામ છે - કોલેજ

- Holds objects including the book close to his eyes
- Ask other students for help when taking notes from the chalkboard
- Blinks frequently-squints eyelids together
- Watery eyes
- Complaints of headaches
- Bumps into people or objects

Hearing and speech disability

The kinds of learners can be easily identifies by observing their behaviour.

- Has observable deformity in the ear(s)
- Frequent discharge from the ear(s)
- Complain of pain in ears frequently
- Scratches ear(s) frequently
- Turns head on one side to hear better
- Frequently requests teacher to repeat directions and questions
- Makes many errors in taking dictation
- While listening to the teacher watches his face carefully
- Display us speech difficulty

Low mental ability

With the help of following observable behaviour a teacher can identify the learners having low mental ability: the low mental ability learner

- displays poor academic achievement
- forgets what he/she has learnt after a short time
- is inattentive and distracted
- shows too much reliance on presentation of concrete objects
- seeks immediate reward
- displays fear of failure
- has poor self image
- lacks self Confidence
- has restricted Communication
- has poor muscular Co-ordination
- has difficulty in doing things for himself like eating, dressing, bathing and grooming.
- has problem in following what he has been told
- learns at a slow pace
- seeks more repetitions and practice as compared to other learners
- avoids active participation in classroom activities.
- shows too much dependence on concrete examples

Learning disability

The following are some of the observable behaviours for identification of learning disability :

શાલુક્ષ્મણ એ વિવેકને ધાતવી પ્રક્રિયા છે

- Does not read well although his/her oral answers are intelligent
- Makes mistakes in spellings, especially omits letter in words or changes their place e.g. 'pet' instead of 'tap' or 'felt' as left
- Writes numbers wrong e.g. '12' as '21' or write '69' when asked to write '79'
- Is distractible and cannot remember his time-table
- Is always untidy and late in submitting homework and coming to class
- Does not perform well in examinations although he is clever and has physical disability
- Is so excited that he is unable to complete any task
- Omits words or lines in reading
- Reads individual letters in the words but has difficulty in putting the sounds of the letters together. For example, he may hear the sound b/e/g and or sound f/o/g but say frog

Solution :

Problems like these and another can be seriously observed and handled very cleverly with the help of psychological knowledge, experience and concern. Many problems can be sought solutions with the help of experts in the concerned area.

General Solutions :

- A short term training module in the B.Ed. degree and PTC Training Programmes.
- Teacher's care taking and sincere efforts-parent's and peer's support
- Psychological assistance
- Medical Check-up
- Assistance from Open Distance Learning System

Specific Solutions :

- Training in speech
- Assistance from District Rehabilitation Centres and/or Primary health centres
- Suitable and appropriate seating arrangement
- Wheelchairs and necessary aids and equipments
- Ensure the learners for better opportunities to participate in physical and recreational activities
- Special training in listening to visually disable learners
- Books, written material with bold letters for visually disabled learners
- Ample and appropriate use of audio cassettes and instruments for visually disabled learners
- Provide concrete learning experience to the learners having low mental ability
- Provide repetition and more practice to the learner having low mental ability
- Give immediate feedback or rewards to such learners
- Develop simple and interesting teaching methods for the learners having low mental ability
- Give psychological treatment to such learners.

Challenges :

To develop conceptual competencies among the differently-abled, language competency could play an important role. "Right to language" is necessary for any educational growth and central to the human experience. To impede communication even unwillingly, is to harm the human spirit; to foster communication is to reveal all the possibilities of life. (siege, L., 2001).

- Lack of availability of requisite infrastructure in existing institutions in terms of practice lab, equipment, literature, master trainers.
- Non availability of the trained/awarded teachers
- Aversion of the schools to teach the differently-abled
- Lack of facilities for early interventions
- Negative attitude that is prevalent among the masses towards differently-abled
- Societal attitude towards differently-abled

Lowenthal (1991) identified following problems with an age-normed children :

- It is often based on instruments standardized with non disabled children, excluding those who have special needs.
- It does not account for possible qualitative differences in how young children with disabilities accomplish development milestones in comparison to typical youngsters; and
- It may lead to mistakes in describing a child's current level of performance and possible future successes since specific skills may not be evident because of impairments in the communication, sensory, co-ordination, and mobility developmental areas.

We need to access to a wide range of media – print, radio, television, audio / video, teleconferencing / video conferencing and tools – computers, CD-ROMs, e-mail and internet. The use of such sophisticated technologies has forced silent transition in the modes of education and training.

The manpower Report of the Rehabilitation Council (1995) projected the requirement of 90,000 rehabilitation professionals and about 724,000 teachers by the end of 10th Plan (RCI 1995). With the present available infrastructure, the country can produce only 3,000 qualified teachers annually. Lack of availability of requisite infrastructure in existing institution in terms of practice lab, equipments, etc. is another hurdle. Perhaps with the help of latest technology the system of Open Distance Learning may help us to change the scenario in the favor of differently-abled learners and may education reach to one and all.

Every child with or without disability has tremendous potential for growth. In a free community like us a disabled child has the potential to be extremely successful in career of his/her choice. The ability to succeed of such child is directly related to the amount of training and support that he/she receives while he/she is in school. The school and the society should do whatever is possible to welcome such person and accept and accommodate his/her needs.

References :

1. Gaylord-Ross, R. J. & Holvoet, J. F. (1982). Making the curriculum natural and functional. In Gaylord-Rosses, R. J. & Holvoet, J. F. Strategies for Educating Students with severe Handicaps (pp.89-124) Boston : Little, Brown.
2. IGNOU B.Ed. Programme SIM ES-332 Block-4
3. Ministry of Home Affairs, Census of India. 2001 <http://www.censusindia.net/>
4. Seigel, Lawrence. 2001. "The Educational and Communication needs of Deaf and Heard of Hearing Children : A statement of Principle Regarding Fundamental Systematic Educational Changes." in American Annals of the Deaf April, Vol. 145, (2)
5. Sen, R. S. (2002). Access and equity in context of differently-abled. In dikshit, H. P. et al (eds.), Access and Equity : Challenges for Open Distance Learning, New Delhi : Kogan Page.
6. Sfford, P. L. (1989), Integrated Teaching in early Childhood. White Plains, NY : Longman.
7. Un 2006. Convention on the rights of persons with disabilities : <http://www.un.org/disabilities/default.asp?navid=12&pid=150>.
8. World Educational Forum (2000). The Dakar Framework for Action. Paris : UNESCO.

This article is taken from "Journal of Community Guidance and Research. Vol-30 No. 1 March 2013 with thanks.

શિક્ષણ અધિકારીના સાધન તરીકે હોય તો કલા છે
અપન વિકાસ માટે હોય તો વિદ્યા છે.

ઉચ્ચ શુદ્ધિવાળા ધરાવતા લોકો છવત્તમાં સફળ થાય ન એવું હંમેશા બનતું નથી

મનોવિજ્ઞાનની વિકાસગાથા

ડૉ. જયંત એ. તાહ

મનોવિજ્ઞાન વિષયના ઉદ્ભવનું મૂળ જોવા જઈએ તો તત્ત્વજ્ઞાનમાં છે. ઈ.સ. પૂ.ત્રીજી સદીમાં ગ્રીક સમયમાં એરિસ્ટોટલ, સોક્રેટીસ અને પ્લેટો જેવા તત્ત્વજ્ઞાનીઓએ પણ માનવીને સમજવા માટેના અધ્યાય પ્રયત્નો કર્યા હતા. ત્યારે સૌ પ્રથમ તો મનોવિજ્ઞાન તત્ત્વજ્ઞાનની એક શાખા તરીકે જ અસ્તિત્વમાં આવ્યું. છેક ૧૮ મી સદીની શરૂઆતમાં પણ મનોવિજ્ઞાનમાં તત્ત્વજ્ઞાન વિષયની અભ્યાસ પદ્ધતિઓનો જ ઉપયોગ થતો હતો. જેમાં આંતરનિરીક્ષણ પદ્ધતિનો વધુ ઉપયોગ થતો. તર્કશુદ્ધ અનુમાન પદ્ધતિ પર ભાર મૂકવામાં આવતો. પરંતુ સમય જતા અભ્યાસીઓ મનોવિજ્ઞાનના સ્વતંત્ર અભ્યાસમાં રસ લેવા માંડ્યા અને આમ એક અલગ વિષય તરીકે મનોવિજ્ઞાન વિષયના મંડાણ થયા.

મનોવિજ્ઞાન શબ્દ મૂળ ગ્રીક પરિભાષામાંથી આવ્યો છે. (Psyche) એટલે આત્મા અને (Logos) એટલે શાસ્ત્ર આમ (Psychology) એટલે “આત્માનું વિજ્ઞાન.” આમ શબ્દાર્થને આધારે મનોવિજ્ઞાનની સૌ પ્રથમ વ્યાખ્યા અસ્તિત્વમાં આવી. પરંતુ આત્માનું સ્વરૂપ સ્પષ્ટ નહિ હોવાને કારણે તેમજ આત્માનો ખ્યાલ અર્થજ્ઞાનિક લાગતો હોવાને કારણે આ વ્યાખ્યા ધીરે ધીરે અસ્વીકાર્ય બનતી ગઈ.

૧૯ મી સદીના પ્રારંભમાં માનવીને સમજવા ભૌતિકશાસ્ત્રીઓ અને શરીરશાસ્ત્રીઓએ મનોવિજ્ઞાનના વિકાસમાં જે પ્રદાન કર્યું તે ઘણું મહત્વનું અને પૂરક સાબિત થયું. આમ ૧૯ મી સદીમાં વૈજ્ઞાનિક દષ્ટિબિંદુ ધરાવતા મનોવિજ્ઞાનનો ઉદય થઈ ચૂક્યો હતો. તે સમયે પણ મનોવિજ્ઞાનમાં પ્રયોગ પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. પણ તે પ્રયોગો ભૌતિકશાસ્ત્ર અને શરીરશાસ્ત્રની પ્રયોગશાળાઓમાં કરવામાં આવ્યા હતા.

મનોવિજ્ઞાનની સ્વતંત્ર અને સૌથી પહેલી પ્રયોગશાળા ૧૮૭૯ માં જર્મનીના લિપ્ઝિગ શહેરમાં વિલહેમ વુંટે સ્થાપી હતી. આ ઘટનાં મનોવિજ્ઞાનના વિકાસમાં અતિ મહત્વની સાબિત થઈ. આ પ્રયોગશાળામાં મનના ઘટકોનો અભ્યાસ કરવામાં આવતો હતો. આ સમયે દરમિયાન “મનોવિજ્ઞાન મનનું વિજ્ઞાન છે.” એવી વ્યાખ્યા પ્રચલિત થઈ હતી. મનનો ખ્યાલ પણ આત્માના ખ્યાલની જેમ જ અર્થજ્ઞાનિક લાગતો હતો. આ ઉપરાંત વુંટેની પ્રયોગશાળામાં આંતરનિરીક્ષણ પદ્ધતિનો જ ઉપયોગ થતો હતો. આમ પૂર્ણ રીતે પ્રાયોગિક પદ્ધતિનો ઉપયોગ થયો ન હતો.

૧૯ મી સદીના ઉત્તરાર્ધમાં વિલિયમ જેમ્સ અને જહોન ડ્યુઈના પ્રયાસોથી મનોવિજ્ઞાનના અભિગમમાં નવો વળાંક આવ્યો. મનના ઘટકોનો અભ્યાસ કરવાને બદલે હવે “માનવચેતના” નો મનોવિજ્ઞાનના વિષયવસ્તુ તરીકે સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો. તે સમયે “મનોવિજ્ઞાન ચેતનાનું વિજ્ઞાન છે.” એવી વ્યાખ્યા પ્રચલિત બની. ૨૦ મી સદીના પ્રારંભમાં ચેતના શબ્દ પણ વૈજ્ઞાનિક ચકાસણીમાં યોગ્ય ન લાગ્યો. આથી આત્મા અને મનના ખ્યાલની જેમ ચેતનાના ખ્યાલનો પણ અસ્વીકાર થયો.

સામાજિક વૃદ્ધિ અને વિકાસ માટે જેમ કહી શકાય કે તે ‘પોતાની સાથે તથા બીજાની સાથે સારી રીતે આગળ વધવાની યોગ્યતા છે.’ - સોરેન્સ

ચેતના અનુભવી શકાય પણ તેનું પ્રત્યક્ષ નિરીક્ષણ તો વર્તન દ્વારા જ ધાય છે. ધીરે ધીરે ચેતના પરથી મનોવૈજ્ઞાનિકોનું ધ્યાન માનવીના વર્તન પર કેન્દ્રીત થવા લાગ્યું. “મનોવિજ્ઞાન વર્તનનું વિજ્ઞાન છે” એવું પ્રત્યક્ષ અને સ્પષ્ટ કહેવાનું માન મનોવૈજ્ઞાનિક જહોન બી. વોટસનને ફાળે જાય છે. વર્તનનું વસ્તુલક્ષી રીતે નિરીક્ષણ થઈ શકે છે. નિરીક્ષણ કર્યા પછી તેની ચકાસણી પણ થઈ શકે છે. વર્તનના અભ્યાસને મૂળ સાદા સ્વરૂપો દ્વારા સમજાવવા માટે માનવેતર પ્રાણીઓના વર્તનના અભ્યાસ પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો. આથી “માનવી અને માનવેતર પ્રાણીઓના વર્તનનો અભ્યાસ કરતું વિજ્ઞાન એટલે મનોવિજ્ઞાન” એવી મનોવિજ્ઞાન વિષયની સર્વસ્વીકૃત વ્યાખ્યા અસ્તિત્વમાં આવી.

આમ વર્તન મનોવિજ્ઞાનનું વિષયવસ્તુ બન્યું અને નિરીક્ષણ પદ્ધતિ મનોવિજ્ઞાનની મુખ્ય અભ્યાસ પદ્ધતિ બની. જહોન વોટસને મનોવિજ્ઞાનને વિજ્ઞાનનો દરજ્જો અપાવવામાં ઘણો મોટો ફાળો આપ્યો છે. ૧૯૧૯ માં તેમણે મનોવિજ્ઞાનમાંથી મનોવ્યાપારોના ખ્યાલને તિલાંજલિ આપી. એમની માન્યતા હતી કે મન, માનસિક પાસું, મનોવ્યાપારો વગેરે ખ્યાલોથી મનોવિજ્ઞાનને વસ્તુનિષ્ઠ વિજ્ઞાન બનવામાં અવરોધો ઊભા થશે. મનોવિજ્ઞાનનો વિજ્ઞાન તરીકેનો વિકાસ બરાબર નહિ થઈ શકે. તેથી જે બાબતોનું પ્રત્યક્ષ નિરીક્ષણ શક્ય નથી તેવી બાબતોને મનોવિજ્ઞાનના કાર્યક્ષેત્રમાં નહિ ઉમેરવાનો તેમણે આગ્રહ રાખ્યો. ઈ.સ. ૧૯૩૦ થી ઈ.સ. ૧૯૬૦ સુધી મનોવિજ્ઞાન માત્ર વર્તનના વિજ્ઞાન તરીકે જ પિકરવ્યું.

મનોવિજ્ઞાનના વિકાસમાં કેટલાક સંપ્રદાયોનો ફાળો વિશેષ રહ્યો છે. વિવિધ વિચારધારા ધરાવનારા કેટલાક મનોવિજ્ઞાનિકોમાં મુખ્યત્વે વુટ અને ટીચોનેરે રચનાવાદ, વુડવર્થ અને થોર્નડાઈક કાર્યવાદ, વોટસન, હન્ટર અને હલે વર્તનવાદ, વર્દીમર, કોફ્કા અને કોહલ્ટરે સમષ્ટિવાદ (ગેસ્ટાલ્ટવાદ) તેમજ રોઈઝ, યુંગ અને એડલરે મનોવિશ્લેષણવાદની સ્થાપના કરી. વૈજ્ઞાનિક ઢબે અભ્યાસો હાથ ધરી મનોવિજ્ઞાનને વિજ્ઞાન તરીકે પ્રસ્થાપિત થવામાં ખૂબ જ મદદ કરી છે.

તત્વજ્ઞાનમાંથી અલગ થયેલા મનોવિજ્ઞાન વિષયની સૌ પ્રથમ પ્રયોગશાળાને આજે ૧૩૪ વર્ષ થયા છે. આજે આ વિષય ઘણો જ વ્યાપક બન્યો છે. કારણ કે મનોવિજ્ઞાન માનવજીવનની નાની મોટી અનેક બાબતો સાથે સીધી રીતે સંકળાયેલો વિષય છે. જ્યાં જ્યાં જીવન ઘબકે છે ત્યાં ત્યાં મનોવિજ્ઞાનની જરૂર પડે જ છે. વિવિધ વૈજ્ઞાનિક સંશોધનોને આધારે મનોવિજ્ઞાનની અનેકવિધ શાખાઓ અસ્તિત્વમાં આવી છે. એમાંથી કેટલીક અગત્યની શાખાઓ વિશેની થોડીક જાણકારી તમને વધુ માહિતી મેળવવા માટે જરૂર પ્રેરિત કરશે એની મને ખાતરી છે. જીવનને સુખી અને સમૃદ્ધ બનાવવા માટે મનોવિજ્ઞાન ખૂબ જ ઉપયોગી વિષય છે. જીવનની અનેક સમસ્યાઓના ઉકેલ માટે મનોવિજ્ઞાન આપણી મદદે આવે છે. આપ વર્તમાનપત્રો અને સામયિકોમાં મનોવિજ્ઞાન આધારિત અનેક લેખો વાંચી ચૂક્યા હશો. આજે અભ્યાસનું કોઈ ક્ષેત્ર એવું નથી રહ્યું કે જેમાં મનોવૈજ્ઞાનિક પાસાંઓને ધ્યાનમાં રાખી અભ્યાસ થતો ન હોય.

સામાજિક મનોવૈજ્ઞાનિકો વિશેષ કરીને વ્યક્તિના વર્તન સંદર્ભે અભ્યાસ કરે છે. વ્યક્તિનું ઘરમાં, શાળામાં, સમાજમાં જે વર્તન હોય તે અંગેના સંશોધનો હાથ ધરે છે. એક વ્યવસ્થિત જૂથ અને ટોળાના વર્તનમાં તફાવત જોવા મળે છે. વારસાની વ્યક્તિના વ્યક્તિત્વ વિકાસ પર અસર થતી હોય છે. પરંતુ

કિશોરાવસ્થા જીવનમાં ક્રોધિકારી પરિવર્તન, કઠિલ સંવાર્ષ તથા તોફાની સમયનો નાનો છે. - સ્ટેવેન ઠીલ

વાતાવરણ પણ વ્યક્તિના વિકાસ માટે જવાબદાર પરિબલ છે. વ્યક્તિના મનોવલણોના ઘટસ્થતમાં ટી.વી. સિનેમા અને વર્તમાનપત્રો જેવા માધ્યમોની વ્યક્તિ પર થતી અસરો અંગે અભ્યાસો કરવામાં આવે છે.

કૌટુંબિક મનોવૈજ્ઞાનિકો પરિવાર જીવન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. કુટુંબના વ્યક્તિના વિકાસ પર પ્રભાવ અંગે અભ્યાસ કરે છે. સુખી પરિવાર જીવન માટે એકબીજા સાથેના સારા સંબંધો જાળવવા અંગે માર્ગદર્શન પૂરું પાડે છે.

વૃદ્ધોનું મનોવિજ્ઞાન વૃદ્ધાવસ્થામાં લોકોનું સ્વાસ્થ્ય અને સુખાકારી જળવાય તે માટે પ્રયત્ન કરે છે. આ ક્ષેત્રમાં સંશોધનો તેમજ વ્યવહારિક ઉકેલો માટેના પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે.

આરોગ્ય મનોવિજ્ઞાન માનવ વર્તનની એવી શાખા છે જેમાં માનસિક બાબતોની વ્યક્તિના આરોગ્ય પર થતી અસરો અંગે તેમજ વ્યસન, વજન વધવું અને તણાવ વ્યવસ્થાપન વગેરે બાબતોની શારીર પર થતી અસર અંગે અભ્યાસો કરે છે.

શારીરિક મનોવિજ્ઞાન શારીર અને મન અંગે અભ્યાસો કરે છે. વ્યક્તિના વિકાસ પર જનીનતત્વો, અંતઃસ્ત્રાવીક્રિયાઓ વગેરેની અસર અંગે અભ્યાસ કરે છે.

પરામર્શ મનોવૈજ્ઞાનિકો વ્યક્તિને જીવનમાં અનુકૂળ સાધવામાં, મહત્વપૂર્ણ નિર્ણયો લેવામાં મદદરૂપ થાય છે.

વિકાસલક્ષી મનોવિજ્ઞાન જન્મથી મૃત્યુ સુધીના માનવ વિકાસ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. આ મનોવિજ્ઞાનમાં વય સંબંધિત ફેરફારો અને વર્તન અંગે માપન અને વર્ણન કરે છે.

પર્યાવરણીય મનોવૈજ્ઞાનિકો માનવ અને પર્યાવરણ વચ્ચેની આંતરક્રિયાને શ્રેષ્ઠ બનાવવા માટે પ્રયત્ન કરે છે. તેઓ કુદરતી સંસાધનોનું યોગ્ય વ્યવસ્થાપન તેમજ વાસ્તુકલા અને માનવ વ્યવહાર અંગે અભ્યાસ કરે છે.

સંગઠનાત્મક મનોવિજ્ઞાન આપણા કામ કરવા અંગેના આપણા સંબંધો પર પ્રકાશ પાડે છે. કારકિર્દી માર્ગદર્શન, વ્યવસાયમાં ઉત્પાદકતા, નિવૃત્તિ આયોજન વગેરે બાબતે અભ્યાસ કરે છે.

અદાલતી મનોવિજ્ઞાનમાં ગુનેગારના વર્તન અંગેનો અભ્યાસ કરીને ઘણી વખત કોજદારી તપાસ અને કાયદાના અમલીકરણમાં મદદરૂપ થાય છે.

અસાધારણ મનોવિજ્ઞાનમાં મનોવૈજ્ઞાનિકો દૈનિક જીવનના તણાવ, સંઘર્ષ, માનસિક પિડિતઓ વગેરેનો અભ્યાસ, હીપ્નોટીઝમ જેવી પ્રયુક્તિ અને કેસ સ્ટડી જેવી પદ્ધતિ દ્વારા કરે છે.

શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન સંશોધનલક્ષી છે. તે લોકો કેવી રીતે શીખે છે તે બાબત પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. શિક્ષણ પદ્ધતિઓની શિક્ષણ પર અસર તેમજ શિક્ષક વિદ્યાર્થી વચ્ચેના સંબંધો સુદૃઢકોની અધ્યાપનમાં અસર જેવી બાબતો અંગે સંશોધનો કરે છે. શાળામાં શારીરિક શિક્ષા કરવા પર પ્રતિબંધ મનોવિજ્ઞાનિક સમજને કારણે જ સ્વીકાર્ય બન્યો. એટલે હવે સોટી વાગે ચમચમ અને વિદ્યા આવે ધમ ધમની વિચારસરણીને રદિયો આપવામાં આવ્યો છે. અધ્યયન અંગેના સિદ્ધાંતો માટે ફૂતરા, ખિલાડી, ઉંદર, કબૂતર અને ચિમ્પાન્ઝી પર

માનસિક અને શારીરિક ફેરફાર બાલ્યાવસ્થાની સૌથી મહત્વપૂર્ણ વિભેદતા છે - રોસ

પ્રયોગો કરવામાં આવ્યા. શિક્ષકો, શાળા સંચાલકો અને માર્ગદર્શકોને શાળા, કૉલેજ અને પિસ્વપિયાલયો ખાતે તેના સંશોધનો દ્વારા સ્થાપિત સિદ્ધાંતો અત્યંત ઉપયોગી બને છે.

પ્રાયોગિક મનોપિજ્ઞાન માનવ આંતરવ્યવહાર અને શારીરિક બાબતો અંગે ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. આ માટે તે મોટે ભાગે પ્રાણીઓ અને માનવી પર અભ્યાસો હાથ ધરે છે. રમત મનોવૈજ્ઞાનિક રમતવીરના માનસિક અને ભાવાત્મક પાસાઓને ધ્યાનમાં રાખી તે રમતના મેદાનમાં શ્રેષ્ઠ કામગીરી કરી તે માટે અભિપ્રેરિત કરે છે.

ઔદ્યોગિક મનોપિજ્ઞાનમાં ઉદ્યોગોના યોગ્ય વિકાસ માટેના મનોવૈજ્ઞાનિક પાસા પર ભાર આપવામાં આવે છે. એક ફેક્ટરીમાં ૨૦ ટન ઉત્પાદન થતું હતું. નવા મેનેજરે જોયું કે કામચોરી થાય છે. સુનિયનના જોરે દાદાગીરી કરી ઓછું કામ કરવામાં આવતું હતું. કામદારોના બે જૂથ બનાવી તેમની વચ્ચે હરીફાઈ રાખી તો ઉત્પાદન ક્ષમતા બમણી થઈ ગઈ. પિજેતા ટીમને ઈનામ આપ્યું. સંબોધનમાં કહ્યું કે હવે તમારી ક્ષમતા પ્રમાણે રોજનું ૩૦ ટન ઉત્પાદન તો થવું જ જોઈએ. બળથી નહિ પણ કળથી કામ કરાવ્યું. ઔદ્યોગિક એકમોમાં પહેલા કામદારોને પિન્નામંત્રી વ્યવસ્થા ન હતી. મનોવૈજ્ઞાનિક સંશોધનોને આધારે રીશોધની વ્યવસ્થા થઈ છે.

પણ મનોપિજ્ઞાનમાં અગમ, અગોચરના રહસ્યોને પામવા ટેલીપથી, પૂર્વ જન્મની યાદ, દૂરનું સાંભળી શકવું, દૂરનું જોઈ શકવું જેવી બાબતોનો અભ્યાસ વૈજ્ઞાનિક ઢબે કરવામાં આવે છે. રશિયામાં એક પ્રયોગમાં સસલાના બચ્ચાઓને સબમરીનમાં દરિયાના પેટાળમાં લઈ ગયા. પ્રયોગશાળામાં તેની માતાના મગજના અમુક કેન્દ્રો પર ઇલેક્ટ્રોક લગાવી અભ્યાસ કર્યો હતો. નક્કી કરેલા ચોકકસ સમયે સસલાના બચ્ચાઓને તીક્ષ્ણ હથિયાર વડે ઈજા પહોંચાડવામાં આવી એમને થતી વેદનાની અસર તેની માતા પર ગોઠવવામાં આવેલા ઇલેક્ટ્રોક દ્વારા લેવાતા ગ્રાફ પર સીધી જોવા મળી. આમ ટેલીપથી જેવી બાબતો અંગે પણ મનોપિજ્ઞાનમાં અભ્યાસ કરવામાં આવે છે.

મનોપિજ્ઞાનની આથી પણ વધુ શાખાઓ અસ્તિત્વમાં આવી છે. જે માનવજીવનની સુખાકારી, સમૃદ્ધિ અને કલ્યાણ માટે સતત પ્રયત્નશીલ છે. જીવન કૌશલ્યોના વિકાસમાં મનોપિજ્ઞાનની ટરેક શાખાઓ પ્રયત્નશીલ છે. માનવજીવનને બહેતર બનાવવામાં મનોપિજ્ઞાનનો ફાળો વિશેષ રહ્યો છે. આ માટે પિસ્વ કક્ષાની અમેરિકન મનોપિજ્ઞાનિક સંગઠન જેવી સંસ્થાઓ પણ સતત પ્રયત્ન કરતી રહી છે.

આટલી માહિતી પછી એવો વિચાર જરૂર આવે કે મનોપિજ્ઞાન ક્ષેત્રે ભારતનું પ્રદાન શું ? તો પ્રાચીનકાળમાં ઋષિ મુનિઓએ પણ આ દિશામાં ખૂબ જ કામ કર્યું હતું. આ અંગે સૌથી મોટું પ્રદાન કરનાર ભારતીય મનોપિજ્ઞાનના પિતા તરીકે યોગશાસ્ત્રના પ્રણેતા મહર્ષિ પતંજલિનું નામ જોખરે છે. શરીર અને મન બંને બાબતોને ધ્યાનમાં રાખી તેમણે અમૂલ્ય યોગશાસ્ત્રની રચના કરી હતી. આ યોગ અને પ્રાણાયમ અંગે આજે પિસ્વ સ્તરે વૈજ્ઞાનિક અભ્યાસો થઈ રહ્યા છે.

આમ, મનોપિજ્ઞાનના વિકાસની માત્રા દિન પ્રતિદિન આગળને આગળ વધી રહી છે.

બધી જ કૃત્રિમતાઓ તથા વંધુઓ તોડી બાબતની પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં રાખી તેની શક્તિઓને સાંભરવવાનું વિકાસ જોરે બાબતને મનોવૈજ્ઞાનિક વિકાસ

ચિંતા છોડી આંતરિક વ્યક્તિત્વ ખીલવો

પ્રા. પારુલ બી. ઠંડેલ

‘જીવવાનો કંટાળો આવે છે.’

‘આ દિવસો જાણે ભારૂંપ બનતા જાય છે.’

‘એમ ઘાય છે કે આ બધું છોડીને સાધુ થઈ જાઉં.’

આવાં વાક્યો બોલનાર વ્યક્તિ જીવનથી કંટાળી ગઈ હશે એમ માની શકાય. તેની પાછળનું કારણ ચિંતા હોઈ શકે. તેનું મન ચિંતાનાં આવેગોથી એટલું બધું ભરાઈ ગયું હોય છે કે તેના મનમાં કોઈ બાબત પ્રત્યે, કોઈ જાતનો આનંદ, ઉત્સાહ કે ઉમળકો આવતો નથી. તેનામાં કંઈક નવું કરવાની તમન્નાને બદલે નિષ્ક્રિયા દેખાય આવે છે. કેટલાક માણસો નાની નાની બાબતોની ચિંતા કરે છે અને એ ચિંતા તેમનાં ચહેરા ઉપર જણાઈ આવે છે અને તેના કારણે તેમનાં વ્યક્તિત્વ ઉપર અસર થાય છે. પ્રફૂલ્લ અને હસમુખ વ્યક્તિત્વ જે છાપ મૂકી જાય છે તેવી છાપ ચિંતાગ્રસ્ત વ્યક્તિત્વ મૂકી જતું નથી. જો વ્યક્તિત્વ ખીલવવું હોય તો ચિંતાને છોડવી જ પડે.

આ ચિંતા છે શું અને તે ક્યાંથી, કેવી રીતે ઉદ્ભવે છે તે આપણે પહેલાં જાણીએ.

‘ચિંતા એ મનની નકારાત્મક સ્થિતિ છે.’

કોઈક પરિસ્થિતિ, કોઈ ઘટના, કોઈક વસ્તુ કે વ્યક્તિ અંગે જ્યારે ધાર્યું નથી થતું ત્યારે મનમાં એક પ્રકારની ન સમજાય તેવી હતાશા ધેરી વળે છે. માનસિક શાંતિ હણાય છે અને વ્યક્તિ ધીમે-ધીમે નિષ્ક્રિયતા તરફ ઘટેલાય છે. મનમાં સતત ‘હું નિષ્ક્રિય છું, હું અમુક કામ કરી શકતો/શકતી નથી.’ ની પડઘમ સતત અનુભવાય છે અને છેવટે શારીરિક તકલીફો પણ તેમાંથી જ ઊભી થાય છે. વ્યક્તિ તન, મનથી સંપૂર્ણ પણે ભાંગી પડે છે તેથી જ કદાચ આ પંક્તિ જાણીતી બની લાગે છે. ‘ચિંતા ચિંતા સમાન છે.’

આપણી ચિંતાઓનાં મૂળમાં આધુનિક જીવન પણ જવાબદાર છે. તેમાંય વિશેષ કરીને શહેરી જીવનમાં ટોડઘામ વધુ રહેલી છે. સંબંધોની જટિલતા, આર્થિક ખર્ચ, સંતાનોનો અભ્યાસ, કારકિર્દીમાં ઉચ્ચ સ્થાન, ભૌતિક સુખસગવડ, ટેક જગ્યાએ ફરિફારીના વાતાવરણને કારણે મન હંમેશા અશાંતિ અને અસલામતી અનુભવે છે.

આજે જ્યાં જુઓ ત્યાં સ્વાર્થી સંબંધો જોવા મળે છે. કોઈકને કોઈક કારણસર સંબંધોમાં ત્યાગ, બલિદાન, પ્રેમ, સમજ જેવા તત્વો જોવા મળતાં નથી. કાળજીપૂર્વક બાંધેલા સંબંધો ક્યારે તૂટી જાય ? તે કહેવાય તેમ નથી. વણસેલા અને કથળેલાં સંબંધો સાથે લઈ હંમેશા શાંતિથી જીવી શકાતું નથી. મન આવા સંબંધોથી ગૂંચવાયા કરે છે. તેવી જ રીતે આજે આર્થિક ખર્ચ જેવો વિષય પણ વ્યક્તિને ચિંતા જન્માવવા ઊભો છે. વ્યક્તિ ગમે તેટલી મહેનત કરે છતાં ‘બાર સાંધે ત્યાં તેર તૂટે’ જેવી મોઘવારી તેને શાંતિ આપી શકતી નથી. દંધામાં ક્યારે ખોટ આવે ? તે કહી શકાતું નથી. દંધાને સફળ બનાવવા ક્યાં, કોને, કેવી રીતે મળવું, શું વાત કરવી, કેવી રીતે કરવી... ? એમ ઘણાં પ્રશ્નો મન પર અથડાયા કરે છે. એવી જ રીતે સંતાનોનો અભ્યાસ, કારકિર્દીમાં ઉચ્ચ સ્થાને પહોંચવું અને ભૌતિક સુખ સામગ્રીનો ધરમાં ખડકલો કરવો એ જાણે

વૈધિકત ભેદ એક સાવિત્રિ ઘટના છે - ટાસલ

આજની વ્યસ્ત, ભાગ દોડવાની અને ઝડપી ગુંદગીની ફેશન બની ગઈ છે. સતત હરિકાઈવાળી આ ગુંદગીમાં બધાસે એકબીજાને ઉપરોક્ત બાબતે પાછળ પાડી દેવા છે. બધાને આગળ નીકળી જવું છે, એકબીજા પર જીતી જવાની છાપ પાડી દેવી છે અને તે માટે જે કંઈ પણ નૈતિક, અનૈતિક કરવું પડે એ કરવું છે અને આમ મન સતત તડમઘલ અનુભવે છે અને છેવટે તે માનસિક સંતુલન ગુમાવી બેસે છે.

વળી, આજનાં આધુનિક જીવન જીવતા લોકો વાતે વાતે બોલતા સંભળાય છે કે “Time is Money” એટલે કે સમય પૈસા જેટલો કિંમતી છે. તેથી લોકો સમય સાથે જાણે સ્પર્ધામાં ઉતરે છે. તે મિનિટ મિનિટની ગણતરી મૂકે છે. પોતાનાં મનને તે પ્રમાણે વર્તવાનું સૂચન કરે છે. આપું થતાં મન ઉપર અસર થાય છે. મન સમય જાળવવા જતાં ખેંચ અનુભવે છે. ‘સમયમાં કામ નહીં થાય તો શું થશે ?’ ની ચિંતામાંથી છૂટવું મુશ્કેલ હોય છે. સમયની ખેંચતાણમાં પડેલો માણસ છેવટે રઘવાયો બને છે. દરેક કામમાં ઉતાવળ, બેધ્યાનપણું દેખાય આવે છે. છેવટે કોઈ કામ પોતાનાં ધાર્યા પ્રમાણે, પોતાની ક્ષમતા પ્રમાણે સફળ બનાવવાના બદલે વેક ઉતારી જેમ-તેમ પતાવે છે અથવા તો પોતાનાં સ્વજનો, મિત્રો, પોતાનાં હાથ નીચેનાં કર્મચારીને તેમાં સંડોવી તેમનાં માથે પોતાનાં કામને નાંખે છે. કામ સફળ થાય તો પોતાને જ જશ, નહીં તો જેની પાસે કાવ્યું એનાં માથે જૂતા. અહીં “Time is Money” નો અર્થ ‘સમય નકામો વેકડવો ન જોઈએ.’ એવો લેવાયો જોઈતો હતો. આજસુ થઈ બેસી રહેવાને બદલે સમયને સાચવી લઈ, આયોજન કરી પોતાની ક્ષમતા પ્રમાણે કામ વહેંચી કરવાથી ચોકકસ સફળ થવાય છે એવો અર્થ લઈ શકાય. સમયને પકડવા કરતાં સમયની સાથે ચાલવામાં ડહાપણ વાપરીએ તો ચિંતામાંથી ઉગરી જવાય.

હવે આપણે ચિંતાનાં કારણે ઉદ્ભવતી માનસિક અને શારીરિક તકલીફોને જાણીએ.

ચિંતાના કારણે ઉદ્ભવતી માનસિક અસરો :

- ચિંતાના કારણે મનમાં સતત પિયારોનો સંઘર્ષ થાય, કોઈ નિર્ણય ન લેવાય, મન-મગજ થાકી જાય અને છેવટે માથુ દુખે, મેડિકલ ટેસ્ટમાં રીપોર્ટ નોર્મલ આવે અને માથુ દુખવાનું કારણ જાણવા ન મળે.
- ચિંતાના કારણે રાત્રે ઊંઘમાં ખરાબ સ્વપ્નો આવે. જેને Nightmare કહેવાય છે. આવા સ્વપ્નો ખૂબ ભયંકર હોય તેથી વ્યક્તિ કરી જાય, ફરી વાર સૂવાનો પ્રયત્ન કરે છતાં ડરને કારણે સૂઈ ન શકે. ગમે તેટલી દવાઓ પણ કારગત નીવડતી નથી.
- રાત્રિનાં ઉજાગરાને લીધે વ્યક્તિ દિવસે જાગ્રત મને વ્યવસ્થિત કામ ન કરી શકે. દરરોજનાં કામ નિયમિત ન થવાથી ફરી માનસિક અશાંતિ ઉદ્ભવે અને ફરી કામની ચિંતા ઊભી થાય.

ચિંતાના કારણે ઉદ્ભવતી શારીરિક અસરો :

- ચિંતાના કારણે થતા રોગોને સાયકોસોમેટીક ડીસીસ કહે છે. ચિંતાના કારણે વ્યક્તિનાં શરીરનું મધ્યસ્થ મજબૂતતર ઉત્કેરાટ અનુભવે છે તેની અસર પાચનતંત્ર ઉપર થાય છે. તે વ્યવસ્થિત રીતે કાર્ય કરી શકતું નથી. તેથી ગેસ ઉત્પન્ન થાય છે.

બુદ્ધિ બની પરિસ્થિતિમાં સમાવોજન કરવાની સોચવા છે - તેલ્લા

- વધુ પડતી ચિંતાના કારણે પેટમાં વધુ પડતું અમ્લપિત ઉત્પન્ન થાય છે. તેમાંથી પેપ્ટીક અલ્ટરા થાય છે. આજે શહેરોમાં આ રોગનાં દર્દીઓની સંખ્યા રોજ વધી રહી છે.
- ચિંતાનાં કારણે મગજનાં જ્ઞાનતંતુઓ વધુ પડતાં ઉશ્કેરાઈ જાય છે અને તેમાંથી બ્લડપ્રેશરનું દર્દ થાય છે. લોહીનું ઊંચાણ પણ અનિયમિત બને છે.

ચિંતાનાં કારણે માણસ અનેક નાના-મોટા મનોરોગિક રોગોનો ભોગ બને છે અને સ્વાભાવિક છે કે આવા રોગો સાથે તે પોતાનો વિકાસ યોગ્ય રીતે ન કરી શકે. તેનાં ચહેરા ઉપર દુઃખ, વ્યથા, કંટાળો, નિરાશા હંમેશા જોવા મળશે. યાદ રાખો, શરીરરૂપી સુંદર મૂર્તિને બદલે બિહામણું ઊંડપિંજર જોવું કોઈને ગમતું નથી. તેથી ચિંતાથી બચવાના ઉપાયો કરવા જોઈએ.

જો કારણ સારું હોય અને માણસ ચિંતા કરે તો તે વ્યાજબી ગણાય. પણ કેટલીકવાર માણસ યોગ્ય કારણ વગર જે-તે વાતની ચિંતા કરી દુઃખી થયા કરે તો તેને પિફૂત ચિંતા કહેવાય છે. કારણ સિવાય ફક્ત કલ્પનાનાં આધારે વ્યક્તિ પિચારે છે કે 'જો આપું જરાબ બનશે તો માટું શું થશે?', 'શરીર તો સાતું છે, પણ મોટા રોગનો ભોગ થઈ પડીશું ત્યારે શું થશે?' જેવી કલ્પનાનાં ઘોડા જો અધાગ દોડવા માંડે તો વ્યક્તિ શરૂઆતમાં શારીરિક કંપ અનુભવે છે. સાચી ચિંતા સમય જતાં અને સમસ્યા હલ થતાં દૂર થાય છે. જ્યારે આવી ચિંતા લગભગ કાયમી બની જાય છે. તે જીવનનાં એક ભાગરૂપ બની જાય છે. પિફૂત ચિંતાવાળી વ્યક્તિ હંમેશા દુઃખી-રહે છે. તેને જરાબ પિચારો આવ્યા કરે છે. જીવનમાં શું કરવું છે? તેની સમજ પડતી નથી. પોતે જીવનમાં કંઈક સિદ્ધિ મેળવવી જોઈએ. કોઈક વ્યેય હોવું જોઈએ એવું ખ્યાલમાં જ આવતું નથી. પિફૂત ચિંતાને કાઢવી ખૂબ મુશ્કેલ હોય છે. તેમાં લાંબી મનોસારવારની જરૂર પડે છે. તેમાં મનોચિકિત્સકની સલાહ લેવી પડે છે. તે માનસનું વિશ્લેષણ કરે છે અને પિફૂત ચિંતાનું કારણ શોધી કાઢે છે. આવી ચિંતા પાછળ અચેતન મન જવાબદાર હોય છે. અચેતન મનમાં ડરની લાગણીઓ પુરાયેલી હોય છે. કેટલીકવાર ગુનાની લાગણીઓ પણ હોય છે. આ બધી જ લાગણીઓ ભેગી થાય છે અને તેમાંથી પિફૂત ચિંતા ઉદ્ભવે છે. જો આ લાગણીઓ ધીમે ધીમે દૂર કરવામાં આવે તો ફેર પડે. વ્યક્તિ તેની પિફૂત ચિંતાનું જૂઠાપણું સમજે તો પણ ફેર પડે છે.

ચિંતા દૂર કરવા માટેનાં ઉપાયો છે જ. ચિંતા જો ગંભીર પ્રકારની હોય તો તેને દૂર કરવી જ જોઈએ. આ ઉપાયોને આપણે વિગતે સમજીએ.

વર્તમાનમાં જીવો :

ભવિષ્યનો લાંબો પિચાર કરવાને બદલે વર્તમાનમાં જીવો. ઘણાં લોકો ભવિષ્યની ચિંતામાં વર્તમાનને જરાબ કરે છે. જે મુશ્કેલીઓ હજુ આવી નથી તેનો પિચાર ન કરો. અત્યારે શું કરવું જોઈએ? તે અંગે જ પિચારો. સમયનું યોગ્ય આયોજન કરો. જો તે પ્રમાણે કાર્ય કરશો તો ઘણી મુશ્કેલીઓ ઓછી થઈ જશે. કયા સમયે કયું કામ કરવાનું છે તે અગાઉથી નક્કી કરો. આમ કરવાથી તમને વર્તમાનમાં જીવવાની ટેવ પડશે. જીવનનું આયોજન કરો :

જેવી રીતે સમયનું આયોજન થઈ શકે તેવી જ રીતે જીવનનું આયોજન પણ થઈ શકે. જીવનનાં વિવિધ

પાસાનું આયોજન પણ થઈ શકે. લગ્ન, બાળકો, આર્થિક બોજ અને સામાજિક સંબંધો આ બધા જીવનના અંગત પાસાઓ છે. તેના માટે યોગ્ય સમયે વિચારો અને અમલ કરો. દા.ત. અચાનક આવી પડેલા મુશ્કેલીના કે અકસ્માત જીવનનાં આર્થિક પાસાંને અસર કરે છે. આયોજન ન કર્યું હોય તો ધાર્યા કરતાં વધુ ખર્ચ થઈ જાય છે અને દેવાનાં દારા થઈ જવાય છે. પોતાનાં ગજ પ્રમાણે જ ખર્ચ કરો. ટેખાટેખી રહેવા દો. દેવા કરવા પડે તેવી પરિસ્થિતિને ટાળો, થઈ ગયા હોય તો આગળ વધતાં અટકાવો. આર્થિક આયોજન કરો. બચત પદ્ધતિઓ વિશે જાણો. તે જ પ્રમાણે સામાજિક સંબંધો વિશે પણ વિચારો. ક્રેટલીક વાર ખરાબ સોળતાને કારણે પણ નાદેશી સહેવાનો વારો આવે છે અને ચિંતા ઉદ્ભવે છે. મન મક્કમ રાખી ખરાબ મિત્રોની સોબત છોડો. બિનજરૂરી તાણ કસાવતાં સામાજિક સંબંધીઓને સ્પષ્ટ 'ના' પાડતાં શીખો. ખોટી ગેરસમજણ દૂર કરવાનાં શક્ય તેટલાં પ્રયત્નો કરો.

સર્જનાત્મક પ્રવૃત્તિ કરો :

મનને આનંદ આપે તેવી પ્રવૃત્તિ કરો. સંગીત સાંભળો. તે દેવી વસ્તુ છે. તેનો સ્પર્શ થતાં જ મન શાંત થઈ જાય છે. કાર્લોઈલનાં જણાવ્યા પ્રમાણે 'સંગીત એ તો દેવદૂતોની ભાષા છે.' આ ભાષામાં ચિંતાના પડળ ભેદવાની તાકાત છે. એવી જરીતે ચિત્રકામ કરો. રંગોની દુનિયામાં ખોવાઈ જાઓ. એક સફળ ચિત્રકાર જે રીતે ચિત્રો દોરે તે રીતે ચિત્રો દોરવાની જરૂર નથી. તમને જેવું આવડે તેવું, તમને જેવા રંગો ગમે તેવા રંગો ચિત્રો દોરો. ફાવે તો વાર્તા, કવિતા લખો, સીપણ કામ, ભસ્તગૂંથણ, સ્પોર્ટમાં હાથ અજમાવો. આવી બધી પ્રવૃત્તિઓથી મનને સર્જનાત્મક આનંદ મળે છે. ચિંતા દૂર કરવા માટે સેરીડોન, એનેરીન જેવી ગોળીઓ લેવાની જરૂર નથી. મનનું ઊર્ધ્વાકરણ થાય તેવી પ્રવૃત્તિઓ શોધી કાઢો. દરેક વ્યક્તિમાં કોઈને કોઈ અભિરુચિ છુપાયેલી હોય છે. તેને બહાર લાવો. એક વખત કોઈક પ્રવૃત્તિમાં મન લાગી જાય પછી ચિંતા આપોઆપ દૂર થતી જાય છે.

હિંમત કેળવો :

કેટલાક લોકો મુશ્કેલી આવે ત્યારે ડગી જાય છે. મુશ્કેલી દૂર નહીં થાય તો શું થશે એવી ચિંતા કરે છે. આ મુશ્કેલી તેમને ખતમ કરી નાંખશે અને બચી નહીં શકાય એવું વિચારે છે. જેટલી મુશ્કેલી ઘેરાન કરતી નથી તેટલી મુશ્કેલી અંગેની ચિંતા ઘેરાન કરે છે. તેઓ માનસિક રીતે પડી ભાંગે છે. તેમને કંઈ સૂઝતું નથી. અને ચિંતાના વિચારો સિવાય અન્ય વિચારો આવતા નથી. મુશ્કેલીનાં સમયે ખરાબ વિચારો આવે છે. એક ખરાબ વિચાર પોતાની પાછળ બીજા ખરાબ વિચાર લઈ આવે છે. તેથી પહેલો ખરાબ વિચાર આવે તેને રોકો. જેથી બીજો ભયભીત કરે તેવો વિચાર આવે નહીં. હિંમત આવે તેવા વિચાર કરો. 'બલે મુશ્કેલી આવી, કંઈક રસ્તો બીકળશે. જોઈએ છીએ શું થાય છે ?, કંઈક રસ્તો શોધી કાઢીશું.' આવા વિચાર તમને મદદ કરે છે. મનને મજબૂત બનાવે છે. આ રીતે મુશ્કેલી તો જ્યારે દૂર થાય ત્યારે ખરી, પરંતુ ચિંતા તો દૂર થાય જ છે. જેમ્સ બેરી નામનાં ચિંતકે પણ કહ્યું છે કે 'હિંમત એ જ મુખ્ય વાત છે, જો હિંમત ગઈ તો બધું જ ગયું.' હિંમત એ વ્યક્તિત્વનો અગત્યનો અંશ છે તે ભૂલશો નહિ.

અમૂર્ત મિત્રની યોગ્યતા જોડતો વૃદ્ધિ - ટર્મલ

સ્વ-સૂચનનો ઉપયોગ કરો :

મનોવૈજ્ઞાનિકો કહે છે કે સ્વ-સૂચન (Auto Suggestion) ઘણી ઉપયોગી ક્રિયા છે. દરેક વ્યક્તિએ તેનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. સ્વ-સૂચન એટલે જાણે કે બીજી કોઈ વ્યક્તિ આપણને કહી રહી હોય તે રીતે આપણી જાતને અમુક બાબત કહેવી તે. મુશ્કેલી આવી પડે તો આપણે આપણી જાતને કહી શકીએ : 'ગભરાવાની જરૂર નથી. બધું સારું થઈ જશે. હિંમત રાખવી પડશે.' આવી વિચાર કરવાથી ચિંતા આપણી નજીક આવી શકતી નથી. મનનું બળ વધે છે અને આંતરિક તાકાત જન્મે છે. પોતાની શક્તિમાં વિશ્વાસ જન્મે છે. શરત એટલી છે કે, સ્વ-સૂચન વાસ્તવિક હોવું જરૂરી છે તો જ વ્યક્તિને સફળતા મળે છે. અંતમાં એટલું યાદ રાખો કે,

“ચિંતા એની છોડી, જેવું પાણી તેવી છોડી.”

શિક્ષણ જીવનનું મહત્વનું અંગ છે સારું શિક્ષણ માનવની વિચારશક્તિનો યોગ્ય વિકાસ કરી તેનામાં આત્મવિશ્વાસની જ્યોતિ પ્રગટાવે છે અને તેના હૃદયમાં પ્રભુ પત્યે શ્રદ્ધા અને ભાવ નિર્માણ કરે છે. આપણા પૂર્વજોએ શિક્ષણને સરસ્વતીની ઉપાસના માની છે. આ દષ્ટિથી શિક્ષણ જીવન સ્પર્શી હોય તો જ તે ચારિત્ર્ય નિર્માણ કરી શકે.

આપણે બાળકો સાથે કાર્ય કરવાનું છે : હેન્ડલ પિથ કેર...

ડૉ. ઇન્દ્રજાન જાનવાણી

કોઈ એક ફિલસૂફે સુંદર વાત કરી હતી કે વિશ્વાસ અને નિર્દોષતા વિશુ સિવાય બીજામાં કયાંય નથી દેખાતા. બીજા એક ચિંતકે એવું કહ્યું હતું કે જગતે નિર્દોષતાને કુલમાં બે બાળકમાં સંઘરી છે. તો વળી, સર પિન્સ્ટન્ટ ચર્ચિસે તો ત્યાં સુધી કહી દીધું હતું કે કોઈ પણ સમાજમાં બાળકોનો સારી રીતે ઉછેર કરવા જેવું રોકાણ કોઈ પણ નથી. આમ, પ્રત્યેક બાળક અને એવું બાળપણ એ અત્યંત મૂલ્યવાન બાબત છે. બાળકોના શ્રેષ્ઠ વિકાસ માટે આપણાથી જેટલી લઈ શકાય એટલી કાળજી લેવી ઘટે. જેનું બાળપણ સચવાઈ જાય તેની યુવાની અને સમગ્ર જીવન પણ સચવાઈ જાય છે. જો બાળકોને પ્રારંભથી જ શ્રેષ્ઠ અનુભવો અને સંસ્કારો પ્રાપ્ત થાય તો બાળકોના વિકાસનો માર્ગ સરળ બની રહે છે. તેથી બાળકો સાથે વર્તતી વખતે આપણે ખૂબ જ કાળજી રાખવી ઘટે. જો આપણે કાચની કોઈ નાજુક વસ્તુ ખરીદીએ તો એના પેકિંગ બોક્સ ઉપર અચૂક એવું લખેવું જોવા મળે છે કે હેન્ડલ પિથ કેર. એટલે કે ખૂબ જ કાળજીથી ઊંચકવું કે પકડવું, નહિ તો અંદર મૂકેલી નાજુક વસ્તુ તૂટી જશે. એવી જ રીતે બાળકો સાથે કાર્ય કરતી વખતે પણ આપણે હેન્ડલ પિથ કેરનો સિદ્ધાંત અપનાવવો જરૂરી બને છે. જો આપણે બાળકો સાથે કાળજીપૂર્વક અને વિચારપૂર્વક ન વર્તીએ તો એમના વિકાસના માર્ગમાં ભયંકર અવરોધો ઊભા થઈ શકે છે. આ માટે શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન આપણી મદદ આપે છે. બાળકો સાથે કેવી રીતે વર્તવું જોઈએ એ સમજવામાં શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન આપણને ખૂબ ઉપયોગી નીવડી શકે એમ છે. તો ચાલો, આપણે બાળકો સાથે કેવી રીતે વર્તવું જોઈએ એ અંગે થોડું ચિંતન કરીએ...

બાળકો સાથે વર્તતી વખતે સૌપ્રથમ એક વાત આપણે એ યાદ રાખવાની જરૂર છે કે આપણે બાળકો સાથે વર્તી રહ્યા છીએ. આપણી અને બાળકોની કક્ષામાં મોટો તફાવત છે. મોટા ભાગે આપણે બાળકોને આપણા જેવા માનીને એમની પાસે આપણા જેવા ‘મેન્ચોર્ડ’ વર્તન વ્યવહારોની અપેક્ષા રાખતા હોઈએ છીએ, જે અયોગ્ય છે. ખરેખર તો આપણે બાળકોને આપણા જેવા બનાવવાના મિથ્યા પ્રયત્નો કરવાને બદલે સ્વયં બાળકો જેવા બનવાની કોશિશ કરવાની જરૂર છે. બાળકોનો અપેક્ષિત વિકાસ સાધવાની દિશામાં આ સિદ્ધાંત ગોટલન રૂલ જેવો છે. બાળકો આપણા કરતા વધારે ક્રિયાશીલ અને સર્જનશીલ હોય છે. આપણું કાર્ય એમની ક્રિયાશીલતા અને સર્જનશીલતાને પોષક બનવાનું છે.

બાળ મનોવિજ્ઞાન એવું સ્પષ્ટતઃ સૂચવે છે કે પ્રત્યેક બાળક વિશિષ્ટ હોય છે અને અનેક પ્રકારની ભિન્નતાઓ ધરાવતું હોય છે. પ્રત્યેક બાળકના બુદ્ધિશક્તિ બુદ્ધિ હોય છે, અભિનુચિતો અલગ હોય છે, એમનામાં પટેલી જન્મજાત શક્તિઓ અર્થાત્ અભિયોગ્યતાઓમાં ભિન્નતા હોય છે તથા એમના વારસા, વાતાવરણ અને વ્યક્તિત્વમાં પણ તફાવત હોય છે. અહીં મૂળભૂત પ્રશ્ન એ જન્મે છે કે આપણે બાળકોને તેઓ જેવા છે તેવા સ્વીકારીએ છીએ ખરા ? આપણે બાળકોને સમજાવે છીએ ખરા ? જો આપણે બાળકોને ઓળખવાની અને સમજવાની કોશિશ કરીએ તો પણ ઘણા બધા પ્રશ્નો હલ થઈ જાય એમ છે. જેમકે, મોટા ભાગના

માનસિક સ્વાસ્થ્ય એટલે વાર્તાવિજ્ઞાન ધરાવતી પ્ર વાતાવરણ સાથે પ્રગટિત સામંજસ કરવાની ચોક્કસ - શૈક્ષ

વાલીઓ બાળકોને ડૉક્ટર કે એન્જિનિયર બનાવવાની ઝંખના રાખતા જોવા મળે છે. પરંતુ તેઓ ભૂલી જાય છે કે પ્રત્યેક બાળક કંઈ ડૉક્ટર કે એન્જિનિયર બની શકે એમ નથી. શક્ય છે કે એ ખૂબ સારો લેખક બની શકે, કવિ બની શકે પરંતુ આપણે તો કવિ, લેખક કે ચિત્રકાર કે રમતવીર બનવા સર્જિતતા બાળકને પણ ગણિત કે પિજ્ઞાન કે અન્ય વિષયો શીખવવા માટેના મર્યાદિત પ્રયાસો અજમાવતા જ રહીએ છીએ. ખરી વાત તો એ છે કે બાળકોને એમના સાચા સ્વરૂપમાં સમજીને તેઓ વારંવાર તેમજ જે બનવા સર્જિત હોય એ બનવા માટે આપણે મદદરૂપ થવાની ભૂમિકા અટકાવવાની રહે છે. આપણું બાળક વધારે મહત્વનું છે કે એની કારકિર્દી વધારે મહત્વની છે એ પ્રશ્ન પર પ્રત્યેક પક્ષકાર દ્વારા સ્વસ્થ ચિંતન થાય અને સાચી સમજ કેળવાય એ ખૂબ જરૂરી છે.

મહાન ચિંતક રજનીશે કહ્યું હતું કે સરખામણી કે તુલના હંમેશા વિનાશક હોય છે. બાળકો સાથે વર્તતી વખતે આ વાત ખૂબ મહત્વની બની શકે છે. બાળકોની એકબીજા સાથે તુલના કરવાથી ઘણી વખત બાળકો લઘુતાઝંધિ કે ગુરુતાઝંધિથી પીડાતા થઈ જાય છે. ‘જુઓ આ રમેશને જુઓ, એ કેટલો બધો હોશિયાર છે, તમને તો કંઈ આવડતું જ નથી’ એવું વિધાન બિચારા પેલા બીજા બાળકોના માનસિક સંતુલનને કિસ્કર્ટ કરવા માટેનું નિમિત્ત બની રહે છે. તો વળી, ‘રમેશ’ ને પણ હું જ કંઈક હું એવા સ્વાખ્યાલમાં રાચતો કરીને એને ગુમરાહ કરી શકે છે. તેથી આવા વિધાનો કરવાથી અને ખોટી સરખામણી કરવાથી બચવાની જરૂર છે. આપણે હંમેશા હકારાત્મક સરખામણી કરવાના પ્રયાસો કરવા જોઈએ. એવી જ રીતે બાળકોને ક્યારેય પણ નકારાત્મક સૂચનો ન કરવા જોઈએ ‘આમ નહીં કર કે તેમ નહીં કર’ એવું જેટલી વખત કહીશું તેટલી વખત બાળક એવું જ કરવા માટે પ્રેરાશે. જો આપણે બાળકોને એવું કહીએ કે ટેલિવિઝન ન જોવા કરો, રમ્યા ન કરો, મોબાઈલ ફોન કે ઇન્ટરનેટનો ઉપયોગ ન કરો... તો બાળકો એવું જ કરવા પ્રેરાય છે. તેથી ખરેખર તો શું નથી કરવાનું એવું કહ્યા કરવાને બદલે, શું કરવાનું છે એવું કહેવાની અને સમજાવવાની જરૂર છે. હકારાત્મક સૂચનોને લીધે હકારાત્મક અસર ઊભી થઈ શકે છે.

બાળકો સાથે વર્તતી વખતે એક વાત એ પણ હંમેશા ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ કે ક્યારેય પણ બાળકોનું અપમાન ન કરવું જોઈએ. વળી, અન્યોની હાજરીમાં અને એમાંય વળી અન્ય બાળકોની હાજરીમાં તો બાળકોનું ક્યારેય અપમાન ન થાય એની વિશેષ તકેદારી રાખવી જોઈએ. બાળકોનો અહમ ઘવાય એવા એક પણ વર્તનવ્યવહારો આપણા દ્વારા ન થવા જોઈએ. બાળકો પર એમની ટીકા, મિંદા કરતા પ્રેમની વધુ અસર થતી હોય છે એ વાત ક્યારેય પણ ભૂલવી ન જોઈએ. બાળકોને પ્રેમ આપવો જોઈએ. બાળકો ભૂલ કરે ત્યારે કેટલાક લોકો એમની ટીકા, મિંદા કરતા હોય છે. એટલું જ નહીં પરંતુ એમને શારીરિક સજા પણ ફટકારતા હોય છે જે અયોગ્ય છે. જ્યારે જ્યારે આપું જોવા કે સાંભળવા મળે છે ત્યારે એક જ નિષ્કર્ષ સાંપડે છે કે આપણે બાળ મનોવિજ્ઞાનને સમજવામાં નિષ્ફળ ગયા છીએ. અલબત્ત, એનો અર્થ એવો પણ નથી થતો કે બાળકોને ક્યારેય પણ ટોકવા કે ટોકવા ન જોઈએ. બાળકો ભૂલો કરે ત્યારે ચોક્કસપણે એમનું ધ્યાન દોરવું જ જોઈએ. પરંતુ આ કાર્ય કેવી રીતે થાય છે ? એ વાત મહત્વની છે. કેટલાક લોકો એવી દલીલ કરે છે કે ‘વધારે પડતો પ્રેમ આપવાથી પણ બાળકો બગડી જાય છે.’ આ દલીલનો ઉત્તર સ્વયં એમના દ્વારા થતી

દલીલમાં જ આવી જાય છે. બાળકો પ્રેમને કારણે ક્યારેય પણ બગડતા નથી જ નથી, પરંતુ 'વધારે પડતો' પ્રેમ કરવાથી ચોકકસ બગડે છે. વળી, અહીં સારો પ્રેમ કોને કહેવાય એ નક્કી કરવાનો પણ કિતોચોકિત્ય પ્રશ્ન જન્મે છે. પ્રેમ અને પ્રેમના દેખાવ વચ્ચે સ્પષ્ટ તફાવત છે. બાળક જે કંઈ પણ સીજવરતુ માંને તે આવી દેવી એ પ્રેમ નથી જ નથી ! ખરેખર તો બાળકોની જે તે માંગણીઓ વખતે આપણે ખૂબ કાળજીપૂર્વક વર્તવાની જરૂર પડે છે. હેન્ડલ પિધ કેર ! પાંચ સાત વર્ષની દિકરીને મોબાઇલ ફોન અપાવી દેવો કે ચોંદ પંદર વર્ષના દિકરાની "બાઈક જોઈએ છે" ની માંગણી સંતોષી દેવી એ નરી મૂર્ખતાથી વિશેષ બીજું કંઈ નથી. વાસ્તવમાં આપણે બાળકોને પૂરતો સમય આપવાની અને એમનામાં પૂરતો રસ લેવાની જરૂર છે. બાળકને માત્ર સારી શાળામાં પ્રવેશ અપાવી દેવાથી, સારું ટ્યુશન અપાવી દેવાથી કે હોન્ડા કે એફિટવા હાથમાં પકડાવી દેવાથી આપણી ફરજ પૂરી થઈ જતી નથી. ઓછી સુપિધાઓ વચ્ચે પણ ચલાવી લેતા કેવી રીતે શોખવું એ બાળકોને શીખવવાની જરૂર છે.

બાળકો સાથે કેવી રીતે કાર્ય કરવું જોઈએ એ શાસ્ત્ર ખૂબ ઊંડું છે, બાળકો જેટલું જ ! અને આ સંબંધી ચર્ચા પણ ખૂબ ઊંડી અને અંતકિન છે. પરંતુ મૂળ વાત એટલી જ છે કે આપણે બાળમાનસને સમજવાની જરૂર છે. જેટલે અંશે આપણે બાળકોને સમજવામાં સફળ થઈશું તેટલે અંશે આપણે બાળકોના ઇચ્છિત અને અપેક્ષિત વિકાસની દિશામાં આપણું શ્રેષ્ઠ પ્રદાન કરી શકશું. આ દિશામાંના આપણા પ્રયાસો સફળતામાં પરિણમે એવી શ્રદ્ધા સાથે અટકું છું. અસ્તુ.

પૂર્ણતાના માર્ગ ઉપર જેને પ્રગતિ કરી લેવાની ઈચ્છા છે, તેણે અગવડના બારામાં કોઈ તકરાર ન કરવી જોઈએ કારણ પ્રત્યેક અગવડ નૂતન પ્રગતિને માટે સુવર્ણસંઘી-તક હોય છે તકરાર કરવી આ ટૉર્નલ્યની અને ગિપ્ષા શૂલ્યતાની ગિશાની છે

બચાવ પ્રયુક્તિ એ વ્યક્તિત્વ વિકાસનું અવરોધબિંદુ

કવિતા શાહવા

ગંધપાલ

આપણું જીવન એ અનેક નાના મોટા લક્ષ્યોનું બનેલું છે. દરેકના દરેક લક્ષ્યની પૂર્તિ થતી જ હોય એવું બનતું નથી. કંઈક જાણ્યે અજાણ્યે અંશતઃ ખોટું થઈ ગયું હોય, અણગમતું અથવા રસરુચિ વગરનું કાર્ય કરવા માટે દબાણ થાય અથવા કરવું પડે. કાર્ય કરવાની અણ-આવડત હોય. આવા સંજોગો કે પરિસ્થિતિમાં તંગદીલી, હતાશા કે પછી વિફળતાનો અનુભવ થાય છે. આવા પ્રકારની માનસિક તાણ કે પરિતાપમાંથી છળવા થવા માટે કે બચવા માટે અનેક પ્રકારની યુક્તિઓ, તરકીબો કે ઉપાયોને આકાર આપવામાં આવતો હોય છે. આ સંજોગોમાં બચાવ પ્રયુક્તિઓનો ઉદ્ભવ થાય છે.

વ્યક્તિની આવશ્યકતાઓની પૂર્તિ માટે ક્યારેક અવરોધો આવે છે. આ અવરોધો દૂર ન કરી શકાય કે એમાં નિષ્ફળતા મળે ત્યારે માનસિક તાણ અને ચિંતા પેદા થાય છે. આ સંજોગોમાં પોતાની નિષ્ફળતાને ઢાંકવા, પોતાની પ્રતિષ્ઠા જાળવવા, પોતાના અહંને સંતોષવા માટે આડકતરા અનુકૂળનના માર્ગ અપનાવે છે. આમ જોઈએ તો આ એક ખોટો આર્દંબર જ કહેવાય અને તેથી વાસ્તવિકતાથી દૂર થવાય છે અને એક ભ્રામક પરિસ્થિતિનું સર્જન થાય છે. વાસ્તવમાં જોઈએ તો બચાવ પ્રયુક્તિ એ આપણી નબળાઈ જ કહેવાય. જો સકારાત્મક દ્રષ્ટિએ આપણે ચિંતન કરીએ તો તે આપણી પ્રગતિને અવરોધે છે. આપણી ક્ષમતાને પિકસિત થવા દેતી નથી, કુંઠિત કરે છે વિકાસની દિશાને નિમ્નકક્ષા તરફ ટોરી જાય છે. બચાવ પ્રયુક્તિ એ આપણી નકારાત્મક વિચારસરણીને પ્રોત્સાહન આપે છે.

પણ જો બચાવ પ્રયુક્તિઓને સેફ્ટી વાલ્વ તરીકે ઉપયોગ કરવામાં આવે તો તે પિકટ પરિસ્થિતિમાંથી ઉગારનારા પરિભળ તરીકે ભાગ ભજવે છે. દા.ત. પ્રેશર ફુકરના ઉપયોગમાં સેફ્ટી વાલ્વની ભૂમિકા બચાવપ્રયુક્તિની ભૂમિકા જેવી બને છે. એટલે કે સેફ્ટી વાલ્વ એ થતી દુર્ઘટનામાંથી બચાવે છે એવી જ રીતે જો બચાવ પ્રયુક્તિનો સેફ્ટી વાલ્વ તરીકે ઉપયોગ કરવામાં આવે તે હીતકારી છે.

કેટલાક સંજોગો અને પરિસ્થિતિમાં આપણે બચાવ પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ કરવા માટે ઝડપથી પ્રેરાઈએ એ છીએ કારણ કે તે સંજોગોમાં તે “ભાવતું હતું અને વેધે કહ્યું” જેવું થાય છે. આપણું અંતરમન તો જાણે છે કે આ યોગ્ય નથી, આપણા વ્યક્તિત્વ માટે હાનિકારક છે. આપણને કદાચ ક્ષણિક શાંતિનો અનુભવ કરાવશે. હાથ, છુટ્યા ! વ્યક્તિ જે તે ઘટના કે પરિસ્થિતિ પૂરતો કદાચ ચત્રકાક કે હોશિયાર દેખાય પણ એક ભ્રામક સ્થિતિનું જ નિર્માણ કરે છે અને આ રીતે મળેલી છૂટ કે શાંતિ કે હાશકારો એ નિષ્ફળતાનું આરંભ બિંદુ છે. જો આ આરંભબિંદુના અસ્તિત્વને નષ્ટ કરવામાં ન આવે તો આ બિંદુ એક રેખામાં પરિવર્તિત થઈને આપણને જરૂર નિષ્ફળતા અને નકારાત્મકતાની ખાઈમાં ક્યારે ધકેલી દેશે તેનો અણસાર શુદ્ધ આપણને નહીં આવે.

પણ આજ પરિસ્થિતિને બીજા દષ્ટિકોણ એટલે કે સકારાત્મક રીતે જોઈએ કે વિચાર કરીએ તો

વેફલ્ય જો ઈવન કે જરૂરિયાતના અવરોધથી ત્રીપરેલ સાંવેનિક તણવ છે - ૧૬

એવું કહી શકાય આપણે શા માટે બચાવ પ્રચુકિતનો ઉપયોગ કરીએ ? ગમે કે ન ગમે શા માટે આપણી કાર્યક્ષમતામાં ઘટાડો કરવો જોઈએ ?

આ ક્ષેત્ર કે કાર્ય ભલે મારું નથી, પણ કોઈપણ કાર્ય અશક્ય પણ નથી. હું એ કાર્યને કેમ પૂર્ણ નિષ્ઠા અને પૂરતી કાર્ય ઉર્જા સહિત કરીને ઉત્કૃષ્ટ ન બનાવી શકું ? જો આ દ્રષ્ટિ કે સમજ કે પછી અભિગમ જો અપનાવીએ તો જરૂર આપણા વ્યક્તિત્વના વિકાસને ઉર્ધ્વ ગતિ આપી શકીએ છીએ. સફળ વ્યક્તિત્વનું નિર્માણ પણ કરી શકીશું.

બીજાના રહસ્યનો સ્કોટ ન કરવો આ એક પવિત્ર ધર્મ છે બીજાનું રહસ્ય પોતાની પાસે રાખવું આ ઉદાર ચારિત્ર્યનું નાનું લક્ષણ છે પણ તે રહસ્ય ભૂલી જવું આ ઉદાર ચારિત્ર્યનું મહાન લક્ષણ છે.

અધ્યયન વિશે અધ્યયન

અનૂતા એલ. ટીક્ષિત

રોલ નં. : ૨૭

પ્રાસ્તાવિક :

મનુષ્ય જીવનની રોજિંદી ક્રિયાઓ જેવી કે ખાવું, પીવું, વાત કરવી આ બધીજ ક્રિયાઓ બાળક શીખે છે. વ્યક્તિના જીવનમાં એવું ભાગ્યે જ બને છે કે આ પ્રવૃત્તિ સંપૂર્ણપણે અટકી જતી હોય. અધ્યયન એ માનવનો મૂળભૂત સ્વભાવ છે. તે સહેતુક તેમજ લુક્ષિથી ઘણું શીખે છે. મનુષ્ય આજીવન અધ્યયન કરે છે. આ અધ્યયનની પ્રક્રિયા ખૂબ વિશાળ અને સૂક્ષ્મ તેમજ સંકુલ છે. તે માત્ર શાળા, શિક્ષકો કે પ્રયોગશાળા કે પુસ્તકાલય પૂરતી મર્યાદિત નથી. વ્યક્તિ પોતાના વિવિધ અનુભવોથી અને પર્યાવરણમાંથી શીખતી હોય છે. વ્યક્તિ જે કંઈ શીખે છે તેને આપણે અધ્યયન કહીએ છીએ. મનોવૈજ્ઞાનિકોએ પોતાના આગવા સંશોધનો અને પ્રયોગો કરીને અધ્યયનની પ્રક્રિયાને સમજવામાં અને સમજાવવામાં અગત્યનો ફાળો આપ્યો છે.

અધ્યયનની સંકલ્પના :

આપણાં જીવનમાં અધ્યયન ઘણું અગત્યનું સ્થાન ધરાવે છે. આપણી દરેક ક્રિયા, આપણે શું ? અને કઈ રીતે શીખ્યા છીએ ? તેની અસર સાથે શરૂ થાય છે. બાળક જન્મે છે ત્યારથી તેની શીખવાની ક્રિયાની શરૂઆત થાય છે. વ્યક્તિને થતા અનુભવો પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે વ્યક્તિના વર્તનને ઘડે છે. તેના વર્તનમાં આવેલા આ પરિવર્તનને આપણે અધ્યયન કહી શકીએ.

અધ્યયનની વ્યાખ્યાઓ :

“અધ્યયન એ માનવમાં લાંબા સમયથી અસ્તિત્વ ધરાવતા સ્વભાવ, વલણો અને શક્તિઓમાં ધતું પરિવર્તન છે, તેને વૃક્ષિની પ્રક્રિયાના પરિણામ તરીકે ગણી શકાય.”

- રોબર્ટ ગેને

“અધ્યયન એ અનુભવને પરિણામે આવતું, વર્તનમાં નવ પરિવર્તન છે. તે જૂના વર્તનને મજબૂત થા શિથિલ બનાવે છે.”

- હેરી રિમથ

“Learning is a process of progressive behaviour adoption”

- Skinner

- અધ્યયનથી વ્યક્તિનો મનોશારીરિક વિકાસ થાય છે. માનવીની બધી જ પ્રવૃત્તિઓ અને સિક્ષિઓ અધ્યયનને પરિણામે શક્ય બને છે.

અધ્યયન પ્રક્રિયાનું સ્વરૂપ (Nature of Learning Process)

અધ્યયનની સંકલ્પના અને વ્યાખ્યા સમજ્યા પછી આપણે અધ્યયનની લાક્ષણિકતાઓ તારવીશું. આ લાક્ષણિકતાઓ નીચે મુજબ છે.

૧. અધ્યયન એ વૃક્ષિની પ્રક્રિયા છે.

માનવ જ્ઞાતાનું મૂળ જાઠથી યકાર માસના સમયભાગમાં રહેલું છે - વ્હાઈટ

૨. અધ્યયન એટલે અનુકૂળ.
૩. અધ્યયન એ અનુભવોનું સુગઠન છે.
૪. અધ્યયન સહેતુક હોય છે.
૫. અધ્યયન એ બુદ્ધિગમ્ય અને સર્જનાત્મક હોય છે.
૬. અધ્યયનમાં સક્રિયતા હોય છે.
૭. અધ્યયન વ્યક્તિલક્ષી અને સમાજલક્ષી પણ હોઈ શકે.
૮. અધ્યયન એ વાતાવરણની ગિપજ છે.

અધ્યયન શું નથી ?

- બધા જ વર્તન પરિવર્તનો અધ્યયન નથી. વ્યક્તિના શારીરિક કે રાજનૈતિક વિકાસને કારણે આવતા પરિવર્તનો અધ્યયન નથી.
- બધા જ પરિવર્તનો સુધારલક્ષી હોતા નથી. ગુનેગારો કાયદો તોડે છે. બાળકો વડીલોની આમાન્ય રાખતા નથી. સામાજિક દષ્ટિએ આ અધ્યયન નથી.
- ધાક, દવા વગેરેને કારણે ઉપરિચિત થતી કામચલાઉ પરિસ્થિતિ અને તેને પરિણામે આવતું પરિવર્તન અધ્યયન નથી.

અધ્યયન અને પરિપક્વતા (Learning and Maturity)

કેટલાક મનોવૈજ્ઞાનિકોના મતવચ્ચે અનુસાર વ્યક્તિનું વર્તન તેની મનોવૈજ્ઞાનિક પુખ્તતા પર આધાર રાખે છે. પુખ્તતા પ્રાપ્ત થતા વ્યક્તિના વર્તનમાં અપેક્ષિત પરિવર્તનો આવે છે.

પરિપક્વતા એ વૃદ્ધિ અને વિકાસ અને શારીરિક પરિવર્તનની પ્રક્રિયા છે કે જે આનુવંશિક રીતે સમયની સાથે થતી રહે. તે અધ્યયન કરતા સ્વતંત્ર પ્રક્રિયા છે. પરંતુ કેટલીકવાર પર્યાવરણની અસરો તેના પર થાય છે.

અધ્યયનની પ્રક્રિયામાં પરિપક્વતા એ અગત્યનો ભાગ ભજવે છે. સમગ્ર માનવજાતમાં ચોક્કસ વયે જોવા મળતી ક્રિયાઓ એ પુખ્તતાનું પરિણામ છે. જ્યારે જે ક્રિયાઓ દરેક વ્યક્તિમાં સમાન પ્રકારે થતી જોવા મળતી નથી.

કેટલાક મનોવૈજ્ઞાનિકોના મતવચ્ચે અનુસાર ૧૬ થી ૨૦ વર્ષની વયજૂથોની વ્યક્તિઓમાં માનસિક પરિપક્વતા શ્રેષ્ઠ હોય છે. આથી બાળકની પરિપક્વતાનો ખ્યાલ રાખી તેને શિક્ષણ આપવું જોઈએ કે જેથી તે વધુ સારી રીતે અધ્યયન કરી શકે.

અધ્યયનના ક્ષેત્રો (Domain of Learning)

અધ્યયનના વિવિધ ક્ષેત્રો છે. બેન્જામીન બ્લૂમ નામના કેળવણીકાર અને મનોવૈજ્ઞાનિકે તેમના પુસ્તક Taxonomy of Educational objectivesમાં આ ક્ષેત્રોની વિસ્તૃત ચર્ચા કરી છે. શાળામાં બાળક કે અધ્યયન કરનાર વિદ્યાર્થી, અધ્યેતા કયા પ્રકારનું અધ્યયન કરે છે તે તેના ક્ષેત્રોનો નિર્દેશ કરે છે. સામાન્ય રીતે અધ્યયનના ત્રણ ક્ષેત્રો છે.

૧. જ્ઞાનાત્મક ક્ષેત્ર (Cognitive domain)
૨. ભાવાત્મક ક્ષેત્ર (Affective domain)
૩. મનોક્રિયાત્મક ક્ષેત્ર (Psycho Motor domain)

અધ્યયનનો ઉદ્દેશ સામાન્ય રીતે જ્ઞાનપ્રાપ્તિનો હોય છે. જ્ઞાન એ શક્તિ છે, ઊર્જા છે. એ અધ્યયનની આધારશિલા છે. જ્ઞાનપ્રાપ્તિના સામાન્ય રીતે છ સોપાન છે. જ્ઞાન પ્રાપ્તિ, અર્થઝાહણ યા સમજ, ઉપયોગ પૂથકરણ, સંયોગીકરણ અને મૂલ્યાંકન. આ રીતે જ્ઞાન પ્રાપ્તિ થાય તો જ સાચી રીતે અધ્યયન કર્યું છે તેમ કહી શકાય.

ભાવાત્મક ક્ષેત્રનો સંબંધ સામાન્ય રીતે વ્યક્તિના ભાવજગતને સ્પર્શે છે. ભાવાત્મકતાનો વિકાસ એ પણ અધ્યયનનો એક ભાગ છે. ભાવાત્મક ક્ષેત્રના વિવિધ સોપાન છે.

ધ્યાન મગ્નતા, સહભાગિતા, અધ્યયનમાં આનંદ, વ્યવસ્થાપન, સદગુણોનો આપિભવ.

આમ, અધ્યયનનું ભાવાત્મક ક્ષેત્ર અધ્યેતાના વિકાસમાં અનન્ય ફાળો આપે છે.

મનોક્રિયાત્મક ક્ષેત્ર માનવની કેળવણીમાં શરીરની ઇન્દ્રિયો પર મહત્વનો ભાગ ભજવે છે. અધ્યયન દ્વારા માનસિક અને ચેષ્ટાત્મક વિકાસ થાય છે. અધ્યયનથી અધ્યેતાના શારીરિક અને વ્યાવસાયિક તેમજ વ્યાવહારિક કૌશલ્યો પણ કેળવાય છે. તેજન, વાચન, કથન તેમ જ અન્ય પ્રયોગાત્મક કૌશલ્યો પણ સુપેરે કેળવાય છે.

અધ્યયનના સિદ્ધાંતો :

અધ્યયનની પ્રક્રિયાને યોગ્ય રીતે સમજવા માટે આપણે અધ્યયન અંગે કેટલાક મનોવૈજ્ઞાનિકોની વિચાર ધારાઓથી પરિચિત થવું પડે. અધ્યયનની પ્રક્રિયાને સમજવા માટે આ વિચારધારાઓના નિષ્કર્ષરૂપે આપણે અધ્યયનના સિદ્ધાંતો જાણવા જરૂરી છે. આ સિદ્ધાંતો જાણવાથી શિક્ષક પોતાના અધ્યયનને અસરકારક બનાવી શકે છે. વર્ગશિક્ષણમાં અધ્યયનને અસરકારક બનાવવા માટેના કેટલાક મુખ્ય સિદ્ધાંતો નીચે આપવામાં આવ્યા છે.

- શાસ્ત્રીય અભિસંધાન : પાવલોવ
- પ્રયત્ન અને ભૂલ દ્વારા અધ્યયન : થોર્નહાઈક
- કારક અભિસંધાન : સ્કિનર
- આંતરચૂઝ દ્વારા અધ્યયન
- અનુકરણ દ્વારા અધ્યયન

આ બધા જ સિદ્ધાંતો જાણવાથી શિક્ષક પોતાના અધ્યયનને અસરકારક બનાવી શકે છે. તદુપરાંત બાળકોને સમજવાની ચૂઝ કેળવે છે. છેલ્લા કેટલાક સમયથી અધ્યયન અને તેની પ્રક્રિયાને અર્થપૂર્ણ અને મનોવૈજ્ઞાનિક ઢબે સમજવાના પ્રયાસો થયા છે. તેના પરિણામે કેટલીક નૂતન વિચારધારાઓ પણ અસ્તિત્વમાં આવી છે. આ વિચારધારાઓ એ અધ્યયનની પ્રક્રિયાને યોગ્ય રીતે સમજવામાં અને તેને અર્થપૂર્ણ અને કાર્યક્ષમ બનાવવામાં પણ મહત્વનો ફાળો આપ્યો છે.

પ્રેરણા માનવને બનાવે મહામાનવ

સ્મિતા આર. પટેલ

રોલ નં. : ૩૫

એક વિદ્યાર્થીની છે જેને ભૂમિતિની વાત આવે એટલે ટાઢ વાય છે. ભૂમિતિ એને માથે મારવામાં આવે છે એટલે એણે નાણ્ટકે શીખવી પડે છે એ ખરું, પરંતુ એનો જીવ એમાં નથી. એનું ચાલે તો ભૂમિતિને એ જરૂર પડતી મૂકે. પોતાને ક્યારેય ભૂમિતિ આવડશે એમ એ માનતી નથી. એને સતત લાગ્યા કરે છે કે પોતાને સારો અભ્યાસક્રમ મળી શક્યો હોત. વાત અહીં અટકતી નથી. ભૂમિતિના શિક્ષક પણ એને ગમતા નથી. એને ક્યારેક એવું લાગે છે કે મને ભૂમિતિ શીખવવાનો આવો આગ્રહ કોઈકે શા માટે રાખવો જોઈએ ? અનેક કારણોને લીધે તે બિચારી ભૂમિતિ શીખવામાં હજી સુધી સફળ થઈ નથી.

આ બનાવ પરથી એવું તારણ નીકળે છે કે આ વિદ્યાર્થીનીને ભૂમિતિમાં જરા પણ અભિરૂચિ નથી. પરંતુ જો તેની અભિરૂચિ વધારવી હોય તો તેને પ્રેરણા પૂરી પાડવી ખૂબ જ જરૂરી છે. જો તેને ભૂમિતિ શીખવા માટે યોગ્ય પ્રેરણા મળે તો તેની અભિરૂચિ જાગી શકે છે અને તે ભૂમિતિ પણ બીજા વિષયોની જેમ ઉત્સાહથી શીખી શકે છે. તેથી જ તો કહેવાય છે કે “પ્રેરણા માનવને બનાવે મહામાનવ.” આમ, પ્રેરણાનું ખૂબ મહત્ત્વ છે.

પ્રેરણા માટે અંગ્રેજી શબ્દ છે Motivation. તેના માટે પ્રવર્તન કે અભિપ્રેરણા જેવાં શબ્દો પણ વપરાય છે. Motivation શબ્દ લેટિન ભાષાની ઘાતુ Motor પરથી ઊતરી આવેલો છે. Motor નો અર્થ છે Move. એટલે કે ખસવું. Motor એટલે કે હલનચલન કે Motion એટલે કે ગતિ થાય છે. વર્તન માટે જ પ્રેરે તેને પ્રેરક કહેવાય અને પ્રેરકનું ભાવવાચક નામ બનાવીએ એટલે પ્રેરણા શબ્દ બને. પ્રેરણાનો અર્થ સમજવા માટે ચાલો પ્રેરણાની કેટલીક વ્યાખ્યાઓ જોઈએ.

- (૧) “A motive is any particular internal factor of condition that tends to initiate and sustain activity.”
- (૨) “અભિપ્રેરણા પ્રાણીની એવી પરિસ્થિતિ સૂચવતો સામાન્ય શબ્દ છે કે જેની અસર હેઠળ પ્રાણી પોતાના વાતાવરણની કેટલીક બાબતો પ્રત્યે ધ્યાન લઈ ક્રિયાશીલ બને છે.”

- સ્કીનર

- (૩) “Mativation is the super highway to learning.”

પ્રેરણાની ઊપરોક્ત વ્યાખ્યાઓ પરથી કહી શકાય કે પ્રેરણા શબ્દ ખૂબ જ મહત્ત્વનો છે અને પ્રેરણાથી માણસ ગમે તેટલી સિદ્ધિઓ હાંસલ કરી શકે છે. મનુષ્યની ઉત્કાંતિ પણ પ્રેરણાને જ આભારી છે. પ્રેરણા મળવાથી જ માનવ આજે મહામાનવ બન્યો છે. કેટલાય મહાન ક્રાંતિકારીઓ થઈ ગયા, કેટલાય મહાન લેખકો થઈ ગયા, કેટલાય મોટા ઉદ્યોગપતિઓ થઈ ગયા. આ બધા જ મહામાનવ કઈ રીતે બન્યા તેનો વિચાર કરીએ તો તેમને પણ કોઈને કોઈ તરફથી પ્રેરણા મળી હશે તો જ તેઓ પણ મહાન વ્યક્તિ બન્યા હશે એવું નિશ્ચિતપણે તારવી શકાય એમ છે.

પ્રેરણા મળવાથી કોઈ પણ વ્યક્તિ શીખવા માટે તત્પર બને છે અને તે તેના માટેનું અધ્યયન કે

Learning is the acquisition of habits, knowledge and attitude - Crow & Crow

તેનું કાર્ય શરૂ કરે છે. વ્યક્તિને પ્રેરણા મળી હોય તોજ તે સતત સક્રિય રહે છે અને પોતાના કાર્યને વ્યવસ્થિત અને અર્થપૂર્ણ બનાવે છે. પ્રેરણા મળવાથી વ્યક્તિ તેમના વિકાસને યોગ્ય દિશામાં દોરી જાય છે અને સિદ્ધિ હાંસલ કરે છે અને માનવમાંથી મહામાનવ બને છે.

પ્રેરણા સજીવને શક્તિ આપે છે. જ્યારે વ્યક્તિના દબેયની તાત્કાલિક પ્રાપ્તિ શક્ય ન હોય ત્યારે વ્યક્તિને તે પ્રવૃત્તિઓ જારી રાખવાનું બળ આપે છે. પ્રેરણા સજીવની પ્રવૃત્તિને દોરે છે. પ્રેરણા વ્યક્તિને એવી પ્રવૃત્તિઓ તરફ વળે છે કે જે એની જરૂરીયાતોને સંતોષે છે અને તાણ ઘટાડે છે જરૂરીયાતમાંથી ઉદ્ભવેલું અને એ જરૂરીયાત પૂર્ણ કરવા તરફ દોરતું કે જરૂરીયાતો પૂર્ણ કરવા કંઈક પ્રવૃત્તિઓ કરવાની ફરજ પાડતું તત્ત્વ એ જ પ્રેરણા છે. માનવીની જરૂરીયાતો અનેક છે. એક જરૂરીયાત પૂર્ણ થાય ત્યાં બીજી જરૂરીયાત ઉદ્ભવે છે. આ રીતે માનવીને તેની પોતાની જરૂરીયાત પણ સિદ્ધિ હાંસલ કરવા માટે પ્રેરણા પૂરી પાડે છે અને માનવી સિદ્ધિ હાંસલ કરી મહામાનવ બને છે.

પ્રેરણા મળવાથી માણસ કોઈ પણ મોટામાં મોટી મુશ્કેલીનો સામનો કરી શકે છે. દા.ત. 'સાહેબ મને સાંભળો તો ખરા !' નામનું એક પુસ્તક છે, જેના લેખક ડૉ. મોહનભાઈ પંચાલ જ્યારે શિક્ષક હતા ત્યારે બનેલો પ્રસંગ કહે છે. તેમની એક વિદ્યાર્થીની પિરમતી ખૂબ જ હોશિયાર અને બહાદુર હોય છે. પરંતુ તેના લગ્ન થયા પછી થોડા સમય બાદ તેના પતિ તેને કાઢી મૂકે છે. ત્યારે પિરમતી, તેના પિતાજી દુઃખી થશે એવું વિચારી ઘરે જતી નથી અને તે એકલી જ રહે છે અને તેનો અભ્યાસ આગળ વધારે છે. ત્યારે અચાનક એક ટિવસ પંચાલ સાહેબ તેને મળવા આવે છે અને આ બધી જ વાત જાણે છે ત્યારે તેમને આ છોકરી પિરમતી પર ખૂબ જ દયા આવે છે. પરંતુ તે કહે છે કે સાહેબ તમે જ અમને પ્રેરણાના પાઠ શીખવ્યા હતા અને મુશ્કેલીનો સામનો કરતાં શીખવ્યું હતું એટલે પિરમતી કહે છે કે હું આમને આમ હારી ના જઈ. હું પ્રેરણાથી મારી સમસ્યાઓ હલ કરી લઈશ. આમ ડૉ. પંચાલ સાહેબ તેમના વિદ્યાર્થીઓને શિક્ષણકાર્ય દરમ્યાન પ્રેરણા આપતા હતા અને કોઈ મુશ્કેલી આવી પડે તો તેનો સામનો કેવી રીતે કરવો તે શીખવતા હતા. જે રીતે પિરમતી કોઈની પ્રેરણાથી પોતાના પ્રશ્નો હલ કરી શકે છે એવી જ રીતે પ્રત્યેક વ્યક્તિ પોતાના પ્રશ્નો હલ કરી શકે છે.

પ્રેરણાથી જે માનવી એવું વિચારતો હોય કે આ કાર્ય ન થઈ શકે એવા બધા જ કાર્યો જો તેને પ્રેરણા આપવામાં આવે તો તે કરી શકે છે. જેમકે આપણને એવું લાગતું હોય કે આપણે પરીક્ષામાં ૮૦% ન લાવી શકીશું. પરંતુ જો કોઈ પણ વ્યક્તિ આપણને સરસ રીતે પ્રેરણા આપે અને કહે કે જો તું હોશિયાર છે જ અને થોડી વધારે મહેનત કરે તો તું ચોક્કસ જ ૮૦% લાવી શકીશ તો આપણને પણ હિંમત મળે છે અને આ રીતે પ્રેરણા મળવાથી આપણે સિદ્ધિ મેળવી શકીએ છીએ.

આપણે કવિતા લખવી હોય કે લેખ લખવો હોય ત્યારે પણ કોઈ આપણને પ્રેરણા આપે તો આપણે એવું કરી શકીએ છીએ. ટૂંકમાં યોગ્ય પ્રેરણા મળવાથી વ્યક્તિ ધારે તે કાર્ય કરી શકે છે.

આમ, પ્રેરણા શબ્દ આપણા જીવનમાં ઉચ્ચ સિદ્ધિઓ હાંસલ કરી મહામાનવ બનવામાં ખૂબ જ મહત્ત્વનો ભાગ ભજવે છે અને માનવ સિદ્ધિ, પ્રસિદ્ધિ મેળવી શકે છે. આપણે અન્યો દ્વારા પ્રેરણા પામીએ અને અન્યોને પ્રેરણા આપતા રહીએ એવી અભ્યર્થના સાથે વિરમું છું.

સિદ્ધિ પ્રેરણાથી સિદ્ધિ કેવી રીતે ?

ચેતના વાવ. પટેલ

રોલ નં. : ૨૦

“માણસ જ્યારે પ્રબળ ઈચ્છાથી કોઈ વિચાર કરે છે અને તેમાં હકારાત્મક લાગણી તથા માન્યતાને ઉમેરે છે ત્યારે એ વિચાર બહારની દુનિયામાં હકીકત બને છે.”

વ્યક્તિ સામે કરવા જેવી અનેક પ્રવૃત્તિઓ હોય છે અને વિવિધ કાર્યો પણ હોય છે પણ એ બધામાંથી વ્યક્તિ કયું કાર્ય પસંદ કરશે તેનો આધાર વ્યક્તિની અભિપ્રેરણા પર રહેલો છે. દા.ત. પુસ્તકવાચન અને રમતગમત આ બે પ્રવૃત્તિઓ પૈકી વ્યક્તિ જેમાંથી આનંદ અને સંતોષ મળતા હોય એવી પ્રવૃત્તિ પસંદ કરશે અને એમાં પોતાના મનની શાંતિને પ્રાપ્ત કરશે. આમ, વ્યક્તિના વર્તનને દોરનારું કોઈ પરિબળ હોય છે. પ્રો. મેકલેલેન્ડેના મત પ્રમાણે “વ્યક્તિને વર્તન માટે પ્રેરનારી અભિપ્રેરણા એ સિદ્ધિપ્રેરણા છે.”

આપણે એમ જ માનીએ છીએ કે બાળકને પુષ્કળ પ્રવૃત્તિ, સાધન, સરંજામ અને સગવડો આપીએ એટલે એ હોશિયાર બને. વિદ્યાર્થીઓ પોતાને કેવી રીતે જુએ છે તેના પર પણ પ્રેરણાનો આધાર છે. એક અભ્યાસમાં એવું જણાવાયું છે કે શાળા અને ઘર એ વિદ્યાર્થીના પ્રગતિના સમયમાં ખૂબ અસરકારક બની રહે છે. દરેક વ્યક્તિનું કોઈ ને કોઈ ધ્યેય હોય છે અને એ ધ્યેયને પ્રાપ્ત કરવા માટે મનુષ્ય અધ્યાન મહેનત અને પરિશ્રમ કરે છે. એ ધ્યેયને પ્રાપ્ત કરવા માટે એને જે રસ્તો અથવા જે પ્રવૃત્તિ મદદરૂપ બને છે તે એના માટે સિદ્ધિ પ્રેરણાનું કાર્ય કરે છે.

સિદ્ધિ પ્રેરણા માટે અંગ્રેજીમાં **Need for achievement** શબ્દ વપરાય છે. સિદ્ધિ પ્રેરણા દ્વારા વ્યક્તિ સાચી સિદ્ધિ પામી શકે છે. કારણ કે નિશ્ચિત કરેલ કાર્યને વધુ સારી રીતે કરવાની પ્રબળ ઈચ્છા એટલે સિદ્ધિ પ્રેરણા.

સિદ્ધિ પ્રેરિત વ્યક્તિ સિદ્ધિ મેળવવાની પ્રવૃત્તિઓમાં ખંતથી વળગી રહે છે. એક શિક્ષક તરીકે આપણે વિદ્યાર્થીઓને સિદ્ધિપ્રેરિત વ્યક્તિ બનાવવા માટે હંમેશા પ્રોત્સાહન પૂરું પાડતા રહેવાનું છે. એ માટે એક ઊદાહરણ જોઈએ. એક માણસને ખબર પડે છે કે મોટર કેવી રીતે ચાલે છે ? એને લેકના કાર્યની ખબર છે. વ્હીલના કાર્યની ખબર છે. આ બધી ખબર હોવા છતાં એને મોટર ચલાવતા આવડતું નથી. એણે શીખવું પડે છે. જો વ્યક્તિ સિદ્ધિપ્રેરિત હશે તો એ કાર ચલાવવાનું વધારે ઝડપથી શીખી શકશે. પણ જો વ્યક્તિ સિદ્ધિપ્રેરિત ન હોય તો ગમે તેટલી સારી ટ્રેનિંગ એને આપવામાં આવે તો પણ એ કાર ચલાવતા શીખી શકશે નહીં. વિદ્યાર્થીઓને ઉત્તેજકો આપીને એમના વર્તન સિદ્ધિપ્રેરિત બનાવી શકાય. વિદ્યાર્થીઓને પ્રોત્સાહન આપીએ અને ત્વરિત પ્રેરણા આપીએ તો આપણે સિદ્ધિપ્રેરણાનું બળ વધારી શકીએ અને જો સિદ્ધિપ્રેરણાનું બળ વધે તો પરીક્ષાનાં પરિણામો પણ સારાં આવે. એટલું જ નહિ એ વ્યક્તિ જીવનમાં સફળ થઈ શકે.

શિક્ષક જુદી જુદી હરીફાઈ દ્વારા પણ વિદ્યાર્થીમાં સિદ્ધિપ્રેરણાનું સિંચન કરી શકે છે. હરીફાઈ એ વધુ સિદ્ધિ મેળવવાની પ્રેરણા આપવાનું એક સાધન માત્ર છે. વિદ્યાર્થીઓને અંગત મુલાકાત દ્વારા પણ ધીરે ધીરે માર્ગદર્શન આપી શકીએ. વર્ગમાં શીખવતી વખતે પણ ધ્યાન આપી શકીએ. શિક્ષક જો એના વર્ગના વિદ્યાર્થીઓને તેમના સારા પરિણામ બાબત તેને બદલો અને ઈનામ દ્વારા ઉત્તેજન આપશે તો પણ ખૂબ અસર પડશે.

Efficient learning depends on effective motivation - Frandson

પિઠાઈઓ શિક્ષક પર ખૂબ આધાર રાખતા હોય છે એ સિદ્ધાંતમાં શિક્ષકની અસર દ્વારા પણ પિઠાઈઓ પર પ્રભાવ ઊભો કરી શકાય. દરેક વ્યક્તિ પોતે સિદ્ધિ મેળવવા ઇચ્છે છે. દરેક પિઠાઈના મનમાં પણ એ ઇચ્છા રહેલી હોય છે. આથી શિક્ષકોએ પોતે પણ સિદ્ધિ પ્રેરણાની તાલીમ મેળવવી જ પડે. આના માટે શિક્ષક પોતાના સાથી બૂથો અને પોતાની આત્મશક્તિનો સહારો લે છે.

વ્યક્તિ સિદ્ધિ ક્યારે પ્રાપ્ત કરી શકે ? કે જ્યારે એના મનમાં પોતાના ધ્યેયને પામવા માટે દૃઢ ઇચ્છાશક્તિ અને મનોબળ હોય. જે કોઈની આશા ન રાખે અને અન્ય પ્રલોભનોથી દૂર રહી પોતાના ધ્યેયને જ પોતાની દિશા બનાવી ચાલે છે એવા સિદ્ધિ પ્રેરણાથી પ્રેરિત વ્યક્તિને સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. એવું કહેવાયું છે તે બિલકુલ યોગ્ય છે કે “પુરુષાર્થ પિના પ્રારબ્ધ પાંગળું છે.”

દરેક વ્યક્તિને પોતાના નિશ્ચિત ધ્યેય હોય છે અને એને મેળવવામાં અનેક વ્યક્તિ સિદ્ધિપ્રેરણાનું કાર્ય કરે છે. આપણા વર્ગખંડોમાં પણ એવા ઘણા પિઠાઈઓ વિશેષ સિદ્ધિ ધરાવતા હોય છે. આવા પિઠાઈને જો શિક્ષક તરફથી યોગ્ય માર્ગદર્શન આપવામાં આવે, જરૂરી સિદ્ધિ પ્રેરણા માટે પ્રોત્સાહન અપાય તો એ પિઠાઈ જરૂર સિદ્ધિના શિખરો સર કરી શકે છે. આપણી નજર સમક્ષ એવી અનેક વ્યક્તિઓ છે જે પોતાની સિદ્ધિ પ્રેરણાના બળે સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી પ્રસિદ્ધિના શિખરો સર કરી શક્યા છે. આપણી નજર સમક્ષ એવી અનેક વ્યક્તિઓ પ્રસિદ્ધિના શિખરે ચમકી રહ્યા છે. ઉદાહરણ તરીકે,

- શાળાનો એક શિક્ષક ભારત જેવા દેશનો વડાપ્રધાન બની ગય છે. - લાલ બહાદુર શાસ્ત્રી
- વર્ગમાં છેલ્લા નંબરે રહેતો છોકરો સમસ્ત યુરોપ પર વાવાઝોડાની જેમ છવાઈ ગય - નેપોલિયન

આમ ઘણા બધા લોકો પોતે પોતાની સિદ્ધિપ્રેરણાના જોરે સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી મહાન બની ગયા છે. સિદ્ધિ પ્રેરણા સંદર્ભે અહીં કોઈકે કહેલી વાત ટાંકવાનું અસ્થાને ન ગણાય કે, “શ્રેષ્ઠ બનવું જ છે એવો સંવેદનશીલ પિઠાઈ નિષ્કળતા વખતે પોતાની ભૂલ શોધે, સફળતા વખતે પોતાના ગુણ, હુશગતા શોધી દૃઢ કરે તે હંમેશા નવા ધ્યેય સર્જતો ગય, નવા શિખર ચઢતો ગય !”

સિદ્ધિ પ્રેરણા દ્વારા સિદ્ધિ પામેલ એક પિઠાઈનું ઉદાહરણ આપણે જોઈએ તો આણંદમાં એક પિઠાઈ હતો એ ખૂબજ ઊંચી સિદ્ધિ પ્રેરણાવાળો હતો. બધાને વિભ જોવી ગમે ત્યારે એ પુસ્તક વાંચે. બધા રમે ત્યારે એ એના અભ્યાસમાં લાગ્યો હોય. આ છોકરો એસ.એસ.સી. માં ૮૭% માર્ક લાવ્યો. મોટો ડૉક્ટર બન્યો. હાલમાં અમેરિકામાં છે. ત્યાંની સરકારે તેને ઉચ્ચ માનવતાભર્યા ડૉક્ટર તરીકે માન આપ્યું ! એનામાં સિદ્ધિપ્રેરણાનું “બીજ હતું તે વૃક્ષ બની ફાલ્યું ! આજે એનાં ફળ સમાજને મળી રહ્યા છે.”

આમ વ્યક્તિ જો ધારે તો પોતાની સિદ્ધિપ્રેરણાના જોરે સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરીને સિદ્ધિના શિખરે બેસી શકે છે. એક શિક્ષક તરીકે આપણે આપણી સામે બેઠેલા પિઠાઈઓને સિદ્ધિપ્રેરિત વ્યક્તિ બનાવવાની દિશામાં દોરી જવાના શ્રેષ્ઠ પ્રયાસો હાથ ધરવા જોઈએ. એક શિક્ષક તરીકે આપણા પિઠાઈઓનું ભાષિ આપણા હાથમાં છે અને આપણા પિઠાઈઓને સિદ્ધિના શિખરે પહોંચાડવાની જવાબદારી એક શિક્ષક હોવાના નાતે આપણી છે. એક શિક્ષક જેટલો જવાબદાર બનશે એનો પિઠાઈ પણ એટલો જ જાગૃત અને જવાબદાર બનશે અને એ માટે જરૂરી છે કે એ શિક્ષક દ્વારા બાળકોને ઉચ્ચ સિદ્ધિ મેળવવા માટે સતત પ્રોત્સાહન અને પ્રેરણા મળતા રહે.

શિક્ષણમાં જરૂરી છે - સર્જનશીલતા

વિવાની એમ. પંડયા

રોલ નં. : ૪૦

શિક્ષણ એ સતત ચાલતી સામાજિક સાંસ્કૃતિક પ્રક્રિયા છે, તેનો ક્યારેય અંત આવતો નથી. પરંતુ આજની આપણી આ શિક્ષણ વ્યવસ્થા અનેક સમસ્યાઓથી ભરપૂર છે. વિદ્યાર્થીની ગેરશિક્ષિત થી લઈને અધ્યાપકોની ખોટાના ઉત્તરદાયિત્ય પરત્વેની ઉદાસીનતાને લીધે વિકાસના અપરોધના શ્રીગણેશ વર્ગખંડોથી શરૂ થાય છે ને વિદ્યાર્થી અને સમાજનું ભાવિ આઠ અંધકારમાં ગરકાવ થતું જોઈ શકાય છે.

શિક્ષણનું તાત્પર્ય મૂળ તો વ્યક્તિત્વના સમગ્ર વિકાસ સાથે છે. મહર્ષિ અરવિંદે કહ્યું છે કે “દરેક વ્યક્તિમાં દિવ્યતાનો અંશ છે. એનામાં કોઈક વિશેષતા પણ હોય છે, શિક્ષણનું કામ એ છે કે એ એને શોધી કાઢે, એનો વિકાસ કરે અને એને આચરણમાં લાવે.”

સ્વામી વિવેકાનંદે કહ્યું છે કે “મનુષ્યની અંદર રહેલી પૂર્ણતાની અભિવ્યક્તિ કરનાર પ્રક્રિયાનું નામ જ શિક્ષણ છે.” આવી અંદર રહેલી પૂર્ણતાની અભિવ્યક્તિનું બીજું નામ છે “સર્જનશીલતા.” તે પરિવર્તન અને પ્રગતિ તરફ દોરી જાય છે. સર્જનશીલ વ્યક્તિ જ નવતર અભિગમો દ્વારા સમાજને વિકાસોન્મુખ બનાવે છે. આપણી શિક્ષણ વ્યવસ્થામાં સર્જનશીલતાના ગુણને બહાર લાવવાની કોશિશ કોઈએ કરી છે ? આપણાં વર્ગખંડોમાંથી કદી સર્જનશીલ શિક્ષકોએ સર્જનશીલ વિદ્યાર્થીઓ બહાર પડ્યા હોય એવા કેટલા ઉદાહરણ આપણી પાસે છે ?

સર્જનશીલતા જ વિદ્યાર્થી, શિક્ષક અને શાળાના વિકાસ માટે એક અગત્યનું પરિબળ છે. આવી સર્જનશીલતાના અગત્યના મુદ્દાની ચર્ચા કરીએ.

સર્જનશીલ વ્યક્તિનાં લક્ષણો :

આપણને દરેકને પ્રશ્ન થાય છે કે શું દરેક માનવોમાં સર્જનાત્મક ભાવના જન્મગત હોય છે ? આ પ્રશ્નનો જવાબ આપતા શ્રી ટોરસે કહ્યું છે કે એવી જે જૂની માન્યતા છે કે સર્જનશીલતા ઉચ્ચ કક્ષાના માનવોમાં જ રહેલી હોય છે તે માન્યતાનો હવે છેલ્લું જ ઊડી ગયો છે. તમામ વ્યક્તિઓ વધુ કે ઓછા અંશે સર્જનશીલ હોય છે. કો અને કો દ્વારા કહેવામાં આવ્યું છે કે “મૌલિક પરિણામોને વ્યક્ત કરવાની માનસિક પ્રક્રિયા એ જ સર્જનશીલતા છે.” શ્રી બેરોનના મતાનુસાર માનસિક સર્જનનું સાદું ઉદાહરણ વિચારોને બનાવવા છે. બાળકની ઉત્પત્તિ સાદું લૌકિક ઉદાહરણ છે. શ્રી કોફોર્ડે કહ્યું છે કે “સર્જનશીલ વિચારોનું શિક્ષણ આપી શકાય નહિ એમ કહેવું મૂર્ખતાભર્યું બચાબર છે.” જ્યારે શ્રી ગુઈલ ફોર્ડે નોંધ્યું છે કે “સર્જનશીલતા કોઈ એક બાબત નથી તે ઘણી બાબતો છે અને તેનાં ઘણા સ્વરૂપો છે.” આમ, સર્જનશીલ વ્યક્તિ કેટલાક ગુણો ધરાવતી હોય છે જે નીચે મુજબ છે.

- બાબતો અસામાન્ય રીતે જોવી.
- સ્વતંત્ર વિવેકબુદ્ધિ અથવા ગિર્ણયશક્તિ
- જિજ્ઞાસા, સ્વનિર્ભરતા.

Educational psychology is the branch of psychology which deals with teaching and learning - Skinner

- સમસ્યાઓ તરફ સંવેદનશીલતા
- પ્રેરણા, અચોક્કસતાનો અનુભવ કરાવવાની નિખાલસતા
- સ્વાયત્તતાની જરૂરિયાત અનુભવવી.
- પસંદગી, સ્થિતિ સ્થાપકતા, મોલિકતા
- સાહિત્ય, કલા, સંગીત વગેરેમાં રૂચિ ધરાવવી.

ટ્રેક વ્યક્તિ આ પૈકીના કેટલાક ગુણો ધરાવતી હોય છે. શિક્ષકે એવું વાતાવરણ સર્જવાનું હોય છે કે જેમાં આ લક્ષણોને પ્રધાન્ય મળે. શિક્ષકો માટે આ કામ અઘરું તો છે કારણ કે એક જ પ્રકારના વાતાવરણ અને એક જ પ્રકારની તાલીમથી ટ્રેક વ્યક્તિઓ તરફથી એક સરખો પ્રતિભાવ મળતો નથી, તે છતાં શિક્ષકો Floyd V. Filson એ કહ્યું છે તેમ "He Can inspire a group only if he himself is filled with confidence and hope of success." એ રીતે વર્તે એ જરૂરી છે.

પિઠાધારીના સર્જનાત્મક વિકાસ માટે શિક્ષકોની જવાબદારી :

પિઠાધારીની સર્જનશીલતા વધારવા માટે શિક્ષકોએ કેટલાક મૂળભૂત સિદ્ધાંતો ધ્યાનમાં રાખવા જોઈએ જેમ કે :

- વર્ગખંડમાં એવું વાતાવરણ ઊભું કરવું જોઈએ કે જેથી પિઠાધારીઓ હળવાશ અનુભવે અને કોઈ પણ પ્રકારના માનસિક ટબાણથી સ્વતંત્ર રહે.
- વિષય શીખવતી વખતે એવી રસપ્રદ અને માહિતીસભર સંજ્ઞાત કરવી કે જેથી પિઠાધારી શિક્ષણ પ્રક્રિયામાં સહભાગી બને.
- પિઠાધારીને વર્ગખંડમાં બોલવા માટે પ્રોત્સાહન આપવું જોઈએ.
- પિઠાધારીઓના વિચારો અને પ્રશ્નો તરફ હકારાત્મક વલણ અપનાવવું જોઈએ. જો પોતાની કોઈ ભૂલ હોય તો તેનો સ્વીકાર કરવો જોઈએ.
- રચનાત્મક વિવેચન વિનમ્રપણે અને સ્વાભાવિક રીતે કરવું જોઈએ.
- પિઠાધારીઓના અલગ મંતવ્યોનો સ્વીકાર કરવો. તેમ ન થવાથી સર્જનશીલતા મરી જાય છે.
- પ્રોયોગિક કાર્યની બાબતમાં સર્જનશીલતાને ઘણો અવકાશ હોય છે.
- અભ્યાસક્રમમાં એવી બાબતો ઉમેરવી જોઈએ કે જેથી પિઠાધારીની સર્જનશીલતાને પ્રોત્સાહન મળે.
- પિઠાધારીઓની કલ્પનાશક્તિ સતેજ ધાય તેવા પ્રશ્નો પૂછવા જોઈએ.

સર્જનશીલતા વિના સમાજનો વિકાસ સ્થગિત થઈ જાય છે. તેથી હરીફાઈના અને ટેકનોલોજીના આ યુગમાં અત્યાર સુધી નિષ્ક્રિય રહેલી સર્જનશીલતાને આપણે એકત્ર કરવી જોઈએ એ આજના સમયની માંગ છે. આ દિશામાં પહેલું કગ શિક્ષકોએ જ ભરવું પડશે. તેમણે હિંમત ન હારવી જોઈએ.

ચકબસ્તે કહ્યું છે કે :

*કમાલ બુબુદિલી છે, પરત હોના અપની આંખો મે,
અગર થોડીસી હિમ્મત હો તો ફિર કયા નહી હો સકતા !*

તો આવો, આપણે સહુ ભેગા મળી જીવનબાગને સર્જનશીલતાની સૌરભથી મહેકાવીએ અને રાષ્ટ્રના વિકાસમાં આપણે અમૂલ્ય ફાળો આપીએ.

સ્મૃતિ વધારવા શું કરશો ?

કંચન સી. વર્મા

રોલ નં. : ૩૮

મોહિની બી. પરમાર

રોલ નં. : ૧૮

પ્રાર્તાપિક

"Education is Growth from Within"

સામાન્ય રીતે શિક્ષણ શાળામાં અપાય છે. શિક્ષણકાર્ય પૂરું થવાને અંતે વિદ્યાર્થીઓમાં કેટલાંક અપેક્ષિત પરિણામ - પરિપત્તિને આપ્યાં છે કે નહીં તેની જાણકારી મેળવવાનું કાર્ય કસોટીઓ દ્વારા થઈ શકે છે. આ કસોટી જુદા-જુદા પ્રકારની હોય છે. જેમાં દરેક વિદ્યાર્થીઓ મોટેભાગે ઉત્તમ પરિણામ લાવી શકતા નથી. કારણ કે કસોટીઓ મોટેભાગે સ્મૃતિ આધારિત હોય છે અને દરેક વિદ્યાર્થીઓની સ્મૃતિ એકસરખી હોતી નથી. તો આ સ્મૃતિ એટલે શું ?

સ્મૃતિ એટલું શું ?

સ્મૃતિને સરળ ભાષામાં કહીએ તો 'યાદ રાખવું' કહી શકાય. સ્મૃતિ એ માનવને કુદરત તરફથી મળેલી મહત્વની બક્ષિસ કહી શકાય. આ સ્મૃતિ શબ્દ લેટિન ભાષાના 'Memoria' ઉપરથી ઉતરી આવ્યો છે. તેનો અર્થ લાંબા સમય સુધી યાદ રાખવું એવો થાય છે.

મનોવિજ્ઞાન આ સ્મૃતિને માનસિક પ્રક્રિયા તરીકે ઓળખાવે છે. Stout and Oakden તેમના પુસ્તક 'Modern Psychology and Education' માં જણાવે છે કે "સ્મૃતિ શારીરિક અને માનસિક પ્રક્રિયા છે."

'Memory Consists in remembering What has previously been learned.'

- Wood Worth

વિલિયમ જેમ્સ અને બર્નહાર્ટના મતે "સ્મૃતિ એટલે ભૂતકાળના અનુભવોને અર્થમય રીતે પુનઃ જાગૃત કરવાની પ્રક્રિયા."

સ્મૃતિ વધારવાના ઉપાયો :

શિક્ષક જ્યારે વર્ગમાં અધ્યાપન કરાવે છે ત્યારે બધા જ વિદ્યાર્થીઓને એકસરખું ગ્રહણ થતું નથી કે બધાને એકસમાન યાદ રહેતું નથી. સામાન્ય રીતે શિક્ષકો એવી ફરિયાદ કરે છે કે 'હું સારું ભણાવું છું, છતાં વિદ્યાર્થીઓને યાદ રહેતું નથી.' તો વળી વાલીઓને પણ એવી ફરિયાદ હોય છે કે તેમના બાળકોને યાદ રહેતું નથી. આવી પરિસ્થિતિમાં નીચેના પગલાં લેવામાં આવે તો બાળકોની સ્મૃતિમાં અવશ્યપણે વધારો થતો જોવા મળશે.

૧. શિક્ષણ પદ્ધતિ :

અધ્યાપન કાર્ય કરતી વખતે યોગ્ય અધ્યાપન પદ્ધતિની પસંદગી કરવાથી સ્મૃતિમાં વધારો

Attention is the process of getting an object of thought clearly before the mind - Ross

કરી શકાય છે. અધ્યાપન પદ્ધતિઓ જેવી કે જૂથચર્ચા પદ્ધતિ, પ્રોજેક્ટ પદ્ધતિ, આગમન-નિગમન પદ્ધતિ વગેરે. ઉ.દા. : વ્યાકરણ શીખવતી વખતે આગમન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.

૨. પૂરતો સમયગાળો :

એક વસ્તુ શીખવ્યા પછી તરત જ બીજી વસ્તુ શીખવવામાં આવે તો પ્રથમ વસ્તુ યાદ રહેતી નથી. જેથી બે બાબતો શીખવતી વખતે બંને બાબતો વચ્ચે યોગ્ય સમયગાળો રાખવો જોઈએ.

ઉ.દા. : શાળામાં બે તાસ પછી રિસેસ આપવામાં આવે છે.

૩. રસ :

બાળકને જે બાબત કે પ્રવૃત્તિમાં રસ હશે તે તેને ઝડપથી અને લાંબો સમય સુધી યાદ રહેશે. આથી શિક્ષકનું પ્રથમ કર્તવ્ય એ જ છે કે પોતાના વિષયમાં બાળકોને રસ લેતા કરવા. જો બાળકોને વિષયમાં રસ પડશે તો આપણે અડધી લડાઈ જીતી ગયા !

૪. પૂરતું પુનરાવર્તન :

અમુક બાબત શીખ્યા પછી તેનું પુનરાવર્તન કરવામાં ન આવે તો બાળક તે બાબત ભૂલી જાય છે. આથી ચોક્કસ વિષયનું શિક્ષણ આપ્યા પછી સમયાંતરે પુનરાવર્તન કરાવવું જોઈએ.

૫. શીખવા માટેની ઈચ્છા :

'મન હોય તો માગવે જવાય' તે ઉક્તિ મુજબ બાળક શીખવા માટે તૈયાર હશે તો જ વિષયવસ્તુ લાંબો સમય યાદ રહેશે. જો બાળકને શીખવા માટેની જ ઈચ્છા ન હોય તો શિક્ષક ગમે તેટલું સારું શીખવે તો પણ બાળકોને યાદ રહેશે નહિ. તે શીખવા માટે તૈયાર થાય તે માટે સમયપત્ર આપી શકાય.

૬. સાહચર્ય :

આપણે બાળકોને જે શીખવીએ છીએ તેનું જોડાણ બાળકોના અન્ય અનુભવ સાથે કરીશું તો શીખવેલી બાબત તરત જ યાદ રહી જશે અને લાંબો સમય સુધી ભૂલાશે નહીં ! આ ઉપરાંત શીખવતી વખતે શીખવવાના વિષય વસ્તુનો અનુબંધ અન્ય વિષય સાથે કરવો જોઈએ. જેથી વિષયવસ્તુ જલ્દી યાદ રહી જશે.

૭. શીખવતી વખતે વાતાવરણ :

શીખવતી વખતે બાળકોનું મન એકાગ્ર બને તેવા વાતાવરણનું સર્જન કરવું જોઈએ. શાંત પ્રકૃતિલિત વાતાવરણ જ બાળકના ધ્યાનને કેન્દ્રિત કરી શકે. ઉદા. વરસતા વરસાદના સમયે ઉનાળાનો બપોર નિબંધ શીખવી ન શકાય.

૮. આરામ :

સતત લાંબો સમય સુધી કોઈ એક વસ્તુ શીખવવાથી બાળકોના મન પર તેની છાપ પડતી નથી. ઉદા. પરીક્ષા નજીક હોય ત્યારે ઘણાં વિદ્યાર્થીઓ રાત-દિવસ આરામ કર્યાં સિવાય વાંચે છે તેની માઠી અસર જ થાય. તેના કરતાં થોડા દિવસો પૂર્વે વાંચન શરૂ કરેલ હોય અને આરામ કરતા કરતા વાંચ્યું હોય તો તે સ્મૃતિપટ પર સારી છાપ છોડે છે.

An individual is intelligent in the proportion that he is able to carry an abstract thinking - Terman

૯. મૌખિક અભિવ્યક્તિ :

જે બાબતને યાદ રાખવી હોય તે બાબતનો અનુભવ કર્યા પછી કે શીખવ્યા પછી તેનું એકવાર મૌખિક વાંચન કે કથન કરવાથી સ્મૃતિમાં વધારો થયો.

૧૦. એક કરતાં વધુ ઇન્દ્રિયોનો ઉપયોગ :

શીખવા માટે જેટલી ઇન્દ્રિયોનો વધુ ઉપયોગ કરવામાં આવે તેટલી યાદ રાખવાની સંભાવના વધી જાય છે. માટે જ માત્ર કથન પદ્ધતિનો ઉપયોગ ન કરતા નિરીક્ષિત અભ્યાસ પદ્ધતિ, પ્રયોગપદ્ધતિ જેવી પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. પ્રયોગોથી સાબિત થયું છે કે સાંભળવાથી જેટલું યાદ રહે તેના કરતાં જોવાથી વધુ યાદ રહે છે.

બાળકોની સ્મૃતિ વધારવા માટે આગસ રાખ્યા પિના ધીરજ અને કુનેહથી કામ કરવું જોઈએ. સાથે સાથે બાળકોની સ્મૃતિના વિકાસ માટે :

- આરોગ્ય
- થાકનો અનુભવ
- ધ્યાન
- પુનરાવર્તન
- માનસિક સ્વાસ્થ્ય
- પ્રકૃતિલત વાતાવરણ
- રસ

વગેરે બાબતોને ક્યારેય ભૂલવી ન જોઈએ અને વારંવાર દોહરાવવી જોઈએ.

સ્મૃતિ એ અધ્યાપનનો આત્મા છે. સ્મૃતિ વગરનું અધ્યયન એ આત્મા વગરનું કલેવર છે. સ્મૃતિને કારણે જ અધ્યયન અર્થપૂર્ણ અને ઉપયોગી બને છે. જો સ્મૃતિનું અસ્તિત્વ જ ન હોય તો અધ્યયન એક બોજ બની જાય છે. પ્રત્યેક પ્રાણી તેમ જ વ્યક્તિની અધ્યયન પ્રક્રિયામાં સ્મૃતિ ખૂબ જ મહત્વનો ભાગ ભજવે છે. અધ્યયનને એક સંગ્રહિત પ્રક્રિયા તરીકે ગણવામાં આવી છે. અધ્યયનની આવી સંગ્રહિત પ્રક્રિયા સ્મૃતિને લીધે જ શક્ય બને છે, એ હંમેશા યાદ રાખીએ. યાદ રહેશે ને ?

સુશિક્ષણમ્ દ્વારા સુજીવનમ્ અને સુજીવનમ્ ને
કારણે જ સુરાષ્ટ્રમ્ શક્ય બને...

લાગણી વિના તો જીવન જ શૂન્ય

પૂજા જી. શુક્લ

રોલ નં. : ૩૭

મનોવિજ્ઞાન એ વર્તનનું વિજ્ઞાન છે. માનવવર્તનના ઉડાણને પામવાનો મનોવિજ્ઞાન પ્રયત્ન કરે છે. મનોવિજ્ઞાનમાં માનવીના વર્તનને ખાસ મહત્વ આપવામાં આવ્યું છે. માનવવર્તન અંગે થોડો પિયાર કરીએ તો સમજાય છે કે માનવવર્તન પર્યાવરણથી પ્રેરિત થયેલું હોય છે. પર્યાવરણ અને તેમાં રહેલા ઘટકો માનવવર્તનને ઉદ્દીપ્ત કરે છે અને દોરે છે. વ્યક્તિ પર્યાવરણ સાથે સતત આંતરક્રિયા અનુભવે છે અને આ આંતરક્રિયાના ફળ સ્વરૂપે માનવીનું વર્તન ઘડાય છે. માનવવર્તન માનવીની ભાવનાઓ, આશાઓ અને લાગણીથી પ્રભાવિત થતું રહે છે પરિણામે માનવવિકાસ થાય છે.

માનવવિકાસમાં તેની બુદ્ધિ મહત્વનો ભાગ ભજવે છે. આ માટે વ્યક્તિમાં જ્ઞાનાત્મક અને ભાવાત્મક સ્તરનું યોગ્ય સંતુલન જળવાઈ રહે તે ઘણું જરૂરી છે. જો આપણે તેમ કરવામાં અસમર્થ રહીશું તો વ્યક્તિ અને સમાજને તેના ઘેરા પ્રત્યાઘાતો સહન કરવા પડશે. દરેક વ્યક્તિ સલામત જીવન જીવવા માટે લાગણી આપવા અને મેળવવા ઈચ્છે છે. આ ઈચ્છાઓ એકબીજા સાથે રહીને આંતરક્રિયા કરીને સંતોષી શકાય. સામાન્ય રીતે લાગણીઓનું પ્રદર્શન કરવું એ બહુ જ સહેલી વસ્તુ છે. પરંતુ તેને યોગ્ય સમયે, યોગ્ય જગ્યાએ, યોગ્ય વ્યક્તિની સાથે અને યોગ્ય દર્શકોલાથી પ્રદર્શિત કરવી એ બહુ જ અઘરું છે. વધારેમાં વધારે લાગણીઓના સંચાલનથી જ ભાવાત્મક બુદ્ધિ તથા સાંવેગિક બુદ્ધિ બહાર આવે છે. શાળાઓમાં બાળકનો સર્વાંગી વિકાસ કરવા પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે ત્યારે તેમનો સાંવેગિક વિકાસ એ પણ એવું એક અગત્યનું પાસું બને છે.

સાંવેગિક બુદ્ધિ આપણને આપણી પોતાની સંવેદનાઓનું સુચારુ સંચાલન કરવા અને આપણી સંબંધ ગૂંથણી ક્ષમતા વધારવાની પ્રેરણા પૂરી પાડે છે. મેથર અને સેલોવે (૧૯૯૭) ના મત મુજબ, “સાંવેગિક બુદ્ધિ એ સંવેગોને પારખવાની ક્ષમતા છે. તે ઉત્પન્ન થતા સંવેગો અને પિયારોને સમજી તેનું નિયંત્રણ કરી તેમજ સાંવેગિક અને બૌદ્ધિક વિકાસ માટે સંવેગોને પારખવાની ક્ષમતા છે. બૌદ્ધિક વિકાસ માટે સંવેગોનું ચિંતનાત્મક રીતે નિયમન કરી સર્વાંગી વિકાસને પ્રેરવાની પ્રક્રિયા છે.”

સંવેગ જીવનની એક મહત્વની ભાવાત્મક સ્થિતિ છે. એવું કહેવાયું છે તે કેટલું બહુ યોગ્ય છે કે : “Life without emotion is life without motion.” લાગણી એ આત્મલક્ષી અનુભૂતિ છે અને તે વાતાવરણ સાથેની આંતરક્રિયામાંથી ઉદ્ભવે છે. કોઈ કપિએ સુંદર રીતે કહ્યું છે કે,

લાગણીથી પર બનેલી વાતોની અટકળ હશે,

કાચ-બારી-બારણાં, કાંઠો અને ખળખળ હશે.

હાલમાં જ એક પુસ્તકના વાચન દરમ્યાન એક પ્રસંગ વાંચવા મળ્યો જે અહીં નોંધનીય છે. એક વિદ્યાર્થીની હતી તરલિકા. તરલિકા ક્રિસ્ટી પિતાની એક અત્યંત તેજસ્વી દીકરી હતી. સૌ તેના વિશિષ્ટ વ્યક્તિત્વથી અંબાઈ ગયા હતા. કેટલાક એની ઈર્ષા કરે એ સ્વાભાવિક હતું. કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ તેની પ્રગતિના માર્ગમાં

બાંધારૂપ ઘવા પણ પ્રયત્ન કરતા. ધાર્મિક અને સામાજિક મિલનના પ્રસંગોએ તરસિકાની સ્થિતિ એકલવાચી બની જતી. તરસિકાને આવા પ્રસંગોએ સિક્કતથી દુર ખસેડી દેવામાં આવતી ત્યારે લાગણીથી પીડાતી તરસિકા શાળામાં પણ નહોતી જતી. ધીમે-ધીમે તેની તેજસ્વિતા અને ચપળતામાં નોંધપાત્ર ઓટ આવી હતી. તેના સમગ્ર વર્તનમાં એક પ્રકારની સ્થિરતા દેખાતી હતી. થોડા દિવસ ગયા બાદ તરસિકા ફરીથી શાળામાં જતી બંધ ઘઈ ગઈ ત્યારે તેના પિતા બીમારીના કારણે તરસિકા શાળા ન આવી શકશે એવી જાણ કરવા આચાર્યને મળવા આવ્યા. તરસિકાએ તેના પિતા સાથે એક પત્ર મોકલ્યો જેમાં સુંદર અક્ષરે અંગ્રેજીમાં બે વાક્યો લખ્યા હતા : I am also a human being with a brain, that can think and a heart that can feel. (હું પણ એક લાગણીશીલ અને વિચારશીલ મન ધરાવનાર મનુષ્ય છું.)

નાની વયની વિદ્યાર્થિનીની હૃદયની વેદના સાંભળતા કોઈપણ સમજદાર વ્યક્તિની આંખમાંથી આંસુ સરી પડે ! આંસુઓ દ્વારા વ્યક્ત થતી લાગણીને કોઈ એક ક્ષિપ્ત સુંદર રીતે દર્શાવતા કહે છે કે,

આંસુઓને ક્યાં પાળ હોય કે;

એ તો સરી જાય છે, જ્યાં લાગણીઓનાં ઢાળ હોય છે.

આવા તો કેટલાય વિદ્યાર્થીઓ પોતાના સંવેગો બીજા સમક્ષ રજૂ કરી શકતા નથી અને અંદરને અંદર મૂંઝાતા હોય છે અને રોગનો ભોગ બને છે ત્યારે આપણને ખ્યાલ આવે છે કે સાંવેગિક અસ્થિરતા અને અસમતુલા ધરાવનાર વ્યક્તિ ભય અને ક્રોધ જેવા સંવેગો કેળવી અને તેમનાથી પીડાઈ પોતાના સ્વાસ્થ્યને કેટલી દૃઢ જોખમમાં મૂકે છે. ક્રોધ, ઈર્ષ્યા, ભય, ઘૂણા જેવા અનિચ્છનીય સંવેગો ધરાવનાર વ્યક્તિ બીજા વ્યક્તિ સાથે, સમાજ સાથે ભળી શકતી નથી, અનુકૂળ સાધી શકતી નથી. એટલું જ નહીં પરંતુ સમસ્યાપૂર્ણ વ્યવહાર કરે છે. શાળાનું મુખ્ય ઘ્યેય વિદ્યાર્થીઓનો સર્વાંગી વિકાસ સાધવાનું હોય છે. સર્વાંગી વિકાસ કરવાની પ્રક્રિયા અંતર્ગત શાળાઓમાં માત્ર જ્ઞાનાત્મક વિકાસ પર જ ભાર મૂકવામાં આવે છે. પરંતુ અધ્યાપનનું ભાવાત્મક પાત્ર અવગણવામાં આવ્યું છે. તેના વિશે ઘણા ઓછા પ્રયત્નો થયા છે. મનોવિજ્ઞાન દ્વારા વિદ્યાર્થીઓનો સાંવેગિક વિકાસ સાધી શકાય છે. ભારતના ભવિષ્યના નાગરિકોને પરિચય હૃદય ન બનાવતા લાગણીશીલ મનુષ્ય બનાવવા જોઈએ તો જ નાગરિકો અને ભારતનો પણ ઉત્તમ વિકાસ સાધી શકાશે. લાગણી વગર મનુષ્યનું જીવન જ શૂન્ય છે. ચાલો, આપણે સૌ શિક્ષણ સાથે સંકળાયા છીએ ત્યારે આપણા વિદ્યાર્થીઓને અપેક્ષિત એવો ભાવાત્મક વિકાસ થઈ શકે એવી દિશામાં પ્રયત્નો કરીએ.

જીવન મળ્યું, મઝા છે, કોણે કહ્યું, સજા છે ?
ઈશ્વર છે સદા કાર્યરત, હું કેમ કહું, રજા છે ?

Thinking is an implicit problem solving behaviour

Adjustment

Bhakti V. Patel

Roll No. 41

"Life presents a continuous chain of struggle for existence and survivals"

- Darwin

The Observation is very correct as we find in our day to day life. Every one of us strives hard for the satisfaction of our needs while struggling to achieve something if one finds that results are not satisfactory one either changes one's goal or the procedure.

For Example,

If one aspires to join M.B.B.S course one works hard to get good marks in the Pre-Medical class. In case one is not able to get admission due to one's low percentage, one may change one's goal and feel inclined or aspire to join a B.Sc. course for medical representative Job. By resorting to such means, one protects one's self from the possible injury to one's ego, failure or trust ration. It is a sort of shifting to a more defensive position in order to face the challenge of circumstances after failing in earlier of the living beings is termed as adjustment.

Definition of Adjustment :

Adjustment is the process by which living organism maintains a balance between its need and the circumstances that influence the satisfaction of these needs.

- L. S. Shaffer

We can think of adjustment as psychological survival in much the same way as biologist uses the term adaptation to describe physiological survival.

- Vonballer

In Short the Adjustment means...

- Adjustment is a process that takes us to lead a happy and well-Contented life.
- Adjust helps us in keeping balance between our needs and the capacity to meet these needs.
- Adjustment persuades us to change our way of life according to the demands of the situation.

We can conclude that adjustment is a condition or state in which one feels that one's needs have been fulfilled and one's behavior conforms to the requirements of the society and culture.

Characteristics of a well adjusted person :

1. Physically adjusted
2. Emotionally adjusted
3. Socially adjusted
4. Awareness of One's own strengths and limitation
5. Respecting one's self and the others

Personality is that which permits a prediction of what a person will do in a given situation - catell

6. Adequate level of aspiration
7. Satisfaction of the basic needs.
8. Does not process critical or fault-finding attitude.
9. Flexibility of his behaviour
10. Capable of struggling with odd circumstances
11. Realistic Perception of the world
12. Feeling at home with his surroundings
13. An adequate philosophy of life

Spheres of Adjustment :

(1) Personal Adjustment :

Personal adjustment is concerned with an individual's adjustment to his self. Now question arises as to what does the term 'Self' mean with regard to personal adjustment. The total individuality incorporating various aspects of his growth and development, personality traits and characteristics and satisfaction of his basic needs. may essentially be included in the body of the term 'self'

(2) Social Adjustment :

The sphere of adjustment is concerned with one's adjustment to his social surrounding such adjustment is as much essential as one's adjustment with his self. In all circumstances one should feel reasonable satisfied with what he gets in terms of social environment. By doing so, he may get along well with others and keep himself in the category of a socially adjusted person, but if it does not happen he may become a socially maladjusted person.

(3) Occupational Adjustment :

How far are we satisfied with our world of work and means of livelihood decides, to a great extent, our state or adjustment or maladjustment to our state and the environment. from the very beginning parents aspire for a good occupation or profession for their children. They plan their education accordingly. However, entering in to the profession or occupation of one's choice or being in tune with their abilities and capacities depend on a lot of factors, whatsoever it may be, once chosen one should learn to adjust and adapt to the needs and requirement of one's profession or occupation. His success in his field of work will depend to a large extent on the sense of satisfaction he feels in performing various duties in his job.

At last I would like to conclude with the best line said by one mechanic in garrage

"I could not repair your brakes so...

I made your horn louder !!"

So Every problem has an alternate solution, we just need to find it...

Fear means Forget Everything And Run or Face Everything And Rise - Choice is yours...

શ્રેષ્ઠ વ્યક્તિત્વ વિકાસના ઉપાયો

વૃષ્ટિ ઈ. પટેલ

રીલ નં. : ૪૬

દરેક વ્યક્તિને ઈચ્છા હોય છે કે પોતાનું વ્યક્તિત્વ આકર્ષક બનાવે. મોટે ભાગે શારા વ્યક્તિત્વ માટે બાહ્ય દેખાવને વધારે અગત્ય આપવામાં આવે છે. પરંતુ ફક્ત બાહ્ય દેખાવને જ ઉમદા વ્યક્તિત્વ ગણી ન શકાય. ઇતિહાસમાં નજર નાખીશું તો ખબર પડશે કે ઉમદા વ્યક્તિત્વ ધરાવતી વ્યક્તિઓનો બાહ્ય દેખાવ સામાન્ય જ હતો. અબ્રાહન લિંકન, ગાંધીજી, લાલ બહાદુર શાસ્ત્રી, આઈનસ્ટાઈન વગેરે મહાનુભાવો ખૂબ જ સામાન્ય દેખાવ ધરાવતા હતા. પરંતુ તેઓ અંદરથી ખૂબ સમૃદ્ધ હતા.

વ્યક્તિત્વ વિકાસમાં સૌથી પ્રથમ સોપાન અને સૌથી મહત્વની બાબત છે વ્યક્તિનો આત્મવિશ્વાસ. વ્યક્તિત્વ વિકાસની રંગોળીમાં અનેક રંગો હોય છે. આ રંગો ક્યા ક્યા છે. તેની માહિતી આપું તો એક રંગ આત્મશ્રદ્ધાનો છે. બીજો રંગ આત્મસર્મપણાનો છે. ત્રીજો રંગ આત્મ ગૌરવનો છે. ચોથો રંગ આત્મ રૂચિનો છે. આવા તો અનેક રંગો છે. આ રંગોળીના રંગો આપણે જાતે જ રચવાની જરૂર છે.

વ્યક્તિનું શરમાળપણું, લઘુતાઝંચિ પછા તેના વિકાસમાં અવરોધ બની શકે છે. છવનમાં સફળતા માટે શરમાળપણું અથવા તેઓની ભેગી અસર અવરોધરૂપ બને છે. શરમાળપણાને કારણે વ્યક્તિ પોતાનો દષ્ટિકોણ રજૂ કરી શકતી નથી અને તેના કારણે બીજા લોકો તેનો ગૈરલાભ ઉઠાવી જાય છે. લઘુતાઝંચિ આપવાને કારણે વ્યક્તિ.

- (૧) અંતર્મુખી બની જાય છે.
- (૨) ઈર્ષાળુ બની જાય છે.
- (૩) બડાઈખોર બની જાય છે.
- (૪) નિરાશાવાદી બની જાય છે.
- (૫) કોઈ બની જાય છે.

આ નકારાત્મક પાસાથી દૂર રહેવાથી માણસ શરમ અને લઘુતાઝંચિથી છૂટકારો પ્રાપ્ત કરી શકે છે. આના માટે જરૂરી છે, “આત્મવિશ્વાસ.” જેવા છે તેવાં આપણે અનોખા છીએ અને વિજ્ઞાન પણ કહે છે કે દરેક વ્યક્તિ કદી સરખી હોય શકે નહીં એ રીતે આપણે પણ આ દુનિયામાં અનોખા છીએ એ ભાવ સાથે વ્યક્તિત્વનો વિકાસ કરવો જોઈએ. બી.એલ્. ની ભાષામાં જો વાત કરીએ તો વ્યક્તિત્વ એટલે માનવના ગુણો, લક્ષણો, ક્ષમતાઓ અને વિશેષતાઓનો સુઝવિત એકમ.

વ્યક્તિત્વના વિકાસમાં શિક્ષણ પણ એક નિર્ણાયક બળ છે. શિક્ષણ માત્ર શાળામાંથી મળતું નથી. આસપાસના વાતાવરણમાંથી પણ આપણે પ્રાપ્ત કરી શકીએ છીએ. શાળા પણ બાળકના વ્યક્તિત્વ-ઘડતરમાં નિર્ણાયક ભાગ ભજવી શકે છે. શિક્ષકોનું પોતાનું વ્યક્તિત્વ બાળકોને અસર કરી શકે છે. શિક્ષકોમાં જો ઈર્ષ્યા, અદેખાઈ, ભય, ક્રોધ, અપ્રસન્નતા વગેરે જેવા નકારાત્મક ભાવો હોય તો તે બાળકોમાં પણ આવી શકે છે.

વ્યક્તિના વ્યક્તિત્વ અને ચારિત્ર્ય વચ્ચે ઝાઝું અંતર નથી પણ મનોવિજ્ઞાનની પરિભાષામાં જોઈએ તો ચારિત્ર્ય અને વ્યક્તિત્વ વચ્ચે ભેદ છે.

“જેવી રીતે શ્રેષ્ઠ વ્યક્તિ આચરણ કરે છે, તેવી જ રીતે અન્ય લોકો આચરણ કરે છે.” માટે શિક્ષકનું ચારિત્ર્ય અને તેનું વ્યક્તિત્વ તેના સંપર્કમાં આપનાર હજારો બાળકોના જીવન પર ઊંડી અસર કરી જાય છે.

વ્યક્તિત્વના વિકાસમાં જ્ઞાન પણ ખૂબ ઉમદા ભાગ ભજવી જાય છે. જુદા જુદા સ્ત્રોતો દ્વારા આપણે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શકીએ છીએ. જીવનમાં પૈસો કમાવવો એ માણસની ક્ષમ્બ છે. પણ એ પૈસાને કુટુંબના સભ્યો માટે બચાવવો એ એથીયે મોટી ક્ષમ્બ છે. પણ ખોટો દેખાડો કરવા માટે વ્યક્તિ પૈસા પાછળ દોટ મૂકે છે એ એક મિથ્યાભિમાનની દોટ કહી શકાય અને એ રીતે જ્ઞાનની વિરોધી દિશામાં દોડે છે. વાતચીતની કળા પણ આપણું વ્યક્તિત્વ નિર્ધારિત કરે છે. આપણે આપણા વ્યક્તિત્વને સુંદર બનાવવા પ્રયત્નો કરતા રહેવું જોઈએ અને આ માટે કેટલાક સોપાનો અનુસરવા જોઈએ.

વ્યક્તિત્વ વિકાસનાં સોપાનો :

- (૧) તમારા પોતાના કાર્યમાં રસ લો, પછી એ ભલેને ગમે તેટલું સામાન્ય હોય, કારણ કે સમયની ચડતી પડતીમાં એ એક જ સ્થાયી સંપત્તિ છે.
- (૨) તમારા રામ ભલે અત્ર-તત્ર સર્વત્ર હાજરાજૂર હોય, પરંતુ આત્મરામ વગર તો બધું જ શૂન્ય છે.
- (૩) પોતાની મિંદા અને ભૂલોને અચૂક સાંભળો.
- (૪) ભાષાના વ્યાપારમાં માત્ર સોના-ચાંદીના જ સિકકા વાપરવા.
- (૫) જ્ઞાન મેળવવાનો પ્રયત્ન કરો. કારણ કે જ્ઞાનીજનોનો આદર રાજા પણ કરે છે.
- (૬) ધ્યેય અને મંકિલને નક્કી કરતાં શીખો.

એક શિક્ષક તરીકે આપણી ક્ષમ્બ વિદ્યાર્થીઓના વ્યક્તિત્વનો શ્રેષ્ઠ વિકાસ કરવાની હોય છે. આ માટે આપણે નીચે પ્રમાણેના વિવિધ કાર્યો કરી શકીએ.

- (૧) શિક્ષકે બાળકોની શિક્ષણવિષયક કે બીજી અન્ય સમસ્યા હોય તો તેને પારખી લેવી જોઈએ.
- (૨) શિક્ષકે બાળકો વિસંવાદી વર્તનો કરતા હોય તો તેના કારણો શોધી તેને દૂર કરવા જોઈએ.
- (૩) શિક્ષકે બાળકોના શારીરિક અને માનસિક આરોગ્યની સંભાળ લેવી જોઈએ.
- (૪) બાળકોનાં વ્યક્તિત્વનાં વિકાસ માટે શિક્ષકે તેમની સાથે પ્રેમપૂર્વક અને સમભાવપૂર્વકનું વર્તન રાખવું જરૂરી છે.
- (૫) શાળામાં યોગ્યતી વિવિધ સહઅભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓમાં બાળકો ભાગ લે તે માટે શિક્ષકે પ્રોત્સાહન પૂરું પાડવું જોઈએ.
- (૬) બાળકોના શ્રેષ્ઠ વ્યક્તિત્વનાં વિકાસ માટે શિક્ષકે બાળકમાં આત્મવિશ્વાસ, ઉત્સાહ, હિંમત અને ખેલટિલી વધે તેવી પ્રવૃત્તિઓ યોજવી જોઈએ.
- (૭) શિક્ષકે વિવિધ શૈક્ષણિક કાર્યક્રમો યોજવા જોઈએ. જેમકે, પ્રવાસ પર્યટન, સ્કાઉટિંગ, સમાજસેવા, ગ્રામ સુધારણા, સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓ વગેરે.

માનસિક કાર્યો હૃદયમાં કેન્દ્રિત થવા છે

- (૮) બાળકોની વ્યક્તિગત ક્ષમતાઓ ઓળખીને તેને અનુરૂપ શિક્ષણ કાર્યક્રમો યોજવા જોઈએ.
 (૯) બાળકોનું જીવન સમૃદ્ધ બની શકે તે માટે વિવિધ વ્યવસાયલક્ષી માર્ગદર્શન આપવું જોઈએ.
 (૧૦) બાળકો તેમના જીવનના મૂલ્યો, ટેવો, અભિરૂચિઓ પ્રાપ્ત કરે તેના પર લક્ષ આપવું જોઈએ.

આમ, આ રીતે શિક્ષકો દ્વારા ઘણી બધી પ્રવૃત્તિઓ યોજીને બાળકોનો શ્રેષ્ઠ વ્યક્તિત્વ વિકાસ કરી શકાય એમ છે. શિક્ષકે વિદ્યાર્થીઓને માત્ર વિવિધ વિષયો શીખવવાને બદલે એમના વ્યક્તિત્વનો શ્રેષ્ઠ વિકાસ ઘટ્ટ શકે એ બાબતને પણ અગ્રિમતા આપવી જોઈએ.

લઘુતા का गौरव !

મિલતી है छोटी छोटी बूँदें, सागर बन जाता है,
 बालू के छोटे कण कण से सुंदर घर बन जाता है ।
 पल से पल मिलकर देखो कर देती है युग का सर्जन,
 छोटा सा पल है अमोल, पल में जीवन खो जाता है ।
 विकास के पथ से ले जाती दूर हमें छोटी भूलें,
 छोटी भूलों से ही एक दिन नीचा सर हो जाता है ।
 दयापूर्ण लघु काम हमारा, हम को एक बनाता है,
 छोटे कामों से मानव एक दिन ईश्वर हो जाता है ।

વાંચવા-લખવાની તકલીફ : ડિસ્લેકિસયા

કિરણ એ. વણકર

રોલ નં. : ૨૫

નાનકડા પિવેકને મળીએ તો આપણને એક હોશિયાર, વાતચીતમાં ચબરાક, કલ્પનાશીલ, પ્રેમાળ અને મળતાવડા છોકરાને મળ્યાની અલુભૂતિ થાય. રમકડાંઓ અને નાની મોટી યાંત્રિક વસ્તુઓ સાથે એ જે રીતે રમે એ જોતાં આપણને ચોકકસ લાગે કે મોટો થઈને એ મિકેનિકલ એન્જિનિયર બનશે. પરંતુ પિવેકની મમ્મી જ જાણે છે કે એન્જિનિયર બનવાની વાત તો દૂરની છે એને ત્રીજામાંથી ચોથા ધોરણમાં જવાના જ ફાંફાં છે. પિવેકની નોટબુક જોઈએ તો એમાં વચ્ચે છોડેલાં કોરાં પાનાં, છેકાછેકી, ટીચરે કરેલી “અશરો સુધારો” ની નોંધ, “ખૂબ મહેનતની જરૂર છે” ની નોંધ, ટીચરે લાલ અક્ષરે કરેલા ચોકડાં, જોડણીની અસંખ્ય ભૂલો અને સખરૂપે શિક્ષકે દસદસ વાર શબ્દો લખવાં આપ્યાં હોય તે બધું જ નજરે પડે. “દરિયો” શબ્દની જોડણી કોઈવાર સાચી લખે તો કોઈ વાર “દરીયો” લખે, “પિજ્ઞાન” ને બદલી “વીજ્ઞાન” લખે, કોઈવાર “ટપાલી” ને બદલી “ડપાલી” અને “ઢગલા” ને બદલે “ઠગલો” થઈ જાય. એક શબ્દ દસવાર લખવા આખ્યો હોય તો ત્રણવાર વખત ત્રાસું લખે પાંચમી લાઈનથી ફરીથી એ જ ભૂલ. ઘરો કે “ગાય ચોપનું પ્રાણી છે.” આ વાક્ય બોર્ડ ઉપરથી ઉતારવાનું હોય તો બીજા બાળકો આખું વાક્ય વાંચી લેશે, યાદ રાખશે અને નોટમાં લખી લેશે પરંતુ પિવેક પહેલા “ગાય” વાંચશે પછી નોટમાં લખશે, પછી “ચોપનું” વાંચશે અને નોટમાં લખશે અને છેલ્લે “પ્રાણી છે” વાંચી નોટમાં લખશે. આમ, ટુકડેટુકડે લખતો હોવાને કારણે ખૂબ વાર લાગે. વાંચવા-લખવા બેસે ત્યારે દસ દસ મિનિટ કહે, “મમ્મી! પેશાબ કરવા જવું છે, ”, “મમ્મી! ટોઈલેટ લાગી”, “મમ્મી! ભૂખ લાગી”, “મમ્મી! ખલો દુખે છે”, રમતી વખતે કે ટીવી જોતી વખતે આવું કંઈ જ ન થાય. માત્ર ભણતી વખતે જ બધું થાય. આ થયું પિવેકની તકલીફનું વર્ણન. પરંતુ શાળામાં ભણતાં દર સોમાંથી પાંચથી દસ બાળકોને આવી તકલીફ હોય છે. ચબરાક હોવા છતાં આવા બાળકો અભ્યાસમાં નબળું પરિણામ મેળવે છે. બુદ્ધિમતા નબળી હોય એનું નબળું પરિણામ સ્વીકારી લેવાય પરંતુ પિવેક જેવાં હોશિયાર અને ચબરાક બાળકની નિષ્ફળતા અચરજ જનમાવે. તો ચાલો, આપણે પિવેકની નિષ્ફળતાનું કારણ સમજવા પ્રયત્ન કરીએ.

“ડિસ્લેકિસયા” શબ્દનો અર્થ :

“ડિસ્લેકિસયા” (Dyslexia) શબ્દ Dys અને Lexia એમ બે શબ્દોના જોડાણથી બન્યો છે. Dys શબ્દનો અર્થ મુશ્કેલી. જ્યારે Lexia શબ્દનો અર્થ શબ્દો સંબંધી એવો થાય છે. જે પરથી “ડિસ્લેકિસયા” એટલે શબ્દો શીખવા સંબંધી મુશ્કેલી એવો ખ્યાલ મળે છે. “ડિસ્લેકિસયા” એ મૂળભૂત રીતે બાળકોની લેખન વાંચન અંગેની મુશ્કેલીનું સૂચન કરે છે. જોકે આ શબ્દાર્થથી આગળ વધીએ તો “ડિસ્લેકિસયા” એ બાળકોનાં શૈક્ષણિક પિકાસને અવરોધતી સમસ્યા છે.

“ડિસ્લેકિસયા” એ કોઈ રોગ નથી, પરંતુ પરિસ્થિતિ છે :

અહીં એક નોંધવા જેવી વાત એ છે કે “ડિસ્લેકિસયા” એ કોઈ રોગ નથી પરંતુ એક વિશિષ્ટ પરિસ્થિતિ

શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનનું ક્ષાત્ર ધરાવનાર શિક્ષક વિદ્યાર્થીની કક્ષાને અલગુપ મોડાના અધ્યાપત્રી ટેવારી કરે છે - હોડી અને મૂડ

- (૧૨) દિવારવખોમાં ખોવાયેલી રહે છે.
 (૧૩) ઊંચો (I.Q.) હોવા છતાં સારો ટેખાવ કરી શકતી નથી.
 (૧૪) આત્મવિશ્વાસનો અભાવ તેમજ તોતડાપણું ધરાવે છે.
 (૧૫) મૌખિક ઉત્તરો આપી શકે છે. પરંતુ લખવામાં મુશ્કેલી અનુભવે છે.

માત્ર આ લક્ષણો પૈકીની હાજરીથી જ બાળક “કિસ્લેકિસક” છે તેમ માની લેવું ભૂલભરેલું ગણાશે કારણ કે “કિસ્લેકિસયા” નાં લક્ષણો વ્યક્તિત્વ-વ્યક્તિત્વે ભિન્ન હોય છે.

“કિસ્લેકિસયા” બાળકો માટે શિક્ષકો શું કરી શકે ?

“કિસ્લેકિસયા” એક ઉચ્ચપ્રતિભા ધરાવતા બાળકને શીખવામાં પડતી મુશ્કેલી છે. પરંતુ મદાન બનવાની સમતા ધરાવતું આવું કોઈ બાળક અપિક્ષિત ન રહી જાય તે માટે શિક્ષકોએ નીચે જેવી બાબતો ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ :

- (૧) બ્લેકબોર્ડ પરનું લખાણ બની શકે તો રંગીન ચોકથી અને દરેક લીટી જુદા જુદા રંગનાં ચોકથી લખવી જોઈએ.
- (૨) લખાણ પૂરું કરવા માટે પૂરતો સમય આપવો જોઈએ.
- (૩) “તમારી ચોપડીનાં પાનાં નં. ૧૦૩ પરના ત્રીજા ફક્કરાની પાંચમી લીટીનાં સાતમાં શબ્દથી શરૂ કરીએ...” જેવી ભંજનદ્રીય સૂચના કયારેય ન આપવી જોઈએ. સૂચના નાની અને ટૂંકા વાક્યમાં બાળક સમજી શકે તે રીતે આપવી જોઈએ.
- (૪) આવા બાળકોનાં આત્મવિશ્વાસમાં સતત વધારો થાય તેવા પ્રયત્નો કરવા જોઈએ.
- (૫) બાળકનું શૈક્ષણિક મૂલ્યાંકન કરતી વખતે જડ ભિયમોમાં થોડું ઘણું લચીલાપણું લાવવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ.
- (૬) ગણિતની અમૂર્ત સંકલ્પનાઓ સમજાવવા માટે માંથી બનાવેલા નમૂના કે મૂર્ત વસ્તુઓનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.
- (૭) બાળકને શીખવવાની પદ્ધતિમાં સમયાંતરે જરૂરી ફેરફાર કરી નવીનતા લાવવી જોઈએ.

“કિસ્લેકિસયા” નું નિદાન જેટલું વહેલું થાય એટલું બાળકને વધુ લાભ થાય છે. ઉપરોક્ત પ્રયત્નો ઉપરાંત “કિસ્લેકિસયા” ની સારવારમાં અમુક દવાઓ મહત્વનું કામ કરે છે. બાળકની લખવા-વાંચવાની ઝડપ વધે, કંટાળો ઓછો થાય, બાળકની હતાશા ઓછી થાય, ઉત્સાહ વધે અથવા ચિંતા ઓછી થાય એવી દવા આપવી પણ જરૂરી બને છે.

“કિસ્લેકિસયા” ની તકલીફ ધરાવતા બાળકને સારી રીતે ભણાવવું એ શિક્ષકો અને મા-બાપ માટે એક પડકાર છે. આપણે ત્યાં હજી એ દિશામાં ઘણું કરવાનું બાકી છે. જો કે શિક્ષણવિદે “કિસ્લેકિસક” બાળકો પરત્વે વિચારશીલ છે એ બાબત આશ્વાસનરૂપ છે. આ દિશામાં નક્કર અને સભાન પ્રયાસો હાથ ધરવા ચાલો આપણે સૌ કટિબદ્ધ બનીએ...

શિક્ષણ મનોવિજ્ઞાનનું મુખ્ય કેન્દ્રશિલ્પી માનવશક્તિની પ્રાપ્તિ છે - રોબર્ટ ગ્લેસર

તરૂણોને સમજાવે તો...

લીના એ. મૈસુરી

રોલ નં. : ૧૬

માનવીના જીવનના સર્વ તબક્કાઓમાં સૌથી વિશિષ્ટ અને સમસ્ત્યાભર્યો તબક્કો તેની તરૂણાવ્યવસ્થાનો છે. મનુષ્યના ભાષિ જીવનનું ચિત્ર અને આયોજન તરૂણાવસ્થા દરમિયાન જ દોરાય છે. આ અવસ્થામાં જીવનના પ્રશ્નો, સમસ્યાઓ, મૂંઝવણો અને ગ્લાનિભરી પરિસ્થિતિઓ એટલી તો વિશાળ સંખ્યામાં અને એટલી વિપિધ માત્રામાં હોય છે કે તરૂણો તેનાથી ત્રસ્ત બની જાય છે અને અન્યને પણ ત્રાસ આપે છે. તરૂણ-તરૂણીઓના રોષિંદા વ્યવહારથી ભાગ્યે જ કોઈ અજાણ અને અપરિચિત હશે. લાખો જુલ્દાં રાખી, ચિત્ર-વિચિત્ર પોશાક પહેરી, વિચિત્રવાણી અને વાતોમાં વ્યસ્ત રહેતાં છોકરા-છોકરીઓના વ્યવહાર અને ટેવો આપણને સૌને મૂંઝવે છે. તેજ મસાલાવાળો ખોરાક ખાવો, કડક ચા-કોફી પીવાં, હોટેલના ચા-નાસ્તા કરવા, વિખતીય પ્રત્યે અપિવેક દાખવવો એ આજના તરૂણોની સામાન્ય રીતરસમ જણાય છે.

કેટલાક મનોવૈજ્ઞાનિકોના મત પ્રમાણે તરૂણ્ય એ મનુષ્યના જીવનનો અતિમૂંઝવણભર્યો અને તોફાની સમયગાળો છે. શૈશવાવસ્થા અને કુમારાવસ્થાનાં લક્ષણોમાં ઘણી સમાનતા હોય છે. શૈશવાવસ્થાના અનુભવોનું આ અવસ્થામાં પુનરાવર્તન થાય છે એમ કહીએ તો ખોટું નથી. ૧૩-૧૪ વર્ષની ઉંમરથી શરૂ થઈ ૧૭-૧૮ વર્ષની ઉંમર સુધી ચાલતી તરૂણાવસ્થા દેશકાળ અને આબોહવા પ્રમાણે વહેલી મોટી શરૂ થાય છે. ઠંડા પ્રદેશો કરતાં ગરમ પ્રદેશોમાં તરૂણ્યનાં પગરણ વહેલા મંડાય છે. બાળકોની તરૂણાવસ્થા દરમિયાન મા-બાપ અને શિક્ષકોએ સતત સાવચેત રહેવાની જરૂર હોય છે. આમ, જો તરૂણોને સમજવા હોય તો સૌથી પહેલાં તેમની મૂંઝવણો કઈ હોય છે તે જાણવી પડે.

તરૂણ્યમાં પ્રવેશતાં છોકરા-છોકરીઓનાં માનસિક અને શારીરિક પરિવર્તનો ઘણાં પ્રબળ અને નવીન હોય છે. છોકરા-છોકરીઓને ચિત્ર-વિચિત્ર અનુભવો થાય છે. અનુભવોનું વૈચિત્ર્ય કેટલીક વાર તો એટલી પ્રચૂર માત્રામાં હોય છે કે તરૂણો ખૂબ મૂંઝાઈ જાય છે. તરૂણ્યની અસર અને કક્ષા તમામ બાળકોમાં એકસરખાં જ હોવાથી કેટલાંક બાળકો અન્યમાં પોતાના જેવા ફેરફાર ન જોવાથી શોભ અને મૂંઝવણ અનુભવે છે. પરિણામે તેમનામાં માનસિક અને શારીરિક સંઘર્ષ જન્મે છે. પોતે જાણે કોઈ નવું સ્વરૂપ ધારણ કરીને કોઈ નવા વિશ્વમાં સંચરતા હોય તેવી વિચિત્ર પરિસ્થિતિનો અનુભવ થતા કિશોર-કિશોરીઓ આત્મ-વિશ્વાસ ગુમાવી બેસે છે. ઘોર નિરાશા અને હતાશામાં ડૂબી જાય છે. શરીરના વિપિધ અવયવોનો વિકાસ થતા એક પ્રકારની જગૃતિ અને થનગનાટ પ્રસરે છે. વિખતીય વ્યક્તિની હાજરીમાં મૂંઝવણ અનુભવતાં મુખ પર શરમ આવી પડે છે. મન અને હૃદય સંવેગશીલ બની જાય છે. રાત-દિવસ તેમને તેમના વિપિધ પ્રશ્નો મૂંઝવે છે. અભ્યાસ પ્રત્યે કે શાળા પ્રત્યેથી તેમનો રસ ચલિત થાય છે. ઘર પ્રત્યે પણ એક પ્રકારની નફરત જન્મે છે. કેવળ પોતાના પ્રિય પાત્રોની યાદમાં ને સ્વપ્નોમાં તે રાચે છે. આવી વિકટ અને ગંભીર અવસ્થામાં ઉછરી રહેલા તરૂણ-તરૂણીઓને સમજાવે તેમની વૃત્તિઓ અને મૂંઝવણોને નાથવાનું ભગીરથ કાર્ય માતા-પિતા અને શિક્ષકોએ કરવાનું છે. કિશોર-કિશોરીઓની નૈસર્ગિક શક્તિ અને કૌશલ્યોનો સ્વીકાર કરી તેમના પ્રત્યે

બાલકવસ્થામાં વ્યક્તિ વિશ્વાસ કે સહિષ્ણુતાનું વલણ કેમવે તે અને તેનો ભાવ્ય માનવિજ્ઞાને તેની તીવ્ર ટાંકી ભોંસત, લાખ અને પ્રેમની જગૃતિના સંતોષે છે તેના પર છે - સોરિસ્કામ

સહાનુભૂતિભર્યું વલણ કેળવવાથી જ માતાપિતા અને શિક્ષકો પોતાની કામગીરી સારી રીતે બજાવી શકશે. શિક્ષકોએ અને મા-બાપોએ સારી રીતે સમજી લેવું ઘટે કે તારૂણ્ય એ કિશોર-કિશોરીઓના જીવનમાં પિક્કરી રહેલી એક પ્રકારની શારીરિક અને માનસિક પુખ્તતા છે. એ પુખ્તતા તરફ દોટ મૂકી રહેલાં કિશોર-કિશોરીઓના જીવનમાં આપતાં ચિત્ર-ચિત્ર શારીરિક, માનસિક, બૌદ્ધિક અને ભાવાત્મક ફેરફારોને પિછાણવાનું, સ્વીકારવાનું અને સહજ ભાવે તેમને પુષ્ટિ આપવાનું પવિત્ર અને પ્રથમ કાર્ય જો નહિ થાય તો તે નિષ્ફળ નીવડે છે અને ઘેરી સમસ્યાઓ ઊભી થાય છે.

શિક્ષક વર્ગખંડમાં અને મા-બાપ ઘરમાં આવાં તરૂણો અને તરૂણીઓ પ્રત્યે એક પ્રકારની ઉખાલેલાવવાની જરૂર રહે છે. તેમના ભાવો, પિયારો, કલ્પનાઓ અને સ્વપ્નો સાકાર કરવાના તેમના સાચા-ખોટા પ્રયાસોમાં આપણે તેમને સાચી અને સહાનુભૂતિભરી સલાહ અને માર્ગદર્શન આપવું અને જરૂર પડે ત્યાં 'રુક જાઓ' કહેવું. આથી તરૂણોને પ્રોત્સાહક વાતાવરણ મળશે. જે તેમના અભ્યાસમાં પૂરક બની શકશે. તરૂણોને પોષક, પ્રિય, અનુકૂળ એવા યૌવિદ્યસભર, પ્રેરક અને આકર્ષક અભિગમો દ્વારા જ શિક્ષક સઘન અધ્યાપન કરી શકશે. ટૂંકમાં, પોષક પ્રવૃત્તિઓ, માધ્યમો અને અભિગમો હંમેશા તારૂણ્ય વિકાસનું સાતત્ય જાળવી રાખે છે એ હકીકત ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ.

શિક્ષક વર્ગખંડમાં કે બહાર તરૂણોના સંપર્કમાં રહીને તેમના મનોભાવો અને પરિસ્થિતિઓનું સતત અવલોકન કરતાં રહેવું જોઈએ. ત્યારબાદ તેમને વર્તમાન ઘટનાઓનો અભ્યાસ કરાવવો જોઈએ. તેમને શાની જરૂર છે તેનો સાચો ખ્યાલ શિક્ષક તેમજ ઘરનાં વડીલોને આપવો જોઈએ. તેમની સમસ્યાઓ ત્યારે જ હલ થઈ શકે જ્યારે તેમને સમજવાનો પ્રમાણિક અને સહાનુભૂતિભર્યો પ્રયાસ શિક્ષક પક્ષે થાય. તરૂણોને સમજવાનું ત્યારે જ શક્ય બને જ્યારે તેમના વર્તનના વિવિધ પ્રેરક પરિબલોનું જ્ઞાન શિક્ષક ધરાવે અને તેમને ઊંડાણથી સમજે.

સામાન્ય રીતે આપણે જોઈએ તો પ્રત્યેક માનવીની જે મૂળભૂત અને પાયાની જરૂરીયાતો હોય છે તે જ જરૂરીયાતો તરૂણોની પણ જોવા મળે છે. એમાં ફરક એટલો કે બીજા માનવીઓ કરતાં તરૂણોની જરૂરીયાતની માત્રા વિશેષ હોય છે. આથી તેમને ગમા-આગમમાં કે પ્રેમ અને વાતસલ્યની જરૂર રહે છે. તરૂણોને સલામતી, સ્વાતંત્ર્ય, માન્યતા અને બીજી એવી જરૂરીયાતોની અધિક માત્રામાં આવશ્યકતા રહે છે. વારંવાર માતાપિતાનું અને શિક્ષકનું ઉખાલરું રક્ષા મળે અને તેમના વ્યક્તિત્વની કદર થાય એ જરૂરી છે. વર્ગખંડમાં પણ શિક્ષક દ્વારા ઉચિત અભ્યાસક્રમો અને અધ્યાપન પ્રવિધિઓના ઉપયોગ દ્વારા તરૂણોને અધિક માત્રામાં સલામતી, મુક્તિ, માન વગેરે મળે એ જરૂરી છે. મેદાન પર કદ રમત રમવી એ તરૂણો દ્વારા નક્કી થાય તો તેમનું સ્વાતંત્ર્ય જળવાય રહે છે. તેમને પર્યટન લઈ જવાની નૈસર્ગિક જરૂરીયાતો સંતોષી શકાય છે.

તરૂણો હંમેશા ખૂબ સ્વમાની હોય છે. તેમનું મન અતિ સંવેદનશીલ હોય છે. તેઓ તેમની નાની ટીકા પણ સહન કરી શકતાં નથી. કેટલાંક તરૂણો મનમાં ને મનમાં પોતાની ટીકા પર જીવ બાળે છે. તેમની ઊંધ ઊંધી જાય છે. તેમને ખાવાપીવાનું ભાવતું નથી. આમ, તેમના શરીર વિકાસ પર વિપરીત અસર પડે છે. કેટલાક શિક્ષકો વારંવાર કહ્યા કરે છે,

સામાન્ય રીતે માણસની સફળતામાં ઈશુ નો હિસ્સો ૮૦ ટકા જેટલો છે - ગોલમેન

'વેલો આણ તો હંમેશા તોછડો જ રહેવાનો.'

'આ સપિતાના મિત્રજનો તો પાર જ નથી.'

'આ ગઘેડા ક્યારે સુઘરવાના ?'

'એ તો લટ્ટુ ઘઈ ગયા છે. એટલે શેના ભણે ?'

આવી ટીકાઓ તરૂણોના દિલ અને દિમાગને ભારે, અતિ ભારે આંચકો આપે છે અને તેનું પરિણામ તેના ચિત્ત પર પડે છે. તેઓનું વર્તન વિદ્રોહી બને છે. અભ્યાસ કે અધ્યયનથી તેઓ વિમુખ બને છે. જો તરૂણોને સલાહ આપવામાં આવે તો તેઓ જરૂર કહ્યાગરા બની હકારાત્મક વલણ દાખવે છે. પરિસ્થિતિ સમજી માર્ગદર્શન આપવામાં આવે તો તેઓનો વ્યવહાર કાર્યદક્ષ બને છે. શિક્ષકે વર્ગમાં કે વર્ગબહાર વિશેષ પ્રવૃત્તિઓ યોજીને કિશોર-કિશોરીઓને સામાજિક અનુભવો પૂરા પાડવા જોઈએ. સમૂહ ભોજન, સમૂહ પ્રાર્થના, લગ્ન પ્રસંગે હાજરી, નાટક, સંવાદ, પ્રદર્શન, ચર્ચા સભા વગેરે દ્વારા તરૂણોને સમાજ પ્રત્યે અભિમુખ કરી શકાય અને તેમને સ્વતંત્ર સમજણ પણ આપી શકાય.

તરૂણોના શરૂઆતના તબક્કાઓમાં તેમની શારીરિક અને બૌદ્ધિક સ્થિતિમાં માતા-પિતા અને શિક્ષકોએ તેમને પ્રેમ અને લાગણીથી માર્ગદર્શન આપવું જોઈએ. જગતમાં શું સાદું છે, શું જોવા યોગ્ય અને સ્વીકારવા લાયક છે તેની સમજ આપવી જોઈએ. જેમ-જેમ તરૂણો શારીરિક, સામાજિક, બૌદ્ધિક અને સાંવેગિક પરિપક્વતા પ્રાપ્ત કરશે તેમ તેમનામાં આત્મસૂઝ અને સ્વયંભાન આવતા જશે. કારણ કે આંતરસૂઝ એ પરિપક્વતાનું એક વિશિષ્ટ લક્ષણ છે.

તરૂણો હંમેશા વડીલોના પિયારો, માન્યતાઓ, વલણો અને વ્યવહારનું અનુકરણ જાણ્યે-અજાણ્યે કરે છે. તેનો સ્વીકાર કરે છે. આમ, મા-બાપે અને શિક્ષકે પોતાના વર્તન-વ્યવહાર દ્વારા તેમના અનુકરણ અને સ્વીકાર માટેના ઉત્તમ નમૂના પૂરા પાડવા જોઈએ. માતા-પિતા અને શિક્ષકે તરૂણોને પોતાના જેવા બનાવવા માટેના મરહિયા પ્રયાસો કરવાને બદલે તરૂણોની મનોદશા સમજી એમની કક્ષા સુધી પહોંચી એને સમજવાની કોશિષ કરવી જોઈએ. જો આપણે આટલું પણ કરી શકીએ તો ઘણું હશે...

તું જ્યારે સહજતાથી આપી શકીશ,
ત્યારે સઘળું પામી શકીશ.

- ભગવાન શ્રી કૃષ્ણ

બાળકને બાળક જ રહેવા દો...

મિનાક્ષી બી. વસાવા

રીલ નં. : ૩૯

પ્રવર્તમાન સમયમાં શાળાઓમાં જે પ્રકારનું શિક્ષણ આપવામાં આવે છે તેનાથી બાળક સારો ડૉક્ટર કે એન્જિનિયર બની શકે છે. પરંતુ સફળ માણસ નથી બની શકતો. કારણ કે ઘણી વખત બાળકના રસ, રુચિ અને અભિયોગ્યતાની અવગણના કરી અમુક બાબતો તેના પર ફોર્સી બેસાડવામાં આવે છે. ઘણી વખત બાળકના વાલીઓ જ બાળકના દુઃખન બની જાય છે. વાલીઓ એમના બાળકો માત્ર ડૉક્ટર કે એન્જિનિયર બને તેવી અપેક્ષા રાખે છે.

આપણે સૌ શૈક્ષણિક અવસ્થામાંથી પસાર થઈને આવ્યા છે. દિલ પર હાથ મૂકીને સારો ઉત્તર આપજો. આપણને કઈ અવસ્થા સૌથી વધુ ગમે છે ? બાળપણ યુવાની કે ઘડપણ ? બધાંને બાળપણ અવસ્થા જ ગમતી હોય છે. વધુમાં કઈ વ્યક્તિને જોવાનું આપણને વધારે ગમે છે ? બાળક યુવાન કે વૃદ્ધ ? વધારેમાં વધારે જવાબ બાળકને જોવાનું ગમે છે એવો મળશે. જો બધાંને જ બાળક ગમતું હોય અને બધાંને જ બાળપણ સૌથી વધુ ગમતું હોય ત્યારે બાળપણમાં આપણને કોઈ રોક-ટોક કરે એ ગમતું હતું ? નહિ ને ? તો શું આપણે સૌ બાળકને બાળક તરીકે વર્તવાની પૂરી સ્વતંત્રતા ન આપી શકીએ ? આપણે બાળકને બાળકની રીતે વર્તવાની પૂર્ણ સ્વતંત્રતા આપવા માટે પિયાર અને આત્મચિંતાન કરવાની જરૂર જણાય છે.

આપણે જ્યારે કંટાળ્યા હોઈએ અને હળવા થવું હોય તો આપણા ઘરનાં બાળકોને કે આજુબાજુના ઘરના નાનાં બાળકોને એમને ખબર ન પડે એ રીતે ધ્યાનથી જોવું જોઈએ. તેમાંથી આપણને એટલો બધો આનંદ મળશે કે આપણને બીજી જ કોઈ દુનિયામાં હોવાનો અનુભવ થશે. આપણને એ જોઈને એટલી બધી મજા આવશે કે આપણે એકલા-એકલા પણ હસવાનું ચાલુ કરીને બાળક જેવા બની જઈશું. બાળકોની દુનિયા અદ્ભુત હોય છે. એ આપણી દુનિયા કરતાં અલગ હોય છે. તેમની દુનિયામાં થોડી શણે માટેનો પ્રવેશ પણ આનંદમય લાગે છે.

જો આપણે ઘરના એટલા પર બેસીને આંગણામાં કે રસ્તા પર રમતા બાળકોને જોઈએ, તેમની વાતચીત તેમનાં શબ્દોને ધ્યાનથી સાંભળીએ તો એ આનંદ સાથે શિક્ષણ પણ આપે છે. આપણે સૌએ આ ઉંમરે પણ બાળકો પાસેથી ઘણું ઘણું શીખવાનું બાકી છે. તેમની નાની-નાની બાબતો પણ આપણને કંઈક ને કંઈક શીખવી જાય છે. પોતાની અલગ મસ્ત દુનિયામાં કિલકિલાટ કરતાં આ બાળકો સ્વાર્થથી ઘણે દૂર જોવા મળે છે. જ્યારે આપણે ? માત્ર સ્વાર્થથી જીવતા આપણને બાળકો પાસેથી નિઃસ્વાર્થતા અને નિર્દોષતાનો સંદેશો પ્રાપ્ત થાય છે.

આપણે સૌ જાણીએ છીએ અને જોઈએ છે કે રમત-રમતમાં ઝંઘડતા આ બાળકો થોડા સમય પછી સાથે રમતા જોવા મળે છે. આ બાબત આપણે શીખવા જેવી નથી લાગતી ? આથી જ બાળકને રમતા રોકવું એ પાપ જેવું લાગે છે. આપણે આ ઉંમરે રમી શકતા નથી. રસ્તા પર ખુલ્લા પગે દોડી શકતા નથી. મુક્ત રીતે વર્તી શકતા નથી. પરંતુ બાળકો કરી શકે છે તેને તો કરવા દો. આપણું બાળપણ તો ગયું પણ જેની

પરિણામની વાસ્તવિક સમીક્ષા કરેલી જાણ અભિવ્યક્તિમાં આપણને મદદરૂપ બને છે - ભુવર

પાસે છે તેનું શા માટે છીનવી લેવું ?

મોટા ભાગના વાલીઓ બાળકો પાસે મોટેરાં જેવા વર્તનની અપેક્ષા રાખે છે. આમ ન કર, પેલું ન કર... વગેરે જેવી અનેક સૂચનાઓનો સતત મારો ચાલ્યા કરે છે. દિવસ દરમિયાન આપણે જેટલા વર્તન કરીએ છીએ તે વર્તનની નોંધ કરીએ તો આપણે કેટલી બધી વાર બાળકને અમુક બાબત નહીં કરવા માટેની સૂચના આપી હશે તે ગણવાનું રસપ્રદ બની રહે એમ છે. વળી, એ પણ નોંધ કરવા જેવી છે કે એવી કેટલી બાબતો છે કે જે કરવા માટે કહ્યું છે. તો નહીં કરવા માટેની બાબતોની સંખ્યા વધી જશે. આમ, આપણે બધાં જ બાળકોને નહીં કરવું જોઈએ તે કહીએ છીએ, પણ શું કરવું જોઈએ તે કહેતાં નથી. બાળક ઊંઠે ત્યારથી સૂવે ત્યાં સુધી આપણે તેની પર કેટલાં બધાં નિયંત્રણો લાદીએ છીએ. શું નારતો કરવો, શું વાંચવું, ક્યાં બેસવું, ક્યાં જવું, ક્યારે ઊઠવું, ક્યારે સૂઈ જવું, ક્યારે રમવા જવું, શું બોલવું વગેરે... શું બાળકોની પસંદગીનો આપણે વિચાર કરીએ છીએ ખરા ? કે આપણી જ પસંદગી કે નાપસંદગી પ્રમાણે આપણે બાળકોને વર્તન કરવા પ્રેરીએ છીએ. આથી જ સમજદારીપૂર્વક બાળકના બાળપણને સ્વીકારો તેને વિકસવાની પૂરતી તક આપો. તેને તેનાં જ કાર્યો દ્વારા અનુભવને આધારે શીખવા દો.

પાંચ મિનિટ ફાળવીને આપણે આપણા બાળપણને યાદ કરીએ. આપણે શું કરતા હતા ? આપણા વાલીની કઈ બાબતો આપણને એ સમયે ગમતી ન હતી ? શું આપણને એવી બાબતો યાદ આવે છે ? શું આપણે આપણા બાળક સાથે તો એ બાબતો નથી કરી રહ્યા ને ? આપણને સૌને સ્વતંત્ર રીતે જીવવાનો અધિકાર છે. આપણી પસંદગી પ્રમાણે જીવવાનો અધિકાર છે. તો આપણા બાળકને પણ પોતાની પસંદગી પ્રમાણે જીવવાનો અધિકાર છે અને એને પ્રાપ્ત થવો જ ઘટે. આપણે બાળકોને મુક્ત રીતે વર્તવાની શક્યતાઓ જન્માવીને એમનો સર્વાંગી વિકાસ સાધવા માટેના શ્રેષ્ઠ પ્રયત્નો હાથ ધરવા જોઈએ. ખરેખર આપણે બાળકોને આપણા જેવા બનાવવાને બદલે આપણે બાળકો જેવા બનવાની કોશિશ કરવી જોઈએ એવું નથી લાગતું ?

આત્માનં રથિનં વિદ્ધિ શરીરં રથમેવ તુ ।
બુદ્ધિં તુ સારથિં વિદ્ધિ મનઃ પ્રબ્રહ્મેવ ચ ॥
ઈન્દ્રિયાણિ હવાનાહુઃ વિષયાંસ્તેષુ ગોચરાન્ ।

‘માનવીદેહને તું રથ સમજ. અંદર રહેલો આત્મા એ રથનો માલિક છે. બુદ્ધિ સારથિ છે. મન લગામ છે. ઈન્દ્રિયો તેના ઘોડા છે અને વિષયો તે ઘોડાને ચારવાનો રસ્તો છે.’

કોઈપણ બાળકને તેના વિકાસના કોઈ પણ તબક્કે કોઈ પણ વિષયવસ્તુ અસરકારક રીતે શીખવી શકાય છે - બુનર

શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન શિક્ષકને કંઈ રીતે ઉપયોગી થઈ શકે?

વંદના ટી. પરમાર
રોલ નં. : ૧૯

પ્રસ્તાવના :

એક જમાનો હતો જ્યારે “ગુરુ બિન જ્ઞાન કહોં સે પાઉ” વાળી વાત હતી. આજે ગુરુની ગૈરહાજરી અને સ્વઅધ્યયન પર ભાર છે. એક જમાનામાં “સોટી વાને ચમચમ અને પિધા આવે રમઝમ” નું મહત્વ હતું. જ્યારે આજે શિક્ષણમાં સજ્જનો પૂર્ણ નિષેધ કરવામાં આવ્યો છે. એક જમાનામાં શિક્ષણના કેન્દ્રમાં શિક્ષક હતો, આજે કેન્દ્રમાં અધ્યેતા છે. એટલે કે આજે શિક્ષણ એ અધ્યેતાકેન્દ્રી બની ગયું છે. તેથી શિક્ષકે અધ્યેતાના વિકાસ માટે હંમેશા કાર્યરત રહેવું પડે છે. માટે શિક્ષકની જવાબદારી બને છે કે તે અધ્યેતાના વિકાસ માટે અવનવી પદ્ધતિઓ, પ્રયુક્તિઓ અજમાવે અને તેના માટે શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન એ શિક્ષક માટે ખૂબ જ અસરકારક માધ્યમ બની રહે છે.

શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનની કેટલીક વ્યાખ્યા આ પ્રમાણે છે :

“શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન, મનોવિજ્ઞાનના એ તથ્યો અને સિદ્ધાંતોનો અભ્યાસ કરે કે જે શિક્ષણની પ્રક્રિયાને સમજવામાં અને સુધારવામાં મદદરૂપ થાય છે.”

- કોલેરનીક

“શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન એ શિક્ષણનો પ્રયોગસિદ્ધ આધારભૂત પાયો છે.”

- આર્થર સી. કોલાડર્સી

ટૂંકમાં શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન એ શિક્ષકને ઘણી રીતે ઉપયોગી થઈ શકે છે. શિક્ષકને પોતાના અધ્યાપન દરમિયાન વર્ગમાં ઉદ્ભવતા પ્રશ્નોનો ઉકેલ લાવવા તથા બાળકોના વિકાસમાં અસરકારક યોગદાન આપી શકે તેના માટે ખૂબ ઉપકારક નીવડે છે. શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન શિક્ષકને નીચે જણાવેલ રીતે ઉપયોગી નીવડી શકે છે.

૧. બાળકોની વયને ધ્યાનમાં રાખવું જરૂરી :

શિક્ષણ લઈ રહેલા બાળકો તેમની ઉંમર પ્રમાણે અત્યારે કેવી પરિસ્થિતિમાંથી પસાર થઈ રહ્યા હશે ? અને આ અવસ્થામાં તેમની કઈ શારીરિક માનસિક જરૂરીયાતો હોય છે તથા તેમનામાં આ અવસ્થામાં કંઈ કંઈ ખાસિયતો રહેલી હશે. તેનું જ્ઞાન શિક્ષક શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન દ્વારા જ મેળવી શકે છે. તેથી શિક્ષક બાળકોની વય કક્ષાને ધ્યાનમાં રાખીને તે અનુસાર યોગ્ય શિક્ષણ પદ્ધતિ અપનાવી શકે છે.

૨. વર્ગશિક્ષણની સમસ્યાઓની સમજ મેળવવા :

શિક્ષકને વર્ગશિક્ષણ દરમિયાન ઘણી બધી મુશ્કેલીઓનો સામનો કરવો પડે છે. જેમકે, કેટલાંક સારી બુદ્ધિશક્તિ ધરાવતા બાળકો ઝડપથી પિષયવસ્તુ યાદ કરી લેતા હોય છે. જ્યારે કેટલાંક ઓછી બુદ્ધિશક્તિવાળા બાળકો ઓછી ઝડપથી સમજૂતી મેળવતા હોય છે. કેટલાંક વિદ્યાર્થી તોડાની હોય

માલસ સહિત યમાન પ્રાણીઓ સમાન રીતે સમસ્યા ઉકેલે છે - શોર્લડાઈક

છે. કેટલાંક નેદ્યાન રહે છે. તો કેટલાંક સ્વપ્નોની દુનિયામાં ખોવાયેલ રહે છે. વર્ગમાં આવી સમસ્યાઓ શાથી ઉદ્ભવે છે ? તેનો ઉકેલ કેવી રીતે લાવી શકાય ? તે અંગેની સમજ શૈક્ષણિક મનોપિજ્ઞાન દ્વારા જ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે.

૩. વ્યક્તિગત તફાવતો અનુસાર શિક્ષણ આપવું :

બાળકોની શારીરિક વય ભલે સરખી હોય પરંતુ બધાં જ બાળકોની માનસિક ક્ષમતા અલગ-અલગ હોય છે. બાળકોના વ્યક્તિગત રસ, અભિરુચિ, વલણો, બુદ્ધિમતા સરખા હોતા નથી. આથી શિક્ષકે બધા પિદ્ધાર્થીઓ પાસેથી એકસરખી અપેક્ષા ન રાખવી જોઈએ. બાળકોના વ્યક્તિગત તફાવતો અનુસાર આ ભેદો સમજી તેને અનુરૂપ શિક્ષણકાર્ય કરવું જોઈએ અને તેના માટે શૈક્ષણિક મનોપિજ્ઞાન ખૂબ ઉપયોગી પૂરવાર થાય છે.

૪. પિદ્ધાર્થીઓના વ્યક્તિગત વર્તનદોષોની સમજ મેળવવા :

પિદ્ધાર્થીઓ કેટલીકવાર અમાન્ય એવું વર્તન કરે છે. જેમકે, જૂઠું બોલવું, ચોરી કરવી, શિક્ષકનું અપમાન કરવું વગેરે... પિદ્ધાર્થીઓના આવા વર્તન પાછળના કારણો ક્યા હોઈ શકે છે તે શિક્ષકને આવા પ્રશ્નોના લાવવામાં ઉપયોગી નીવડે છે.

૫. પિદ્ધાર્થીઓના સામૂહિક વર્તનદોષો ભિવારવા :

પિદ્ધાર્થીઓ દ્વારા સામૂહિક રીતે કેટલાક અનિચ્છનીય વર્તન થાય છે. જેમ કે, ભાંગફોડ કરવી, હડતાલ પાડવી વગેરે. આવી બાબતોની સમજ મેળવી તેમના ગેરશિસ્તના પ્રશ્નો ઉકેલવા માટે શૈક્ષણિક મનોપિજ્ઞાન મદદરૂપ થાય છે.

૬. સ્વવર્તનની સમજ મેળવવી જરૂરી :

કેટલાંક શિક્ષકોના વર્તન-વ્યવહાર પિદ્ધાર્થીઓને પોષક હોતા નથી. અવરોધક હોય છે. આથી શિક્ષકને પોતાના આવા વર્તનને સુધારવા અને વિકસાવવામાં માર્ગદર્શન પૂરું પાડે છે.

૭. પોતાના માનસિક સ્વાસ્થ્યની જાળવણી કરવા માટે :

શિક્ષક પણ એક માણસ છે. આથી તેને પણ પોતાની કેટલીક સમસ્યાઓ હોઈ શકે છે. આથી તે સમસ્યાઓના કારણે શિક્ષકના વર્તનની ખરાબ અસર પિદ્ધાર્થીઓ ઉપર પડી શકે છે. જે પિદ્ધાર્થીના પ્રગતિમાં અવરોધક બને છે. આથી શિક્ષકને પોતાના માનસિક સંઘર્ષોની સમજ મેળવી હકારાત્મક વલણ દ્વારા પોતાના સંઘર્ષો દૂર કરી માનસિક સ્વાસ્થ્યની જાળવણી કરવામાં શૈક્ષણિક મનોપિજ્ઞાન સહાયક બને છે.

૮. બાળકોના બહુમુખી વ્યક્તિત્વનો વિકાસ કરવા :

શિક્ષકે બાળકોના કુલ શૈક્ષણિક વ્યક્તિત્વનો વિકાસ કરવાનો નથી. પરંતુ તેના વ્યક્તિત્વનો સર્વાંગીણ વિકાસ કરવાનો છે. જેના માટે જુદી-જુદી સાહઅભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓ યોજવી જોઈએ. શિસ્ત પાલન શીખવવું, સત-ગમત પ્રવાસ, પ્રયત્ન વગેરે જેવી પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા શિક્ષક બાળકોના વ્યક્તિત્વનો બહુમુખી વિકાસ કરી શકે છે.

વિદ્યાર્થીના ઉત્કર્ષક વિચારને પ્રોત્સાહન આપો, સંતક્રમ્ણાઓ ઉપયોગ કરવાની તક આપો - વર્ધાન અને કોહલર

૯. અર્થપૂર્ણ અને સમૃદ્ધ વર્ગશિક્ષણ માટે આવશ્યક :

શિક્ષકનું મહત્વનું કાર્ય છે, વર્ગશિક્ષણ. વર્ગ શિક્ષણમાં મુખ્ય પાંચ બાબતોને આપણે સમાવીએ છે.

૧. વિદ્યાર્થીનું યોગ્ય વર્તન-પરિવર્તન.
૨. વિદ્યાર્થીઓને રસ અને આનંદથી કાર્ય કરવા અભિપ્રેરિત કરવા.
૩. વિદ્યાર્થીઓના વલણોનું ઘડતર.
૪. અધ્યાપન અનુભવોને તાર્કિક ક્રમમાં યોજવા.
૫. વિદ્યાર્થીઓમાં યોગ્ય ગુણોનો વિકાસ

આ મહત્વપૂર્ણ કાર્યોમાં શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન આપણને સહાય કરે છે.

૧૦. શિક્ષણનાં વિવિધ પાસાની સમજ મેળવવા :

વર્ગમાં યોગ્ય શિક્ષણપ્રદ અનુભવો પૂરાં પાડવા માટે શૈક્ષણિક પદ્ધતિઓ અને પ્રયુક્તિઓ યોજવામાં આવે છે અને છેલ્લે કેટલા પ્રમાણમાં હેતુસિદ્ધ થઈ શક્યા છે તે જાણવા મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે છે. શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન દ્વારા કઈ દિશામાં ? કેવું પરિવર્તન લાવવું છે ? તેના આધારે તેવા શૈક્ષણિક હેતુઓ રચવામાં આવે છે અને તે અનુસાર મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે છે.

સમાપન :

આમ, શિક્ષકને પોતાના શિક્ષણકાર્ય દરમિયાન શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનનો અભ્યાસ અનેક રીતે ઉપયોગી માર્ગદર્શન પૂરું પાડે છે. આથી શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનનો હેતુ જણાવતા સિનાગ્રેન્ડ યોગ્ય રીતે જ કહે છે કે "The Purpose of Education Psychology is to help teachers and prospective teachers develop a better understanding of educational Process." એક શિક્ષક તરીકે આપણે શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનને સમજીએ અને તેના જ્ઞાનને પ્રયોજવાના પ્રયત્નો કરીએ તો ચોક્કસ આપણને અને છેવટે સમાજને એ અનેક રીતે ઉપયોગી પુરવાર થશે.

ચારિત્ર્ય જીવનમાં શાસન કરતું તત્ત્વ છે
અને તે પ્રતિભાથી ઉચ્ચ છે

તરૂણોના વિકાસની દિશામાં

દીનલ એલ. રાઘા

રોલ નં. : ૩૬

સમાજમાં રહેનાર દરેક વ્યક્તિ શિશુઅવસ્થા, બાલ્યાવસ્થા, કિશોરાવસ્થા, તરૂણાવસ્થા, ઉત્તર તરૂણાવસ્થા (યુવાવસ્થા), પ્રૌઢાવસ્થા જેવી દરેક અવસ્થાઓમાંથી પસાર થાય છે. આ અવસ્થા દરમ્યાન મનુષ્યના જીવનમાં નાના-મોટાં પરિવર્તનો થતાં જ રહે છે. પરંતુ જો મનુષ્યના જીવનમાં સૌથી મહત્વના પરિવર્તનો થતા હોય તો તે તરૂણાવસ્થામાં થવા પામે છે. આ અવસ્થામાં વ્યક્તિને આગળ-પાછળનો બહુ લાંબો વિચાર કરવાની કુરસદ નથી હોતી. “યા હોમ કરીને પડો કુતેહ છે આને” ની ભાવના તેમનામાં પ્રબળ બને છે. ઉમટા હેતુ માટે કંઈ કરી છૂટવાની ભાવનાની લહેર તેમના જીવનમાં વિહરે છે અને તેથી જ આ અવસ્થા એટલે તરૂણાવસ્થા. સંત વિનોબા સાચું જ કહે છે કે, “જે તારે તે તરૂણ, તરૂણ એટલે તારક”

તરૂણાવસ્થા એ ઝડપી શારીરિક તથા જાતીય ફેરફારોનો ગાળો છે. વધતી ઝડપી ઊંચાઈ, કદ, વજન વગેરેની બાબતો જ નહિ પણ મુખ્ય અને ગૌણ જાતીય અંગોનો વિકાસ પણ તેમને અનેક પ્રકારે અનેક સ્વરૂપે મૂંઝવે છે. તરૂણો પોતાની આ મૂંઝવણો કોની આગળ વ્યક્ત કરવી ? અને કેવી રીતે વ્યક્ત કરવી ? તે બાબતમાં પણ મૂંઝારો અનુભવે છે. તેથી તરૂણોના વાણી વર્તનમાં થતા ફેરફારો તથા તરૂણોને સંલગ્ન અન્ય ફેરફારો તથા તરૂણોને લગતી અન્ય બાબતોને સમજવી જરૂરી બની રહે છે. જો તરૂણોને યોગ્ય સમયસર સમજવામાં ન આવે તો તરૂણો અભિરક્ષણીય માર્ગો તરફ વળી જાય તેવું બનવાની પણ પૂરી સંભાવના રહે જ છે. તરૂણોને સમજવા માટે તરૂણોની જરૂરિયાતોને સમજવા માટે તથા તેઓની સમસ્યાઓને હલ કરવા ઘર, શાળા અને સમાજ દ્વારા નીચે મુજબના કેટલાંક પ્રયત્નો થવા જોઈએ.

કુટુંબની ભૂમિકા :

૧. ઘરના વડાલોએ તરૂણોની સ્વતંત્રતાનો સ્વીકાર કરવો જોઈએ.
૨. તરૂણને ઘરની બંધિયાર આબોહવામાંથી મુક્ત કરી સાહસિક કાર્યો હાથ ધરવાની પ્રેરણા આપવી જોઈએ.
૩. તરૂણની નાની અમદી ભૂલોને મોટી કરીને ન જોવાય તેની કાળજી રાખવી.
૪. તરૂણોને વિજાતીય વ્યક્તિના સહચાર માટે કે મૈત્રી માટે પ્રતિબંધ ન કરાવવો જોઈએ.
૫. તરૂણ ઉપર પોતાના કૌટુંબિક વ્યવસાયની પસંદગી માટે બંધનો ન લાદે એવું વાતાવરણ ઊભું કરવું જોઈએ.
૬. તરૂણની સાહિત્યિક, સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓને વેગ મળે તેવું માર્ગદર્શન પૂરું પાડવું જોઈએ.
૭. તરૂણને પોતાના જીવનની અપૂર્ણ અપેક્ષાઓ સંતોષવાના સાધનરૂપ ન ગણવા જોઈએ.

શાળાની ભૂમિકા :

૧. શાળાએ તરૂણોના સામાજિક વિકાસને પોષતી સામાજિક પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરવી જોઈએ.
૨. શાળાએ તરૂણના ખાસ કરીને ચૈતસિક વિકાસને પોષક હોય તેવી પ્રવૃત્તિઓ પૂરી પાડવી જોઈએ.

સર્વાલમકતા એ શારીરિક તરીકે માનસિક પ્રક્રિયા છે

૩. શાળાએ તરૂણને માટે સર્વાંગી એવા શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક માર્ગદર્શનની જોગવાઈ કરવી જોઈએ.
૪. શાળામાં તરૂણને વ્યક્તિગત રીતે મૂંઝવતા પ્રશ્નોના ઉકેલ માટે કાઉન્સેલિંગની વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ.
૫. શાળામાં સ્ટાફ દ્વારા તરૂણ-તરૂણીઓને થતી ખોટી કનડગતમાંથી મુક્ત રહે એવું વાતાવરણ હોવું જોઈએ.
૬. તરૂણને પોતાના રસ અને અભિયોગ્યતા અનુસાર ભાગ લેવાની તક મળે તેવું પ્રવૃત્તિ-વૈવિધ્ય પૂરું પાડવું જોઈએ.
૭. વિદ્યાર્થીઓના આર્થિક સ્વાવલંબનને પોષે તેવાં કાર્યાનુભવો, પ્રવૃત્તિઓ અને અભ્યાસ વિષયોની શાળામાં જોગવાઈ હોવી જોઈએ.
૮. શાળામાં તરૂણને યોગ્ય પ્રકારનું જાતીય શિક્ષણ પૂરું પાડવું જોઈએ.
૯. તરૂણોની યોગ્ય 'રોલ મોડેલ' ની શોધમાં તરૂણને માર્ગદર્શન પૂરું પાડવું જોઈએ.

સમાજની ભૂમિકા :

૧. સમાજે હાલના તરૂણોને વેદાંત બની રહ્યા છે તેવું કહી તેમના પર ખોટું દોષારોપણ ન લાદવું જોઈએ.
૨. સમાજનાં અનેકવિધ ક્ષેત્રો જેવાં કે ધાર્મિક, સામાજિક, સાંસ્કૃતિક ક્ષેત્રોમાં તરૂણોને જવાબદારી સોંપવી જોઈએ.
૩. તરૂણોને ભાષિ સમાજના સારા નેતાઓ તરીકે તાલીમ મળે તેવા કાર્યક્રમોમાં તેને જોડવા જોઈએ.
૪. તરૂણો અને તરૂણીઓ એકબીજાની નજીક આવે તેને ખરાબ દ્રષ્ટિથી ન જુએ તેનું ધ્યાન રાખવું જોઈએ.
૫. તરૂણોને રાજકારણના હાથ ન બનાવતા તેમને સારા નાગરિકો તરીકે ઘડતર કરવા પ્રયાસ કરવા જોઈએ.
૬. તરૂણોની આધુનિક રીતભાતો, વેશભૂષા, મનોરંજન વગેરેને લીધે તેઓ વંદી ગયા છે તેવો ભાવ ન સેવે તેવું વાતાવરણ સમાજમાં હોવું જોઈએ.
૭. તરૂણોની સાહસિકતા, ખેલદિલી વગેરે વિકસાવવાની તકો સમાજે પૂરી પાડવી જોઈએ.

અંતમાં વધુ ન કહેતા હું એટલું જ કહીશ કે તરૂણાવસ્થા એ જીવનની વસંત છે એ પીખાઈ ન જાય એ માટે શાળા, પરિવાર અને સમાજે અહીં નોંધી છે એવી કેટલીક કાળજી ચોકકસપણે રાખવી જોઈએ. જો આવી કાળજી પ્રત્યેક તબક્કે રાખવામાં આવે તો તરૂણોના વિકાસની દિશામાં આપણે સફળતાપૂર્વક પ્રયાણ કરી શકીશું.

૨૦૧૨-૧૩ ના વર્ષની કૉલેજની ગતિવિધિ (વાર્ષિક અહેવાલ)

કિરણ એ. વણકર

રોલ નં. : ૨૫

તામાન્ય મંત્રી

કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ખરોડના વર્ષ ૨૦૧૨-૧૩ ના સામાન્ય મંત્રી (જી.એસ.) તરીકે હું કૉલેજમાં હાથ ધરાવેલી સહઅભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓનો ચિતાર રજૂ કરતાં હર્ષ અને ઝોરવની લાગણી અનુભવું છું.

અમે ૨૦૧૨-૧૩ નું વર્ષ અત્યંત ઉત્સાહથી પ્રવૃત્તિમય બની પિતાવ્યું. ગુણવત્તાસભર શિક્ષણની સાથેસાથે સહઅભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓનું પણ ગુણવત્તાસભર આયોજન એ કૉલેજનું જમા પાડ્યું છે. પ્રશિક્ષણાર્થી પ્રતિનિધિ મંડળના ઉપક્રમે કૉલેજના આદરણીય આચાર્યશ્રી ડૉ. પી. જે. રાજ સાહેબ તથા તમામ આદરણીય અધ્યાપકોની મંજૂરી અને માર્ગદર્શન અનુસાર વિવિધ સમિતિઓ અંતર્ગત ૨૦૧૨-૧૩ નું શૈક્ષણિક વર્ષ પણ વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ, સ્પર્ધાઓ અને કાર્યક્રમોની હેલીનું વર્ષ રહ્યું.

શિક્ષક તાલીમના અભિવાર્ય ભાગરૂપે વિવિધ સૈદ્ધાંતિક વિષયોનું વૈવિધ્યપૂર્ણ અધ્યાપન પદ્ધતિઓ દ્વારા અધ્યાપન કાર્ય થયું. બી.એડ. તાલીમના ભાગરૂપે અભિવાર્ય એવાં પ્રાયોગિક કાર્ય (શૈક્ષણિક પાઠો) ની તાલીમ દ્વારા પ્રશિક્ષણાર્થીઓને આદર્શ અને કૌશલ્યોથી સજ્જ શિક્ષક બનાવવા માટેના પ્રયત્નો કૉલેજ દ્વારા કરવામાં આવ્યા. પ્રાધ્યાપકો દ્વારા સમગ્ર વર્ષ દરમિયાન વૈવિધ્યપૂર્ણ અનુભવો પૂરા પાડીને ભાવિ શિક્ષકોનાં સર્વાંગી ઘડતર માટેનાં શ્રેષ્ઠ અને પ્રામાણિક પ્રયત્નો કરવામાં આવ્યાં જેની નોંધ લીધા વિના ચાલે એમ નથી.

કૉલેજની કેટલીક આગવી પરંપરાઓ અને પ્રણાલીઓ હૃદયને સ્પર્શી ગઈ. તેની કેટલીક પ્રતિનિધિરૂપ વિગતો નીચે મુજબ છે.

- પ્રવેશોત્સવ કાર્યક્રમ-નવાંગતુક પ્રશિક્ષણાર્થીઓ અને વાલીઓનું ઉષ્માભર્યું સ્વાગત કરવામાં આવ્યું. જે અમારા માટે નવો જ અનુભવ હતો.
- પારિવારિક વાતાવરણ - કૉલેજનાં આદરણીય ટ્રસ્ટીઓ, હોદ્દેદારો, આચાર્યશ્રી, શૈક્ષણિક સ્ટાફ, વહીવટ સ્ટાફ તથા પ્રશિક્ષણાર્થીઓનાં પરસ્પરના આંતર વ્યવહારોમાં હંમેશાં પારિવારિક ભાવનાની સુગંધ અનુભવવા મળી.
- સમુદ્ધ પ્રાર્થના સંમેલન - પ્રત્યેક પ્રશિક્ષણાર્થીને વર્ષમાં ૫ થી ૭ વખત પ્રાર્થના સંમેલન દરમિયાન અભિવ્યક્તિ માટે અભિવાર્યપણે પ્લેટફોર્મ મળે એવું આયોજન પૂલ જ ગમ્યું.
- ઉત્સવોની ઉજવણી - વિવિધ ધર્મોનાં ઉત્સવોની ઉત્સાહપૂર્વક ઉજવણી થઈ. બધા પવોની ઉજવણીમાં ટેક પ્રશિક્ષણાર્થીને પૂરતી તક મળી. સાચા અર્થમાં મિનસાંપ્રદાયિકતા સિદ્ધ થતી જણાઈ.
- વ્યાખ્યાનો - વિવિધ કૉલેજો - વિષયોનાં તજજ્ઞોના વ્યાખ્યાનોનું આયોજન - તજજ્ઞોના વ્યાખ્યાનો વખતે સંચાલન, આભારદર્શન તથા વિવિધ ઉપક્રમો માટે તમામ તાલીમાર્થીઓને ક્રમાનુસાર તક મળી.

અનુભવ એ સિરંતર ચાલતી પ્રક્રિયા છે

- વાર્ષિકોત્સવ - ભારતની સંસ્કૃતિની ઝાંખી કરાવતો વાર્ષિકોત્સવ. તેમાં પણ દરેક તાલીમાર્થીઓને સોછામાં સોછી એકઠી બે પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લેવાની તક મળી.
- માર્ગદર્શન - અભ્યાસ, પરીક્ષાની તૈયારી, પાઠોની ગુણવત્તા, નિરીક્ષણકાર્યની ગુણવત્તા, સાચા અક્ષરો, લખાણ, વ્યવસાયની ગરિમા, ઉચ્ચ અભ્યાસ માટેની તકો તથા પ્રેરણા, જાહેર પરીક્ષાઓ, વર્તન વ્યવહારો વગેરે અંગે સતત માર્ગદર્શન અને ટકોર...

કોલેજમાં વર્ષ ૨૦૧૨-૧૩ દરમિયાન યોજાયેલી વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ, સ્પર્ધાઓ, કાર્યક્રમો તથા તેમાં પ્રશિક્ષણાર્થીઓની સહભાગીદારીતા વગેરેની ઝાંખી આપ સૌને હવે પછી આપવામાં આવેલી વિગતો પરથી મળી રહેશે એવી શ્રદ્ધા છે.

જ્ઞાનધારા હેઠળની પ્રવૃત્તિઓ

ક્રમ	સ્પર્ધા/કાર્યક્રમ	વિષય/વસ્તુ	સ્થળ	ભાગલેનાર તાલીમાર્થી	લાભાર્થીઓ અને વિજેતા
૧	સુસૂર્ષિમાં ઉજવણી તા.૩-૭-૧૨	ગુરુ મહાત્મ્ય	કોલેજ કેમ્પસ ખરોડ	૧૦	૬૦+૧૦
૨	ઉત્કર્ષ લોકાર્પણ સમારોહ અને હસ્ત લિખિત અંક વિમોચન તા.૫-૯-૧૨	શ્રી જે. આર. મહેતા (કુલસચિવશ્રી, વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી, સુરત.) શ્રી રણછોડભાઈ શાહ (શિક્ષણવિદ્, ઓમિટી સંકુલ, ભરૂચ)	કોલેજ કેમ્પસ ખરોડ	-	૧૦૦
૩	સુરેશ દલાલને શ્રદ્ધાંજલિ તા.૧૩-૮-૧૨	શ્રદ્ધાંજલિ	કોલેજ કેમ્પસ ખરોડ	૬૦	૬૦+૧૦
૪	શિક્ષક દિનની ઉજવણી અને કોલેજનું સ્થાપના પર્વ	ડૉ. કિરણભાઈ પંડયા (પ્રોફેસર અને અધ્યક્ષ, ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ હયુમન રીસોર્સ ડેવલપમેન્ટ, વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી, સુરત)	કોલેજ કેમ્પસ ખરોડ	૬૦	૬૦+૧૦
૫	વ્યાખ્યાન તા.૬-૯-૧૨	વિષય: સાચો શિક્ષક કોને કહેવાય? ડૉ. પિનોદભાઈ જી. પટેલ (આચાર્ય, વી.ટી.ચોકસી સાર્વ. કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, સુરત.)	કોલેજ કેમ્પસ ખરોડ	-	૬૦+૧૦

વાસ્તવિકતાનો સામનો એટલે જ અનુકૂલ

ક્રમ	સ્પર્ધા/કાર્યક્રમ	વિષય	સ્થળ	ભાગલેનાર તાલીમાર્થી	લાભાર્થીઓ અને વિજેતા
5	વ્યાખ્યાન તા.૧૦-૯-૧૨	વિષય:સ્વામી વિવેકાનંદના વિચારો ડૉ. દિપકભાઈ આંબ્રોજી (શ્રી જ્યેન્નપુરી આર્ટ્સ એન્ડ સાયન્સ કૉલેજ, ભરૂચ.)	કૉલેજ કેમ્પસ ખરોડ	-	5૦+૧૦
૭	કારકિર્દી માર્ગદર્શન એલ.આઈ.સી. તા.૧૮-૯-૧૨	વિષય : LIC એક પરિચય શ્રી હિતેશભાઈ પટેલ (ડેવલોપમેન્ટ ઓફિસર, LIC of India, અંકલેસ્વર, ભરૂચ)	કૉલેજ કેમ્પસ ખરોડ	-	5૦+૧૦
૮	તાલીમ શિબિર તા.૧૧-૧૨-૧૨ થીતા.૧૫-૧૨-૧૨	સહકારી તાલીમ વર્ગ (ગુજરાત રાજ્ય સહકારી સંઘ, ભરૂચ)	કૉલેજ કેમ્પસ ખરોડ	-	5૦+૧૦
૯	આંતર કૉલેજ વ્યાખ્યાન તા.૩-૧-૧૩	વિષય:સાહિત્યમાં જીવનદર્શન ડૉ. જશુભાઈ પટેલ (એસોસિએટ પ્રોફેસર; ઓલપાડ કૉલેજ, સુરત)	કૉલેજ કેમ્પસ ખરોડ	-	5૦+૧૦
૧૦	શૈક્ષણિક પ્રવાસ તા.૭-૧-૧૩	જ્ઞાન, ગમ્મત અને પ્રત્યક્ષ અનુભવ	સેલવાસા, ખાનવેલ, મધુવન ડેમ, દૂધલી	-	5૦+૧૦
૧૧	વ્યાખ્યાન તા.૯-૧-૧૩	વિષય:અંગ્રેજી અધ્યુ નથી. ડૉ. અશોક વ્યાસ (કેમ્પસ વ્યવસ્થાપક, ખોલવડ)	કૉલેજ કેમ્પસ ખરોડ	-	૨૦૦
૧૨	કર્વીઝ સ્પર્ધા તા.૧૨-૧-૧૩	વિષય:સ્વામી વિવેકાનંદજી સંચાલન : કપિતાબેન રાઠવા, કિરણબેન વણકર	કૉલેજ કેમ્પસ ખરોડ	૦૯	5૦+૧૦ ૧. વસવા ડિનાસીબેન વી. ૨. પટેલ હેલનબેન આઈ. ૩. કાલકીયાન કેનવવેન એસ.
૧૩	પ્રદર્શન તા.૧૨-૧-૧૩	વિષય:સ્વામી વિવેકાનંદજી સંચાલન : કપિતાબેન રાઠવા, કિરણબેન વણકર	કૉલેજ કેમ્પસ ખરોડ	-	5૦+૧૦
૧૪	આંતર કૉલેજ વ્યાખ્યાન તા.૧-૩-૧૩	વિષય:શિક્ષણમાં સિદ્ધિપ્રેરણાનું મહત્વ ડૉ. પિનોદભાઈ જી. પટેલ (આચાર્યશ્રી, વી.ટી. ચોકસી સાર્વજનિક કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, સુરત)	કૉલેજ કેમ્પસ ખરોડ	-	5૦+૧૦

શિક્ષણ અને પ્રેરણા મહત્વનું પરિભવ છે

ગીત-સંગીત, નૃત્યધારા હેઠળની પ્રવૃત્તિઓ

ક્રમ	સ્પર્ધા/કાર્યક્રમ	સ્થળ	ભાગલેનાર તાલીમાર્થી	તામાર્થીઓ અને પિજેતા
૧	દૈનિક પ્રાર્થના સંમેલન : વૈવિધ્ય સભર પ્રાર્થના, પ્રેરક ગીતો, પ્રાર્થના પ્રવચન, સ્લોક પારાયણ વગેરે	કોલેજ કેમ્પસ ખરોડ	-	૬૦+૧૦ પ્રાર્થના ૨૫ કરનાર, સમાચાર વાચક, પ્રાર્થના પ્રવચન કરનાર, સ્લોક પઠન, સંકલન કરનાર
૨	સુગમ સંગીત તા.૨૧-૭-૧૨	કોલેજ કેમ્પસ ખરોડ	૧૫	૬૦+૧૦
૩	દેશભક્તિ ગીત સ્પર્ધા તા.૧૬-૮-૧૨	કોલેજ કેમ્પસ ખરોડ	૧૦	૬૦+૧૦ ૧. ચૌહાણ દર્શનાબેન એન. ૨. પટેલ દિલીપભાઈ શી. ૩. દાશવણા વેલિસાબેન શી.
૪	નવરાત્રી ઉજવણી તા.૨૨-૯-૧૨	કોલેજ કેમ્પસ ખરોડ	૬૦	૬૦+૧૦
૫	કાવ્યપઠન સ્પર્ધા તા.૨૨-૧૨-૧૨	કોલેજ કેમ્પસ ખરોડ	૨૭	૬૦+૧૦ ૧. મંજુરી સુમેથાબેન વી. ૨. ચૌહાણ પ્રિતીબેન એન. ૩. પટેલ વૃત્તિબેન કે.
૬	વાર્ષિકોત્સવ તા.૯-૨-૧૩	કોલેજ કેમ્પસ ખરોડ		
		૧. પ્રાર્થન	૪	૩૫૦
		૨. સ્વાગત નૃત્ય	૫	૩૫૦
		૩. અભો	૧૬	૩૫૦
		૪. શરૂઆતી નૃત્ય	૮	૩૫૦
		૫. ઊપણી નૃત્ય	૧૨	૩૫૦
		૬. રાસ	૧૪	૩૫૦
		૭. ડાંતી નૃત્ય	૧૬	૩૫૦
		૮. દેશભક્તિ ગીત (ફ્યુઝન ડાન્સ)	૨૦	૩૫૦

ઉપર બુલિટમાં ધરાવતા લોકો જીવલમાં સફળ થવા ૫ એવું હંમેશા બનતું તેથી

સર્જનાત્મક અભિવ્યક્તિધારા હેઠળની પ્રવૃત્તિઓ

ક્રમ	સ્પર્ધા/કાર્યક્રમ	વિષય	સ્થળ	ભાગલેનાર તાલીમાર્થી	લાભાર્થીઓ અને વિજેતા
૧	સુભાષિત ગાન/ભાષાઈ/પારાયણ રોજ એક સ્લોકનું પારાયણ, સપ્તાહમાં એક સ્લોકના ભાષાઈ	સુભાષિતસંચાલન ડૉ. પી. જે. રાજ	કૉલેજ કેમ્પસ ખરોડ	૬૦	૬૦+૧૦
૨	મહેદી સ્પર્ધા તા.૬-૭-૧૨		કૉલેજ કેમ્પસ ખરોડ	૭	૧. પટોનિયા જયરામેન એમ. ૨. પટેલ નમ્રતાબેન ડી. ૩. વણકર કિરણબેન એ.
૩	નિબંધ સ્પર્ધા તા.૧૭-૮-૧૨	૧. સ્વતંત્રતાના ૬૫ વર્ષ ૨. સ્વતંત્રતાના ઉત્સવની ઉજવણી સંચાલન : કવિતાબેન રાઠવા	કૉલેજ કેમ્પસ ખરોડ	૬૦	૧. પટેલ વૃષ્ટિબેન ૨. પટેલ ચૈતનાબેન
૪	સ્વાગત કાર્ડ રચના સ્પર્ધા તા.૨૪-૧-૧૩	સંચાલન : ડૉ. પી. જે. રાજ	કૉલેજ કેમ્પસ ખરોડ	૬૦	૧. પટોનિયા જયરામેન એમ. ૨. વણકર કિરણબેન એ. ૩. પટેલ નમ્રતાબેન ડી.
૫	વાર્ષિકોત્સવ તા.૯-૨-૧૩	સંસ્થા અહેવાલ	કૉલેજ કેમ્પસ ખરોડ		૩૫૦

નાટ્યધારા હેઠળની પ્રવૃત્તિઓ

ક્રમ	સ્પર્ધા/કાર્યક્રમ	વિષય	ભાગલેનાર તાલીમાર્થી	લાભાર્થીઓ અને વિજેતા
૧	ગુરુપૂર્ણિમા તા.૩-૭-૧૨	અબદુલ કલામ-નાટક	૧૦	૬૦+૧૦
૨	શિક્ષકદિન તા.૫-૯-૧૨	નારી તું નારાયણી-નાટક	૧૪	૧૦૦
૩	નવરાત્રી તા.૨૨-૯-૧૨	ગરબા કાર્યક્રમ/બેસ્ટ એકશન	૬૦	૬૦+૧૦
૪	વાર્ષિકોત્સવ તા.૯-૨-૧૩	ખમણ... કોરા, વધારેલા, ટમટમ	૯	૩૫૦

સામગ્રિક વૃદ્ધિ અને વિકાસ માટે એમ કહી શકાય કે તે 'પોતાની સાથે તમા વીખની સાથે સારી રીતે સામળ વાવવાની યોચના છે.' - સોરેન

ક્રમ	સ્પર્ધા/કાર્યક્રમ	વિષય	ભાગલેનાર તાલીમાર્થી	લાભાર્થીઓ અને વિજેતા
૫	વાર્ષિકોત્સવ તા.૯-૨-૧૩	પાંજરામાં પૂરાયેલી સારીકા-એકપાત્રીય અભિનય	૧	૩૫૦

સામૂહિક સેવાધારા હેઠળની પ્રવૃત્તિઓ

ક્રમ	સ્પર્ધા/કાર્યક્રમ	સ્થળ	ભાગલેનાર તાલીમાર્થી	લાભાર્થીઓ અને વિજેતા
૧	વૃક્ષારોપણ (અવંતિકા સિંહ, કલેક્ટરશ્રી, ભરૂચ.)	કૉલેજ કેમ્પસ ખરોડ	૬૦	૧૦૦

વ્યાયામ-યોગ-ખેલક્રૂદધારા હેઠળની પ્રવૃત્તિઓ

ક્રમ	સ્પર્ધા/કાર્યક્રમ	સ્થળ	ભાગલેનાર તાલીમાર્થી	લાભાર્થીઓ અને વિજેતા
૧	મ્યુઝીકલ રિલેકેશન સંચાલન : પ્રા. પી. બી. ટંકેલ	કૉલેજ કેમ્પસ ખરોડ	૬૦	૬૦
૨	સ્મતોત્સવ તા.૧૧-૧-૧૩ (૧) દોડ સ્પર્ધા	કૉલેજ કેમ્પસ ખરોડ	૬૦	૬૦+૧૦ ૧. પટેલ હેતલબેન આઈ. ૨. ચૌધરી સુખિતાબેન એસ. ૩. ધોધારી રહેરાભાઈ ડી.
	(૨) લીબુ ચમચી સ્પર્ધા	"	-	૧. ચૌધરી કુલ્યાબેન વી. ૨. પટેલ ખગુલિબેન એસ. ૩. પટેલ હેતલબેન આઈ.
	(૩) કોથાળા દોડ સ્પર્ધા	"	-	૧. પડાણ અશિયાબીબી એ. ૨. ચૌધરી સુખિતાબેન એસ. ૩. પટેલ કિમ્તાબેન આર.
	(૪) સિકકા શોધ સ્પર્ધા	"	-	૧. પટેલ હેતલબેન આઈ. ૨. પટેલ વૃત્તિબેન કે. ૩. ધોધારી રહેરાભાઈ ડી.
	(૫) સોયમાં દોરો પરોપવાની સ્પર્ધા	"	-	૧. મૈસુરી સુમૈયાબેન વી. ૨. પટેલ કિમ્તાબેન આર.
૩	પતંગોત્સવ	કૉલેજ કેમ્પસ ખરોડ	૬૦	૬૦+૧૦

ક્રિશોરાવસ્થા છુવવનાં ક્રોવિકારી પરિવર્તન, ક્રઠિન સંવાર્ષ તથા તોફાલી સમયલો નાળો છે. - સ્ટેવલે ઠીલ

ડૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ખરોડ
વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી સંલગ્ન આંતર ડૉલેજ
સ્પર્ધાઓ અને અન્ય સંસ્થાઓમાં સહભાગીદારી

ક્રમ	કાર્યક્રમ	સ્થળ	ભાગલેનાર તાલીમાર્થી	ખરીણામ
૧	વકતૂત્પ સ્પર્ધા તા.૧૭-૮-૧૧	નારણલાલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટીચર એજ્યુકેશન, નવસારી	પટેલ દિલીપભાઈ સી.	---
૨	સર્જનાત્મક કાર્ય સ્પર્ધા તા.૬-૧૨-૧૨	સર કે. પી. કોમર્સ કૉલેજ, સુરત	ઘોઘારી રાકેશભાઈ ડી.	---
૩	પુસ્તક પરિચય સ્પર્ધા તા.૨૭-૬-૧૨	જી.એન.પંડયા બી.એડ્. કૉલેજ, ભેસ્તાન, સુરત	પટેલ નમ્રતાબેન ડી.	---
૪	કિંગ્ડોમ લેશન પ્લાન સ્પર્ધા તા.૨૫-૬-૧૨	બી.જે.પટેલ કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન બારડોલી	૧. વણકર કિરણબેન સો. ૨. પટેલ કિમાબેન ડી. ૩. પટેલ ભક્તિબેન વી. ૪. પટોળિયા જલ્પબેન એચ.	---
૫	આંતર કૉલેજ ક્વીઝ કોમ્પિટિશન તા.૨૮-૨-૧૩	શ્રી જલારામ મંડળ સંચાલિત, બી.એડ્. કૉલેજ, ઘવા.	૧. વણકર કિરણબેન સો. ૨. પટેલ નમ્રતાબેન ડી. ૩. પટોળિયા જલ્પબેન એચ.	---

શિક્ષણનો અર્થ જ નૈતિક શિક્ષણ
નૈતિક શિક્ષણ એટલે...
સત્ય સિદ્ધાંતો ઉપર વિશ્વાસ
દ્યેયપૂર્ણ અને ધૈર્યવાળું જીવન
અસંમત સુખો છે તે ટાળવાની વૃત્તિ અને
ભવિષ્યને માટે આજે ત્યાગ કરવાની તૈયારી
- પ.પુ. પાંડુરંગ શાસ્ત્રી આઠવલે

એકેડેમિક કેલેન્ડર (૨૦૧૨-૧૩)

ક્રમ	માસ	કાર્યક્રમ
૧	જૂન	<ul style="list-style-type: none"> - પ્રવેશોત્સવ - બી.એડ્.અભ્યાસક્રમનું ઓરિએન્ટેશન, સંસ્થાના પરિવારના સદસ્યોનો પરિચય - કૉલેજ અને લાયબ્રેરી આચારસંહિતાથી અભિમુખતા - સૂક્ષ્મ અધ્યાપન - સૈદ્ધાંતિક ચર્ચા, નિદર્શન અને પ્રેક્ટીસલેશન - શિક્ષણકાર્ય, સૈદ્ધાંતિક પેપરનું શિક્ષણકાર્ય
૨	જુલાઈ	<ul style="list-style-type: none"> - અભ્યાસક્રમનું શિક્ષણકાર્ય - સૂક્ષ્મ અધ્યાપનનું નિદર્શન અને અમલીકરણ - મેક્રોપાઠ આયોજન, સમજ અને નિદર્શન - ગીતગુંજન સ્પર્ધા - ગુરુપૂર્ણિમા ઉત્સવ
૩	ઓગષ્ટ	<ul style="list-style-type: none"> - અભ્યાસક્રમનું શિક્ષણકાર્ય - વિદ્યાર્થીસંઘની રચના - મેક્રોપાઠનું અમલીકરણ (પ્રેક્ટિસ લેશન) - સ્વાતંત્ર્યદિનની ઉજવણી
૪	સપ્ટેમ્બર	<ul style="list-style-type: none"> - અભ્યાસક્રમનું શિક્ષણકાર્ય - પ્રેક્ટિસ ટીચીંગ (પ્રાયોગિક પાઠ) - કૉલેજ સ્થાપનાદિન, શિક્ષકદિન અને ઉત્કર્ષ લોકર્પણઉજવણી - વર્ગસુશોભન સ્પર્ધા - આંતર કૉલેજ વ્યાખ્યાનમાળા-૧ - નવરાત્રી ઉત્સવ ઉજવણી
૫	ઓક્ટોબર	<ul style="list-style-type: none"> - અભ્યાસક્રમનું શિક્ષણ કાર્ય - જ્ઞાનગોષ્ઠી - એસાઇમેન્ટ તેમજ નિર્બંધના પ્રશ્નોની જાળવણી - પ્રથમ સેમેસ્ટરની આંતરીક પરીક્ષા - યુનિવર્સિટી પરીક્ષા - સબમિશન - શૈક્ષણિક ઉપકરણ
૬	નવેમ્બર	<ul style="list-style-type: none"> - અભ્યાસક્રમનું શિક્ષણ કાર્ય - પ્રેક્ટિસ લેશન - દિવાળી વેકેશન - સબમિશન - પ્રાયોગિક કાર્ય

બધી જ કૃતિમાલો વધા બંધબોલે ઠોડી ભાગકરી પ્રકૃતિલે ધ્યાનના રાખી ઠેઠી શકિતઓનો સાંભરવવપૂર્વક વિદ્યાર્થીને જોડે ભાગકરીને મનોવૈજ્ઞાનિક વિદ્યાર્થી

એકેડેમિક કેલેન્ડર (૨૦૧૨-૧૩)

ક્રમ	માસ	કાર્યક્રમ
૭	ડિસેમ્બર	<ul style="list-style-type: none"> - અભ્યાસક્રમનું શિક્ષણકાર્ય - સહકારી તાલીમ શિબિર - કાવ્યપઠન સ્પર્ધા
૮	જાન્યુઆરી	<ul style="list-style-type: none"> - અભ્યાસક્રમનું શિક્ષણકાર્ય - પ્રેક્ટિસ લેશન - રમતોત્સવ - સભામિશન, શૈક્ષણિક ઉપકરણ, પુસ્તક પરિચય - પ્રવાસ પર્યટન - સેલવાસ, મધુબેન ડેમ - સ્વામી વિવેકાનંદ જન્મ જયંતિની ઉજવણી
૯	ફેબ્રુઆરી	<ul style="list-style-type: none"> - અભ્યાસક્રમનું શિક્ષણકાર્ય - ઈન્ટર્નશીપ પ્રોગ્રામ - આંતર કૉલેજ વ્યાખ્યાનમાળા - ૨ - વાર્ષિક પાઠો - વાર્ષિકોત્સવ
૧૦	માર્ચ	<ul style="list-style-type: none"> - પ્રત્યક્ષ મુલાકાત - પરીક્ષાની તૈયારી - વિદાય સમારંભ - વાચવા - ફોટો ફંક્શન - દ્વિતીય સેમેસ્ટરની આંતરિક પરીક્ષા
૧૧	એપ્રિલ	- યુનિવર્સિટી પરીક્ષાઓ

વૈધિક લેટ હોલ સર્વિસ વડા છે - ટાચર

શૈક્ષણિક સહયોગ

ડૉ. પ્રફુલ્લચંદ્ર જી. રાજ

ગૌરવપદ સ્થાન :

૧. ડીન : શિક્ષણ વિદ્યાશાખા, વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિ., સુરત, ૨૮-૧-૨૦૧૩ થી...
૨. એકેડેમિક કાઉન્સિલ મેમ્બર : વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિ., સુરત, ૨૦૦૯ થી...
૩. ચેરમેન : બોર્ડ ઓફ સ્ટડીઝ, વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિ., સુરત, ૨૦૧૩ થી...
૪. એમ.ફીલ માર્ગદર્શક : શિક્ષણ વિદ્યાશાખા, વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિ., સુરત, ૨૦૧૦ થી...
૫. સભ્ય : આચાર સમિતિ, વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિ., સુરત, ૨૦૧૨-૧૩
૬. સભ્ય : બોર્ડ ઓફ યુનિ. ટીચર્સ, ૨૦૧૩ થી...
૭. સભ્ય : ડીપાર્ટમેન્ટ ઓફ એજ્યુકેશન, સ્વનિર્ભર અભ્યાસક્રમ (એમ.એડ.), વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિ., સુરત, ૨૦૧૩ થી...

વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિ., સુરત વિવિધ સત્તાસ્થાનેથી કામગીરી :

૧. બી. એડ. કેન્દ્રસ્થ પ્રવેશ સમિતિના કન્વીનર તરીકે અધ્યક્ષીય ભૂમિકા કરી ૨૦૧૩-૧૪ ના વર્ષના પ્રવેશ માટે.
૨. એકેડેમિક કાઉન્સિલની સભામાં-ચર્ચા-નિર્ણયોમાં સામેલ થયા.
૩. સનેટ સભામાં ઉપસ્થિત રહ્યા. તા. ૨૫-૩-૨૦૧૩
૪. બોર્ડ ઓફ સ્ટડીઝની મિટિંગ તથા શિક્ષણ વિદ્યાશાખાની મિટિંગમાં હાજરી તથા નિર્ણય પ્રક્રિયામાં લાગીદારી.
૫. વાર્ષિક પદ્વીદાનમાં ઉપસ્થિત રહી શિક્ષણ વિદ્યાશાખાના ડીન તરીકે શિક્ષણ વિદ્યાશાખાના પદવી ધારકો માટે અધ્યક્ષ સન્મુખ ઉપસ્થિત કર્યા.
૬. શિક્ષણ વિદ્યાશાખામાં એમ.ફીલ., પીએચ.ડી. ના પ્રવેશ માટેની આર.એસ.સી. સમિતિમાં અધ્યક્ષીય ભૂમિકા ભજવી. એમ.ફિલ., પીએચ.ડી. ના પ્રવેશો આપ્યા.
૭. એમ.એડ. પ્રવેશ સમિતિમાં સભ્ય તરીકે કામગીરી ભજવી. ૨૦૧૨-૧૩ ના વર્ષના પ્રવેશ માટે.
૮. બોર્ડ ઓફ યુનિ. ટીચર્સની મિટિંગમાં ઉપસ્થિત રહી સહયોગ આપ્યો.

લુધિય તરીકે પ્રવેશ સમિતિમાં સમાવેશ કરવાની યોગ્યતા છે - વેલ્સ

વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિ., સુરત સંલગ્ન વિવિધ કૉલેજોમાં સ્થાનિક તપાસ સમિતિમાં વી.સી. નોમિની/વી.સી.નિયુક્ત/મંડળ નિયુક્ત તરીકે સક્રિય ભૂમિકા ભજવી.

૧. સરકારી બી.એડ્. કૉલેજ, કાછલ, તા. ૨૨-૪-૨૦૧૩ (વી.સી. નોમિની)
૨. સરકારી આર્ટ્સ એન્ડ કોમર્સ કૉલેજ, કાછલ, તા. ૨૨-૪-૨૦૧૩ (વી.સી. નિયુક્ત સભ્ય)
૩. મુન્શી મહિલા બી.એડ્. કૉલેજ, ભરૂચ તા. ૩-૪-૨૦૧૩ (વી. સી. નોમિની)
૪. ઓમિટી બી.એડ્. કૉલેજ, ભરૂચ તા. ૪-૫-૨૦૧૩ (વી. સી. નોમિની)
૫. રાજરામ પી.ટી. કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન ફોર વુમન, વડોદરા, તા. ૩-૪-૨૦૧૩ (વી. સી. નોમિની)
૬. સત્યમ મહિલા બી.એડ્. કૉલેજ, ભરૂચ, તા. ૧૧-૩-૨૦૧૩ (વી. સી. નોમિની)
૭. વી.એચ. પટેલ કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ઘરમપુર, તા. ૮-૫-૨૦૧૩ (વી. સી. નોમિની)
૮. સ્વામીનારાયણ સ્વરૂપ બી.એડ્. કૉલેજ, અંકલેશ્વર તા. ૧-૪-૨૦૧૩ (વી. સી. નોમિની)
૯. સ્વામીનારાયણ સ્વરૂપ બી.બી.એ., કોમર્સ કૉલેજ, અંકલેશ્વર તા. ૧-૪-૨૦૧૩ (વી.સી. નોમિની)
૧૦. બી. જે. પટેલ કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન (એમ.એડ.), બારડોલી, તા. ૨૪-૪-૨૦૧૩ (વી. સી. નોમિની)
૧૧. બી. જે. પટેલ એમ.એડ્. કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, બારડોલી, તા. ૨૪-૪-૨૦૧૩ (વી. સી. નોમિની)
૧૨. વી.આર. કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન (એમ.એડ્.), કામરેજ, તા. ૯-૫-૨૦૧૩ (વી. સી. નોમિની)
૧૩. જી.એન.પંડયા કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ભેસ્તાન, તા. ૭-૪-૨૦૧૩ (વી. સી. નિયુક્ત સભ્ય)
૧૪. સર્વોદય બી.એડ્. કૉલેજ, ઘોડદોડ રોડ, સુરત, તા. ૯-૪-૨૦૧૩ (વી. સી. નોમિની)

વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિ., સુરત સંલગ્ન વિવિધ કૉલેજોમાં આંતર કૉલેજ વ્યાખ્યાન માળાના ઉપક્રમે વ્યાખ્યાન

૧. બી. જે. પટેલ કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, બારડોલી. વિષય : સફળ અધ્યાપકની લાક્ષણિકતાઓ, તા. ૧૯-૨-૨૦૧૩
૨. શ્રી એસ. આર. પટેલ કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, સુરત, વિષય : તા. ૫-૩-૧૩
૩. શાહ એન. એચ. કોમર્સ કૉલેજ, વલસાડ. વિષય : જીવનમાં સફળતા માટેની સપ્તપદી તા. ૮-૧૦-૧૨
૪. શ્રી ભગવાન મહાવીર કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, વિષય : વર્તમાન સમાયમાં શિક્ષકનું ઉત્તરદાયિત્વ તા. ૮-૩-૧૩

વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિ. સંલગ્ન બી.એડ્. કૉલેજોમાં વાર્ષિકોત્સવ/પુરસ્કાર વિતરણ/સુભેચ્છા કાર્યક્રમમાં પ્રમુખસ્થાન અને ઉદ્બોધન :

૧. શ્રી કમતા કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન. વાર્ષિકોત્સવ. તા. ૪-૩-૨૦૧૩
૨. શ્રીમતી જી.એન.પંડયા કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન. પુરસ્કાર વિતરણ. તા. ૧૩-૩-૨૦૧૩
૩. સ્વામી વિવેકાનંદ કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, સુરત. પુરસ્કાર વિતરણ. તા. ૧૩-૩-૨૦૧૩

ગત અનુભવોમાંથી લાભ ઉઠાવવાની સોચતા એટલે જીવન - શોર્પડાઈ

૪. વી. ટી. ચોકસી કૉલેજ ઑફ એજ્યુકેશન, સુરત. પુરસ્કાર વિતરણ. તા. ૮-૩-૧૩
૫. ચૉમિટી બી.એડ્. કૉલેજ, ભરૂચ. શુભેચ્છા સમારંભ. તા. ૨૩-૩-૨૦૧૩
૬. જય જલારામ શિક્ષણ તારિમી મહાવિદ્યાલય, પુરસ્કાર વિતરણ શુભેચ્છા સમારંભ. તા. ૯-૩-૨૦૧૩.
૭. નારણલાલ કૉલેજ ઑફ એજ્યુકેશન, નવસારી. ભૂતપૂર્વ વિદ્યાર્થી સંમેલન, વાર્ષિકોત્સવ, પુરસ્કાર વિતરણ. તા. ૨૩-૨-૨૦૧૩
૮. શ્રી રંગ શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય, ખિલીમોરા, વાર્ષિકોત્સવ. તા. ૨૪-૨-૨૦૧૩
૯. સરદાર પટેલ કૉલેજ ઑફ એજ્યુકેશન, અમરોલી, પુરસ્કાર વિતરણ. તા. ૩૦-૩-૨૦૧૩
૧૦. સરસ્વતી શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય, પાંડેસરા, પુરસ્કાર વિતરણ. તા. ૨૩-૩-૨૦૧૩
૧૧. સર્વોદય બી.એડ્. કૉલેજ, સરથાણા, સુરત, વાર્ષિકોત્સવ, પ્રમુખ સ્થાન. તા. ૨૩-૨-૨૦૧૩
૧૨. સ્વામીનારાયણ સ્વરૂપ બી.એડ્. કૉલેજ, વાર્ષિકોત્સવ. તા. ૬-૩-૨૦૧૩
૧૩. સી. એન. પરમાર બી.એડ્. કૉલેજ, ઉદવાડા. વાર્ષિકોત્સવ, પ્રમુખ સ્થાન. તા. ૧૨-૩-૨૦૧૩
૧૪. વી. એચ. પટેલ મહિલા બી.એડ્. કૉલેજ, ઘરમપુર. વાર્ષિકોત્સવ. પ્રમુખ સ્થાન તા. ૧-૨-૨૦૧૩
૧૫. સરદાર પટેલ કૉલેજ ઑફ એજ્યુકેશન, નવસારી, પુરસ્કાર વિતરણ કાર્યક્રમ, અધ્યક્ષ સ્થાન. તા. ૨૩-૨-૨૦૧૩

વિવિધ શાળાઓ/કૉલેજો/મંડળો માં પ્રવચન :

૧. લાયન્સ સ્કૂલ, જી.આઈ.ડી.સી., અંકલેસ્વર, અંકલેસ્વર શહેર તથા જી.આઈ.ડી.સી. ની શાળાના શિક્ષકોના સંમેલનમાં “શિક્ષકને સન્માનની તાતી આવશ્યકતા” વિષય પર પ્રવચન. તા. ૫-૯-૨૦૧૩.
૨. ભગવાન મહાવીર કૉલેજ ઑફ એજ્યુકેશન, ભરથાણા વેસુ, એમ.એડ્. ના ભૂતપૂર્વ વિદ્યાર્થીઓના મંડળના સંમેલનમાં પ્રમુખસ્થાનેથી ઉદ્બોધન. તા. ૩-૨-૨૦૧૩
૩. નર્મદા હાઈસ્કૂલ, શુકલતીર્થના વાર્ષિકોત્સવમાં અતિથિ વિશેષ તરીકે ઉપસ્થિત રહી ઉદ્બોધન. તા. ૧૮-૩-૧૩
૪. સાર્વજનિક હાઈસ્કૂલ, જીતાલી, તા. અંકલેસ્વર શિક્ષક વિદાય સમાન કાર્યક્રમમાં અતિથિવિશેષ તરીકે ઉપસ્થિત રહી ઉદ્બોધન. તા. ૧૪-૮-૧૨
૫. શ્રી ગૃહ સ્કૂલ, જી.આઈ.ડી.સી. અંકલેસ્વર “બુક લવર્સ મીટ” માં શિક્ષણની સોનોગ્રાફી પુસ્તકની સમીક્ષા. તા. ૨૧-૧-૧૩
૬. શ્રી માનવ સ્કૂલ, રાણીપુરા, તા. ઝઘડીયા, શુભેચ્છા સમારંભ, પુરસ્કાર વિતરણ ઘો. ૧૦ મુખ્ય મહેમાન, તા. ૧૪-૩-૨૦૧૩

આચાર્ય અધ્યાપક ઇન્કરવ્યુ સમિતિમાં પ્રદાન

૧. સ્વામીનારાયણ સ્વરૂપ બી.એડ્. કૉલેજ, અંકલેસ્વર. અધ્યાપક પસંદગી સમિતિ, વી.સી. નોમિની. તા. ૨૦-૨-૨૦૧૩
૨. કમલા કૉલેજ ઑફ એજ્યુકેશન, ખોલવડ. અધ્યાપક પસંદગી સમિતિ, વી.સી. નોમિની. તા. ૧-૩-૨૦૧૩

અમૂર્ત વિદ્યાની શોધતા એટલે ભુદિય - ટર્મિલ

૩. સર્વોદય બી.એડ્. કૉલેજ, સરથાણા અધ્યાપક પસંદગી સમિતિ, વી.સી.નોમિની. તા. ૩૦-૩-૨૦૧૩
૪. જ્ય જલારામ તાલીમી શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય, ઘવા. આચાર્ય પસંદગી સમિતિ, વી.સી.નિયુક્ત સભ્ય. તા. ૪-૪-૨૦૧૩
૫. નારણલાલા ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટીચર, એજ્યુ. નવસારી. આચાર્ય પસંદગી સમિતિ. મંડળ નિયુક્ત સભ્ય. તા. ૨૯-૪-૨૦૧૩
૬. શિક્ષણ વિભાગ એમ.એડ્. સ્વનિર્ભર અભ્યાસક્રમ અધ્યાપક પસંદગી સમિતિ. વી.સી. નિયુક્ત સભ્ય તા. ૭-૫-૨૦૧૩
૭. એસ.આર. પટેલ કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, સુરત. અધ્યાપક પસંદગી સમિતિ. વી.સી.નોમિની. તા. ૫-૬-૨૦૧૩

ડૉ. ઇન્દ્રજીવ અનસારી

પેપર પ્રેઝન્ટેશન :

- (૧) ગોખલે એજ્યુકેશન સોસાયટી દ્વારા સંચાલિત કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, સંગમનેર, જિ. અહમદનગર (મહારાષ્ટ્ર) દ્વારા **Innovative Practices in Teacher Education** વિષય પર યોજાયેલ બે દિવસીય નેશનલ સેમિનારમાં ભાગ લીધો અને **Challenges before teacher Education with reference to Innovative Practices** વિષય પર પેપર પ્રેઝન્ટ કર્યું. તા. ૭-૮ જુલાઈ, ૨૦૧૨.

પુસ્તક પ્રકાશન :

- (૧) અમોલ પ્રકાશન, અમદાવાદ દ્વારા પ્રકાશિત પુસ્તક 'અર્થશાસ્ત્ર વિષયવસ્તુ અને અધ્યાપન પદ્ધતિ' ના સહલેખક.
- (૨) અમોલ પ્રકાશન, અમદાવાદ દ્વારા પ્રકાશિત પુસ્તક 'શૈક્ષણિક ટેકનોલોજી અને શાળા વ્યવસ્થાપન' ના સહલેખક.

લેખ પ્રકાશન :

- (૧) ખાલગ્રામ હિંદુ સાર્વજનિક ટ્રસ્ટ-પાલ સંચાલિત સરદાર પટેલ વિદ્યાલય, પાલ ગામ, સુરતના રજતજ્યોતિ મહોત્સવ પ્રસંગે પ્રસિદ્ધ થયેલ સ્મરણિકા 'પ્રકાશ પુંજ' માં 'ચાલો, આપણે સૌ સુખી થઈએ' શીર્ષક હેઠળ લેખ પ્રસિદ્ધ થયો.
- (૨) Online International Interdisciplinary Research Journal માં A study of students expectations from their parents શીર્ષક હેઠળ સંશોધન લેખ પ્રસિદ્ધ થયો. Vol. II, Issue IV, July-Aug 2012
- (૩) APH Publishing Corporation, New Delhi દ્વારા પ્રકાશિત અને Dr. R. L. Nikose દ્વારા સંપાદિત પુસ્તક "Teacher Education : Issues and Challenges" માં "Challenges before the

વ્યક્તિના રૂપ, ગુણ, પ્રવૃત્તિ તથા સામર્થ્યનું સંગઠન એટલે વ્યક્તિત્વ

teacher Educators" શીર્ષક હેઠળ લેખ પ્રસિદ્ધ થયો. વર્ષ : ૨૦૧૨

- (૪) અભિદષ્ટિ: અમદાવાદ, અંક : ૫૭, વર્ષ : ૬, ઓગષ્ટ ૨૦૧૨ માં "આપના પ્રિય લેખક કોણ છે ?" શીર્ષક હેઠળ લેખ પ્રસિદ્ધ થયો.
- (૫) પ્રગતિશીલ શિક્ષણ, અમદાવાદ, વર્ષ : ૧૨, અંક : ૧૦, ઓક્ટોબર ૨૦૧૨ માં "પર્યાવરણ શિક્ષણ અંગે સંશોધનો શું કહે છે ?" શીર્ષક હેઠળ લેખ પ્રસિદ્ધ થયો.
- (૬) 'અભિદષ્ટિ' અમદાવાદ, અંક:૬૦, વર્ષ:૬, નવેમ્બર ૨૦૧૨ માં "ઉચ્ચ શિક્ષણ રોજગારી મેળવવામાં અવરોધક પુરવાર થાય છે ?" શીર્ષક હેઠળ લેખ પ્રસિદ્ધ થયો.
- (૭) શ્રી રામકબીર મંદિર ટ્રસ્ટ, સુરત સંચાલિત 'કબીર વાણી' ના સમાજોત્કર્ષ વિશેષાંકમાં "ટેલિવિઝનનો વિવેકપૂર્વક ઉપયોગ કરવાનું આપણે ક્યારે શીખીશું ?" શીર્ષક હેઠળ લેખ પ્રસિદ્ધ થયો. વર્ષ : ૩૯, અંક ૪૫૯, જાન્યુઆરી ૨૦૧૩.
- (૮) સમષ્ટિ ટ્રસ્ટ, વડોદરા દ્વારા પ્રકાશિત 'શિક્ષણ દર્શન' માં "બાળકોને મોબાઇલ ફોન સાથે સંસ્કાર પણ આપીએ" શીર્ષક હેઠળ લેખ પ્રસિદ્ધ થયો. વર્ષ : ૧ અંક : ૧
- (૯) ગોખલ એજ્યુકેશન સોસાયટી, નાસિક સંચાલિત કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, સંગમનેર દ્વારા આયોજિત એન.એ.સી. પુસ્તક વે દિવસીય નેશનલ સેમિનારમાં રજૂ કરેલ પેપર "Challenges before Teacher Education with reference to innovative Practices" શ્રી સુનિલ ટેસલે દ્વારા સંપાદિત પુસ્તક "Innovative Practices in Teacher Education માં પ્રસિદ્ધ થયું. ઓક્ટોબર ૨૦૧૨.
- (૧૦) APH Publishing Corporation, New Delhi દ્વારા પ્રકાશિત અને Dr. R. L. Nikose સંપાદિત પુસ્તક Teacher Education in the New Millennium માં "What Teacher Educators can do to improve the quality of teacher education programme" શીર્ષક હેઠળ લેખ પ્રસિદ્ધ થયો. વર્ષ ૨૦૧૩

યુનિવર્સિટીની પરીક્ષાઓમાં કો-ઓર્ડિનેટર :

- (૧) વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી, સુરત દ્વારા ઓક્ટોબર ૨૦૧૨ માં લેવાયેલી ટી.વાય.બી.એ. અને એસ.વાય.બી.એ. સેમેસ્ટર ૩ ની પરીક્ષાઓના પરિણામો તૈયાર કરવા માટે યુનિવર્સિટી ખાતે કો-ઓર્ડિનેટર તરીકે કાર્ય કર્યું.
- (૨) વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી, સુરત દ્વારા માર્ચ-એપ્રિલ ૨૦૧૩ માં લેવાયેલી બી.બી.એ. ની પરીક્ષાઓના પરિણામો તૈયાર કરવા માટે યુનિવર્સિટી ખાતે કો-ઓર્ડિનેટર તરીકે કાર્ય કર્યું.

પ્રવચનો :

જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન નવસારી, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી નવસારી, ચિદામંગલ ભિવાસી શાળા, નવીપારડી, માધ્યમિક શિક્ષકો માટે યોજાયેલ તાલીમી કાર્યક્રમો-વાંકલ, અમરોલી, વલથાણ, પાયોનિયર હાઈસ્કૂલ, જિતાલી, આઈ.સી. ટેસાઈ અને આર.ડી. પટેલ ઉ.મા. શાળા, તલાવચોરા, સુરત જિલ્લા માધ્યમિક શાળા વહીવટી કર્મચારી સંઘ, સર્વોદય બી. એડ્. કૉલેજ, સરથાણા, સુરત, બી.આર.સી. ભવન, અંકલેસ્પર,

જુનિયર એન્ડર ઇન્ટરનેશનલ ભરૂચ, ગ્રામ સેવા ટ્રસ્ટ ખારેલ, અંજુમને તામલીમુલ મુસ્લિમીન, મલેકપોર-પલસાણા, દક્ષિણ ગુજરાત કડવા પાટીદાર સમાજ સર્વોદય વિદ્યાલય, સેગવાણામા, ધી ખરોડ અંજુમલ સાર્વજનિક હાઈસ્કૂલ, ભૂ. ભી. સાર્વજનિક હાઈસ્કૂલ, કરચેલિયા, નેશનલ ચાઇલ્ડ લેનર પ્રોજેક્ટ સોસાયટી, આઈ.ટી.આઈ., સુરત, મહેસા ઇસ્લામિયા હાઈસ્કૂલ, મોટાવરાણા, શ્રીમતિ ડી.આર. રાણા હાઈસ્કૂલ સુરત, એલ.પી. સવાણી સ્કૂલ-પાલનપોર, જે. ઝેડ શાહ આર્ટ્સ એન્ડ એચ.પી. ટેસાઈ કોમર્સ કોલિજ-અમરોલી, જેવી સંસ્થાઓ દ્વારા યોજાયેલા વિવિધ પ્રકારના કાર્યક્રમો (શિક્ષક તાલીમ, વિદ્યાર્થ સમારંભ, એન.એસ.એસ. કૃમ્પ, વિદ્યાર્થી ઘડતર વગેરે) માં ઉપસ્થિત રહી પ્રવચનો આપ્યા.

બી.એડ્. પરીક્ષા માર્ચ - ૨૦૧૩
કૉલેજનું પરિણામ

વર્ગ	વિશેષ યોગ્યતા સાથે પ્રથમ વર્ગ	પ્રથમ વર્ગ	દ્વિતીય વર્ગ	તૃતીય વર્ગ	કુલ
સંખ્યા	૫૬	-	-	-	૫૬
ટકાવારી	૧૦૦%	-	-	-	૧૦૦%

આકારણ એ સમાજ અને સંસ્કૃતિના ચંદનમાં અર્કામાને છે - હુવર

ઋણ સ્વીકાર

કૉલિજ ઓફ એજ્યુકેશન, ખરોડ પરિવાર શિક્ષક પ્રશિક્ષણ ક્ષેત્રે તેની ગતિ-પ્રગતિ અને સફળતા માટે આંખ સૌ તરફથી મળેલ અપરિત સાથ, સહકાર, હૂંફ, માર્ગદર્શન વગેરેને અત્યંત મૂલ્યવાન અને પાયાના માને છે અને તેની કદર કરે છે.

દી અંકલેસ્વર પ્રોગ્રેસીવ એજ્યુકેશન, ટ્રસ્ટના પ્રમુખશ્રી આરીફભાઈ વજીરદાર, મંત્રીશ્રી મહંમદભાઈ ભૈયાત તથા કારોબારીના તમામ સભ્યોનો અભિગમ, કૉલિજના સુચારુ, સફળ સંચાલનમાં હંમેશા હકારાત્મક રહ્યો છે. જેની નોંધ લીધા પિના ચાલે એમ નથી. સંસ્થાના વિકાસમાં એમના પ્રદાન બદલ અમે સૌ સભ્યો એમના ઋણી છીએ.

દી અંકલેસ્વર પ્રોગ્રેસીવ એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટના સ્થાપક પ્રમુખ અને માનનીય સાંસદ શ્રી અહમદભાઈ પટેલ સાહેબ સંસ્થાના વિકાસ માટે સદાય પ્રેરણામૂર્તિ રહ્યા છે. સંસ્થા માટે તેમની લાગણી, હૂંફ અને માર્ગદર્શનની અમે કદર કરીએ છીએ. આદરણીયશ્રી અહમદભાઈ સદાય અમારા માટે પ્રેરણાસ્ત્રોત રહ્યા છે.

વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી, સુરતના માનનીય ફુલપતિશ્રી ડૉ. દક્ષેશભાઈ ઠાકરસાહેબ તથા આદરણીય ફુલસચિવશ્રી જે. આર. મહેતાસાહેબ તથા તમામ સિલ્લિકેટ સભ્યો તથા વહીવટીય પાંખ જેમણે કૉલિજને ગતિમાન રાખવા માટે સતત ઉપયોગી માર્ગદર્શન અને પ્રેરણા પૂરા પાડ્યા છે એમનો હૃદયપૂર્વક આભાર માનીએ છીએ.

ગુજરાત સરકારનો શિક્ષણ વિભાગ કૉલિજના સંચાલનમાં અનુદાન આપી વખત વખત શૈક્ષણિક અને વહીવટી માર્ગદર્શન પૂરું પાડી ઉપયોગી થતો રહ્યો છે ત્યારે આ તબક્કે શિક્ષણ વિભાગ તથા ઉચ્ચ શિક્ષણ કમિશનર કચેરીનો પણ હાર્દિક આભાર માનીએ છીએ અને ઋણ સ્વીકાર કરીએ છીએ.

ખરોડના વડીલો, સુવકો અને સૌ ગ્રામજનો કે જેમણે કૉલિજને પોતીકી ગણીને પ્રશિક્ષણાર્થીઓને વિદ્યાભ્યાસ માટે સાનુકૂળ અને હકારાત્મક ભાવાવરણ તૈયાર કરવામાં સતત સાથ, સહકાર આપ્યો છે તેની કદર કરીએ છીએ. કૉલિજમાં અભ્યાસ કરીને જતા તાલીમાર્થીઓ ક્યારેય ગ્રામજનોને પણ ભૂલી શકતા નથી.

કૉલિજના મુખપત્ર 'ઉત્કર્ષ' ને પ્રસિદ્ધ કરી આપ સુધી પહોંચાડવામાં મદદરૂપ થનાર માર્મિક ડોફ્ટેસ્ટના શ્રી રવિન્દ્રભાઈ પટેલ અને તેમના કૌશલ્યચુકત કર્મચારી મિત્રોના ઉષ્માપૂર્ણ સહકારની નોંધ લેતા આનંદ અનુભવીએ છીએ. વિવિધ પ્રસંગોએ અને નિમિત્તોએ સંસ્થાની મુલાકાતે આવેલા મહાનુભાવોના અમે ઋણી છીએ.

વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી, સુરતના ફુલસચિવશ્રી ડૉ. જે. આર. મહેતા સાહેબનો આભાર માનીએ છીએ કે જેમણે કૉલિજના બાવીસમા સ્થાપના પર્વ પ્રસંગે ઉપસ્થિત રહી 'ઉત્કર્ષ' ના એકંવીસમા અંકનું વિમોચન કર્યું અને અદ્ભુત પ્રવચન આપી સૌને મંત્રમુગ્ધ કરી દીધા.

આદરણીયશ્રી રણછોડભાઈ શાહ કે જેમણે પણ કૉલિજમાં ઉપસ્થિત રહી પ્રશિક્ષણાર્થીઓને શિક્ષકત્વ પામવા પ્રેરણા પૂરી પાડી તે બદલ એમનો આભાર માનીએ છીએ.

પ્રા. ડૉ. જ્યુભાઈ પટેલ (એસોસિયેટ પ્રોફેસર, ઓલપાક કૉલિજ) અને ડૉ. પિનોટભાઈ જી. પટેલ

અસરકારક છે પ્રવર્તમાન જ્ઞાનાત્મક સંસ્થાઓ અને તેનું જ્ઞાન છે અને વચ્ચે સંતુલન સ્થાપવાની પ્રક્રિયા છે - વિનોદરડી

(આચાર્ય, વી.ટી. ચોકસી સાર્વજનિક કૉલેજ, સુરત) નો આભાર માનીએ છીએ કે જેઓ વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી, સુરત પુરસ્કૃત આંતર કૉલેજ વ્યાખ્યાનમાળાના ઉપક્રમે કૉલેજમાં ઉપસ્થિત રહ્યા અને મનનીય પ્રવચનો આપ્યા.

ડૉ. દિપકભાઈ આંબ્રોજી (શ્રી જયેન્દ્રપુરી આર્ટ્સ એન્ડ સાયન્સ કૉલેજ, ભરૂચ) નો આભાર માનીએ છીએ કે એમણે કૉલેજમાં ઉપસ્થિત રહી સ્વામી પિવેકાનંદજી પિરોના મૂલ્યવાન વિચારોથી સૌને અભિપ્રેક્ષિત કર્યાં. ડૉ. અશોકભાઈ વ્યાસનો ત્રણ સ્વીકાર કરીએ છીએ, જેમણે વર્ષ ૨૦૧૨-૧૩ ના તાલીમાર્થીઓ માટે ઉપસ્થિત રહી ઉપયોગી માર્ગદર્શન પૂરું પાડ્યું.

ભરૂચ જિલ્લા સહકારી સંઘ અને તેના હોદ્દેદારો તથા શ્રી દેવેન્દ્રસિંહ રાઉલનો આભાર. દર વર્ષની જેમ આ વર્ષ પણ કૉલેજના તાલીમાર્થીઓ માટે સહકારી તાલીમવર્ગનું એમણે આયોજન કર્યું હતું. કૉલેજના પૂર્વ શિક્ષણાર્થીઓના મંડળનો આ તબક્કે આભાર માનીએ છીએ. કૉલેજમાં અભ્યાસ કરીને ગયેલા તાલીમાર્થીઓ કૉલેજની અમૂલ્ય મૂડી છે.

કૉલેજના વાર્ષિકોત્સવ પ્રસંગે કૉલેજમાં ઉપસ્થિત રહેનાર કૉલેજના પૂર્વ આચાર્યશ્રી ડૉ. ડી. પી. પટેલ સાહેબ અને કેમિનોવ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ કંપનીના વાઇસ પ્રેસીડન્ટ શ્રી આર. આર. પટેલ નો અમે હૃદયપૂર્વક આભાર માનીએ છીએ.

પ્રેક્ટિસ ટીચિંગ :

શિક્ષક ઘડતરમાં વર્ગશિક્ષણ તાલીમ અગત્યની બની રહે છે. આ માટે પ્રેક્ટિસીંગ સ્કૂલો વગર શિક્ષણની કોલેજો પાંગળી રહી છે. અમારું સદ્ભાગ્ય છે કે અમને નીચે મુજબની ઘણી બધી શાળાઓનો પ્રેક્ટિસ ટીચિંગ કાર્યક્રમ માટે ઉખાભર્યો સાથ અને સહકાર મળે છે. શાળાઓના ટ્રસ્ટી મંડળ, આચાર્ય, શિક્ષકો અને વહીવટી કર્મચારીઓના સેવાકાર્યને અમે બિરદાવીએ છીએ.

પ્રેક્ટિસ ટીચિંગ માટે સહયોગી શાળાઓ :

૧. ધી અંજુમન સાર્વજનિક હાઈસ્કૂલ, ખરોડ
૨. ધી સાર્વજનિક હાઈસ્કૂલ, પાનોલી
૩. શ્રીમતી એમ.ટી.એમ. ગર્લ્સ હાઈસ્કૂલ, અંકલેશ્વર
૪. ઝેનિથ હાઈસ્કૂલ, અંકલેશ્વર
૫. શ્રી ટી.એમ.શાહ એન્ડ એ.વી.એમ. વિદ્યામંદિર, અંકલેશ્વર.
૬. શ્રી ઈ.એન. જીનવાલાં હાઈસ્કૂલ, અંકલેશ્વર
૭. ધી જ્ઞાનદીપ અનુપકુંવરબા હાઈસ્કૂલ, અંદાડા
૮. શ્રી સંસ્કાર ભારતી વિદ્યાલય, સામોર
૯. લાયન્સ સ્કૂલ, અંકલેશ્વર
૧૦. શ્રી સ્વામિનારાયણ ગુરુકુલ વિદ્યાલય, અંકલેશ્વર
૧૧. શ્રી ગદ્દુ વિદ્યાલય, અંકલેશ્વર

વૈકલ્પ એ ઈચ્છા કે જરૂરિયાતના અવરોધથી નીપજેલ સંવેનિક તત્વાવ છે - ૭૬

૧૨. શ્રી વિવેકાનંદ ઇંગ્લિશ મિડિયમ સ્કૂલ, અંકલેસ્વર

૧૩. શ્રી તક્ષશિલા વિદ્યાલય, અંકલેસ્વર

૧૪. પ્રિયદર્શિની કન્યા શાળા, અંકલેસ્વર

ઇન્ટર્નશીપ કાર્યક્રમ :

પ્રશિક્ષણાર્થીઓને શાળાકાર્ય અંગેનો સંપૂર્ણ અનુભવ મળે તે માટે ઇન્ટર્નશીપ કાર્યક્રમ ફરજિયાત બનાવાયો છે. વર્ષ ૨૦૧૨-૧૩ માં નીચે મુજબની શાળાઓનો આ કાર્યક્રમ માટે સહયોગ સાંપડ્યો હતો. આ કાર્યક્રમ દરમિયાન પ્રશિક્ષણાર્થીઓએ શિક્ષણ, પાઠ અવલોકન, વિવિધ સ્પર્ધાઓ, વર્ગહાજરી પત્રક, નિબંધ તપાસણી, પ્રાર્થના સંમેલન સંચાલન વગેરે બાબતોમાં સક્રિય કામગીરી બજાવી હતી અને સઘન તાલીમ મેળવી હતી.

ઇન્ટર્નશીપ કાર્યક્રમમાં સહયોગી શાળાઓ :

૧. ધી અંબુમન સાર્વજનિક હાઈસ્કૂલ, ખરોડ
૨. પ્રાથમિક શાળા, ખરોડ
૩. ધી સાર્વજનિક હાઈસ્કૂલ, પાનોલી
૪. હાજી એ.એમ. મોતાલા સાર્વજનિક હાઈસ્કૂલ, કોસંબા
૫. પ્રિયદર્શિની કન્યાશાળા, અંકલેસ્વર
૬. બી. જી. મિશ્રા ઉચ્ચતર માધ્યમિક વિદ્યાલય, સુરત
૭. સંસ્કાર ભારતી વિદ્યાલય, સામોર
૮. ઝેનિથ હાઈસ્કૂલ, અંકલેસ્વર
૯. દિવા માધ્યમિક શાળા, અંકલેસ્વર
૧૦. વર્મદા હાઈસ્કૂલ, શુકલતીર્થ.

ઉપરોક્ત તમામ શાળા પરિવારનો અંતઃકરણપૂર્વક આભાર.

વાર્ષિક પાઠ :

બી.એડ. ની વાર્ષિક પરીક્ષામાં વાર્ષિક પાઠનો ભારાંક વધુ હોય છે. વાર્ષિક પાઠ માટે જુદા જુદા ધોરણના પાંચ વર્ગો ફાળવવા એ મોટામાં મોટી સેવા ગણાય. આ વાર્ષિક પાઠ કાર્યક્રમમાં વર્ષોથી જ્ઞાનદીપ અનુપર્જવરબા હાઈસ્કૂલ, અંદાડાનો સહયોગ અમને મળતો રહ્યો છે. તેઓનો (શાળા ટ્રસ્ટ, આચાર્ય, શિક્ષકો, વિદ્યાર્થીઓ અને વહીવટી કર્મચારીઓ) ખૂલ ખૂલ આભાર

અંતે પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે કોલેજને સહાયભૂત થનાર સૌનો હૃદયપૂર્વક આભાર માનીએ છીએ.

प्रशिक्षणार्थी संपर्क सेतु

क्र. सं.	नाम/संस्थान	बै. लायबल पि. लायबल	पंक्ति	मोबाईल नंबर	जन्म तारीख	फोटो
1	दत्तकपाता जेनिफा दिपककुमार मुल्हावास, बरहंग होटलनी सामे, सरिताकुंज, ता. अंडलेस्वर, प्रि. लक्ष्म. पीन : 363001	B.A.-64% Scope CCC	अंग्रेज, सामाजिक- विज्ञान	9978099774	20/06/1992	
2	परमार रीटायेन जगदीशभाई मु. पो. भरथ, ता. हंसोट, प्रि. लक्ष्म. पीन : 363120	B.A.-54.44% M.A.-2.65/6.00 Basic Computer	अंग्रेज, सामाजिक- विज्ञान	9925089908 9574192730	03/10/1989	
3	पटेल जगदिसुभाषी नरेन्द्रकुमार मु. पो. दिगस, ता. हंसोट, प्रि. लक्ष्म. पीन : 363030	B.A.-58.22% M.A.-3.65/6.00	अंग्रेज, सामाजिक- विज्ञान	7567981124	09/07/1990	
4	पटेल शिम्पल भायिनभाई वी-100, नंगलनना सोसायटी, अंडलेस्वर, प्रि. लक्ष्म. पीन : 363001	B.A.-61.33% M.A.-3.70/6.00 Scope	अंग्रेज, सामाजिक- विज्ञान	8460587059	23/01/1990	
5	सुखती इमल शशीकांतभाई मासूम, टट्टावास, अमी टेलर्सनी पासे, चौंटाबगर, अंडलेस्वर, प्रि. लक्ष्म. पीन : 363001	B.A.-62.89% M.A.-3.70/6.00 Basic Computer, DTP	अंग्रेज, सामाजिक- विज्ञान	9228328525 9276257123	22/12/1989	
6	वसावा पाइल मंगलभाई नारायण जेयल्लु, अ-8, 1111 सुटील नंदाडनी पासे, लोलाप, प्रि. लक्ष्म. पीन : 362002	B.A.-53.55% M.A.Part-1 : B Grade	अंग्रेज, सामाजिक- विज्ञान	9925192562	11/05/1987	
7	भाई परवीनबाबु गुलामहसेन इप ग्राम पंचायत ओडीस सामे, सुलतानपुर, मु. पो. ता. अंधडीया, प्रि. लक्ष्म. पीन : 363110	B.A.-52.44% M.A.-53.00% COPA-74%	हिन्दी, गुजराती	9723194400	25/09/1984	
8	शोधरी इरुलायेन विरसीनभाई मु. पो. ज्ञानपुर, ता. व्यास, प्रि. तापी. पीन : 363311	B.A.-55.56% M.A.-54.75%	हिन्दी, गुजराती	9727556965	14/02/1986	
9	शोधरी सुनितायेन सुरेशभाई मु. पो. नांदोला, ता. मंगरोल, प्रि. सुरत. पीन : 363130	B.A.-56.89% M.A.-57.25%	हिन्दी, गुजराती	9089448715	14/10/1987	

मानव संसाधन मूल साठवीं अठार मासता समयावधामां रडेकुं छे - व्हाई

રોલ નંબર	નામ/સરનામું	૧૦. લાયકાત વિ. લાયકાત	પદવિ	મોબાઇલ નંબર	જન્મ તારીખ	ફોટો
૧૦	ચૌહાણ દર્શના નરેન્દ્રભાઈ શાલીમાર પાર્ક, હાંસોટ બસસ્ટેન્ડ પાછળ, કોસંબા, તા. મોંગરોળ, વિ. સુરત. પીન : ૩૯૪૧૨૦	B.A-62% M.A-58%	હિન્દી, ગુજરાતી	8460832949	24/07/1989	
૧૧	LEFT					
૧૨	ખટેલ ફાલ્ગુનીબેન શાંતિલાલ મું. બાબલ, પો. સરલોહ, તા. બારડોલી, વિ. સુરત. પીન : ૩૯૪૩૫૦	B.A-63.89% M.A-64.33%	હિન્દી, ગુજરાતી	9714893908	14/05/1990	
૧૩	પરમાર ભૂમિકાબેન સવજીભાઈ શાલીમારપાર્ક, એમ.એમ.કરોડીયા સ્કૂલની સામે, કોસંબા, તા. મોંગરોળ, વિ. સુરત. પીન : ૩૯૪૧૨૦	B.A-55.33% M.A-53.50%	હિન્દી, ગુજરાતી	8460510887 9726977920	07/01/1989	
૧૪	ચૌધરી સુધરભાઈ નરુભાઈ મું. કુંભિયા, પો. કાણજોડ, તા. વાલોડ, વિ. તાપી. પીન : ૩૯૪૬૪૦	B.A-51.57% M.A-58.33%	સામાજિક- વિજ્ઞાન, ગુજરાતી	9979519660	15/08/1985	
૧૫	ટેસાઈ કેસુરી ભરતભાઈ મું. પો. આમરી, અલસારુ ફળિયું, તા. વિ. વલસારી. પીન : ૩૯૬૪૪૫	B.A-53.11% M.A-62.75%	સામાજિક- વિજ્ઞાન, ગુજરાતી	9723185825	10/09/1985	
૧૬	મેસુરી લીનાબેન અરવિંદભાઈ મું. પો. ખુના ટોવા, ઠં. સુધાર ફળીયા, તા. અંકલેસ્વર, વિ. ભરૂચ. પીન : ૩૯૩૦૦૧	B.A-58.67% M.A-61.13% CCC, SCOPE- Level-A2	ગુજરાતી, સામાજિક- વિજ્ઞાન	02646-323145 8469029951	16/01/1989	
૧૭	મન્સુરી સુમેયાબાનુ વલીભાઈ મું. પો. હિલોટ, ગોદર ટ્રસ્ટીટ, તા. વિ. ભરૂચ. પીન : ૩૯૨૦૧૨	B.A-58.00% M.A-58.75% CCC	ગુજરાતી, સામાજિક- વિજ્ઞાન	02642-285568 7698854039	25/01/1989	
૧૮	પરમાર મોહિનીબહેન ભારતસિંહ મું. પો. અંબાડા, દરબાર ફળિયું, તા. અંકલેસ્વર, વિ. ભરૂચ. પીન : ૩૯૩૦૧૦	B.A-60.67% M.A-62.13%	ગુજરાતી, સામાજિક- વિજ્ઞાન	9586508100	22/07/1989	

Psychology is the science of behavior and experience - Skinner

शेरा क्रमांक	नाम/सरनामुं	रो. लायकात पि. लायकात	पढति	मोबाधल नंवर	जन्म तारीख	फोटो
१८	धरमार वतनायकेन हाकोरभाध हाकोरभाध सोसायटी, सायण, ता. ओलपाड, जि. सुरत. पीन : ३८११३०	B.A.-62.00% M.A.-58.11% Basic, Tally, Web Designing	गुजराती, सामाजिक- विज्ञान	88664 03759 88018 06413	10/07/1988	
२०	पटेल वेतनागौरी चतिसकुमार वी/प, १-२, अंजिकानगर, टीया रोड, अंडलेम्पर, जि. लक्ष्य. पीन : ३८३००१	B.A.-65.33% M.A.-57.63%	गुजराती, सामाजिक- विज्ञान	95372 82765	16/07/1987	
२१	पटेल हेतलकुमारी लातलभाध मु.पो. गणदेवा, पटेल इण्डियुं, ता. गणदेवी, जि. नवसारी पीन : ३८६४३०	B.A.-57.66% M.A.-58.00% CCC	सामाजिक- विज्ञान, गुजराती	97236 65106	19/10/1986	
२२	पटेल मितलकुमारी कुनुभाध मु.पो. पुना, आशम इण्डियुं, ता. महुवा, जि. सुरत. पीन : ३८४२४८	B.A.-67.00% M.A.-71.67% P.T.C.-79.40% Basic	सामाजिक- विज्ञान, गुजराती	99791 55172	25/01/1988	
२३	वसावा लावनायकेन रामसीगभाध मुज्य इण्डियुं, मु.पो. पिडलनाम, ता.वालीया, जि. लक्ष्य. पीन : ३८३१३५	B.A.-65.11% M.A.-57.13% Basic, Tally, Scope, DTP	गुजराती, सामाजिक- विज्ञान	97125 24342	15/07/1988	
२४	पटेल जयनाथेन वालुभाध मु.पो. सीमोट, ता. मांगरोण, जि. सुरत. पीन : ३८४४०५	B.A.-60.66% M.A.-68.12%	अर्थशास्त्र, सामाजिक- विज्ञान	99789 21356	16/10/1984	
२५	वाचकर किरण अंजालाल ने-३०, तुलसीधाम सोसायटी, आडेम्पर रोड, आडेम्पर, जि. लक्ष्य. पीन : ३८२०११	B.A.-76.11% M.A.-72.00% DCA	सामाजिक- विज्ञान, अर्थशास्त्र	94286 86230	02/12/1982	
२६	चौधरी प्रीतिनेन नरेण्णभाध शमीमार पार्क, हॉटोट नस स्टेज पाखण, कोसेवा, ता. मांगरोण, जि. सुरत. पीन : ३८४४२०	B.Com.-58.44% M.Com.-66.32% CCC, Tally	नामाना- मूणतत्त्वे, अर्थशास्त्र	99797 48938	24/12/1986	
२७	दिशीत अमृता सधियाटान्ट सी-१८४, हरिचोम नगर, पडिसर, ता. चौर्यासी, जि. सुरत. पीन : ३८४२२१	B.Com.-52.16%	नामाना- मूणतत्त्वे, अर्थशास्त्र	99041 70295 8000145208	31/12/1990	

Educational psychology is the foundation stone in the preparation of teachers - Skinner

રેલ નંબર	નામ/સરનામું	રો. લાયકાત પિ. લાયકાત	પદ્ધતિ	મોબાઈલ નંબર	જન્મ તારીખ	ફોટો
૨૮	ધોળાદી રહેણાકુમાર દુધલાઈ ૧૭૪, પાર્વતીનગર-૧, કંતાસ્વર મહાદેવ મંદિરની બાજુમાં, કંતાસ્વર રોડ, તા. પિ. સુરત. પીન : ૩૯૫૦૦૪	B.Com.-60.56% M.Com.-4.18/ 6.00	નામાના- મૂળતત્વો, અર્થશાસ્ત્ર	99241 91489	23/10/1987	
૨૯	મિસ્ત્રી નિમિષાબેન રમેશચંદ્ર ૨૩, સોરભ નગર, સોસાયટી, અંદાડા, તા. અંકલેસ્વર, પિ. સુરત. પીન : ૩૯૩૦૧૦	B.Com.-55.56% M.Com.-59.83% CCC, Tally	નામાના- મૂળતત્વો, અર્થશાસ્ત્ર	76000 27928	17/09/1988	
૩૦	મિસ્ત્રી પારૂલબહેન દિનેશકુમાર ડી-૫૯૧, વેજલપુર પાસ્ટીયાડ, પોપટીબાડી, પિ. ભરૂચ. પીન : ૩૯૨૦૦૧	B.Com.-60.11% Basic, Tally	નામાના- મૂળતત્વો, અર્થશાસ્ત્ર	84606 86457	30/11/1991	
૩૧	પ્રજાપતિ ઝોશીકુમાર કંચનભાઈ મુ.પો. ભાલોટ, તા. ઝાલડિયા, પિ. ભરૂચ. પીન : ૩૯૩૧૦૫	M.Com.-58.58% Basic, Tally	નામાના- મૂળતત્વો, અર્થશાસ્ત્ર	81419 47733	26/11/1988	
૩૨	પ્રજાપતિ નિમિષાબેન નવીનભાઈ એ-૧/૪, નારંદા બંનેલોડ, છ.ઈ.બી. ઓફિસ પાછળ, અંકલેસ્વર, પિ. ભરૂચ. પીન : ૩૯૩૦૦૧	B.Com.-60.33% Basic, Tally, COPA	નામાના- મૂળતત્વો, અર્થશાસ્ત્ર	88662 41738	08/11/1991	
૩૩	પટેલ દિલીપકુમાર સુનિલાલ મુ.પો. મોટાપોડા, બરમબેડા ફળિયું, તા. કપરાડા, પિ. વલસાડ. પીન : ૩૯૬૧૯૧	M.Com.-63.00% Basic, Tally,	નામાના- મૂળતત્વો, અર્થશાસ્ત્ર	97144 61511	11/05/1988	
૩૪	પટેલ રીનાબેન અરવિંદભાઈ ૪, શ્રીચંદ્ર સોસાયટી, કૃષ્ણનગરની સામે, સ્ટેશન રોડ, ભરૂચ. પીન : ૩૯૨૦૦૧	B.Com.-60.22% M.Com.-66.87% Basic	નામાના- મૂળતત્વો, અર્થશાસ્ત્ર	98980 91157	31/03/1983	
૩૫	પટેલ સ્મિતાબેન રણછાતભાઈ મુ. રામપોર, પો. સુબેશ, તા. પારડી, પિ. વલસાડ. પીન : ૩૯૬૧૨૫	B.Com.-58.67% M.Com.-4.30/ 6.00, Basic, Tally, CCC	નામાના- મૂળતત્વો, અર્થશાસ્ત્ર	99243 93700	10/11/1989	
૩૬	રાઘા સોનલબેન હસમુખભાઈ બી-૨૯, રાજેશનગર, જલાલમ નગર પાસે, દીવા રોડ, અંકલેસ્વર, પિ. ભરૂચ. પીન : ૩૯૩૦૦૧	B.Com.-61.89% M.Com.-63.33% Tally, CCC	નામાના- મૂળતત્વો, અર્થશાસ્ત્ર	90336 89047	30/04/1989	

Learning is the acquisition of habits, knowledge and attitude - Crow & Crow

રોલ નંબર	નામ/સરનામું	શૈ. લાયકાત વિ. લાયકાત	પદવિ	મોબાઇલ નંબર	જન્મ તારીખ	ફોટો
૩૭	શુક્લ પૂર્ણાબેન અરવિંદભાઈ બંધી સોરી સુધાર ચાલ, આઝાદ રોડ, ઘનમાય બિલ્ડીંગ સામે, વિ. વલસાડ. પીન: ૩૯૬૦૦૧	B.Com.-64% M.Com.-61% Tally, Basic	નામાના- મૂળતત્વો, અર્થશાસ્ત્ર	8460799804	12/06/1989	
૩૮	વર્મા કંચનબેન ધિરંદ્રવભાઈ બી-૪૦૪, રિડ્યુક્ટી કોમ્પ્લેક્સ, જાણણલાલ રોડ, અમરેલી, તા. ચોયાસી, વિ. સુરત. પીન: ૩૯૪૧૦૭	B.Com.-60.67% M.Com.-4.68/ 6.00	નામાના- મૂળતત્વો, અર્થશાસ્ત્ર	9727585359	01/04/1990	
૩૯	વસવા પ્રિનાસીબેન લુક્મિસાગર ગવર્મેન્ટ ક્વાટર્સ, મુ. પો. તા. ઝઘડીયા, વિ. ભરૂચ. પીન: ૩૯૩૧૧૦	B.Com.-55% M.Com.-60.67% COPA, PGDCA, Tally	નામાના- મૂળતત્વો, અર્થશાસ્ત્ર	9033511040	10/03/1988	
૪૦	પંડ્યા શિયાનીબેન મનોજકુમાર બી-૩૦, અભિજાનગર સોસાયટી, ભરૂચીનાકા, ટીયા રોડ, અંકલેખર, વિ. ભરૂચ. પીન: ૩૯૩૦૦૧	B.Sc.-74% M.Sc.-64.75% DCA	ગણિત, વિજ્ઞાન અને ટેક્નોલોજી	9978102340	11/10/1989	
૪૧	પટેલ ભક્તિકુમારી વલ્લભભાઈ મગા ફાઇવ, મુ. પો. ખરચી, તા. ઝઘડીયા, વિ. ભરૂચ. પીન: ૩૯૩૦૦૧	B.Sc.-87.40% M.Sc.-77.30% CCAC	ગણિત, વિજ્ઞાન અને ટેક્નોલોજી	9726587147 9429669193	08/06/1990	
૪૨	પઠાણ અર્ચાશીબી અક્ષયારખાં ૧૦, ગોટી એપાર્ટમેન્ટ, સુરિલમ સોસાયટી, કોસબા, તા. માંગરોલ, વિ. સુરત. પીન: ૩૯૪૧૨૦	B.Sc.-63.40%	વિજ્ઞાન અને ટેક્નોલોજી, ગણિત	9898339352 9033110523	21/12/1991	
૪૩	પટેલ કિશા દિનેશચંદ્ર ૬૨, અપદ્યૂત નગર-૨, પોલી- ટેક્નીક કોલેજની પાછળ, ભોલાવ, વિ. ભરૂચ. પીન: ૩૯૨૦૦૧	B.Sc.-69.10% M.Sc.-5.11/ 6.00	વિજ્ઞાન અને ટેક્નોલોજી, ગણિત	9662021426	20/07/1990	
૪૪	પટેલ જ્યોતબેન દિનેશભાઈ શંભુજી સ્ટ્રીટ, ઉમરાગામ, ધરજાલાલ, તા. ચોયાસી, વિ. સુરત. પીન: ૩૯૫૦૦૭	B.Sc.-83.00% M.Sc.-8.4/ 10.00 DEO, DTP	વિજ્ઞાન અને ટેક્નોલોજી, ગણિત	8128693158 8128693159	24/05/1990	
૪૫	પટેલ રશ્મી જયંતિલાલ ૯૦૨, બલીવજી, કતારગામ, તા. ચોયાસી, વિ. સુરત. પીન: ૩૯૫૦૦૪	B.Sc.-61.20% M.Sc.-4.29/ 6.00	ગણિત, વિજ્ઞાન અને ટેક્નોલોજી	9687238235 9328254403	30/10/1989	

Learning is the product of environment

રેલ નંબર	નામ/સરનામું	રો. લાયકાત પિ. લાયકાત	પદ્ધતિ	મોબાઇલ નંબર	જન્મ તારીખ	ફોટો
૪૬	પટેલ તુર્પતબેન કિશોરભાઈ ૧૧, ગોધિંદનનર સોસાયટી, મોહાપરાજી, પિ. સુરત. પીન : ૩૮૧૧૦૧	B.Sc.-63.90% M.Sc.-55.80%	વિજ્ઞાન અને ટેક્નોલોજી, ગણિત	96247 77004 90333 57946	16/09/1988	
૪૭	પીરખાઇ અબુલકર મુહમ્મદમીયાં ૭/૮૬૪, ભુરી મોહલ્લો, દુધાસ શેરીના નાકે, રામપુરા, પિ. સુરત. પીન : ૩૮૫૦૦૩	B.Sc.-57.40% M.Sc.-5.14/ 6.00	ગણિત, વિજ્ઞાન અને ટેક્નોલોજી	97253 86602	23/07/1989	
૪૮	તાપીઆવાલા કિષ્કા દિપકભાઈ ૧૩, ગોહુલદામ સોસાયટી, દટેજ- બાથપાસ રોડ, વટેલાવ ગામ, પિ. ભરૂચ. પીન : ૩૮૨૦૦૧	B.Sc.-70.00% M.Sc.-75.02%	વિજ્ઞાન અને ટેક્નોલોજી, ગણિત	94283 22576	19/01/1989	
૪૯	પટેળિયા જલ્પા મનસુખભાઈ ૧૫૨, ધૃંગવન સોસાયટી, છપરાપાક, અમરેલી, તા. ચોરધરી, પિ. સુરત. પીન : ૩૮૧૧૦૭	B.Com.-59.00% M.Com.-4.34/ 6.00	નામાના- મૂળતત્ત્વો, અર્થશાસ્ત્ર	95863 85457	01/02/1990	
૫૦	પટેલ નિલમકુમારી જેમભાઈ સુ.પો. દુનગડકિયા, તા. વાંસદા, પિ. તવસારી પીન : ૩૮૬૫૮૦	B.A.-62.67% CCC	નુજરાતી, સામાજિક- વિજ્ઞાન	95370 90369	17/03/1990	
૫૧	પરમાર ભારતી ભાઈલાલભાઈ એ-૫૪, દિપમંગલમ્ સોસાયટી, લિંક રોડ, ભરૂચ. પીન : ૩૮૨૦૦૧	B.A.-57.67% Basic, Tally	હિન્દી, નુજરાતી	99982 24623	21/11/1990	
૫૨	મહેતા ગાયત્રીબેન વિમલેરાભાઈ સી-૩૦૬, શ્રીજીપૂરી, બનેલી પો, સાઘના હાઈસ્કૂલ પાસે, ભરૂચ. પીન : ૩૮૨૦૦૧	B.A.-65.56% M.A.-3.92/6.00	અંગ્રેજી, સામાજિક- વિજ્ઞાન	84608 23414	25/11/1990	
૫૩	સાલવે રાધાબેન જતનભાઈ ધારેસ્પર સોસાયટી, સુમુલ ડેરી સામે, ઉરછલ, પિ. તાપી. પીન : ૩૮૨૪૭૫	B.A.-53.00% M.A.-73.33%	સામાજિક- વિજ્ઞાન, નુજરાતી	9537825482	05/07/1987	
૫૪	પટેલ અંકિતકુમાર વિનોદભાઈ સુ.પો. ગોદાવાડી, તા. માંડવી, પિ. સુરત. પીન : ૩૮૧૧૬૩	B.A.-61.22% M.A.-4.31/6.00	સામાજિક- વિજ્ઞાન, અર્થશાસ્ત્ર	99795 14602	04/05/1989	

Efficient learning depends on effective motivation - Frandson

क्र. सं.	नाम/सरनाम	बै. लायगत प्र. लायगत	पदविति	मोबाईल नंबर	जन्म तारीख	फोटो
13	इंदरवीवाला जे.न.न. शंकरवीरकुमार व्हेरवाड, जोगानगर, अहमदनगर, प्र. महाराष्ट्र. पीन : 413009	B.Sc.-61.90%	विज्ञान अने टेक्नोलॉजी, गणित	9624349392	16/01/1992	
14	प्रभापति सोनवने परेशभाई श्री. शाहमार्केट, हिना सन्स पार्से, अहमदनगर, प्र. महाराष्ट्र. पीन : 413009	B.A.-69.44% CCC	सामाजिक- विज्ञान, अर्थशास्त्र	8866283868	13/07/1992	
15	LEFT					
16	LEFT					
17	पटेल हेतलवने धर्मरभाई मु. नयातरिया, पो. राजोडे, ता. अहमदनगर, प्र. महाराष्ट्र. पीन : 413020	B.Sc.-51.20% DEO	विज्ञान अने टेक्नोलॉजी, गणित	9662611658	25/03/1991	
18	LEFT					

Mental health and success in learning are very closely related - Frandson

શુભેચ્છકોની યાદી

ક્રમ	શુભેચ્છક	રસીદ નં.	ગામ	રકમ
૧	શ્રી તુષારભાઈ ચૌધરી, મા.સાંસદસભ્યશ્રી	૧૭૫૦	વ્યારા	૧૦૦૦.૦૦
૨	શ્રી સુહૃદભાઈ હરીભાઈ પટેલ	૧૫૬૩	સીમોદરા	૨૦૦.૦૦
૩	શ્રી દિલીપભાઈ રામસીંગભાઈ પટેલ	૧૫૬૪	સીમોદરા	૨૦૦.૦૦
૪	શ્રી બાલુભાઈ બેચરભાઈ પટેલ	૧૫૬૫	સીમોદરા	૨૦૦.૦૦
૫	શ્રી કમલેશભાઈ અમરતભાઈ પટેલ	૧૫૬૭	ભરણ	૨૦૦.૦૦
૬	શ્રી શંભુભાઈ બેચરભાઈ પટેલ	૧૫૬૮	સીમોદરા	૨૦૦.૦૦
૭	શ્રી પિમલબેન પટેલ, સરપંચ, જૂનાદીવા	૧૫૭૩	જૂનાદીવા	૫૦૧.૦૦
૮	શ્રી અરવિંદભાઈ પરસોત્તમભાઈ પટેલ	૧૫૭૪	જૂનાદીવા	૮૦૦.૦૦
૯	શ્રી મહંમદભાઈ માંજરા	૧૫૭૬	જૂનાદીવા	૫૦.૦૦
૧૦	શ્રી હૃદેશ ટી. મહેતા	૧૬૮૩	ઉરછલ	૧૦૦.૦૦
૧૧	શ્રી કાલુસિંગ જી. પાડવી	૧૬૮૫	ઉરછલ	૨૦૦.૦૦
૧૨	શ્રી સીતારામભાઈ સાલ્વે	૧૬૮૬	નવાપુર	૧૫૧.૦૦
૧૩	શ્રી પ્રેમાનંદ ગોબા સોનવણે	૧૬૮૭	નવાપુર	૧૫૧.૦૦
૧૪	શ્રી નસુભાઈ આઈ. વસાવા	૧૬૮૮	ઉરછલ	૨૫૧.૦૦
૧૫	શ્રીમતી લાજવંતીબેન ઈશાભાઈ ચૌધરી	૧૬૮૯	ઉરછલ	૧૫૧.૦૦
૧૬	શ્રી જતનભાઈ સુકલાલભાઈ સાલ્વે	૧૬૯૦	ઉરછલ	૧૫૧.૦૦
૧૭	શ્રી ડૉ. કૃષ્ણકુમાર યુ. ભટ્ટ	૧૭૦૧	કરચેલીયા	૧૦૦.૦૦
૧૮	શ્રી મોતીભાઈ કે. પટેલ	૧૭૦૩	અલગટ	૨૦૦.૦૦
૧૯	શ્રી મહેન્દ્રભાઈ નારણભાઈ પટેલ	૧૭૦૪	અલ્લુ	૧૦૧.૦૦
૨૦	શ્રી રાજેન્દ્રકુમાર બી. પટેલ	૧૭૦૫	ઝેરવાવરા	૧૦૧.૦૦
૨૧	શ્રી પરેશ એન. પટેલ	૧૭૦૬	હનદવા	૧૦૧.૦૦
૨૨	શ્રી પિકાસ જી. પટેલ	૧૭૦૭	ગણાસવેલ	૧૦૧.૦૦
૨૩	શ્રી દિનેશભાઈ ચીમનભાઈ પટેલ	૧૭૦૮	અલગટ	૩૦૦.૦૦
૨૪	શ્રી દિપેશભાઈ લાલજીભાઈ પટેલ	૧૭૧૦	ગણાદેવી	૨૦૦.૦૦
૨૫	શ્રી યતિશકુમાર હીરાલાલ પટેલ	૧૫૯૪	અંકલેશ્વર	૨૦૦૦.૦૦
૨૬	શ્રી રાકેશભાઈ પટેલ	૧૬૯૧	પુના-મહુવા	૧૦૦૦.૦૦
૨૭	શ્રી રાકેશભાઈ ગામીત	૧૬૯૨	પુના-મહુવા	૨૦૦.૦૦
૨૮	શ્રી સ્નેહલભાઈ સી. પટેલ	૧૬૯૩	પુના-મહુવા	૨૦૦.૦૦
૨૯	શ્રી ચેતનાબેન સી. પટેલ	૧૬૯૪	પુના-મહુવા	૧૦૦.૦૦

Educational psychology is the branch of psychology which deals with teaching and learning - Skinner

ક્રમ	શુભેચ્છક	રસીદ નં.	ગામ	રકમ
૩૦	શ્રી રાજેન્દ્રસિંહ એન. વાસદિયા	૧૫૯૬	ઊંટીયાદરા	
૩૧	શ્રી જનકભાઈ શાહ	૧૭૩૬	અંકલેશ્વર	૧૩૦૦.૦૦
૩૨	શ્રી શૈલેષભાઈ જેન્તીલાલ મોટી	૧૬૮૦	ભરૂચ	૩૦૦.૦૦
૩૩	શ્રી પિયુષ એન. પ્રજાપતિ	૧૭૮૬	સજોદ	૧૦૦.૦૦
૩૪	શ્રી જનભાઈ શાહ	૧૭૩૭	અંકલેશ્વર	૧૦૧.૦૦
૩૫	શ્રી ભૂપેન્દ્રભાઈ જાની	૧૬૨૦	અંકલેશ્વર	૭૦૦.૦૦
૩૬	શ્રી વિરલભાઈ પટેલ	૧૭૪૦	અંકલેશ્વર	૩૦૦.૦૦
૩૭	શ્રી કિશોરભાઈ જેરામભાઈ પટેલ	૧૫૯૦	સુરત	૨૦૦.૦૦
૩૮	શ્રી મહેશભાઈ (કરીયાલાની દુકાન)	૧૭૭૬	અંકલેશ્વર	૪૦૦.૦૦
૩૯	શ્રી જ્યોતિભાઈ કે. પટેલ	૧૬૩૧	સુરત	૧૦૦.૦૦
૪૦	શ્રીમતી અંજલિ એસ. નાયર	૧૬૩૩	અંકલેશ્વર	૫૦૦.૦૦
૪૧	કિરણ ઝેરોલ	૧૬૩૪	અંકલેશ્વર	૧૦૦.૦૦
૪૨	શ્રી આર. કે. તિવારી	૧૬૩૫	અંકલેશ્વર	૧૦૧.૦૦
૪૩	શ્રી એ. કે. મહીડા	૧૬૩૬	અંકલેશ્વર	૧૦૦.૦૦
૪૪	શ્રી એ. કે. પ્રસાદ	૧૬૩૭	અંકલેશ્વર	૨૦૦.૦૦
૪૫	શ્રી એ. કે. મુખોપાધ્યાય	૧૬૩૮	અંકલેશ્વર	૧૦૦.૦૦
૪૬	શ્રી એ. કે. સિંઘ	૧૬૩૯	અંકલેશ્વર	૧૦૦.૦૦
૪૭	શ્રી બી. દિનદયાલ	૧૬૪૦	અંકલેશ્વર	૩૦૦.૦૦
૪૮	શ્રી દિલીપસિંહ વી. રાહોડ	૧૬૦૫	માંગરોલ	૫૦૦.૦૦
૪૯	શ્રી કેતનભાઈ ડી. સોલંકી	૧૬૦૬	કોસંબા	૪૦૦.૦૦
૫૦	ભરતભાઈ આર. ગોહિલ	૧૬૧૦	અંકલેશ્વર	૪૦૦.૦૦
૫૧	શ્રી વસંતભાઈ કોન્ડ્રાકટર	૧૭૯૪	સીમોદ્રા	૫૦૦.૦૦
૫૨	શ્રી કશ્યપભાઈ વલ્લભભાઈ પટેલ	૧૭૯૬	ખરચી	૩૦૦.૦૦
૫૩	શ્રી વલ્લભભાઈ રાયજીભાઈ પટેલ	૧૭૯૭	ખરચી	૧૦૦.૦૦
૫૪	શ્રી મૂળજીભાઈ શંકરભાઈ પટેલ	૧૭૯૮	ખરચી	૧૦૦.૦૦
૫૫	શ્રી પુષ્પેન્દ્રસિંહ વરાણીયા	૧૬૫૬	કોસંબા	૧૦૦.૦૦
૫૬	અંજની ટ્રેડર્સ	૧૬૫૭	કોસંબા	૧૦૦.૦૦
૫૭	નિઝારઅલી નસરુદ્દીન ખોજા રોઝીના એન. ખોજા રીયાન	૧૮૦૨	ઉંટીયાદરા	૫૦૦.૦૦

Educational psychology is the science of education

ક્રમ	શુભેચ્છક	રસીદ નં.	નામ	રકમ
૫૮	શ્રી રેસીડન્સી - શાહ મીલલ એમ.	૧૬૫૮	કોસંબા	૨૦૦.૦૦
૫૯	શ્રી મહેન્દ્રભાઈ ભગીનભાઈ પરમાર	૧૫૭૦	ખરચ	૨૦૦.૦૦
૬૦	શ્રી અમીત સરદ મુલતાની	૧૬૫૨	કોસંબા	૧૦૦.૦૦
૬૧	શ્રી અશોકભાઈ શેઠ (જિલ ફરસાણ)	૧૬૫૩	કોસંબા	૧૦૦.૦૦
૬૨	જી૩ ચઘમાધર	૧૮૦૨	કોસંબા	૧૦૦.૦૦
૬૩	શ્રી ઇવલ એસ. પરમાર	૧૮૦૫	કોસંબા	૧૦૦.૦૦
૬૪	શ્રી ડૉ. સંદીપ સી. મહેતા	૧૫૮૩	અમરોલી	૧૦૧.૦૦
૬૫	શ્રી ડૉ. ઇર્મોશભાઈ કોળી પટેલ	૧૫૮૫	અમરોલી	૨૦૧.૦૦
૬૬	ગુપ્તાદાન	૧૫૮૬	અમરોલી	૧૦૧.૦૦
૬૭	શિવમ ચઘમાધર	૧૫૮૭	અમરોલી	૧૦૦.૦૦
૬૮	શ્રીમતિ હીમીલેલ ગોવિંદભાઈ ઉમરીગર	૧૭૭૩	ઉમરા	૨૦૧.૦૦
૬૯	શ્રી દિવ્યેશભાઈ કંસારા	૧૬૯૬	વલસાડ	૨૦૦.૦૦
૭૦	શ્રી પરેશ મનસુખભાઈ પટોળિયા	૧૮૦૬	અમરોલી	૪૦૦.૦૦
૭૧	શ્રી બાલુભાઈ સી. આહિર	૧૫૫૭	વરાડ	૨૫૦.૦૦
૭૨	શ્રી કપિલ આર. આહિર	૧૫૫૮	મીનીવીરપુર	૨૫૦.૦૦
૭૩	શ્રી બાલુભાઈ મોરારભાઈ આહિર	૧૫૫૯	વલથાણ	૨૫૦.૦૦
૭૪	શ્રી ભીખુભાઈ માધુભાઈ આહિર	૧૫૬૦	તુંડી	૨૫૦.૦૦
૭૫	સ્વ. ભાઈલાલભાઈ ઓઘવભાઈ પરમાર	૧૭૫૧	ભાલોદ	૧૦૦૦.૦૦
૭૬	શ્રી વલીભાઈ આદમભાઈ મન્સુરી	૧૮૧૦	ભરૂચ	૫૦૦.૦૦
૭૭	શ્રી ઉદયભાઈ ડી. મુનશી	૧૭૪૧	સુરત	૨૦૧.૦૦
૭૮	શ્રી ગુલાબભાઈ ડાહ્યાભાઈ માહ્યાવંશી	૧૭૪૨	બાબલા	૧૦૦.૦૦
૭૯	શ્રી રિકલભાઈ જી. માહ્યાવંશી	૧૭૪૩	બાબલા	૧૦૧.૦૦
૮૦	શ્રીમતિ દિનાબેન એસ. માહ્યાવંશી	૧૭૪૪	બાબલા	૧૦૧.૦૦
૮૧	શ્રી ચિંતલભાઈ એસ. પટેલ	૧૭૪૫	બાબલા	૧૦૦.૦૦
૮૨	શ્રી જયકુમાર એસ. માહ્યાવંશી	૧૭૪૬	બાબલા	૧૦૦.૦૦
૮૩	શ્રી નિહાલભાઈ મયંકભાઈ માહ્યાવંશી	૧૭૪૭	બાબલા	૧૦૧.૦૦
૮૪	શ્રી શાંતિલાલ ડાહ્યાભાઈ માહ્યાવંશી	૧૭૪૮	બાબલા	૧૦૧.૦૦
૮૫	શ્રીમતી અરૂણાબેન ગુલાબભાઈ માહ્યાવંશી	૧૭૪૯	બાબલા	૧૦૧.૦૦
૮૬	શ્રી પ્રધિણભાઈ રામસીંગભાઈ પટેલ	૧૫૬૨	રીંગોદરા	૨૦૦.૦૦
૮૭	શ્રી મોતીભાઈ નડાભાઈ ચૌધરી	૧૭૧૧	નાંદોલા	૧૦૦.૦૦

Attention is the process of getting an object of thought clearly before the mind - Ross

ક્રમ	શુભેચ્છક	રસીદ નં.	ગામ	રકમ
૮૮	શ્રી દુર્ગાબેન હિતેન્દ્રભાઈ ચૌધરી	૧૭૧૨	નાંદોલા	
૮૯	શ્રી ઈન્દિરાભાઈ નગીનભાઈ ચૌધરી, સરખંચશ્રી	૧૭૧૩	કોલામડી	૧૦૦.૦૦
૯૦	શ્રી નરુભાઈ રઘીયાભાઈ ચૌધરી	૧૭૧૪	કોલામડી	૨૦૦.૦૦
૯૧	શ્રી કુંદન શાહી	૧૬૬૧	વાપી	૧૦૧.૦૦
૯૨	શ્રી પરિમલકુમાર પી. પટેલ	૧૬૬૨	ઉમરસાડી	૧૫૦.૦૦
૯૩	શ્રી મુકેશભાઈ એમ. પટેલ	૧૬૬૩	વાપી	૧૦૦.૦૦
૯૪	શ્રી સારંગ એમ. યેષ્ઠાવ	૧૬૬૪	વાપી	૧૦૦.૦૦
૯૫	શ્રી જશવંતકુમાર કે. બારોટ	૧૬૬૫	વાપી	૧૫૦.૦૦
૯૬	શ્રી શ્રીગૃ ગૃપ	૧૬૬૬	વાપી	૧૫૦.૦૦
૯૭	શ્રી મણિલાલ વઢેર	૧૬૬૭	વાપી	૧૫૧.૦૦
૯૮	શ્રી જેરામભાઈ પરભુભાઈ પટેલ	૧૬૬૮	વાપી	૧૫૦.૦૦
૯૯	શ્રી પ્રકાશભાઈ જી. પટેલ, લક્ષ્મીવૃક્ષ	૧૬૮૧	કડોદરા	૧૦૦૦.૦૦
૧૦૦	શ્રીમતી મીનાક્ષીબેન સતિષભાઈ પટેલ	૧૬૧૭	દિગસ	૨૦૦.૦૦

એન.એફ.સી. (નેશનલ ફ્રેમવર્ક ઓફ કરીક્યુલમ ના ચાર મુખ્ય સુત્રો)

૧. ગોખાણપટ્ટી નહીં, સમજણ મહત્ત્વની છે.
૨. શિક્ષણ આસપાસની દુનિયા સાથે જોડાયેલું હોવું જોઈએ.
૩. પ્રત્યેક બાળક પોતાનું ભણતર સર્જે છે, એ પૂરું પાડવાનું નથી.
૪. બાળકો પરનો બોજો ભણતરને હાનિ પહોંચાડે છે.

- ડૉ. યશપાલ

An individual is intelligent in the proportion that he is able to carry an abstract thinking - Terman

માનવ-મન !

આડો અવળો વાંકો ચૂકો,
જેનો મળે ના તાળો !

માનવ-મનનો માળો !

ક્યાંક તો છલકે સાગર સુખના,
ક્યાંક ઘૂંઘવતા દરિયા દુઃખના,
કોઈ દરિયે કૂલે, કોઈ મરજીવો તરનારો !

માનવ-મનનો માળો !

કોઈ સુખમાં દુઃખને પેખે,
કોઈ દિલડું દુઃખમાં મ્હેકે,
ક્ષણમાં મલકે, ક્ષણમાં છલકે, ક્ષણમાં રૂદન લાળો !

માનવ-મનનો માળો !

કોઈ બળે છે ભડભડ આગે,
કોઈ બદલે આગને બાગે !
કોઈ ઉર અંગારા ઓકે, કોઈ હૈયું હેમાળો !

માનવ-મનનો માળો !

કોઈ મનીષા મોટી રાખે,
પામે ના પુરુષાર્થના વાકે !
મનની મસ્તી મારી નાખી, પર આશે રળનારો !

માનવ-મનનો માળો !

મનને માઘવ-ચરણે મૂકું,
એના વિણ બીજે ના ઝૂકું !
ભક્તિની શક્તિથી મનડું મસ્ત મલકતું લાળો !

માનવ-મનનો માળો !

‘માનવ મન’ ના ગુઢ રહસ્યનું ગીત

શિક્ષણ વિદ્યાશાખાના ડીન ડૉ. પ્રફુલસિંહ જે. રાજને હાર્દિક અભિનંદન

અમારી કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ખરોડના પીઠ અને અનુભવી આચાર્યશ્રી ડૉ. પ્રફુલસિંહ જે. રાજની વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી, સુરતની શિક્ષણ વિદ્યાશાખાના ડીન (અધ્યક્ષ) તરીકે બિનહરીફ વરણી થઈ છે, જે સમગ્ર કૉલેજ પરિવાર માટે અત્યંત આનંદ અને ગૌરવનો અવસર છે. ડૉ. રાજ સાહેબની શિક્ષણ વિદ્યાશાખાના ડીન તરીકે થયેલી નિમણૂકથી સ્વયં આ પદનું ગૌરવ વધ્યું છે. આ આનંદના અવસરે સમગ્ર કૉલેજ પરિવાર ડૉ. પ્રફુલસિંહ રાજને એમણે મેળવેલી આ સમૃદ્ધ સિદ્ધિ બદલ હાર્દિક અભિનંદન પાઠવે છે અને પ્રસન્નતા પ્રગટ કરે છે. અત્યંત સાલસ, સૌહાર્દપૂર્ણ અને મિલનસાર સ્વભાવ અને માનવતાપૂર્ણ અભિગમ ધરાવતા ડૉ. રાજના નેતૃત્વ હેઠળ શિક્ષણ વિદ્યાશાખા ઉત્તરોત્તર પ્રગતિના નવા સોપાનો સર કરશે જ એવી શ્રદ્ધા છે.

કૉલેજ ટ્રસ્ટ

કૉલેજ પરિવાર

प्रशिक्षादायी प्रतिनिधि युनिचन २०१२-१३

किरण ओ. वणकर
सामान्यमंत्री (२०१२-१३)

नसता डी. पटेल
कॉलेज प्रथम (२०१२-१३)

लक्ष्मी वी. पटेल
सौथी वधु सामाजिक संपर्क करनार

અધ્યાપન પદ્ધતિના જૂથો

“અંગ્રેજી અને ફિન્ટી” જૂથ
માર્ગદર્શક : ડૉ. પી. આર. ભારટ્ટ

“ગુજરાતી અને
સામાજિક વિજ્ઞાન” જૂથ
માર્ગદર્શક : ડૉ. જે. એ. શાહ

“અર્થશાસ્ત્ર અને
નામાના મૂળતત્ત્વો” જૂથ
માર્ગદર્શક : પ્રા. પી. બી. ટંકેલ

“અર્થશાસ્ત્ર અને
નામાના મૂળતત્ત્વો” જૂથ
માર્ગદર્શક : ડૉ. આઈ. કે. અનસારી

ડૉલેજની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓનું પ્રતિબિંબ

સુસ્વાગતમ્...
બવા પ્રશિક્ષણાર્થીઓને
આવકારતા આચાર્યશ્રી તથા
ડૉલેજ પરિવાર

સુસ્વાગતમ્...
પ્રશિક્ષણાર્થીઓને આવકારતા
ડૉ. આઈ. કે. અનસારી

ઉત્કર્ષ-૨૧ મા અંકનું
વિમોચન કરતા રણસ્ટ્રાર
શ્રી મહેતા સાહેબ સાથે
શ્રી રણછોડભાઈ શાહ,
શ્રી મહંમદભાઈ ભેયાત,
શ્રી સૈયદ સાહેબ,
ડૉ. રાજ, ડૉ. અનસારી

ઉત્કર્ષ-૨૧ મા અંકના
વિમોચન બાદ
પ્રેરક પ્રાંસગિક ઉદ્બોધન કરતા
ડૉ. જે. આર. મહેતા સાહેબ
(રણસ્ટ્રારશ્રી,
વી.ન.દ.ગુજ.યુનિ., સુરત)

ડૉલેજની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓનું પ્રતિબિંબ

વી.ન.ટ.ગુપ્.યુનિ., સુરત
(શિક્ષણ વિદ્યાશાખાના
ડીઝ તરીકે નિયુક્તિ બદલ)
પ્રાચાર્ય ડૉ. પી. જે. રાજલું
સન્માન કરતા ટ્રસ્ટેના પ્રમુખશ્રી
આરીફભાઈ વજીરદાર
શિવાસ્તી પન્થાન, ...

વી.ન.ટ.ગુપ્.યુનિ., સુરત
(શિક્ષણ વિદ્યાશાખાના
ડીઝ તરીકે નિયુક્તિ પામનાર)
ડૉ. પ્રહ્લસિંહ રાજલું
સૌ વતી સન્માન કરતા કૉલેજના
મહામંત્રી કિરણબહેન વણકર.
સર, આપ આજે બઠો

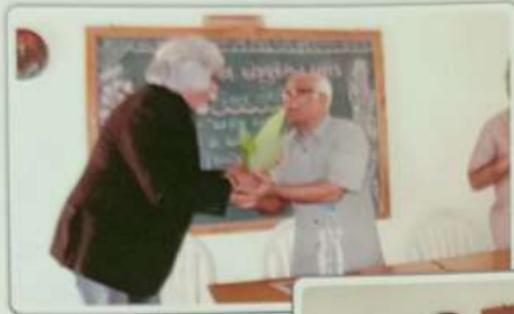

પોતાની આગવી, વિનોટપૂર્ણ શૈલીમાં
આંતર કૉલેજ વ્યાખ્યાનમાળા
અંતર્ગત વ્યાખ્યાન આપતા
ડૉ. વિનોટ જી. પટેલ
(આચાર્ય : વી.ટી.ચોકરી
બી.એડ કૉલેજ, સુરત)

આંતર કૉલેજ વ્યાખ્યાન પ્રસંગે
“સાહિત્યમાં જીવન દર્શન”
સમજાવતા ડૉ. જશુભાઈ જી. પટેલ
(એસો.પ્રોફેસર, ગુજરાતી વિભાગ,
વી.ન.ટ.ગુપ્.યુનિ., સુરત)

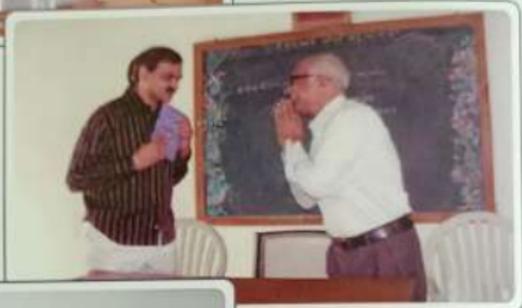

કોલેજની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓનું પ્રતિબિંબ

તમે બોલો તો કંઈ ચમત્ કામે...
 "અંબોણ અઘરું તરી"
 વિષય પર મોહટી પ્રસાંને
 ડૉ. અશોકભાઈ વ્યાસ (ખોલવડ)
 ને આવકારતા પ્રાચાર્યશ્રી

શ્રી વિવેકાનંદ સ્વાઈ સતાષિટ નિમિત્તે
 વિવેકાનંદજીના વિચારોનું આચમન
 કરાવવા પધારેલ ડૉ. દિપક આંદ્રોજી
 (એસ. પ્રોફે. ને. પી. કોલેજ, ભરૂચ)
 ને આવકારતા આચાર્યશ્રી.
 અંતિથિ ટેવો ભવ

મમતાનો કરીએ ગુલાલ...
 કોલેજનું બુલેટીન બોર્ડ...
 તવા તવા વિચારોનો રસથાળ

ઊભો, જાગો અને
 ધ્યેય પ્રાપ્તિ સુધી મંડયા રહો...
 સ્વામી વિવેકાનંદજીના વિચારો
 વિશે પ્રદર્શનનું આયોજન...

કોલેજની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓનું પ્રતિબિંબ

વૃદ્ધ અભિનમ દ્વારા શિક્ષણ.
પાઝામિન્ટ પદ્ધતિ દ્વારા
શાળા પ્રગટોલી સર્જનાત કરનાર
વાલીમાર્થીઓ સાથે આચાર્યશ્રી

પ્રશિક્ષણાર્થી યુનિયન
આયોજિત
મહેદી સ્પર્ધા...

આવી રીતે પણ ભણાવી શકાય...
વૈવિધ્યપૂર્ણ અધ્યાપન પદ્ધતિઓના
વિનિયોગના ભાગરૂપ જૂથ યર્ચા
પદ્ધતિનું અમલીકરણ...

વાલીમાર્થીઓની મૌલિક
અભિવ્યક્તિ શકિત
ખીલવવાના હેતુથી કોલેજમાં
વિવંધ સ્પર્ધાનું આયોજન થયું.

ડૉલેજની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓનું પ્રતિબિંબ

એલ.આઈ.સી. ના એજન્ટના
કેરિયર ગાઈડન્સ માટે પધારેલ
શ્રી હિતેશભાઈ પટેલ
(ડી.ઓ. એલ.આઈ.સી.,
અંકલેશ્વર)

ઉત્કર્ષ અંક ૨૧ ના વિમોચન પ્રસંગે
અતિથિ વિશેષ સ્થાન શોભાવતા
શ્રી રણછોડભાઈ શાહ
(મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી
ઓમટી શૈક્ષણિક સંકુલ, ભરૂચ) ને
આવકારતા ડૉ. પ્રવિણ માસ્તર

વિના સહકાર નહિ ઉદ્ધાર...
કૉલેજના તાલીમાર્થીઓને સહકારના
પાઠો શીખવવા માટે
ભરૂચ જિલ્લા સહકારી સંઘના
સહકારથી સહકારી શિક્ષણ વર્ગનું
આયોજન થયું.

ગેટ, સેટ, ગો...
સ્વામી વિવેકાનંદજીની
જન્મજયંતિ તિમિતે કૉલેજમાં
યોજાયેલ ક્વિઝ કોમ્પિટીશનનું
એક દશ્ય

કોલેજની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓનું પ્રતિબિંબ

જેને ભાવું છે
તેને ગીત મળી રહે છે...
પ્રવાસ દરમિયાન
અંતાક્ષરીની મજા માણતો
કોલેજ પરિવાર

શૈક્ષણિક પ્રવાસની પળોમાં...
હળવાશની પળોમાં...
કોલેજ સ્ટાફ.

શૈક્ષણિક પ્રવાસ દરમિયાન
ખો...
ઊભી ખો રમવામાં
મગ્ન તાલીમાર્થીઓ...
ખો...

ભૂખ્યાં પેટે
ભજન ન હોય ગોપાલા...
દૂધની ખાતે
બપોરનું ભોજન આરોગ્યતો
કોલેજ પરિવાર...

કોલેજની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓનું પ્રતિબિંબ

ભરૂચ જિલ્લા કલેક્ટરશ્રી
અર્વિંદકા સિંઘ મેડમ દ્વારા
કોલેજમાં વૃક્ષારોપણ
ચાલો વૃક્ષો વાવીએ...
પર્યાવરણ બચાવીએ....

ભરૂચ જિલ્લા કલેક્ટર મેડમ
અર્વિંદકા સિંઘનું કોલેજને આંગણે
સ્વાગત કરતા ટ્રસ્ટ પ્રમુખશ્રી
આરીકભાઈ વજીરદાર સાહેબ

કોલેજમાં યોજાયેલ રમતોત્સવ
સિક્કા શોધતી
તાલીમાર્થિની બહેનો...

જ્ઞાન સાથે અનોરંજત...
એક મિનિટ...
સોયમાં દોરા પ્રરોવવાની સ્પર્ધા

ડૉલેજની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓનું પ્રતિબિંબ

એ કાઈપો છે...
પતંગોત્સવ માણતા ડૉલેજના
તાલીમાર્થીઓ

રમતોત્સવના ભાગરૂપે
યોજાયેલ દોડ સ્પર્ધામાં
ઉત્સાહપૂર્વક દોડતી
તાલીમાર્થીની બહેનો...

જેમણે દોડવું છે એમને
કોઈ અવરોધ નડતા નથી...
કોથળા દોડ સ્પર્ધાવું એક દરજ્જા

દોડવામાં અમે પણ પાછળ નથી...
કોથળા દોડ સ્પર્ધામાં
મગ્ન તાલીમાર્થી ભાઈઓ...

સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમની ઝલક

વાર્ષિકોત્સવની શરૂઆત...
ભાવસભર પ્રાર્થના સાથે

વાર્ષિકોત્સવમાં રજૂ થયેલ
સમૂહગીત 'સુણી સમયનો સાદ'
વું વૃંદ

વાર્ષિકોત્સવ પ્રસંગે
રંગોળી સાથે
રંગોળી તૈયાર કરનાર વૃંદ

વાર્ષિકોત્સવ પ્રસંગે
રજૂ થયેલ નાટક
"ખમણ... વઘારેલાં... ટમટમું"
વું એક દૃશ્ય

सांस्कृतिक कार्यक्रमणी वृत्त

संस्कृतीत रंगू करत
तालीभाषिणी अद्वैत
दर्शन मीठात

संस्कृतीत अस्मिता
रंगू करत अद्वैत

आपली संस्कृति
विशिष्ट संस्कृति...
वार्षिकोत्सवमां आमी वृत्तमी
रंगू करत रंगू करत
तालीभाषिणी अद्वैत

“मेरा भारत महान”
वार्षिकोत्सव प्रसंगे
कार्यक्रमात रंगू करत अद्वैत
रंगू करत तालीभाषिणी अद्वैत

સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમની ઝલક

વાર્ષિકોત્સવ પ્રસંગે
માઠી વૃત્યભી
મદમસ્ત રજૂઆતમાં મગલ
વાલીમાર્ષિનીઓ

વાર્ષિકોત્સવ પ્રસંગે પાડોશી
રાજ્ય રાજસ્થાન શૈલીનું
વૃત્ય રજૂ કરી રહેલી
વાલીમાર્ષિનીઓ

૨૦૧૧-૧૨ ની તેજસ્વી વિદ્યાર્થિની
ભૂમિકા રાજને પુરસ્કારથી તબાજતા
શ્રી આર. આર. પટેલ
(વાઈસ પ્રેસિડન્ટ : ડોમિલોવા)

વાર્ષિકોત્સવ ૨૦૧૨-૧૩ ના
મુખ્ય મહેમાનો
સમૃદ્ધ મંથ

With Best Compliments

Ph. : 02646-276435
Mo. : 9586677655

PURE VEG.

Hotel
Landmark

ગેસ્ટ હાઉસ

ગુજરાતી થાળી

કાઠીયાવાડી

National Highway No. 8, Plot No. 10A / 11, 12,
Village Kharod, GIDC, Panoli, Dist. Bharuch,
Gujarat - 394 116.

શુભેચ્છા સહ...

સીમોદ્રા ગ્રામ પંચાયત

સરપંચશ્રી

હરેશભાઈ આર. વસાવા

મો. : ૯૪૨૬૭ ૭૩૫૨૦

મુ.પો. સીમોદ્રા, તા. માંગરોળ, જિ. સુરત.

પીન : ૩૯૪૪૦૫

ડેપ્યુટી સરપંચશ્રી

મુકુન્દભાઈ હરીભાઈ પટેલ

મો. : ૯૪૨૭૮ ૯૮૪૫૨, ૯૯૦૯૫ ૭૮૮૦૯

મુ.પો. સીમોદ્રા, તા. માંગરોળ, જિ. સુરત.

પીન : ૩૯૪૪૦૫

With Best Compliments

॥ Om Sai ॥

॥ Shree Ganeshay Namah ॥

॥ Shree Kshodiyar Maa ॥

PRAKASH PATEL

99988 33776

99099 62444

JIGNESH PATEL

95109 31031

82388 32224

AMIT PATEL

99792 30756

*Sp. In Stereo, Sun Control Film, Wheel Cap, Car,
Car Alarm System & Other Fancy Accessories,
We Specialist of Cars Seat Cover's*

● **BLAUPUNKT**

SONY

KENWOOD

Listen to the Future

JVC

Pioneer

JBL

1st Floor, Satkar Complex, Above Bank of Baroda,
Near Bus Stand, Kadodara, Ta. Palsana, Dist. Surat.

With Best Compliments

Manoj Vaswani
98254 90087
manoj.vasawani@rediffmail.com

COMPUTER TRAINING - EDUCATION IMMIGRATION

*No Wonder then, that a ACCP is the first
'Complete Career Program' in the Industry.*

Short Term Courses :

- Vidya • Accounts • C Programming
- OOPs with C++ • C# • VB.Net
- ASP.NET • XML • LINUX • VB
- JAVA • SQL SERVER
- And many more...

Degree Approved By - UGC-DEC-AICTE-NCTE-MHRD-Govt. of India.

PGDCA

ALL INDIA COMPUTER EDUCATION

DCA

ભારત સરકાર માલ્ય રજી. તાલીમ સંસ્થા

Spoken English

- * Engineering (All Streams) : Diploma, B.Tech, M.Tech
- * Bachelors : B.Com, B.A., B.Sc, BBA, BCA, B.Ed, BSW
- * Masters : M.Com, M.A., M.Sc., M.B.A, M.C.A, M.Ed, MSW
- * Research : M.Phil, Ph.d

MSA

CTTC

CCC

- * Corporate Training : Effective English/Soft Skills
- * Immigration : Student Visa / PR
- * Admission in Ranked Colleges After SSC & HSC

નોકરીયાત, ATKT / ઘર બેઠા પિઠાઈઓ માટે અનોખી તક

2nd Floor, Sethna Plaza, Opp. Hotel Shalimar, Near Hotel Plaza,
Station Road, BHARUCH. Ph. : 02642-244173, Mo. 7359160307
E-mail : vaswanimanoj64@gmail.com

શુભેચ્છા સહ...

સંસ્કૃતિ રેસીડેન્સી

--: સ્થળ :-

સંસ્કૃતિ રેસીડેન્સી, રોહીણી પાર્ક સોસાયટી, શાન્તનું સ્કુલની બાજુમાં,
અંદાડા-સામોર રોડ, અંકલેશ્વર.

--: ડેવલોપર્સ :-

માધવ એન્ટરપ્રાઇઝ

--: બુકીંગ કોન્ટેક્ટ :-

૮૮૬૬૫ ૨૭૭૭૪

૭૮૦૨૯ ૭૩૧૦૦

૭૩૮૩૫ ૩૭૧૦૦

--: સ્થળ :-

દ્વારકેશ રેસીડેન્સી

શ્યામ રેસીડેન્સીની સામે,

અંદાડા સામોર રોડ, અંકલેશ્વર

શુભેચ્છા સહ...

સીમોદ્રા ગામમાં સતત ત્રણ વખતથી
ચૂંટાયને આવનાર સરપંચ

શુભેચ્છક :

પટેલ પ્રવિણભાઈ રામસીંગભાઈ
પટેલ મુકુન્દભાઈ હરીભાઈ

હરેશભાઈ રમણભાઈ વસાવા
મું.પો. સીમોદ્રા, તા. માંગરોળ, જિ. સુરત.

With Best Compliments

DISTRIBUTOR OF :

AYYUB MANJRA
M. 98250 72681

BHARAT CEMENT AGENCY

4, Adarsh Commercial Complex, Opp. State Bank of India,
Near Roshan Cinema, Station Road,
G.I.D.C. Ankleshwar - 393 002.
Ph. (O) 253388 (R) 244954
E-mail : bharatcementagency@yahoo.com

શુભેચ્છા સહ...

મો. ઈરફાન જી. મલેક
મો. ૯૮૨૪૧ ૯૮૩૯૯

ફખરુદ્દીન ટી. વખારવાલા
મો. ૯૮૨૫૪ ૬૬૨૩૪
ધર : (૦૨૬૪૬) ૨૪૪૦૩૭

યુસુફ ટી. વખારવાલા
મો. ૯૪૨૭૮ ૭૫૫૫૮

બુરહાની કોમ્પ્યુટર ટાઈપીંગ સેન્ટર

રજી. વેચાણ દસ્તાવેજ લખનાર તથા જમીન ખરીદવા તથા વેચવા માટે મળો.

સ્ટેમ્પ પેપર તથા
કોર્ટ ફી સ્ટેમ્પ વેચનાર

સ્ટેમ્પ વેન્ડર

ઓફીસ : જ, એમી પ્લાઝા શોપીંગ સેન્ટર, સ્ટેશન રોડ,
ત્રણ રસ્તા સર્કલ પાસે, અંકલેશ્વર, જિ. ભરૂચ.

With Best Compliments

Ever
green
residency

Site Address :

Plot No. : 31/32/37/38
Patel Nagar, Opp. O.N.G.C. Gate,
Ankleshwar-Rajpipla Road,
Ankleshwar.

શુભેચ્છા સહ...

: સામાજિક ન્યાયકર્તા :

મુકેશભાઈ જગદીશભાઈ ચૌહાણ

મુ.પો. વસરાવી, તા. માંગરોળ, જિ. સુરત.

મો. નં. : ૯૯૨૫૪ ૭૮૦૨૯

શુભેચ્છા સહ...

માંગરોળ તાલુકા ખેડૂત સમાજ

જય જવાન...

જય કિસાન...

: પ્રમુખ :

કેતન ભટ્ટ

મુ.પો. મોટી પારડી, તા. માંગરોળ,

જિ. સુરત.

: મહામંત્રી :

ભરતભાઈ હરીભાઈ પટેલ

મુ.પો. સીમોદ્રા, તા. માંગરોળ,
જિ. સુરત. મો. : ૯૮૭૯૩૫૭૫૯૮

With Best Compliments

A Scientific Society of the Ministry of Communications and Information Technology

Nilesh P. Shah
98241 39933

(GOVT. OF INDIA) Nilesh S. Merai
98240 65493

PGDCA+

सी डैक
CDAC Gist
PACE

CCC

Computer Education

Certificate Course, Diploma Course, Advanced Diploma Course, PGDCA+,
CCC Etc. Special Courses like C, C++, JAVA, ORACLE, VB, ASP, .NET,
VB.NET, C#, PHP, TALLY 9.0 ERP, AUTO-CAD, BlueJ, PHOTOSHOP Etc.

H.O. : 1st Floor, Shiv Complex, Modi Compound,
Panchbatti, Bharuch. Ph. : 265493

B.O. : Indraprasth Complex, Opp. Radha Krishna Bus Stand,
Zadeshwar Road, Bharuch. Ph. : 226733

शुभेच्छा सह...

तरसाडीमां अद्यतन सुविधा साथे रो-डाईस तथा जुल्ला प्लोटनुं सुंदर आयोजन

घर ज्यां मन वसें, घर ज्यां चेतना हसें,
घर ज्यां आनंद भरी स्मृतिचो सर्ज्य छे.

: शुभेच्छक :

मिलन એમ. શાહ

ફિલ્ટના ભાવમાં ૨ બેઠકમ ફોલ,
કીચનરો-હાઉસ ફલ
રૂ. ૧૨, ૧૨, ૦૦૦/-

શ્રી ટેસીડસી

(ઉદીયાદરા રોડ, તરસાડી)

વિશિષ્ટ સુવિધાઓ :

- ❖ આકર્ષક મેઈન ગેટ
- ❖ ગાર્ડનના જોગીંગ ટ્રેક
- ❖ ધિલ્ડ્રૂન પ્લે એરીયા
- ❖ સુંદર કમ્પાર્ટમેન્ટ વોલ
- ❖ વિશાળ કોમન પ્લોટમાં સુંદર વાર્ડન
- ❖ આર.સી.સી. રોડ તેમજ સ્ટ્રીટ લાઈટ
- ❖ તમામ ટાઈટલ કલીયર તેમજ લોનેબલ
- ❖ ટ્રેનેજ તથા બોર સાથે ચોવર હેડ પી.વી.સી પોટર ટેન્ક

રોપલ રો-ડાઈસ
જોવા આજે જ પધારો

: ડેવલપર્સ :

યાહત ડેવલપર્સ

બુકિંગ સંપર્ક :

મોહસીન લીબાડા

મો. ૯૯૭૮૩ ૦૩૩૦૩

મો. ૯૯૭૮૩ ૦૩૩૦૩

સંજચરિંહ સોલંકી

મો. ૯૯૭૮૩ ૦૩૩૦૩

With Best Compliments

Ramesh A. Patel

Welcome
Stationery Store

All types of Office Stationery, Computer Stationery,
Gift Articles, New Year Diary etc.

G-139/140, Prithvi Trade Centre, Opp. Rungta School,
Station Road, Bharuch-392001.

Ph. : 02642-243376, E-mail : welcome_stationery@yahoo.com

With Best Compliments

Vraj
Electricals

Vipul Desai
Mo. 98241 15775
92274 42775

AUTHORISED DEALER :

- Controls & Switchgear Comp. Ltd.
- Controls & Switchgear Contractors Ltd.
- Reas Controls
- Neptune (Ducati) India Ltd.
- Neptune Bals - Insulated Plug & Sockets.
- Indo Asian
- LAPP Electric Pvt. Ltd.
- Hensel Electric (India) Pvt. Ltd.
- Wago Connectors
- Selectron Timers & temperature Controllers
- Micro Computer Base Motor Protection Relay

AUTHORISED DEALER

BG-12/A, Sardar Patel Complex, Opp. Dr. Beck,
GIDC, Ankleshwar-2, Ph. : 02646-654775

E-mail : contact@vrajelect.com,

Website : www.vrajelect.com

With Best Compliments

DCITHAR EDUCATIONAL SKILLS PVT. LTD.
An ISO 9001 2000 Certified Company

શસ્ત્ર મારત્વી છે ?

ડિસીથર સુધારણે

તમારા અક્ષર ફક્ત

૧૦

કલાકમાં

ભાષા : અંગ્રેજી, ગુજરાતી, હિન્દી

૧. શું તમે પરીક્ષામાં સારા માર્ક્સ મેળવવા માંગો છો ?
૨. શું તમે તમારો આત્મવિશ્વાસ અને વ્યક્તિત્વ નિખારવા માંગો છો ?
૩. શું તમે સકારાત્મક અભિગમ કેળવવા માંગો છો ?
૪. શું તમે જાણો છો, કે હેન્ડસાઈટિંગ એ તમારા વ્યક્તિત્વનું પ્રતિબિંબ છે ?

ગુજરાતમાં અમારી ૬૦ કરતા પણ વધુ શાખાઓ સફળતાપૂર્વક કાર્યરત છે.

અમારા કોર્સો :

1. Improvement of Handwriting
2. Speed of Writing
3. Analysis of Writing
4. Calligraphy Writing
5. Speak in English
6. Mazzanu Maths
7. DMIT Test

DCITHAR EDUCATIONAL SKILLS PVT LTD.

215, Sai Leela Mall, Near Overbridge, Dharampur Road, Abrama, Valsad - 396001 Mo. No. : 9033900670
Ph. : (02632) 246870, 246443, 246444, E-mail : info@dcithar.com, Website : www.dcithar.com

With Best Compliments

લક્ષ્મીનારાયણ ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ

AITI INSTITUTE

ALL INDIA TECHNOLOGY INSTITUTE

Computer Institute & University Center

ISO 9001-2008 Certified

**University Counselling Center
DISTANCE & REGULAR DEGREE**

UGC, AICTE, MHRD Approved University
B.A., B.Com., B.C.A., M.B.A., B.Sc., B.B.A., M.C.A., M.A.,
B.Ed., M.Ed., M.Phil, P.hd & Others Courses
(All Degree & Diploma Courses)

H.O. : ૧૦૧, ૧૦૨, ભૂમિ કોમ્પ્લેક્સ, ભૂમિ દર્શન સોસા., મનિષ માર્કેટ,
ગોપિંદ્રજી હોલની બાજુમાં, વેડ-ડબ્લોલી રોડ, સુરત-જ. મો. +૯૧ ૭૪૦૫૨ ૭૬૩૫૧
Website : www.aitiindia.org, E-mail : info@aitiindia.org

શુભેચ્છા સહ...

લેરીન ગોસર

ફોન : (૦૨૬૪૬) ૨૭૦૬૧૦

મહાવીર એન્ટરપ્રાઇઝ

સ્ટેનલેસ સ્ટીલના વાસણોના ઉત્પાદક

મુ.પો. ખરચ, તા. હાંસોટ, વાયા : કોસંબા, જિ. ભરૂચ.

સોમવારે ફેક્ટરી બંધ રહે છે.

With Best Compliments

Office : 75675 57512

Ph. : 02646-650656 / 55

Ambulance : 9913822186

WELCARE HOSPITAL

વેલકેર હોસ્પિટલને શરૂઆતથી જ સુસજ્જ અને સાધન સંપન્ન બનાવવાનું ધ્યેય

જેમાં નીચેની સુવિધા ઉપલબ્ધ રહેશે : (૧) આધુનિક પદ્ધતિએ લોહી, પેશાબની તપાસ (લેબોરેટરી) (૨) એ. ઇ. ડી. ક એસ-૨ તથા સોનોગ્રાફી મશીન (૩) મલ્ટીચેનલ ઇ.સી.ટી. મશીન (હૃદય રોગની તપાસ માટે) (૪) આધુનિક ઓપરેશન થીયેટર, ડીલેવરી વોર્ડ (૫) એસ્કેપીસાલીંગ ડેવલપ યિલાજ (દાંત યિલાજ) દાંત તથા દાઢની સારવાર એક્સ (સાદા અથવા ઇમ્પ્લાન્ટ) બનાવવા, ચાંટી પુરવી, દાંતની સારવાર, દાંત સાફ કરવા, બ્લીચીંગ તથા કોસ્મેટીક સારવાર વગેરે. (૬) ફુલ્ટી એક્સટ્રીમલ ઇમરજન્સી રૂમ (૨૪ કલાક સેવા ઉપલબ્ધ) (૭) શાકાહારી ઓપરેશન તથા તપાસ માટે આધુનિક મશીન જેવા પુર્વ શાકાહારી ભરતો કોઈપણ ઓપરેશનની સુવિધા સિખ્યાંત ઓથોપેડીક ડોક્ટરો વડે ઈન્ટરલોકીંગ જેવા ઓપરેશનો. (૮) ૨૪ કલાક એમ્બ્યુલન્સ સેવા (એસ.સી. એમ્બ્યુલન્સ) (૯) દવાની દુકાન (મેડીકલ સ્ટોર્સ) ઇમરજન્સી ૨૪ કલાક (જેમાં તમામ ઇન્કોર્ડર/આઉટકોર્ડ ઇર્ડીઓને હોસ્પિટલની મેડિકલ સ્ટોર્સ પરથી ૧૫ ટકાના કિસ્કાઉટથી દવાઓ ખાસ મળશે. (૧૦) સીકેરીયન (જરૂર જણાતા ઓપરેશન ક્ષાસ બાજક લેવાની સુવિધા) તેમજ ટ્રેક પ્રકારના ઓપરેશનો સિખ્યાંત ડોક્ટરો ક્ષાસ સહન ટ્રેક કરી આપવામાં આવશે.

Panoli Road, Nr. B.Ed. College, At. & Po. Kharod, Dist. Bharuch - 394 115.

E-mail : welcarehospitalkharod@yahoo.com • Website : www.welcarehospitalkharod.com

With Best Compliments

V. S. SURTI

Mo. : 98245 73987

Vijay Tailors

PANT

SHIRTS

SAFARI

SUIT

DARJIWAD, CHAUTA BAZAR, ANKLESHWAR.

શુભેચ્છા સહ...

ધી રાગકપોર
દૂધ ઉત્પાદક સહકારી મંડળી લિમિટેડ

: પ્રમુખશ્રી :

અંબુભાઈ બી. પટેલ

મુ.પો. રાગકપોર, તા. માંગરોળ,
જિ. સુરત.

શુભેચ્છા સહ...

આદિવાસી અગ્રણી નેતા
(સામાજિક કાર્યકર)

શુભેચ્છક : સેમ. એન. વસાવા

નગીનભાઈ પુનમભાઈ વસાવા
મુ.પો. કરજણ, તા.જિ. ભરૂચ.

શુભેચ્છા સહ...

કરજણ ગામના મહિલા સરપંચ

શુભેચ્છક : પ્રકાશ એન. વસાવા

લીલાબેન નગીનભાઈ વસાવા
મુ.પો. કરજણ, તા.જિ. ભરૂચ.

With Best Compliments

Think green, act green
the new mantra for life.

GEPIL
PROTECTING FUTURE

Ujwala Group company
**GUJARAT ENVIRO PROTECTION
& INFRASTRUCTURE Ltd.**

25/2, Pandhara GDC, Surat, Gujarat, India.
T +91 261 289 0605-7-8, F +91 261 289 0600
E Geoil@ujwala.com
www.geoil.in
www.ujwala.com

With Best Compliments

M. D. MANSURI
Mo.: 98982 50877, 94271 32607

Bhagyoday Transport

Lignite Clearing Agent, Building Materials Suppliers & Commission Agent

Char Rasta, JHAGADIA-393 110, Dist. Bharuch. (Gujarat)

MAKSUDBHAI : Mo.: 94271 32609, 98982 50877

Gujarat Bricks Co.

MANUFACTURER & SUPPLIERS OF BRICKS

At. Vasan, Bhadarva to Rengan Colony to J.P. Road, Ta. Tilakwada, Dist. Narmada.

With Best Compliments

અષ્ટવિનાયક ફ્લેટ્સ

3BHK અને 2BHK
લક્ઝરીયસ એપાર્ટમેન્ટનું ભવ્ય આયોજન

સહયોગ સોસાયટી, તરસાડી, કોસંબા (R.S.)

બુકિંગ સંપર્ક : અનિલભાઈ ટાંક-૯૩૭૭૭ ૩૩૪૩૧

શુભેચ્છા સહ...

હસમુખભાઈ એન. મિસ્ત્રી(અશોકભાઈ)

પ્રાન્ય મેનેજર કલમ મેમ્બર એજન્ટ,
એલ.આઈ.સી. ઓફ ઈન્ડિયા, ભરૂચ પ્રાન્ય.

Mo. : 9913736133

- બાળકના ભણતર અને લગ્નનું આયોજન જીવન વીમા દ્વારા પૂર્ણ થાય છે.
- જીવન વીમો એ માનવીની કુટુંબ તરફની લાગણી, ફરજ અને પ્રેમનું પ્રતિક છે.
- જીવન વીમો એ યુવાનીની બચત, બુદ્ધિપાનો સાથ અને મૃત્યુબાદ કુટુંબનું રક્ષણ તેમજ જીવન છે.
- જો પરિવાર સે કરે ખ્યાર પો કેસે કરે જીવન વીમાસે ઈન્કાર.

જીવનવીમા (એલ.આઈ.સી.) ને લગતા કોઈ પણ પ્રકારના કામ માટે મનો.

સરનામું : ૩, કલ્પતરૂ સોસાયટી, મોઠારી નગર પાસે, રંગવર્ષા સોસાયટી પાછળ,
લીક રોડ, ભરૂચ.

With Best Compliments

॥ आदर्श भोडीवार मां ॥

પટોનીયા મનસુખભાઈ જી.
મો. : ૯૯૨૪૯ ૮૮૫૭૮

દ્રષ્ટિ
બુટર વ્હીલ

With Best Compliments

Haribhai G. Patoliya

Silver Club & Train The Trainers
Mo. +91 9979729553

Netsurf Communication Pvt. Ltd.
Master Franchise

MORE THAN
50 WORLD CLASS PRODUCTS

E-mail : haribhai_pa@yahoo.co.in
www.netsurfnetwork.com

શુભેચ્છા સહ...

Jitendra P. Umrigar
Mo. 94268 05729

KRISH
ENGINEERING

MFGR. REPAIRER OF :
All kind of parts
Grinding Developing and
Consulting, Diamond &
Textile Machine also.

Shop 1, Swastik Apartment,
Road No. 2, Udyognagar,
Udhna, Surat.

શુભેચ્છા સહ...

Paresh Vaghani
93747 21306/93750 11270
0261-2560465

RATNAKALA
Engineering

- * Jumbo Ghanti
- * Auto Bruting
- * Maxi Ghat Machine
- * Laser Sign Checker
- * Automatic Blocking Ghanti

B/o. M. J. House, Opp. Gita Bakery,
Mohani Chawl, Mini Bazar,
Varachha Road, Surat-395 006.

શુભેચ્છા સહ...

સંજયકુમાર જે. પટેલ
૯૭૨૪૩ ૨૫૯૮૭

સુનિલ આર. પટેલ
૯૮૯૮૪ ૧૮૧૦૦

શ્રી ગણેશ ઐશ્રો

દરેક પ્રકારની જંતુનાશક દવાઓ,
ખાતર તથા
ભિચારણ વ્યાજબી ભાવે મળશે.

દુકાન નં. ૬, દવીજ પ્લાઝા,
આર.ટી.ઓ. પાસે, નંદેલાવ રોડ, ભરૂચ.

With Best Compliments

Ilyas I. Katlerywala
Harun I. Katlerywala

DIAMOND
Medical & General Stores

: SUPPLIERS OF :
All types of Pharmaceuticals Drugs,
Hospital Goods & Surgical Products.

House of Critical Care
Products, Injections & Vaccines

D-42, Patel Super Market,
Station Road, Bharuch.
Ph. : 02642 (0)267181, 251883,
Mo. 9824391122,
E-mail : meet_harun@yahoo.com

શુભેચ્છા સહ...

Dr. Jayendrabhai R. Mistry
Mo. 98251 30992

OM
Physio Care

ગરદનનો દુખાવો, કમરનો દુખાવો,
વા, સાંધાનો દુખાવો, લકવાની સારવાર,
ફેકચર પછીની સારવાર

7, Neelam Entrepriso,
Central Excise Road,
Nr. Hotel Horizon, GIDC, Ankleshwar.

શુભેચ્છા સહ...

HIMESH PATEL
98244 75733

AKSHAR
MEDICINES

**ALL TYPES OF
MEDICINES
AVAILABLE HERE**

77, Daudi Shopping Centre,
Panch Batti,
Station Road, Bharuch.

With Best Compliments

Amjad S. Mansuri
Mo. 94261 09571, 99794 83277

**Anand
Transport**

Lignite Suppliers & Commission Agent

**Reti, Capuche, Mettel, Rubbule &
Building Material Supplier**

Char Rasta, Jhagadia - 393 110,
Dist. Bharuch. Ph. (0) 02645-220719

With Best Compliments

HIREN SHAH
98250 29482
98980 29483

CROWN TRADING CO.

: Authorised Stockist :
FAG Bearing,
Nirlon V-Belts,
Rolon Industrial Chains

48-A. Rajkamal Arcade, Old N.H.No. 8,
G.I.D.C, Ankleshwar - 02
Tel. : (0) 02646-252414, 222382,
Fax : 02646-252414, (R) 02642-246597,
E-mail : hirenshah@sancharnet.in

With Best Compliments

Bipin A. Gandhi
Ph. 02642-268932

**Arti Card
Center**

**Dealers : Wedding Cards, Invitation Cards,
Mundan Cards, Vasta Cards.**

**Stockist : Sirpur Paper, Ballapur Paper,
Duplicating Paper, Zerox Paper**

SPECIAL NRI WEDDING CARD AVAILABLE HERE

22, Prithvi Market, B/h. Hanuman Temple,
Station Road, Bharuch.

With Best Compliments

Minesh Tapiawala
M. 98980 64734
Ph. 02642-221716

**Tulsi
Cards & Papers**

- Wedding Cards
- Papers
- Printing Materials

A-18-19, Super Market,
Station Road, Bharuch.
E-mail : tulsicards2002@yahoo.com

શુભેચ્છા સહ...

રજની સુરતી ૯૮૨૫૩ ૬૦૯૯૧
આકાશ સુરતી ૮૮૬૬૩ ૭૦૧૨૮
રાહુલ સુરતી ૮૪૬૦૨ ૮૩૮૯૭

ફેડ કટલેરી સ્ટોર

દરેક કટલેરી આઈટમ અને
દરેક જાતનો ટેલરીંગ સામાન મળશે.

કમલેસ્વર શોપીંગ,
દરજી પંચની વાડીની બાજુમાં,
ચૌઠા બજાર, અંકલેસ્વર.

શુભેચ્છા સહ...

રાજુભાઈ આર. સુરતી
૯૨૪૫૧ ૦૬૫૨૦

શિવ મેચીંગ સેન્ટર

- ❖ ફોલ
- ❖ બ્લાઉઅપીસ
- ❖ ચણીયા
- ❖ દુપટ્ટાના વ્હેપરી
- ❖ અરતર

ચૌઠા બજાર, અંકલેસ્વર-૩૯૩૦૦૧.
જિ. ભરૂચ. (ગુજરાત)

With Best Compliments

N. M. PATEL
M. 98255 69354

H. B. Chemicals

LABORATORY CHEMICALS,
INDUSTRIAL CHEM., GLASSWARE

: Authorised Stockist For :
S. D. Fine Chem. Ltd.
Himedia Spectrochem, Polylab

49-50, Rajkarnal Arcade, Opp. Keval Shopping,
Old N.H.No.8, G.I.D.C., Ankleshwar.
Tel. (02646) 224168, Telefax (02646) 239854,
E-mail : hbchemicals@rediffmail.com

With Best Compliments

Lalji
M. 9909502981
02646-222659

NAVRANG COPY CENTRE

JUMBO XEROX, SPIRAL BINDING, LAMINATION
RUBBER STAMP, WIRE BINDING,
COLOR XEROX & CARTRIDGE REFILLING ETC.

Shop No. 2, Roshan Cinema, Masalawala Complex,
Opp. Station Road, Old N. H. No. 8,
G.I.D.C. Ankleshwar - 393 002.
E-mail : navrangcopycentre@gmail.com

With Best Compliments

Instiyas Manjra
(Director)

SUNSHINE

COMPUTER AND
ENGLISH ACADEMY

Sunshine
SUNSHINE COMPUTER & ENGLISH ACADEMY

- Computer Education
- Tuition Classes
- VISA Consultancy
- College tuition
(FY to M.A. Compulsory & Special English)
- Distance Education
- Computer Sales & Service

119, Rustom Plaza, Opp. I.T.I.,
Railway Station Road, Ankleshwar, Dist. Bharuch.
(M) 98241 46989 (O) 02646-657557

With Best Compliments

Vinod Soni
Mo. 98250 99800

Soni
Shankarlal
Hajarimalji

ART OF
JEWELLERY

MULLAWAD, ANKLESHWAR.

શુભેચ્છા સહ...

અનિલકુમાર ડી. વસાવા

યુવા મંત્રી
અંકલેશ્વર તાલુકા
ભાજ્ય

With Best Compliments

Sureshbhai Jadav
Mo. 94281 77923

MAA

PHOTOFRAME & LAMINATION

Photo Framing, Lighting Frame,
Mount Frame & All kind of
Photo frame Available

Photo Lamination, Matt Lamination,
Silky Matt & All kind of Lamination Works

01, DG Nagar Shopping Centre,
Andada Road,
Nr. Gadkhol Patiya, Ankleshwar.

With Best Compliments

Asfaq : 99252 45858
Faisal : 99250 18066

Royal
Paints & Ply

All kind of Colors, Ply,
Sunmica &
Hardware Suppliers

Giriraj Complex, Shop No. 2,
Motamandir Road, In-front of SBI Bank
Kosamba, Dist. Surat.

With Best Compliments

નકશબંદ હાઉન્ટસોડા
અને
આઇસ્ક્રીમ પાર્લર

તરસાડી બસ સ્ટેન્ડ સામે, કોસંબા (R.S.)
વી.આર.મહેતર

શુભેચ્છા સહ...

પુષ્પેન્દ્રસિંહ વરાછીયા

શિવ કોર્પોરેશન, સત્યમ કોમ્પ્લેક્સ,
તરસાડી, કોસંબા.

With Best Compliments

Ph. 02629-231317
M. 99133 50918
99250 32317

UltraTech
CEMENTS
The Engineer's Choice

JK LAXMI

Anjni Traders
અંજની ટ્રેડર્સ

Dealers : Sanghi, Ultratect,
JK Laxmi Cement, Steel,
TMT & Building Materials

Aditya Complex,
Tarsadi-Kosamba (R.S.),
Ta. Mangrol, Dist. Surat - 394120.

શુભેચ્છા સહ...

Aroma
Aromas of India

અમિલ આહિર
મો. ૯૯૨૫૪ ૨૧૫૧૧
મિરીશ આહિર
મો. ૯૬૬૨૧ ૫૪૬૩૬

આઈ શ્રી ખોડિયાર
ઇલેક્ટ્રીક સેલ્સ એન્ડ સર્વિસ

એરોમા સબમર્સિઅલ પંપ & પી.વી.સી. પાઇપ

૪-૬-૮ સાઇઝના બોયીંગ કામ કરી આપવામાં આવશે
દરેક કંપનીના સબમર્સિઅલ પંપ રીપેરીંગ કરનાર.

જલારામ ચોકડી, સ્ટેટ બેંકની બાજુમાં,
કોસંબા(તરસાડી), જિ. સુરત.

શુભેચ્છા સહ...

ફોન : (૦૨૬૨૯) ૨૩૫૫૫૫
મો. ૯૮૭૯૫ ૧૪૨૫૬

૩૫ વર્ષનો બહોનો અનુભવ ધરાવનાર...

ડૉ. અબ્બાસ મોતાલા

કોસંબા પોલીકલનીક એન્ડ નર્સિંગ હોમ
બસ સ્ટેન્ડ સામે, શુલાનામ કોસંબા(R.S.), પૂર્વ, જિ.સુરત.

પોલિયો, ત્રિગુણી તથા દરેક રોગ પ્રતિકારક
રસી મુકી આપવામાં આવશે.
ખતના માટે વહેલા આવવું.

શુભેચ્છા સહ...

૫ જ્ઞ સ્વામિનારાયણ ૫

સવજીભાઈ મો. ૯૭૨૬૯ ૭૭૯૨૭
દિલીપભાઈ

સૌરાષ્ટ્ર

મોટર રીવાઇન્ડીંગ વર્ક્સ

ઇલેક્ટ્રીક મોટર, સબમર્સિઅલ મોટર,
V4, V6, ને લગતું રીવાઇન્ડીંગ રીપેરીંગ કરી આપનાર

સીલીંગ ફેન અશીનથી રીવાઇન્ડીંગ કરી આપનાર

ઠે. મંદિર રોડ, માર્કેટીંગ ચાર્ડ, કોસંબા(R.S.),
તા. માંગરોલ, જિ. સુરત.

With Best Compliments

WATERMAN

ITALIA
Designed to be different

PARKER

Premium Super Stylisk

Rotomac

TOP

Ph. 2458832
M. 98984 61342

PEN HOUSE

: Dealers in All kinds of :
**PEN, BALL PEN, CALCULATOR,
NOTE BOOKS & GIFT ARTICLES**

9/1956, Limda Chowk,
Main Road, Surat - 395 003.
E-mail : shariqkagzi@hotmail.com

શુભેચ્છા સહ...

શ્રદ્ધાંજલિ

સ્વ. મધુબેન ગુમાનભાઈ
પાનવાડીવાલાના સ્મરણાર્થે

With Best Compliments

Maheshbhai
(M) 98982 10098

**Jay Mahakali
Agency**

Civil Contractor & Engineers
Trimix Process

N. H. No.8, UPL No. 1 Chowkadi,
Opp. G. M. Desai Petrol Pump,
GIDC, Ankleshwar-393 002.

શુભેચ્છા સહ...

B **બેંક ઑફ બરોડા**
Bank of Baroda

મોસાલી શાખા, મુ.પો. મોસાલી,
તા. માંગરોળ, જિ. સુરત.

શુભેચ્છા સહ...

ભૂપેન્દ્રસિંહ બી. મહીડા
એન્ડ

સુરેશભાઈ પી. પટેલ
મુ.પો. મોસાલી, તા. માંગરોળ,
જિ. સુરત.

શુભેચ્છા સહ...

મો. ૯૮૯૮૫ ૮૬૩૨૯

શ્રી જલારામ સ્ટોર્સ એન્ડ હોઝીયરી

ઈમીટેશન જવેલરી, કોસ્મેટીક ડાયમંડ બંગડી, ડાયમંડ સેટ, મંગલસુત્ર, પર્સ, પરફ્યુમ તેમજ બગસરાની દરેક આઈટમ વ્યાજબી ભાવે મળશે.

પેન્ટી, ફેન્સીનાઈટી, કોટન નાઈટી, નાઈટશુટ તેમજ દરેક પ્રકારની હોઝીયરી મળશે.

ગણેશ મિઠાઈ ઘરની બાજુમાં,
ચોટાબજાર, અંકલેશ્વર.

શુભેચ્છા સહ...

જુથ મહાવીર સ્વામી જુથ ત્રિલોકીય સંઘ જુથ ભાઈજી મહાવીર

છનાભાઈ પ્રજાપતિ
મો. ૯૮૨૪૪ ૩૭૬૨૩
૯૭૨૩૪ ૯૧૩૯૭

પ્રજાપતિ ફેન્ડલુમ

ચાદર, ફેન્ડલુમ, ચાદર પ્રિન્ટેડ આદર, પીછોડી, ટુપાલ, પાટી, ગાદલપાટ, સોલપુરી, ચારસા, ટેપેસ્ટી, મચ્છરટાની, લુંગી તેમજ ગરમ ઘાબળા, શાલીલ યિગેરે આઈટમ મળશે.

ચોટા બજાર, અંકલેશ્વર - ૩૯૩ ૦૦૧

શુભેચ્છા સહ...

જનકભાઈ ડાહ્યાભાઈ પટેલ

સભ્ય

પરચેઝ સોસાયટી, અંકલેશ્વર

શુભેચ્છા સહ...

ચિંતન પંડ્યા

પ્રમુખ

(યુવા મોરચા)

અંકલેશ્વર શહેર કોંગ્રેસ સમિતિ

शुद्धेच्छा सह...

गोमानलार्ड छगललार्ड परेले : ९९२४८ ९२५३९
शक्तिलार्ड गोमानलार्ड परेले : ९९२३११५५०५
संजयकुमार गोमानलार्ड परेले : ९९१४८५३२५०
राजेशकुमार गोमानलार्ड परेले : ९५८५२३४१७५

शक्ति
ट्रेडर गोरेज

भाईकेटींग वार्ड, हांसोट, ता.हांसोट, जि.अड्य.

With Best Compliments

(M) 98241 41196
Ph. : (R) 232651

J. C. Enterprise

Specialist of : ETP Tank, Cleaning,
Cooling Tower, Sump Pitscleaning

Supply of : Swippers and Man
Power supply House Keeping
workman tractor carting and
All type tractor work

208, Krishna Nagar-2,
Nr. Ayodhya Nagar,
Ankleshwar, Dist. Bharuch.

शुद्धेच्छा सह...

Ashish Gandhi
M. : 93741 46525

SHIV CHEMIST

Nidhi Hospital,
Opp. Mamta Hospital,
Station Road,
Ankleshwar - 393 001.
Ph. 322172

शुद्धेच्छा सह...

श्री महालक्ष्मण देव

प्रो. प्रशांतलार्ड जोषी
मो. ९९७४८ ३५२४७
९४०९० ५१२९५

प्रशांत
डीभीटल स्टुडीयो

वीडीओ पिडीओ वूटींग टेम
वेवेआडीना डाम तथा इलेस वेनरने लगतुं
तामाम डाम वरी आपपामां आपरो.

मद्रतुड अंगलानी सामे, ओरलाहा रोड,
तशशिला पिघालय पासो, अंडलेस्थर, जि. अड्य.

आहडने संतोष शे न अमाचो संतोष

With Best Compliments

કો ઓ ગણેશાય નમઃ

Manishkumar
94290 35047

Thakurbhai
98253 68343

EAGLE

ENGINEERING WORKS

Mechanical General Fabricators,
Repairers, Job Works, Vacuum Pump,
Valve, Gear Box & Centrifuge Repairing

Plot No. 110/6, GIDC Industrial Estate,
Near Ganesh Chowkdi, Panoli,
Dist. Bharuch, Gujarat. Ph. 02646-272360
E-mail : eagleenggworks@yahoo.com

શુભેચ્છા સહ...

મો. : ૯૮૯૮૨ ૮૫૭૮૬
૯૮૨૫૯ ૭૯૭૮૬

રાષ્ટ્રવાદી કોંગ્રેસ પક્ષ

મ.સાહુ વી. પટેલ, હિંગલોટ
પ્રમુખ - ભરૂચ તાલુકા

કાર્યાલય : અક્ષર એપન્યુ,
શંભુ ડેરી પાસે, લીક રોડ, ભરૂચ.

અને પત્રકાર

કાર્યમ તહેલકા ન્યુઝ

મુ. પો. હિંગલોટ, તા. જિ. ભરૂચ.

શુભેચ્છા સહ...

શ્રી શાંતિલાલ

દુલલર્ભભાઈ પટેલ (ભાલા)

સુરત શહેર વેડ રોડ ચોર્ડ નં-૨ ઉપપ્રમુખ
નાલીવેડ સુલક મંડળના પ્રમુખ

ભારતીય જનતા પાર્ટી

સ્થળ : નાલીવેડ, ઉપલું કળિયું, સુરત.
મો. : ૯૮૨૫૧ ૫૦૮૫૦

શુભેચ્છા સહ...

શ્રીમતી મીનાક્ષીબેન

સતીષભાઈ પટેલ

સરપંચશ્રી

દિગસ ગ્રામ પંચાયત

શુભેચ્છા સહ...

રાકેશ આર. સુરતી
૯૪૨૮૪૨૬૩૪

ભાવેશ આર. સુરતી
૯૪૨૬૮૦૩૬૯૯

**લોચલ
રેલર્સ**

પેન્ટ, શર્ટ, સફાઈ તથા
સુટ અને શેરવાનીના સ્પેશ્યાલીસ્ટ

લગ્ન પ્રસંગે સુટ, શેરવાની તથા
ફેટા ભાડે મળશે.

લગ્ન પ્રસંગે ચોલી-શુટ ભાડેથી મળશે.

જુની શાઠ માર્કેટ, અંકલેશ્વર-૩૬૩૦૦૧

With Best Compliments

Devendra Shah
M : 98247 26659

**DISHA
PROVISION STORE**

Dry Fruit, Masala, Farshan, Chocolate,
Biscuits, Tobacco, Cosmetics etc.

B-5/6, Maruti Complex,
Opp. Jyoti Cinema, Hansot Road,
Ankleshwar-01, Dist. Bharuch.

શુભેચ્છા સહ...

રાકેશભાઈ પટેલ
98256 73417
81414 24712

જલારામ ડેરી

**ડેરીનો રસ
મળશે**

શુદ્ધ ટેશી ઘી, કેશર શ્રીખંડ,
ફ્રાઈકુટ શ્રીખંડ તથા દૂધ, દહીં તથા
મઠો મેળવવાનું વિશ્વાસપાત્ર સ્થળ

જ્યોતિ ટોકિઝની સામે, હાંસોટ રોડ,
મારૂતિ કોમ્પ્લેક્સ,
અંકલેશ્વર, જિ. ભરૂચ.

With Best Compliments

Diptesh Patel (Montu)
M : 98243 43643

OLYMPIA GYM
FITNESS EQUIPMENT

Mfg. : All type of
Fitness Equipments,
Accessories Sales & Service
G.I.D.C., ANKLESHWAR.

With Best Compliments

Ashwin C. Surti
Mo. 98241 00508

Labela
Tailors

पेन्ट, शर्ट, शुट,
सफ़ारी, ज़न्सना स्पेशलीस्ट

शुट-शेरवानी लाडेथी मणशे.

चौटा बज़ार, अंकलेश्वर-363001
पि. लड़च. फ़ोन : 02575-244077

With Best Compliments

Dinesh Surti
Mo. 9624322043

SIMBA
Tailors

: SPECIALIST OF :

PENT SHIRT SAFARI

Darjiwad,
Chauta Bazar,
Ankleshwar.

शुभेच्छा सह...

मो. 98240 66787
99981 17968

**मोर्डन टेलर्स अेन्ड
टेक्नटोरीयम**

- शुट, शेरवानी, सफ़ारी, पेन्ट-शर्ट, कोटन
ज़न्स, कड़नी पायजामांना स्पेशलीस्ट
- हरेक प्रक्यात भिलोना शुटीन तथा
शटीगनुं कापड
- रेमन्ड, टिज्नाम, सीयाराम, मयुर,
मडतलाल

चौटाबज़ार, अंकलेश्वर, पि. लड़च.
फ़ोन : 02575-247072

With Best Compliments

Amar deep Amar deep Amar deep Amar deep

94268 61599

Amar
deep

Family
Readymade Garment
Shop

Chauta Bazar, Ankleshwar.
Phone : 244963

Amar deep Amar deep Amar deep Amar deep

With Best Compliments

Kamlesh Modi
94261 25162

Vimal Modi
97263 22565

Asha Rexin House **Harion** Furniture

- Wallpaper
- Vertical Blind
- Curtain Cloth
- Netlon Jari
- Sofa Cover
- Four Wheeler
- Autho Sheet
- Cover & Hood
- Rexin Carpet
- Foam Mattresses

Super Complex, Nr. Purohit Khaman,
Station Rd., Ankleshwar. Ph.02646-652925
www.aasharexinhouse.com

With Best Compliments

Husain Ankleshwaria
94298 88688

Moiz Ankleshwaria
98795 09752

GIFT GALLERY

- Novelty Gift Articles
- Glassware & Crockery
- House Hold Items
- Toys & Games
- Sports Goods
- Thermowares
- Jewellerys
- Greetings

38-39, Market Yard Shopping Center,
Station Road, Ankleshwar - 393 001.
Ph. 02646-247110

With Best Compliments

Haresh B. Gangani
Director

KENA **BAJAJ**

Authorised Dealer for Bajaj Auto Limited
Kena Automobiles
Opp. Ankleshwar GDC Bus Stand,
Old National Highway No. 8,
Ankleshwar - 393 002.
www.bajajauto.com
Tel. : 02646-220373
Mobile : 085868 78787
kenaautomobiles@gmail.com

શુભેચ્છા સહ...

રીતેશ ગાંધી
મો. : ૯૨૨૭૩ ૩૯૭૪૪
૭૬૦૦૯ ૪૧૩૨૦

શ્રી રામ કોલ્ડ્રીન્ક
એન્ડ પ્રોવિઝન સ્ટોર

હેવમોર આઈસ્ક્રીમ, હંડાપીણા, બિસ્કીટ,
ચોકલેટ, છુટક તથા જથ્થાબંધ મળશે.

'મધુકુંજ' એપાર્ટમેન્ટ, પીરામણા નાકા,
ગોયા બજાર રોડ, અંકલેશ્વર.

With Best Compliments

Nupur Patel
Managing Director
Mo. 98211 11602/93223 41869

TCRC

ISO 9001 : 2008 CERTIFIED
AN INSPECTION AND TESTING COMPANY

Corporate Office - India
Shiv Industrial Estate,
K. V. Balmukund Marg,
Near Byculla Good Depot,
Chinchpokali, (E) Mumbai - 400 012,
India.
Tel. : 91-22-67879400-04
Fax : 91-22-23716469
E-mail : administrator@tcrcgroup.com,
nupurpatel@tcrcgroup.com

With Best Compliments

Sajidbhai
98980 58862
98795 08862

**SAHYOG
TRANSPORT**

LIGNITE TRANSPORT, CONTRACTORS,
COMMISSION AGENT,
BOLKLAY (KHARI) RETI, KAPCHI,
METAL & RABAL SUPPLIER

CHAR RASTA, JHAGADIA - 393 110.

With Best Compliments

Gulambhai S. Mansuri
Mo. 93775 64605
Juned G. Mansuri
Mo. 94271 75926

**KISMAT
TRANSPORT**

Lignite Transport Contractor &
Commission Agent, Bricks
& Silica Supplier

Tower Road, Jhagadia-393110.
(O) 02645-220322

With Best Compliments

Rajesh Modi **Shailesh Modi**
Mo. 98794 54187 Mo. 98255 67207

Narmada
Medical Agency

H.O. : Falshruti Nagar, Near Palmind Hotel,
Station Road, Bharuch.
Ph. : 02642-264843, 244079

: Bharuch :
Shop No. 20-21, Ishkrupa Shopping Arcade,
Ground Floor, Piraman Naka, Station Road,
Ankleshwar. Ph. : (02646) 248222, 249222

With Best Compliments

Rameshbhai N. Patel (MD)

New India Acid (Baroda) Pvt. Ltd.

Regd. Office : 406, GIDC Estate Ranoli,
Dist. Vadodara-391 350, INDIA.
Ph. : 0265-2240446, 2240779
Fax : 0265-2240592, Mo. 9327917533/34/35

Corp. Office : 1, Parvati Nagar Society, Unit-3,
Opp. Golden Silver Apartment,
B/h. Jalaram Apartment, Subhanpura,
Baroda-390 023, Gujarat.
Ph. 0265-2394900 / 2394857 / 2394850,
Fax : 2394879

With Best Compliments

Harshad Patel
M.D.
M. 9825305701

**A1 ACID
PRIVATE LIMITED**

A-1, Shivalik Business Centre,
Opp. Kensville Golf Academy,
B/h. Rajpath Club, Off. S.G. Highway,
Bodakdev, Ahmedabad - 380 054.
Ph. : 079-40091111, Fax : 079-40099000
Website : www.a1acid.com
Bharuch Office : Nr. GNFC North Gate,
Vadadla, Bharuch. Ph. 02642-230081.

With Best Compliments

DEEPAK PATEL
M. 98240 08388
99980 21321

SHIV SHAKTI TRANSPORT

(Fleet Owners Tanker Transport Contractor)

G-110, Meghdoot Township,
Opp. Manas Nagar,
B/h. Swaminarayan Temple,
Zadeshwar, Bharuch-392 011, Gujarat.
Fax : 02642-233137

With Best Compliments

Padmanabh Patel

THANA Acid & Chemical Co.

310, Shyamkamal "B" Agarwal Mkt.
Vile Parle (E), Mumbai - 400 057.
Tel. : 694 9990 / 91 / 92
Fax : 91-22-611 6653

Off. Exp. Highway,
L.B.S. Marg, Majiwada,
Thane-400 061.
Tel. : 534 5435 / 534 4692 / 534 1236

શુભેચ્છા સહ...

મો. ૯૪૨૮૪ ૪૨૦૧૫
ફોન : ૦૨૬૪૫-૨૨૦૧૨૩

જૈમિન કે. સોની
પ્રતિમાબેન કે. સોની

AGENT OF POST :

K.V.P. - કિયાન વિભાસપત્ર
M.I.S. - માસિક આપક ચોજના
N.S.C. - રાષ્ટ્રીય ભચતપત્ર
T.D./F.D. - ફિક્સ ડિપોઝીટ
5 year R.D. - રિકરીંગ ડિપોઝીટ

ઘાણા ફળિયા, ઝઘડિયા, જિ. ભરૂચ.

ઓફિસ : મેઈન બજારમાં

શુભેચ્છા સહ...

ફોન : ૦૨૬૪૫-૨૨૦૧૦૦
મો. : ૯૪૨૬૮ ૭૮૮૬૪

અનિલ હરેન્દ્ર પંડ્યા
બી.એ., એલ.એલ.બી.
એડવોકેટ

રહેઠાણ :
પાટીની ટાંકી પાસે,
જગડીયા - ૩૯૩૧૧૦, જિ. ભરૂચ.

શુભેચ્છા સહ...

વૃદવન જવેલર્સ
વડોદરા

અશોકજવેલર્સ
જગડીયા

With Best Compliments

Chandresh Tapiawala
Mo. 98984 19511
(O) 02646-222640
(R) 02642-243370

EXECUTIVE
PAPERS

STOCKIST OF :
JK, Easy, TNPL, Image Copier,
Copy Power, Printing Paper,
Binding Cloth, Baben Gum &
Computer Papers.

D-B/2-3, Sardar Patel Complex,
Opp. Roshan Cinema, G.I.D.C.,
Ankleshwar - 393 002.

શુભેચ્છા સહ...

કૌશલ ચોકસી
મો. ૯૮૨૫૧ ૭૮૭૮૨

પૂજા
કમ્પીયુટર સેન્ટર

શુટ-શેરવાની ભાડે મળશે.

હીના શોપીંગ સેન્ટર,
જૂની શાકમાર્કેટ, અંકલેશ્વર.

With Best Compliments

Niraj Patel
90990 13796

Bansi Computers

- Income Tax Return E-filing, Pan Card
- Gujarati, Hindi, English Typing, Job Work,
- Projects Assignment Typing for Students
- Online (Internet) Service, Results Printing,
- Admission Form, Exam Application,
- Job Application, Passport Application

Opp. Dr. Hasmukh Modi's Clinic, Nava Diva Road,
B/h. Taxshila School, Nr. Gram Panchayat,
At. Nava Borbhabha, Ta. Ankleshwar, Dist. Bharuch.
E-mail : bansicomputer@gmail.com

શુભેચ્છા સહ...

Pintu Patel Ph. No. (02645) 221087
Ankur Patel Mo. : 9898271817
Natubhai Patel

શુભમ્ સુપર સ્ટોર (મોરણવાલા)
Shubham Super Store (Moranwala)

કલ્લટી, હોઝચટી, ટેડીમેડ, કોસ્મેટીક,
ચીલ્ડ્રન વેર વગેરેનો ભવ્ય શો-રૂમ.

બજારમાં, ઝઘડીયા - ૩૯૩ ૧૧૦,
પિ. ભરૂચ.

શુભેચ્છા સહ...

Ramnivasbhai Shah
Mo. 94265 83961

Shree Ram
METAL INDUSTRIES

Mfrs. & Wholesale Suppliers :
Aluminum,
Stainless Steel Utensils

C-1, 1039, Near Vijay Transport,
GIDC, Ankleshwar - 393 002.
Ph. : (O) 02646-250291

With Best Compliments

Mr. Sameer J. Thakkar
Director

J. K. Insurance & Investment Consultant

: Deals in :
Life Insurance, General Insurance,
Mutual Fund, Fixed Deposits,
Bonds, Public Issues

AUTHORISED COLLECTION CENTER FOR PAN CARD

118, Ashirwad Shopping Complex,
Above Shri Maruti Courier,
Panchbatti, Bharuch - 392 001.

With Best Compliments

The Oldest One Stop Computer Shop Since 1982

SHIVAM COMPUTER

A-31, Patel Super Market, Station Road, Bharuch-1,
Ph. (02642) 242388, 243388
e-mail : shivam@narmada.net.in

With Best Compliments

D. K. Tiwari

SAINATH INDUSTRIAL SERVICES

Contract & Transportation

Specialist in : Transportation Industrial
Painting, Decorative Painting, Sand &
Shot Blasting etc.

: Head Office :
B-3/401, Nandani Appt. Vesu Abhva Road,
Vesu, Dist. Surat - 395 007
Mo. 98250 52527, 94286 27522,
E-mail : sainath_ls36@yahoo.com

With Best Compliments

B. S. Chundavat **B. S. Bhal**
M. : 95861 07044

Rajpariwar

A FAMILY SHOWROOM

B-524, Jalaramnagar, G. H. Board,
Pandesara, Surat.

With Best Compliments

N. S. Aneja
Managing Director
09824050396

Aneja Construction (India) Ltd.
Civil Construction &
Infrastructure Development

Registered Office :

V-21, 2nd Floor, Rajouri Garden, New Delhi-110027
Tel. : 011-45525648, Fax : 011-45520699
E-mail : acilideli@gmail.com Web : www.acil.co.in

Branch Office :

4-5, Vinay Complex, Near Dudhdhara Dairy,
Old N. H. No. 8, Bholav, Bharuch - 392015, Gujarat.
Tel. : 02642-325127, 245232, Fax : 02642-227323
E-mail : bharuch@acil.co.in Web : www.acil.co.in

With Best Compliments

Shilpa V. Shah
Director
Mo. 098253 08451

V - INDIA

Engineering & Construction Pvt. Ltd.

Industrial Contractor

D/G-12, Sardar Patel Complex,
Station-GIDC Road,
Near State Bank of India,
GIDC, Ankleshwar - 393 002.
Telefax : 02646-221181
E-mail : vindia_1986@yahoo.com

શુભેચ્છા સહ...

મૂપડી (ડ્રસ્ટ)

અલગટ, તા. વાલોડ, જિ. તાપી-૩૯૨૨૨૬

મોતીભાઈ ઠ. પટેલ અશોકભાઈ બી. શાહ
માનદર્મત્રી પ્રમુખ

અને
સાથી સદસ્યશ્રીઓ

શુભેચ્છા સહ...

અબ્દુલલતીફ
એમ. શેખ

જલાઉ લાકડાના વેપારી એન્ડ
કમીશન એજન્ટ

નવાપુર, જિ. નંદુરબાર

With Best Compliments

Rishpal Singh Khalsa
94275 82064

Ph. 02646-261460
Ph. 02646-324125
Mo. 098288 24831
Mo. 094288 89521

Preet Goods Carrier

Transport Contractor, Commission Agent
& Crane Supplier

**Daily Truck Service : Gujarat, Punja,
M.P., Maharashtra, Full Truck Load,
all over india.**

**Navjivan Hotel, N. H. No. 8,
Ankleshwar - 393 002.**

With Best Compliments

SARBJEET SINGH SAINI
BHUPENDRA PATEL

Mo. 94271 32643
98984 23843
94089 34745
Ph. 02646-329943,
220343

New Preet Goods Carrier

**TRANSPORT CONTRACTORS &
COMMISSION AGENT**

Head Office :
National Petroleum Comp.,
Nr. H.Otel Amar Trupti,
Opp. Tapi Hotel,
N. H. No. 8, Ankleshwar - 393 002

With Best Compliments

New Rawinder Road Lines

ESSAR PETROL PUMP

Opp. Golden Gate Hotel,
N. H. No. 8,
Ankleshwar - 393 002.
Contact No. : 02646-235563

With Best Compliments

Narinder Singh Saini
Mo. 98250 30955

AMRIT CRANE SERVICE

Specialized : Equipment Handling, Project Cargo
Handling & Erection Works Supplier of Hydraulic
& Crawler Crane (8 M.Ton to 300 M.Ton)
Transportation of ODC Equipments, Container
handling & Rail freight Forwarding & Handling

Office : 4, 1st Floor, Manglam Shopping Centre,
Dahej By-Pass Road, Near ABC Chowkdi,
Bharuch - 392 015 (Guj.) India.
Works : Amar Compound, Opp. Videocon,
Bharuch-Chavaj Road, Tel. : 02642-226443,
Tel/Fax : 02642-298945 • www.amritcrane.com
e-mail : info@amritcrane.com/amritcrane@yahoo.com

શુભેચ્છા સહ...

શ્રી અલગટ દૂધ ઉત્પાદક સહકારી મંડળી

મુ. પો. અલગટ, તા. વાલોદ, જિ. તાપી.
પીન - ૩૯૪૨૪૬

દાજભાઈ એસ. પટેલ
પ્રમુખશ્રી

ચંદ્રકાન્ત કે. પટેલ
ઉપપ્રમુખ

દિવ્યેશભાઈ આર. ગરાસિયહ
મંત્રીશ્રી

શુભેચ્છા સહ...

શ્રી ઉપેન્દ્રસિંહ એમ. ગભાણિયા
મો. ૯૭૨૭૭ ૨૪૩૮૩
૯૯૦૪૦ ૨૭૯૦૯

શ્રી રંગ જલધારા

સ્વીટ વોટર સપ્લાયર

૧૬, રોહિણી પાર્ક શોપીંગ સેન્ટર,
અંદાડા, અંકલેસ્પર.

શુભેચ્છા સહ...

શ્રી ૧૧
ઠં

જયેશ આર. પટેલ
ફોન : ૦૨૬૪૬-૨૩૨૬૬૭
મો. : ૯૮૨૫૦ ૩૪૯૭૧

ઓમકૃપા સિમેન્ટ એજન્સી

રીલાયન્સ ગેસ એજન્સી

અંબુજા સિમેન્ટ, ચુનો, રેતી, ઇંટ પિગરે

રીક્ષા સ્ટેન્ડની પાસે, મુ.પો. અંદાડા,
તા. અંકલેસ્પર, જિ. ભરૂચ.

With Best C. npliments

Ankit Surana
99139 25610

Kallash Surana
99046 10815

Arihant ELECTRONICS

V.C.D., D.V.D.,
HOME THEATOR, D.T.H.

Near State Bank of India, Satyam Complex,
Kosamba (R.S.) Ta. Mangrol, Dist. Surat.

શુભેચ્છા સહ...

Mo. : 9898551640

શ્રી બી. જી. મિશ્રા હિન્દી

ઉચ્ચ માધ્ય. વિદ્યાલય

સંચાલક : શ્રી રાજારામ વી. મિશ્રા

3/8 - 3/9, ગણેશ નગર,
વમરોલી રોડ, સુરત.

શુભેચ્છા સહ...

શ્રી ખોડિયાર
ઇલેક્ટ્રીકલ્સ

અમ્બિનભાઈ આહિર

મુ.પો. વેલાછા,
તા. માંગરોલ, જિ. સુરત.

શુભેચ્છા સહ...

"No one since 1996
in Educational field"

શ્રી પ્રજ્ઞાપતિ ક્લાસીસ

શાખા : સેન્ટર પોઇન્ટની સામે, જી.આઈ.ડી.સી.,
અંકલેશ્વર. મો. ૯૮૯૮૫ ૯૭૧૩૧
(સમય : સવારે ૯ થી ૧૨ અને ત્રપોરે ૩ થી ૬)

લાક્ષણિકતાઓ : (૧) છેલ્લા ચાર વર્ષમાં
ગણિત - વિષયમાં ૧૦૦/૧૦૦ ગુણ મેળવનાર
૫૦ થી વધુ વિદ્યાર્થીઓ (૨) SMS ક્લસ
વાલીઓને હાજરી અને પરીક્ષા પરિણામની
ખાબા. (૩) એડવાન્સ ટેકનોલોજી ક્લસ
વિદ્યાર્થીઓને પરીક્ષાનો અનુભવ

સુધાર કળિયા, પીરામણ નાકા, અંકલેશ્વર.
ફોન : ૨૪૬૨૧૮, ૯૩૭૭૫ ૪૦૯૯૯

With Best Compliments

NAVIN PARMAR
92271 33071

**Modular Furnitures for
Office, Homes, Kitchens & Institutions.**

Plot-157, G.I.D.C., Phase-II, Narmada Nagar, Bharuch - 392 015.
Ph. : 91-02642-226672 • TeleFax : 91-02642-247957
e-mail : nilkanthfurniture@dataone.in

With Best Compliments

SUPPLIERS OF : G.I., M.S., P.V.C. PIPES AND FITTING

POLYSIL
DESIGNED TO FLOW

NEROLAC
HEALTHY HOME PAINTS

PRINCE, POLYSIL & FITTINGS

moserbaer
ultra life

JAIN FOAM SHEET FOR DOORS,
KITCHEN CABINETS, FURNITURE,
POLYCARBONATE SHEET ETC.

- COMPLETE RANGE OF PRODUCTS
- AFFORDABLE PRICES
- BEST CUSTOMER SERVICES

SOLAR STREET LIGHTING SYSTEM

Prernadip Plastics Pvt. Ltd.

Plastic House

Shop No. G-14 To 17, Arthvi Complex, Rajpipla Chowkadi,
N.H. No.8, Ankleshwar. Tel. 02845-232727 • Mob. 097145 99100 / 97234 56947
E-mail : info@prernadip.com / dp_369@yahoo.com

Shop No. 8 To 11, Arthvi Complex, Rajpipla Chowkadi,
N.H. No.8, Ankleshwar. Tel. 02845-232727 • Mob. 097145 99100 / 97234 56947
E-mail : info@prernadip.com / dp_369@yahoo.com